

**TÜRK VE AVRUPA YAZILI BASININDA
SURİYELİ MÜLTECİLERİN TEMSİLİ**

İkram ALPSOY

**Doktora Tezi
Gazetecilik Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Besim YILDIRIM
2022
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANA BİLİM DALI**

İkram ALPSOY

**TÜRK VE AVRUPA YAZILI BASININDA SURİYELİ
MÜLTECİLERİN TEMSİLİ**

DOKTORA TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Besim YILDIRIM**

ERZURUM-2022

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Türk ve Avrupa Yazılı Basınında Suriyeli Mültecilerin Temsili" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☒ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

30.12.2022

Aslı Islak İmzalıdır

İkram ALPSOY

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi **MADDE 6– (1)** Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Besim YILDIRIM danışmanlığında, İkrâm ALPSOY tarafından hazırlanan bu çalışma 30/12/2022 tarihinde savunulmuş ve Gazetecilik Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Mustafa AKDAĞ

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Besim YILDIRIM

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Doç. Dr. İbrahim Etem ZİNDEREN

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Sait Sinan ATILGAN.

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Murat BAŞARIR

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
DOKTARA TEZİ.....	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR DİZİNİ	VII
ÖNSÖZ.....	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ OLGUSUNA DAİR KAVRAMSAL ÇERÇEVE

GÖÇ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1.1. GÖÇ OLGUSU.....	4
1.2. GÖÇÜN TARİHÇESİ	5
1.2.1. Dünya’da Göç	5
1.2.2. Türkiye’de Göç	8
1.3. GÖÇÜN TÜRLERİ, SEBEPLERİ VE SONUÇLARI.....	11
1.3.1. Yere Göre Göç Türleri	11
1.3.1.1. İç Göç	11
1.3.1.2. Uluslararası Göç	12
1.3.2. Hukuki Duruma Göre Göç Türleri	13
1.3.2.1. Düzenli Göç	13
1.3.2.2. Düzensiz Göç.....	13
1.3.3. Nedenler Açısından Göç Türleri	15
1.3.3.1. Gönüllü Göç	15
1.3.3.2. Zorunlu Göç.....	16
1.4. GÖÇE DAİR TEMEL YAKLAŞIMLAR.....	17
1.4.1. Göç Kanunları	17
1.4.2. Göçün Cazip ve İtici Unsurları.....	18
1.4.3. Göç Sistemleri Teorisi.....	20
1.4.4. Network (İlişkiler Ağı) Yaklaşımı	21
1.4.5. Göç Teorileri	24

1.4.6. Modernleşme Temelli Yaklaşımlar	25
1.4.7. Ulusaşırı Alan Yaklaşımı	26
1.5. GÖÇMEN, MÜLTECİ, SIĞINMACI KAVRAMLARI	27
1.5.1. Kavram Olarak Göçmen.....	27
1.5.2. Kavram Olarak Mülteci.....	27
1.5.3. Kavram Olarak Sığınmacı	29
1.5.4. Sığınmacı ile Mülteci Arasındaki Farklar	30
1.6. GÖÇE DAİR SÖZLEŞME VE PROTOKOLLER.....	31
1.6.1. Göç Eden Kişilerin Sorunları İle İlgili Yapılan Uluslararası Çalışmalar (1920-1951 Yılları Arası).....	31
1.6.1.1. Fridtjof Nansen Milletler Cemiyeti Mülteciler Yüksek Komiserliği	32
1.6.1.2. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi.....	32
1.6.1.3. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) Kuruluşu	36
1.6.1.4. Uluslararası Göç Örgütü'nün Kuruluşu.....	38
1.6.2. Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme (1951).....	38
1.6.3. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Sözleşme (1953) ...	40
1.6.4. Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin 1954 ve Vatansızlığın Azaltılmasına İlişkin 1961 Sözleşmeleri	41
1.6.5. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol (1967).....	41
1.6.6. Cartagena Deklarasyonu (1984).....	42
1.6.7. Budapeşte Grubu	43
1.6.8. Amsterdam Anlaşması (1999).....	44

İKİNCİ BÖLÜM

MEDYA VE TEMSİLE KAVRAMSAL BAKIŞ

2.1. İLETİŞİM VE MEDYA	45
2.2. KAVRAMSAL OLARAK TEMSİL VE TEMEL YAKLAŞIMLAR.....	47
2.2.1. Temsil Kavramı.....	47
2.2.2. Stuart Hall'de Temsil Kavramı	50
2.2.2.1. Dil, Temsil ve Söylem	51
2.2.2.2. Anlamlandırma	51

2.2.2.3. Temsil Uygulamaları	52
2.2.3. Temsil ile İlgili Teoriler	53
2.2.3.1. Yansıtıcı Yaklaşım	53
2.2.3.2. Kasıtlı/Maksatlı Yaklaşım	54
2.2.3.3. İnşacı/Yapısalcı Yaklaşım	54
2.2.4. Temsil, Anlam ve Dil İlişkisi	55
2.2.5. Gerçeklik ve Temsil İlişkisi	59
2.3. MEDYA VE TEMSİL	61
2.3.1. Temsil Aracı Olarak Medya	61
2.3.2. Medyada Temsil ve Gerçekliğin İnşası	65
2.3.3. Medyada Anlamın Yeniden Oluşturulması	68
2.3.4. Medyanın Kamuoyu ve Toplumsalın Şekillendirilmesine Olan Katkısı	72
2.3.4.1. Sosyal Yapının Teşekkül Süreci ve Medya	72
2.3.4.2. Medyanın Olayları Gösteri'leştirerek Sunumu.....	75
2.3.4.3. Medyanın Kamuoyunun Oluşum Sürecine Katkısı	76
2.3.5. Geleneksel ve Yeni Medyada Temsil.....	79
2.3.5.1. Geleneksel Medya ve Temsil	79
2.3.5.2. Yeni Medya ve Temsil	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE VE ALMANYA, İTALYA VE YUNANİSTAN'DAKİ GAZETE, DERGİ VE HABER AJANSLARINDA SURİYELİ SİĞİNMACI /MÜLTECİLERİN TEMSİLİ

3.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	85
3.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	85
3.3. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	86
3.4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	87
3.5. ARAŞTIRMANIN ANALİTİK ÇERÇEVESİ	88
3.5.1. Suriyeliler'in "Umuda Yolculuğun" Kurbanı Olma Durumu ile İlgili Haberler	89
3.5.1.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi	89
3.5.2. Suriyeliler'in Toplum Yaşamındaki Algılanışı ile İlgili Haberler	101

3.5.2.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi	101
3.5.3. Suriyeliler'in Güvenlik, Şiddet ve Suçun Faili Olmaları ile İlgili Haberler ...	110
3.5.3.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi	110
3.5.4. Suriyeliler'in Ekonomik Yaşamda Oluşturduğu Olumsuz Etkiler İle İlgili Haberler	122
3.5.4.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi	122
3.5.5. Suriyeliler'in Yardıma Muhtaç, Mazlum ve Mağdur Olma Hali İle İlgili Haberler	129
3.5.5.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi	129
3.5.6. Suriyeliler'in Topluma Örnek Olma Hali İle İlgili Haberler	144
3.5.6.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi	144
3.5.7. Suriyeliler'in "Biz" ve "Diğeri" Kavramı Özelinde Ötekileştirilmesi İle İlgili Haberler	154
3.5.7.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi	154
3.5.8. Suriyeliler'in Uluslararası Siyasette Konu Olması İle İlgili Haberler	169
3.5.8.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi	169
SONUÇ	187
KAYNAKÇA	202
ÖZGEÇMİŞ	224

ÖZET**DOKTARA TEZİ****TÜRK VE AVRUPA YAZILI BASININDA SURİYELİ MÜLTECİLERİN
TEMSİLİ****İkram ALPSOY****Tez Danışmanı: Prof. Dr. Besim YILDIRIM****2022, 224 sayfa****Jüri: Prof. Dr. Besim YILDIRIM****Prof. Dr. Mustafa AKDAĞ****Doç. Dr. İbrahim Etem ZİNDEREN****Doç. Dr. Sait Sinan ATILGAN****Doç. Dr. Murat BAŞARIR**

Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesişim noktasında bulunmasından kaynaklı tarihsel süreçte sık sık göçlerin hedefi olan Türkiye, 2011’den itibaren de iç savaşa sahne olan Suriye’den gelen sığınmacılara barınma imkânı sağlamaktadır. İktisadi, sosyo-kültürel, dini, psikolojik, vb. yönleri ile disiplinlerarası bir çalışma alanına sahip göç olgusu, yaklaşık 4 milyon Suriyeli’nin yaşamını sürdürdüğü Türkiye’de gündemin de ilk sıralarında yer almaktadır. Bu çalışmada, öncelikle göç olgusu tüm yönleri ile incelenmiş, sonrasında medya ve temsil ilişkisi ele alınmıştır. Son bölümde de Türkiye’de Türkçe, Almanya, İtalya ve Yunanistan’da İngilizce yayın yapan gazete, dergi ve ajansların internet sitelerinde Şubat 2020-Temmuz 2022 tarihleri arasında Suriyeliler ile ilgili haberler, nitel yönelimli içerik analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Analizlerde, “Suriyeli, göçmen, sığınmacı, mülteci” gibi nitelemelerle açık bir sınıflandırmanın yapıldığı, ötekileştirici ve nefret söylemini artırıcı dilin yoğun bir şekilde kullanıldığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, iç savaşın yıkıcı etkilerinden kaçınan bu insanların yaşamlarının medyadaki temsil ediliş biçimlerinden dolayı daha da zorlaştığı saptanmıştır. Bu da medyada bu insanların haberlerin öznesi oldukları olayların haberleştirilmesinde özenli bir dil kullanılmasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medya, Göç Olgusu, Temsil, Suriyeliler

ABSTRACT**Ph. D. DISSERTATION****REPRESENTATION OF SYRIAN REFUGEES IN TURKISH AND EUROPEAN
PRINTED PRESS****İkram ALPSOY****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Besim YILDIRIM****2022, 224 pageS****Jury: Prof. Dr. Besim YILDIRIM****Prof. Dr. Mustafa AKDAĞ****Assoc. Prof. Dr. İbrahim Etem ZİNDEREN****Assoc. Prof. Dr. Sait Sinan ATILGAN****Assoc. Prof. Dr. Murat BAŞARIR**

Turkey, which has been the target of frequent migrations in the historical process due to its location at the intersection of the Asian, European and African continents, has been providing shelter to refugees from Syria, which has been the scene of civil war since 2011. Economic, socio-cultural, religious, psychological, etc. The phenomenon of migration, which has an interdisciplinary field of study with its aspects, is also at the top of the agenda in Turkey, where approximately 4 million Syrians live. In this study, firstly, the phenomenon of migration was examined with all its aspects, and then the relationship between media and representation was discussed. In the last part, the news about Syrians between February 2020 and July 2022 on the websites of newspapers, magazines and agencies that are published in Turkish in Turkey and in English in Germany, Italy and Greece were evaluated using qualitatively oriented content analysis. In the analyzes, it was determined that a clear classification was made with qualifications such as "Syrian, immigrant, asylum seeker, refugee", and the language that marginalized and increased hate speech was used intensively. As a result, it was determined that the lives of these people, who avoided the devastating effects of the civil war, became more difficult due to the way they were represented in the media. This has revealed the necessity of using a careful language in the media in reporting the events of which these people are the subject of the news.

Keywords: Media, Migration Case, Representation, Syrians

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AK	: Avrupa Komisyonu
AWR-AER	: Avrupa ve Dünya Göçmen ve Mülteciler Meselelerini İnceleme Teşkilatları
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
Çev.	: Çeviren
COVID-19	: Koronavirüs
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DW	: Deutsche Welle
Ed.	: Editör
EGM YHİDB	: Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Hudut İltica Dairesi
EUROPOL	: Avrupa Birliği Kolluk Kuvvetleri İşbirliği Ajansı
FRONTEX	: Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasılasına
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
IRO	: International Refugees Organisation (Uluslararası Mülteciler Örgütü)
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
MC	: Milletler Cemiyeti
SGDD-ASAM	: Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
UCM	: Uluslararası Ceza Mahkemesi
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri

ÖNSÖZ

Suriye’den ayrılan ilk sığınmacı kafilesi ile başlayan, önce sınır ülkelerine sonrasında da Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelere yönelen göç hareketliliğinin ana aktörü olan Suriyeliler, medya organları tarafından yapılan temsilleştirmelerle kamuoyunun dikkatine sunulmuştur. Siyasetçilerin, alanında yetkin isimlerin ve gazetecilerin yanı sıra toplumların büyük bir bölümünün ana gündem maddeleri arasında ilk sıralarda yer alan Suriyeli mültecilerden kaynaklı sorunları ele alan bu araştırma, üç bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde göç, göçmen, sığınmacı, mülteci kavramlarının tanımı yapılarak, Dünyada ve Türkiye’de göçün tarihçesi, gidilen yere göre iç ve dış göçler, göç ile alakalı temel yaklaşımlar, göçe dair sözleşme ve protokoller ele alınmıştır. İkinci bölümde iletişim ve medya, temsil kavramı ve temsil ile ilgili temel yaklaşımlar, Stuart Hall’in temsil kavramı ile ilgili değerlendirmeleri, temsil teorileri, temsilin anlam, dil ve gerçeklik ile ilişkisi, medyanın temsil aracı olarak konumlandırılması, geleneksel ve yeni medyada temsil sorunsalı konuları irdelenerek söz konusu konunun alt yapısı oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında çözümlemenin yer aldığı üçüncü bölümde ise Suriyeliler üzerinden göç, göçmen/sığınmacı/mülteci meselesi Türk, Alman, Yunan ve İtalyan medya organlarında yer alan haberlere yönelik analizlerin yapılması ile değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Bu çalışmanın belirlenmesi, planlanması, araştırılması ve yürütülmesi süreçlerinde ilk günden itibaren ilgi ve desteklerini esirgemeyen, bilgi ve tecrübesinden her zaman istifade ettiğim saygıdeğer danışman Hocam Prof. Dr. Besim YILDIRIM’a teşekkürü bir borç bilirim. Araştırmanın her safhasında yakın ilgilerini gördüğüm Doç. Dr. Sait Sinan ATILGAN ve Doç. Dr. İbrahim Etem ZİNDEREN’e teşekkürlerimi sunuyorum. Bu zorlu yolculukta özveri, sabır ve sevgi ile çalışmamı sorunsuz bir şekilde tamamlamamı kolaylaştıran eşime ve aldığı her nefesle yaşam enerjimi çoğaltan oğluma teşekkür ediyorum.

Erzurum-2022**İkram ALPSOY**

GİRİŞ

İnsanlar, tarih boyunca ekonomik, siyasi ve kültürel ögeler, doğal felaketler, savaşlar, baskılar, vb. nedenlerle doğup büyüdükları, aile ilişkilerinin bulunduğu yurtlarından göç ederek, başka yerlerde yaşamlarının bir bölümünü veya tamamını geçirmek zorunda kalmışlardır. Geçmiş, tarih kadar eski olan, bir değişimin sonucu olmakla birlikte kimi zaman da yeni bir başlangıcın habercisi olan göç hareketleri, toplumsal ve bireysel dönüşümleri etkilemekte, çoğu zaman da geri dönüşü olmayan değişimleri beraberinde getirmektedir.

Giddens ve Sutton'a (2006) göre, göç kavramını sadece bir yerden başka bir yere gitme biçiminde betimlemek dar anlamda bir değerlendirme olmakta, birey ve toplulukların bulunduğu yerleşim yeri, insanlar arası etkileşim, statü, içerisinde bulunulan kitle gibi birçok alt başlığın da göç olgusu içerisinde ele alınması gerektiği değerlendirilmektedir (s. 109).

Geçtiğimiz yüzyılda ve 21. Yüzyılın ilk çeyreğine giden süreçte ciddi bir artış meydana geldiği göç hareketliliği günümüzde de önemini korumakta, insanların ve toplumların yaşamında kalıcı izler bırakmaya devam etmektedir. Göç ile yaşanan etkileşimle birlikte ortaya çıkan kültürel sonuçlar bireylerin yanı sıra hedef ve kaynak ülkelerin toplumsal yaşamında da etkisini göstermektedir. Kimi zaman kişilerin geçmiş yaşamıyla farklılık arz edecek oranda değişimine imkân sağlayan bu süreç, toplulukların da dönüşümüne katkı sağlamaktadır.

Sahip olunan kültür ile karşılaşılan kültürel ögelerin bünyesinde harmanlandığı sığınmacı/mülteci/göçmenlerin kamuoyu tarafından algılanışında nasıl temsil edildikleri önem arz etmektedir.

Herhangi bir vakanın, durumun ya da sorunun anlatımında yararlanılan simgeleştirmelerle tasvirler yaparak zihin dünyasında tasarımlar meydana getirmede başvurulmuş temsilden farklı dönemlerde faydalanılarak aynı olan şeyler ifadelendirilmekte, bu olgular dil yardımıyla da yaygınlaştırılmaktadır (Doğru, 2004: 159-160). Anlam ve kültür ile birlikte temsilin oluşumunda önemli bir araç olan dilden, kişilerin, vakaların ve nesnelerin temsilleştirilmesi aşamasında ve tüm bunların anlamlı

hale getirilerek ifadelendirilmesinde yaygın bir şekilde yararlanılmaktadır (Hall, 2017: 15).

Herhangi bir olayın dil aracılığı ile temsilleştirilmesi sonrası görünürlüğünün artırılmasında medya da önemli bir rol oynamaktadır. İnsanoğlunun yaşamındaki dönüm noktalarından olan yazının icadı, sonraki dönemlerde matbaanın hayatın ayrılmaz bir parçası olması, bilginin kaydedilmesini, çoğaltılmasını, daha fazla kişiye ve ülkeye ulaşmasını sağlamıştır. Teknolojinin zaman içerisindeki hızlı gelişimi ile ortaya çıkan gazete, radyo, sinema, televizyon ve diğer geleneksel iletişim organları ve 2000’li yılların ilk yıllarından itibaren kullanım alanı genişleyen yeni medya ile bilginin ulaşılabilirlik süresi ve maliyeti azalmış, insanların diğer insanlarla, toplumlarla ve kültürlerle etkileşime girmesi yerden ve zamandan bağımsız bir şekilde gerçekleşmeye başlamıştır. İnsanlar arası etkileşim süresini ‘an’larla sınırlı hale getiren medya araçları ile yapılan paylaşımlarda yer verilen temsiller, insanların, eşyaların, toplumların algılanışını şekillendirebilmektedir.

Bu çalışmada, Türk ve Avrupa medyasında haberlere konu olan Suriyeliler’in temsilleştirilmesi sürecinde haber dilinin nasıl kullanıldığının tespiti amaçlanmıştır. Bu kapsamda üç bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde yer alan altı başlık altında insanların, toplumların, ülkelerin, coğrafyaların, doğanın ve tarihin değişim ve dönüşümünde önemli bir role sahip olan göç olgusu açıklanmaya çalışılmış, tarihsel süreci irdelenmiştir. Göç türleri, gidilen yere, hukuki duruma ve sebeplerine göre ele alınmış, göç ile ilgili kanunlar ortaya konulmuş, sığınmacı, mülteci ve göçmen kavramları açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, olayların kamuoyu ile paylaşılması sürecinde yararlanılan temsilleştirmenin önemi açıklanmaya çalışılmıştır. İnsanların ilk çağlardan itibaren hayatı anlamlandırmak, anlamlandırılan şeylerin başkalarına aktarımını ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla başvurduğu temsil kavramsal olarak ifade edilmiş, temsilin dil, anlam ve gerçeklik ile ilişkisine dair bilgilere yer verilmiştir. Toplumların meydana gelen olaylardan haberdar olmasında önemli bir rolü üstlenen medyada temsilden nasıl yararlanıldığı ve temsil sorunu ele alınmıştır.

Son bölümde ise Türkiye, Yunanistan, İtalya ve Almanya’dan gazete, dergi ve haber ajanslarının internet sitelerinde yer alan haberlerde Suriyeliler’in temsilleştirilmesi

incelenmiştir. Haberler, sosyal bilimler alanı ile ilgili konuları kapsayan (Yıldırım, 2015: 106) ve kişilerin davranışlarında ifadelendirmenin etkisinin ne şekilde oluşturulduğunu irdeleyen, bireylerin söylemler aracılığıyla karşı karşıya kaldığı yönlendirmeyi tespit eden, toplumsal biçime göre bunu yorumlayan nitel içerik analizi yöntemi ile değerlendirmeye tabi tutularak yorumlanmıştır. Sekiz kategorinin yer aldığı çalışmaya dahil edilen 8 haber portalında Suriyeliler'in özne olarak yer aldığı haberlerin başlıkları, spotları ve ana metinleri analiz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ OLGUSUNA DAİR KAVRAMSAL ÇERÇEVE GÖÇ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1.1. GÖÇ OLGUSU

İnsanlar, tarihin çeşitli dönemlerinde yaşama başladıkları yerleri farklı sebeplerle terk etmek zorunda kalmışlardır. Birey veya toplulukların doğup büyüdüğü, aile bağlarının bulunduğu yerleri değiştirmek durumunda kalarak başka bir yerde yaşamaya başlamaları genel olarak göç olarak tanımlanmaktadır.

Bünyesinde yer alan demografi, sosyoloji, psikoloji, ekonomi, dini vb. sebep ve neticeleri ile inter-disipliner bir olgu olan göç ile ilgili bulunulan yerden ayrılışın nedeni ile neticelerinin farklılığından dolayı tanım çeşitliği bulunmaktadır. Göç kavramı, insanların bulundukları yerden başka coğrafyalara hareketliliği ve bunun neden olduğu nüfus hareketliliği şeklinde betimlenmektedir (Emiroğlu ve Aydın, 2003: 341). Marshall (2003) göçü, “Az veya çok sayıdaki bireylerin ya da grupların sembolik veya siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketleridir” (685) şeklinde açıklamaktadır. Yalnızca coğrafik bir mekân değişimi ya da sosyal bir devinim şeklinde tanımlanamayacak olan göç kavramı ile aynı zamanda insanların veya toplumların yaşam alanlarının yanı sıra, ikili ilişkiler, cinsiyet rolleri, mevki, kültür, ait olunan gruplar vb. farklı unsurları içerisinde barındıran bir olgu ifade edilmektedir (Giddens ve Sutton, 2016: 109). Türk Dil Kurumu’na (TDK) göre, “Göç, ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret: evden eve taşınmak, nakil ve göç sırasında taşınan ev eşyalarının tümü anlamlarına da gelmektedir” (Göç, 2021: 1-2. paragraf). Göç daimi ya da yarı daimi bir yer değişikliği olmakta, bu davranışın uzaklığı, isteyerek ya da istenmeyerek yapılması tanımını etkilememektedir (Lee, 1966: 49).

Bireysel veya topluluk halinde insanların, ülkelerinden ayrılarak başka bir yerleşim yerine ve buradaki genel yaşama yönelik hareketi kapsayan göç olgusu, benzeşik olmayan bir yapıya sahiptir. Farklı insanların benzer olmayan sosyal yaşam becerilerini kapsayan

göç; nedeni, çeşidi ve neticeleri irdelendiğinde, insanların yaşamlarını belirleyen önemli bir öge olarak kendini göstermektedir (Keser, 2011).

Bu kavramı açıklayan tanımların farklılığının da ortaya koyduğu gibi göç olgusu insanların veya toplulukların çeşitli nedenlerle yaşamlarını sürdürdükleri yerden başka bir yere yönelik hareketleri olarak değerlendirilmektedir. Göç sonucu başka bir cemiye katılan kişilerin bünyesine katıldıkları toplulukların yaşamlarına adapte olmaları hızlı olabildiği gibi bu durum uzun zaman da alabilmektedir. Bireylerin ülkelerini terk ederek başka ülkelerde mecburi ikamet etmek zorunda kalmalarının yaşattığı olumsuz duygu da bunda etkili olabilmektedir.

İnsanın yanı sıra doğada bulunan hayvanların, bitkilerin hayatında değişikliğe sebep olan göç, insanoğlunun tarihine etki eden önemli bir olgu konumundadır. İnsanlığın varoluşundan itibaren canlılığını koruyan bu süreçte insanlar göç ederken sadece bulundukları noktadan başka bir yere hareket etme davranışını gerçekleştirmemekte, aynı zamanda değişen insan hayatının yanı sıra hayvan, bitki, doğa ve hayatla ilgili tüm ögelerin değişimine ve dönüşmesine de katkı sağlamış olmaktadır (Gezik, 2019: 6).

İnsanlık tarihi kadar eski olan insanların yaşamlarını sürdürdükleri yeri değiştirme olgusu 20. ve 21. Yüzyılda artmış, uluslararası hareketliliğin geçmişe oranla daha da yoğunlaştığı bu dönem bazı sosyal bilimciler tarafından “göçler çağı” şeklinde ifade edilmiştir (Castles & Miller, 2008: 7).

1.2. GÖÇÜN TARİHÇESİ

1.2.1. Dünyada Göç

İnsanların kısa bir zaman dilimi ya da devamlı bir şekilde yaşamak amacıyla bulundukları alanları terk ederek farklı bir yere daimi veya belirli süreli olarak yaşamak için gitmeleri uluslararası göç olarak ifade edilmektedir (Adıgüzel, 2016: 4). Uluslararası göç kavramı Uluslararası Göç Örgütü’nün (IOM) tanımına göre, insanların yerleşme niyetiyle belirli bir zamanla sınırlı ya da kalıcı bir şekilde başka bir ülkede yaşamak amacıyla yaşadıkları ülkeyi terk etme davranışı olarak tanımlanmaktadır (Çiçekli, 2009: 59).

Göç, insanoğlunun yeryüzündeki yaşam yolculuğu ile benzer bir süreci içerisinde barındırmakta ve ilk insandan günümüze varlığını sürdüren bir vakadır. Göçün nedenleri ve uygulamaları çeşitlilik arz etmekte, bunun yanı sıra yer değiştirme, şekillendirme, kültürel ve sosyal dokuya tesir etme yönleri ile yeni vaziyetlerin ortaya konulmasını sağlamaktadır (Cengiz, 2015: 105). Yaşanan bu yeni pozisyonlar, halkların kültürel ve sosyal durumunda ortaya çıkan bir takım dönüşümler şeklinde olmaktadır.

Milletlerin siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik teşekkülü ile ilintili olan göç olgusu, toplulukları etkilemekte, böylelikle toplumlar da bulunan durumun değişmesine neden olmaktadır. En yaygın biçimiyle bulunduğu bir konumdan başka bir konuma taşınma olarak değerlendirilen göç, sebep ve sonuçları bakımından toplumları ve şahısları azımsanmayacak oranda etkilemektedir. Yaşanan hareketlilik ile birlikte nüfus yapısının farklılaşmasında, cinsiyet ve yaş gibi sayılabilen ve sayılamayan ayrımlarda ülkelerin yoğun bir şekilde başkalaşımına sebep olabileceği gibi göçmenlerin gittikleri ülkelerin ya da milletlerin gelişimine de tesir edecek oranda büyük bir kuvvete sahiptir (Bülbül ve Köse, 2010: 76).

Göç, farklı alanların yanı sıra iktisat sahasında da göçmenler ve göç edilen yerde yaşayanlar bakımından üstünlükler ve zararlar ortaya çıkarabilmektedir. Göç sonrası gelen göçmenlerin iş yaşamına dahil olması, iş yaşamında hareketlilik yaşanmasına neden olmakta, bunun yanı sıra bu durum yeni bir hakimiyet ve istismar alanının oluşumuna sebep olmaktadır. Ülkelerdeki sosyal dokuda önemli oranda değişmeye ve erozyona kaynaklık eden göç, yeni sorun ve vesile imkânlarının da bünyesinde yer aldığı toplum yapıları arasındaki geçişkenliğe de imkân oluşturmaktadır. Farklı bir yaşama kavuşma arzusu ve yer edinebilme arayışı ile başka bir ülkeye yerleşenlerin yaşamlarını sürdürebilmesinde arz ettiği önem, göç edenlerin farklı risklerle karşı karşıya kalma ihtimalini yükseltmektedir. Tehlikeyi göze alma durumunda yaşanan artış ekonomik bakımdan yararlı neticelenebileceği gibi sosyal ve politik arenada birtakım olumsuz durumlara da neden olabilmektedir (Ekici ve Tuncel, 2015: 11).

Göçler sonucu başka bir ülkeye yerleşen kişilerin yanı sıra göçe maruz kalan ülkelerde yaşayan insanlar sosyo-kültürel, siyasal ve ekonomik faktörlerden kaynaklı çeşitli olumlu ve olumsuzluklarla karşılaşabilmektedir. En yaygın tanımı ile yer değiştirme olan göç tüm toplumsal yapıyı etkilemektedir.

Göç eden insanları kabul eden ülkeleri etkileyen bu olgu, günümüzde etkisi güçlü bir şekilde hissedilen globalleşmenin yoğunluğu ile birçok ülkeyi de etkisine alabilmekte, böylelikle uluslararası kuruluşların çözüm bulmaya odaklandığı konuların üst basamaklarında yer alan bir boyuta ulaşmaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2017: 23). Göç, ülkelerin tarafı olduğu anlaşmalar ve farklı isimler altında oluşan beraberliklerle şekillenen dünyada, önemi tartışılmayacak bir konu haline gelmiştir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda (BMGK) 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile göç edenlere bakan yönüyle önemi tartışılmaz olan, insanların hakları ve hürriyetleri ile alakalı ilk kez uluslararası bir tanımlama yapılmıştır.

Başlangıç bölümünün yanı sıra 30 maddenin yer aldığı Bildirge'de, *'herkesin bir vatandaşlığa sahip olma hakkının bulunduğu, vatansızlıktan kaçınılması gerektiği ve kimsenin keyfi olarak bu haktan yoksun bırakılamayacağı'* ilkesine açık bir biçimde yer verilmiştir (BMMYK, 1998: 404). BMGK'nun kabul ettiği İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nden esinlenilerek 4 Kasım 1950'de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kabul edilmiştir. İnsan hak ve özgürlüklerinin esas alındığı bildirgede, insanların eşit kabul edilmesi, hukukun üstünlüğü ve ayrımcılığın engellenerek insanların haklardan eşit bir şekilde faydalanması görüşü benimsenmiştir (Kuzucanlı, 2019: 70).

Geçmişten bugüne devletlerin ve milletlerin yaşam biçimine yön veren göç hareketleri, son dönemlerde geçmiş yıllardan farklı olarak ekonomik, sosyal ve uluslararası politikalar bakımından da dünya genelinde sonuçlara neden olmaktadır (Castles ve Miller, 2008: 7).

Göç, 20. Yüzyılda yaşanan iki dünya savaşı sonrası göçün tarafı olan ülkelerin problemi olmanın ötesine geçerek Birleşmiş Milletler'in (BM) sürece dahil olması ile uluslararası bir mesele haline dönüşmüştür. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi, mültecilerin göç ettiği yerlerin kültürel, ekonomik ve siyasi sorumluluklarını irdeleyen mültecilerin statüsüne ilişkin ilk hukuki metin olarak gösterilebilir. Türkiye, Cenevre Sözleşmesi'ne imza atmış, 1967'de metne eklenen Ek Protokole coğrafi çekince ile taraf olmuştur (Barkın, 2014: 336).

Bu sözleşmelere ek olarak 2000'lerin ilk dönemi ile birlikte yoğunluğu artan göçler sonucu 150'den fazla ülkenin katılımı ile 2018 yılında BM Küresel Göç Sözleşmesi

imzalanmıştır. Sözleşmeye göre göç edenlerin ülkeleri ile yeni yaşamlarına başladıkları ülkeler arasında farklı iş birliklerinin hayata geçirileceği duyurulmuştur. Sözleşme yasal bir bağlayıcı yönü olmamakla birlikte insan hakları ve ulusal egemenlik ilk sırada olmak koşuluyla göçün tarafı olan ülkelerin yaşanan bu durumla mücadele edebilmesini, göç eden bireylerin gittikleri ülkelere uyum göstermesini öncelemektedir (BM Küresel Göç..., 2018: 1, 4. paragraf).

20. Yüzyılın son dönemlerine doğru yaşanan yoğun göç hareketliliği ile birlikte göçmen nüfusu son yıllarda artış göstermiştir. Göç hareketlerinin etkisinin hemen hemen her ülkeyi etkilediği günümüzde, göçe bağlı yer değişikliklerinin aynı hızla devam etmesi durumunda BM verilerine göre 2050 yılında göçmen sayısının 405 milyona ulaşması beklenmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2017: 23).

Ekonomiden kaynaklanan nedenler ve iç rahatsızlıklardan dolayı göç hareketliliği günümüzde sürekliliğini korumaktadır. Bu yer değişiklik olgusu bir ülkenin sınırları içerisinde bir kentten farklı bir kente olabileceği gibi bir ülkeden farklı ülkelere de gerçekleşmektedir. Aynı ülkenin sınırları içerisindeki göç hareketliliği genel olarak ekonomik kaygılarla gerçekleşmekle birlikte bu durum yalnızca o ülkenin sorunu olarak değerlendirilmekte iken günümüzde sınır ötesine yönelik yer değişiklikleri tüm ülkeleri ilgilendirmektedir.

1.2.2. Türkiye’de Göç

Asya ile Avrupa kıtaları arasında köprü görevi gören Anadolu, fiziki konum itibariyle yüzlerce yıldan beri çeşitli nedenlerle göç alan ve veren bir coğrafya olarak, göçmenler için yaşam alanı olmanın yanı sıra geçiş noktası da olmuştur (Ak, 2013: 10).

19. Yüzyıldan itibaren Türkler ile Türk kültürünü özümsemiş insanların yoğun bir şekilde göç ettiği Anadolu’ya yönelik göçler, Osmanlı’nın dağılması sonrası kurulan Türkiye Cumhuriyeti döneminde de sürmüştür (Adıgüzel, 2016: 77).

1923 yılında gerçekleşen Türkiye-Yunanistan nüfus mübadelesi, kitlesel göç hareketleri arasında önemli bir yere sahiptir (Busdachin, 2005: 59). Yaşanan göçler sonucu Türkiye’ye göç edelerin yer edinmesi konusunu kapsayan ilk kanuni adım 13 Mart 1924 tarihli 441 sayılı Mübadeleye Tabi Olmayan Kişilerin Terk Ettiği Hükümet

Yetkisinde Bulunan Sahipsiz Toprakların Savaş Mağdurlarına, Kayıpları Ölçüsünde Dağıtılması yasası ile olmuştur. Yunanistan'dan gelen ve topraklarını geldiği yerde bırakanlara 16 Nisan 1924 tarih ve 488 Sayılı kanunla, gayrimenkul verilmesi görüşü benimsenmiştir. 'Mahalli İskânlarını Bilâmezuniyet Tebdil Eyleyen Muhacir ve Mültecilerle Aşair Hakkında Kanun' 675 sayılı düzenlemeyle uygulanmaya başlanmış, 13 Mart 1926 tarih ve 781 Sayılı kanunla değişime uğramayanlardan kalan gayrimenkullerin, yerleşim izni alanlara verilmesine karar verilmiştir (Kalaycı, 2014: 97-98).

Türkiye, uzun yıllardan beri çeşitli nedenlerden kaynaklı zorlama, sertlik ve eziyetlere maruz kalan insanlar için güvenli bir yaşam alanı olmuştur (Busdachin, 2005: 59). Tarihsel süreçte göç sürecinde önemli bir konumda olan Türkiye, yaşam şartlarının iyi olduğu Avrupa'ya gitmek isteyen Asyalılar'ın resmi veya gayri resmi yöntemlerle yapmak istedikleri yolculukta önemli bir geçiş güzergâhı olmuştur. Son yıllarda ülkelerinde yaşanan iç karışıklıklar ve hayat şartlarındaki olumsuzluklar nedeniyle resmi olmayan yollar aracılığıyla Avrupa'ya gitmeye çalışan insanlar Türkiye'den geçmeye çalışmaktadır. Türkiye'ye geldikten sonra deniz ya da kara yoluyla Bulgaristan, Yunanistan üzerinden Avrupa'ya geçen göçmenler, Türkiye'nin transit ülke konumundan yararlanmaktadır. Türkiye'nin bu durumla ilgili takınacağı tutum, göçmenlerin güvenliği ve yasalar açısından tüm devletler için ehemmiyete sahiptir (Elmas, 2019: 10).

Tunus'ta 2010'da başladıktan sonra kısa zamanda bazı Arap ve Afrika ülkelerini etkisini altına alan, 'Arap Baharı' olarak anılan süreçle birlikte iç savaşın etkisinin her geçen gün artması ile birlikte milyonlarca Suriyeli ülkesinden göç etmek zorunda kalarak Türkiye başta olmak üzere, Lübnan, Ürdün ve devletlerine komşu ülkelere sığınmışlardır (Efe, 2015: 7).

"Arap Baharının yaşandığı ülkelerle hem ekonomik hem de siyasi açıdan çok yakın ilişkiler içinde bulunan ve bölgenin ekonomik-teknolojik olarak en gelişmiş ülkesi olan Türkiye'nin bu gelişmelerden etkilenmemesi mümkün değildir. Çünkü Türkiye jeopolitik konumuyla coğrafi açıdan bölgeye en yakın lider ülkelerden birisidir. Ayrıca Arap Baharının yaşandığı ülkeler geçmişte Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında yaşayan tarih, kültür, medeniyet ve ekonomik bağlarıyla birbirlerine yakın ülkelerdir. Bu ülkeler arasında Türkiye'nin çok uzun bir sınır komşusu olan Suriye'de ortaya çıkan ayaklanma,

karışıklık ve siyasi-ekonomik her türlü istikrarsızlık Türkiye'yi çok yakından ilgilendirmekte ve etkilemektedir. Meydana gelen olumsuzluklar yalnız ekonomik olarak karşımıza çıkmamakta Suriye'den Türkiye'ye doğru yönelen büyük kitlesel göçleri de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla Ortadoğu ve özellikle Suriye'de yaşanan bu durumun Türkiye üzerine hem ekonomik hem de sosyal bir maliyet yüklemesi kaçınılmazdır" (Yalçınkaya ve Yalçınkaya, 2017: 83).

Türkiye'de yurt dışından gelen göçlerin yanı sıra yurt içerisindeki yer değişikliklerine bağlı iç göçler de yoğun bir şekilde yaşanmıştır. 1923'te ilan edilen Cumhuriyet sonrası köyden kente ya da bir kentten başka bir kente gerçekleşen nüfus hareketliliği az iken 1950'li yıllardan sonra göç hareketlerinde artış yaşanmaya başlamıştır (Ak, 2013: 8).

1927'den itibaren toplam nüfus içerisindeki payı yüzde 24.22 olan kent nüfus oranı, yıllar içerisinde artmış, 1950'de yüzde 24.94, 1960'da yüzde 31.52, 1970'de yüzde 38.23, 1980'de 43.78, 1990'da 59.20, 2000'de 64.74, 2010'da 70.72 olmuştur. 2020 yılı itibariyle bu oran 76'ya ulaşmıştır (Kentsel-Kırsal Nüfus..., tarih yok: 5-6. paragraf).

1950'nin ilk dönemlerinden itibaren artış gösteren yoğun dönüşümde, makineleşmeye bağlı sanayileşmenin yükselişi, sanayide elde edilen gelirin tarım alanlarından fazla olması, araziler üzerinde belirli kişilerin söz hakkının artması, kara, hava ve deniz yolunda yaşanan gelişmeler, miras hukukunda meydana gelen değişikliklerle bölünmeye bağlı topraklarda yaşanan küçülmeler vb. nedenler ön plana çıkmaktadır (Özdemir, 2012: 2, 5).

Göçlerin kontrolsüz ve yoğunluklu bir düzeyde gerçekleştiği devirlerde göç, kentlerin sosyokültürel, siyasal, toplumsal ve ekonomik yapısına etki etmiştir. Türkiye'de 1950 ve 60'lı yıllarda yaşanan sanayileşme sonrası kırsal kesimden kentlere yönelik göçler yoğunlaşmış, şehirlere yönelik ilgi artmıştır. Kırsaldan şehirlere yaşanan göçlerdeki kontrol eksikliği ve yoğunluk, göçe dair olumsuzlukların şehirler üzerindeki etkisinin artmasını sağlamıştır (Kaygalak, 2009: 18).

1.3. GÖÇÜN TÜRLERİ, SEBEPLERİ VE SONUÇLARI

1.3.1. Yere Göre Göç Türleri

1.3.1.1. İç Göç

İnsanların vatandaşlık bağları ile bağlı oldukları ülkenin sınırları içerisinde yaptıkları yer değişiklikleri iç göç olarak ifadelendirilmektedir. Mevcut şartlardan daha iyi hayatı yaşamak, gelişmiş şehirlerdeki eğitim fırsatlarından yararlanma, ekonomik şartlar vb. nedenler ile yaşanan iç göçlerde, kırsal alanlardan şehirlere yönelik yapılan hareketlik en yoğun karşılaşılan durumdur. Köy, kasaba ve küçük ilçelerdeki olanakların azlığı, eğitim ve iş imkânlarının belirli bir düzeyde olması nedeniyle sosyal, kültürel, ekonomik vb. şartlar bakımından daha iyi konumda olduğu kabul edilen şehirlere doğru kırsal alandan göçler yaşanmaktadır.

Ülkelerin toplam nüfusunda iç göçlere bağlı farklılık olmamakta, değişiklikler şehirler ve bölgeler arasında yaşanmaktadır. 1950’li yıllarla birlikte Türkiye’de sanayi alanındaki atılımlar, kentlileşmedeki artış, tarım sektöründe makineleşmeye bağlı değişimler köy ve kasabalardaki imkânların kentlere oranla yetersiz olması insanların kırsaldan şehre göç etmesinde önemli bir motivasyon olmuş, bu durumla birlikte 1927’de yüzde 24.22 olan kent nüfus oranı 2020’de yüzde 76’ya ulaşmıştır (Sağlam, 2006: 37-38).

İş bulmak, tatil yapmak veya dinlenebilmek gibi amaçlarla belli bir zaman dilimini kapsayacak şekilde bireylerin yerlerini değiştirmeleri sezonluk göç şeklinde ifade edilmektedir (Sağlam, 2006: 34). Gruplar ya da bireysel bir biçimde gerçekleştirilen mevsimlik göç, gittikleri yörelerde geçici olan, yerleşme amacı gütmeyen göçmenlerin gerçekleştirdiği bir göç çeşididir. Çeşitli bölgelerden fındık toplamak için Karadeniz Bölgesine, pamuk toplamak için Akdeniz Bölgesi’nin Çukurova yöresine giden geçici işçiler, tarım sektöründeki mevsimlik göç olgusuna örnek verilebilir (Koçak, 2014: 1421). İş bulmak amacıyla yazları başta Akdeniz ve Ege Bölgesi olmak üzere tatil yörelerine gidenler de bu başlık altında değerlendirilmektedir.

Kalıcı bir biçimde yaşamı sürdürmek için bulunulan şehrin ya da ülkeden ayrılması haline sürekli göç denilmekte, bu göçler isteyerek veya mecburiyetten

kaynaklanabilmektedir. Sürekli göç hareketliliği, zamansallık yönünden sınırlanmaması yönüyle belirli bir dönem içinde yapılan sezonluk göç hareketliliğinden farklılık arz etmektedir (Koçak ve Terzi, 2014: 170).

1.3.1.2. Uluslararası Göç

Bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri devletlerin hudutları dışına yönelik göçlere, dış göç ya da uluslararası göç denilmektedir. Mecburi, uluslararası düzenli olmayan, insan kaçakçılığı, işgücü, transit geçiş ve çevre ile ilgili göçlerle birlikte mülteci, göçmen ve sığınmacıları ilgilendiren konular, uluslararası göçe dair hususlar içerisinde bulunmaktadır (Toksöz, vd., 2012: 11).

Deprem, sel, kuraklık gibi doğal afetler, savaşlar, yönetimlerin baskıcı tutumları vb. sebeplerden kaynaklı olan Uluslararası göçler aynı zamanda yaşam standardını yükseltme, iyi bir iş bulma ve gelecek kaygısını ortadan kaldırma nedenleri ile gönüllü olarak da yapılabilmektedir (Koçak ve Terzi, 2014: 172).

Genellikle çeşitli şekillerde ortaya çıkan çatışmaların sebebi ve neticesi olan dış göçler, iki dünya savaşı ve soğuk savaş sonrası yıllarda milyonlarca kişinin hayata gözlerini açtığı yerden ayrılarak kazancı bol bir işe girme ya da sorunsuz bir ömür beklentisi ile iş olanakları ve sosyal yaşamın biraz daha iyi olduğu yerlere yönelme yoğunluğunu artırmış, bu durum da göçe maruz kalan yerlerde sorunları beraberinde getirmiştir (Castles & Miller, 2008: 6).

Bilhassa savaşlar, tabiat olayları ve iç karışıklıklardan kaynaklı meydana gelen toplu göç hareketliliğinde sınır komşusu devletler genel olarak ilk hedef olabilmektedir. Bir veya birden fazla ülke ile olan sınır komşuluğu halinde ise iş imkânlarının fazlalığı, ekonomik yapının iyi olması ve sosyal hayatın sorunsuzluğu hangi ülkeye yerleşileceği ile ilgili tercihte göçmenlere rehberlik edebilmektedir. Sosyo-ekonomik gelişmişlik, mecburi uluslararası göç hareketliliğinde göçmenlere katkı sağlarken yapacakları harcamaların miktarını da düşürebilmektedir. Öte taraftan sınırdış devlete yönelik göç, göçmenler nezdindeki uluslararası göçe dair belirsizlikleri ya da olumlu olmayan hisleri hafifletici olabilmektedir (Erdoğan, 2019: 134).

1.3.2. Hukuki Duruma Göre Göç Türleri

1.3.2.1. Düzenli Göç

Düzenli göç kavramı 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na (YUKK) göre, Türk vatandaşı olmayanların ülkeye kanun dışı bir şekilde girişini, yaşamını sürdürmesini ve Türkiye'den gidişini açıklamaktadır.

Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration - IOM), 6458 sayılı YUKK'na benzeyen bir biçimde düzenli göçü “menşe ülkeden çıkışı ve ev sahibi ülkeye seyahati, transit geçişi ve girişi düzenleyen kanun ve yönetmeliklere uygun olarak insanların olağan ikamet yerinden yeni bir ikamet yerine gitmeleri” olarak tanımlamaktadır (IOM, 2013: 26).

1.3.2.2. Düzensiz Göç

IOM'ye göre, düzenli olmayan bir şekilde gerçekleştirilen göçler ile ilgili yaygın bir şekilde benimsenen belirgin bir tanım bulunmamaktadır. Bunun nedeni düzensiz göç ile ilgili kaynak ülke, göçmenlerin geçişi sırasında kullandığı güzergâhta bulunan ülke ve göç yolculuğunun sona erdiği alıcı ülkeler için farklı kavramların kabul görmesidir. Buna karşın düzensiz göç “gönderen, transit ve alıcı ülkelerin düzenleme normlarının dışında gerçekleşen hareketler” biçiminde tanımlanmıştır (IOM, 2013: 26).

Düzensiz göç kavramı, 6458 sayılı YUKK'na göre farklı ülke vatandaşlarının illegal bir şekilde Türkiye'ye girişleri, kalışları, izinsiz bir şekilde çalışmaları ve Türkiye'den gidişleri biçiminde tanımlanmıştır. Düzensiz göçmen, bu kanuna göre kimliğini taşıdığı ülkenin sınırları dışındaki başka bir ülkeye gitme, yaşama ve çalışma için yasal izin ya da dokümanlara sahip değildir. Göç veren ülkeler bakımından irdelendiğinde ise yasal pasaportu bulunmayan bir kişinin yurdundan çıkmak için gerekli hukuki şartları karşılamadan devletin yasal sınırlarından çıkması ya da ülkesinden uzaklaşması biçiminde ifade edilmektedir (Akıncı, vd., 2015: 63).

Düzensiz göç, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun yanı sıra ulusal nitelikli bir devlet teşkilatına uygun olmamasından dolayı birçok devletçe “yasadışı göç” şeklinde kabul edilmektedir. Göç eden insanların “yasadışı” şeklinde betimlenmesi üç

nedenle açıklanmaktadır. Birinci olarak hedef ülkenin hududunu kurallara uygun olmayan bir biçimde “yasadışı” olarak geçmeleri, ikinci olarak göçmelere maruz kalan ülkenin vize ya da yerleşmeyle ilgili tutumlarına göre davranılmaması, son olarak ise göç edilen memleketlerin iş yaşamını düzenleyen hususlara uygun hareket edilmemesidir (Yılmaz, 2014: 1689).

Ülkeler için hükümrancılık sembolü olan sınır politikaları, insanların yer değiştirme girişimlerini kontrol altına almaya yönelik tüm devletlerin yürüttüğü bir çabadır. Ülkeler, insan hareketliliği açısından, dönemsel bakımdan ya da mekânsal olarak kontrolü sağlamak amacıyla sınır politikaları yürütmektedir. Bundan dolayı devletler ile göç edenler arasında izin odaklı bir hiyerarşi söz konusudur. Ülkelerce sınırlar için belirlenen kurallara uygun hareket etmeyenler, bu ülkelerin hâkimiyetine göz ardı etmek suretiyle suçlu hale gelmektedir (Atasü Topçuoğlu, 2016: 503, 506).

Düzensiz göç, transit, mekik ve sığınmacı hareketliliğini içermektedir. Transit göç, yerleşme niyeti olmadan geçici süreliğine bir ülkeden farklı bir ülkeye gerçekleştirilen yer değişikliğini tanımlamaktadır. Ülkeler arasında dönüşümlü şeklinde yapılan Mekik göçte, bireyler bir süreliğine yaşadıkları yerden farklı bir ülkeye göç etmekte, bir zaman sonra ise ülkelerine göre dönmektedir (Aktel ve Kaygısız, 2018: 581). Göç eden kişilerin, kim olduklarına ya da bulundukları yere bağlı olarak konumlandırıldıkları göç çeşidi değişebilmektedir. Türkiye’yi transit olarak kullanarak Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelere gittikten sonra iltica talebinde bulunan göçmenler, bu ülkelerce sığınmacı olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2014: 1689).

Ülkelerinden ayrılan insanlar, yasalara uygun olmayan düzensiz göçlerden dolayı sömürüye uğrayabilmektedir. Bilhassa insan tacirleri ve göçmen kaçakçıları, güçlüklerle boğuşan düzensiz göç eden insanları parasal yönden istismar etmektedir. İnsan kaçakçılığı, göç hareketliliğine katılanların yasal olmayan usullerle ödedikleri ücret sonucu yaşamını sürdürdüğü alandan farklı bir alana götürülmeleri olarak tarif edilmekte, insan ticareti ise kişilerin psikolojik ya da bedensel yönden sömürüye uğraması, aldatılması ve kaba kuvvetle zorla tutulması olarak tanımlanmaktadır.

İnsan kaçakçılığı veya insan ticareti, IOM’ye göre göçmenleri tam olmayan bildirimler ve yanlış taahhütlerle aldatarak zor durumlarından faydalanmaktadır. Göçmen kaçakçılığında amaç göç edecek bireyleri gidecekleri devletlere izinsiz bir biçimde

taşımak, insan ticareti faaliyetinde ise amaç iş görenlerin değişik biçimlerde sömürüye tabi tutulması olmaktadır (Yılmaz, 2014: 1689).

Düzensiz göç ile başka ülkelere giden insanların gittikleri ülkelerde sömürüye karşı savunmasız olmalarından kaynaklı sonuçlar, iş yaşamında etkisini ortaya koymaktadır. Bu insanlar, gittikleri ülkelerdeki halkın çalışma konusunda isteksiz olduğu iş kollarında olumsuz koşullarda ve asgari ücret rakamlarının altında çalıştırılmaktadır. İşyerlerinde piyasa şartlarının altında ücretler karşılığında çalışan düzensiz göçmenler, gittikleri ülkelerin vatandaşlarının yanı sıra yasal yollara gelen göçmenlerle de rekabet etmektedir (Atasü Topçuoğlu, 2016: 508). Diğer taraftan düzenli olmayan bir şekilde göç eden kişiler kanuni veya içtimai bir himayeden mahrum olduklarından dolayı sınır dışı olma söylemleriyle çalıştıklarının karşılığını alamama ya da az alma gibi tavırlarla karşılaşabilmektedir. Böylesi bir durumda çoğu kez haklarını yasal bir süreçle aramaktan da mahrum olabilmektedirler (Toksöz, vd., 2012: 12).

1.3.3. Nedenler Açısından Göç Türleri

1.3.3.1. Gönüllü Göç

Gönüllü göç, kişilerin akılcı bir şekilde hareket ederek yaşamları için önemli bir dönüm noktası olan yer değişikliğini kendi karar ve rızalarıyla uygulamalarıdır. Yaşam şartlarını daha da iyileştirme isteği, yaşanan ülkenin iş fırsatlarının sınırlı olması, işten duyulan memnuniyetsizlik vb. birçok neden bireylerin gönüllü göçe yönelmesine neden olmaktadır. Bundan dolayı “işgücü göçü ya da işçi göçü” gönüllü bir şekilde yapılan göç türlerindendir. Bunun yanı sıra insanların hayatlarını daha iyi şartlarda sürdürme isteği sonucu kendi kararları ile kırsal alandan şehirlere ya da bir ülkeye farklı bir ülkeden yapılan uluslararası göç hareketliliği de gönüllü göç içerisinde yer almaktadır. İnsanlar çalışma şartları, maaşlar veya hayat şartlarının yüksekliğinden etkilendikleri yerleri göç için tercih etmektedir (Toksöz, 2006: 16).

İstekli bir şekilde gerçekleştirilen göçler, göçe katılan insanların mesleki yeterliliklerinden dolayı farklılık arz etmektedir. Gönüllü olarak yapılan göç içerisinde, yetiştirilmesi amacıyla eğitim-öğretimleri süresince önemli ekonomik masraflar yapılarak, ülkelerindeki bilgi birikiminde önemli bir yere konumlandırılan bireylerin

başka bir ülkeye göç etme davranışını tanımlayan beyin göçü de yer almaktadır. Bunun yanı sıra hedef ülkenin iş ile ilgili ölçütlerini taşımayan işçilerin göç hareketliliği de gönüllü göç şeklinde değerlendirilmektedir (Yılmaz, 2014: 1687).

1.3.3.2. Zorunlu Göç

İnsanların, deprem, çığ, sel, hortum ve kuraklık gibi doğal felaketler, savaşlar, iklimlerde yaşanan değişimler ya da siyasi nedenlerle yerlerinden ayrılmak zorunda olmaları nedeniyle yaşanan göçler, zorunlu göçtür.

Bireyleri yaşadıkları yeri terk etmeye iten nedenler bakımından zorunluluk veya gönüllü olma hali her insan için çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Bundan dolayı göçe etki eden nedenler tanımlanırken farklılıklar yerine gönüllü göçten zorunlu göçe uzanan bir yapı düşünülmesi daha uygun olmaktadır (Faist, 2003: 49).

Zorunlu göçler, kişisel bir şekilde gerçekleşebileceği gibi topluluk halinde gerçekleştirilen göçler ve mülteci hareketliliği şeklinde de olabilmektedir. Savaşlar, iç kargaşalar, yönetimlerin baskıcı tutumları insanların kitleler şeklinde göç etmelerinde önemli etmenler arasında yer almaktadır. Bu tip durumlarda insanların bir bölümü yaşananlardan kazançlı çıkarken, kaybedenler ise göç etmek zorunda kalabilmektedir. İklimlerde yaşanan değişimler sonucunda insanların gruplar ya da kitleler halinde göç etmeleri de zorunlu göçün sebepleri arasında yer alabilmektedir (Özgüler, 2018: 8).

Zorlayıcı sebeplerle göç etmek durumunda kalanların yaşamları, göç etmeyenlere ya da gönüllü göç edenlere göre zor olabilmektedir. Zorunlu göçle yurtlarını terk eden insanlar gönüllü göç edenlere oranla geleceğe dair ümit, sosyal uyum, yaşam anlayış biçimi gibi olumsuzluklardan etkilenebilmekte, yaşanan belirsizlikler ailelerin dağılmasına etki edebilmekte, ilişkilerin zayıflaması ile psiko-sosyal sorunları artırabilmektedir (Özgüler, 2018: 3). Bu durum da istekli bir şekilde göç edenlere kıyasla zorunluluktan dolayı göçe yönelenlerin psikolojik sorunları yoğun bir biçimde yaşamalarını sağlamaktadır (Akıncı, vd., 2015: 75). Göç yolculuğuna mecburi sebeplerle katılanlarda güvenli ortamdan mahrum kalabilme, gıda temininde yetersizlik, sağlık faaliyetlerinden yoksunluk ve aşırılık gibi istenmeyen durumlar yaygın bir şekilde görülebilmektedir. Bu insanların temizlik şartlarının yeterli düzeyde olmadığı sıkışık bir

ortamda yaşamlarını sürdürmeleri hastalıkların bulaş tehlikesini artırabilmektedir (Tuzcu ve Ilgaz, 2015: 59).

Farklı bir bakış açısı ile değerlendirildiğinde, bu yolculuğa katılanlar arasında yer alanların kötü şartlardan kurtulmanın idrakinde ve sorunsuz ya da daha az sorunlu bir yaşama adım attıklarının bilincinde olmaları, girişken, zorluklar karşısında yılmayan, yeteneklerini öne çıkarabilen ve göçten sonraki yaşamlarını domine etmeyi başarabilmeleri halinde, zorunlu göçün psikolojik bakımdan pozitif neticeler ortaya çıkarma durumu söz konusu olabilmektedir. Göçmenler, sosyo-kültürel olarak modern ve ekonomik olarak gelişmiş ülkelerde sahip oldukları gizilgüçlerini kullanabilecek üretkenliğe ve vizyona ulaşabilmekte, memleketlerinin kültürüne dair özellikler ile bünyesine dahil oldukları milletlerin birikimlerinden yeni şeyler çıkarma potansiyelini barındırmakta, bunun yanı sıra daha iyi beslenme ve daha sağlıklı olma yönünden de kazançlı hale gelebilmektedir (Akıncı, vd., 2015: 75).

1.4. GÖÇE DAİR TEMEL YAKLAŞIMLAR

1.4.1. Göç Kanunları

Londra'daki Kraliyet Coğrafya Topluluğu'nda görev yapan Ernst Georg Ravenstein'in yayımladığı 'Göç Kanunları' (1885) çalışması, göçle alakalı bilinen ilk çalışmadır. 1889'da aynı isimde ikinci bir makale yayınlayan Ravenstein, kuramını daha da genişletmiştir. Göç ile ilgili Ravest'in tarafından yedi kanun ortaya konulmuştur (198-199).

Göç ile ilgili ilk kanunu mesafe ile göç arasındaki ilişki oluşturmaktadır. Genel olarak insanlar yakın bölge veya ülkelere göç etmeyi tercih etmektedir. Bu da beraberinde göçe maruz kalan yerde nüfus değişimine neden olmaktadır (Yalçın, 2004: 23). İkinci kanuna göre kırsal alanlardan sosyo-kültürel ve iktisadi anlamda gelişim gösteren yerlere yönelik yaşanan göçler sonrası tarımsal alanlarda meydana gelen işçi açığı, başka yerlerden göç eden kişilerce giderilmektedir. Göçe maruz kalan ülkeler, göçmenlerin bu davranışları sonucu göç dalgalarına maruz kalmaktadır (Ravenstein, 1885: 198-199).

Genişleme ve içselleştirme olarak ifade edilen üçüncü kanuna göre göç yalnızca bir amaç olmamakta, göç hareketliliği ile beraber beklenen gayeler göçe dair amaçlar

içerisinde değerlendirilmektedir. Göç eden bireylerin amacı şehirde yaşanan ticari ve ekonomik canlılıktan payına düşeni elde etme ve yaşam kalitesini artırma düşüncesi bu yayılmayı daha da pekiştirmektedir. Süratli bir biçimde gelişim gösteren yeni sanayilerde yaşanan personel açığı göç eden kişilerin istihdamı ile giderilmekte, böylelikle sanayi tesisleri bu göç dalgalarını bünyesinde içselleştirmektedir (Çağlayan, 2006: 70).

Ravenstein (1885), dördüncü göç kanununda tüm büyük çaplı göç hareketlilikleri ile birlikte oluşan boşluğu giderici nitelikte karşı hareketliliğin yaşanacağını ileri sürmektedir. Göçe maruz kalan hedef ülkeler, aldıkları insan topluluğu kadar karşı göç hareketliliğinin oluşmasına da zemin oluşturabilmektedir (s. 199).

Beşinci göç kanununa göre ülkelerinden ayrılarak uzak yerlere göç edenler genel olarak ticaretin ve sanayinin yoğun olduğu yerleri tercih etmektedir (Ravenstein, 1885: 199). Ravenstein o dönem yaptığı çalışmalar sonucunda ulaştığı verilere göre insanların yüzde 25'inin yakın yerler yerine uzakta olan ticaret ve sanayi yönü ön planda olan yerleri önceliğini tespit etmiştir (Grigg, 1977: 48).

Altıncı göç kanunu kırsal alanlarda yaşayanların göç etme yönelimlerinin kentlerde yaşamını sürdürenlere oranla daha fazla olduğunu ortaya koymakta (Ravenstein, 1885: 199), yedinci göç kanunu ise göç konusunda harekete geçmede erkeklere oranla kadınların daha fazla istekli olduğu çıkarımında bulunmaktadır (Ravenstein, 1885: 199).

1.4.2. Göçün Cazip ve İtici Unsurları

Everett S. Lee'nin "Bir Göç Teorisi" (A Theory of Migration) adıyla 1966'da yayımlanan makalesi ile İtme ve Çekme Teorisi, ilk kez formüle edilerek kuramsallaştırılmıştır. Kuram, göç edenlerin göz ardı edilmemesi gerektiğine işaret etmiş ancak çoğunlukla göç olgusunu ön plana almıştır (Çağlayan, 2006: 72). Lee (1966), çıkış yeri ve varış yerine ilişkin, var olan zorluklar ve bireysel faktörler olmak üzere göç sürecini dört başlık altında toplamıştır (s. 49).

Uluslararası göçün ekonomik durumu iyi olmayan ülkelere nispeten ekonomik olarak gelişmiş ülkelere yönelik olduğu hipotezinden yola çıkan Ondokuzuncu Yüzyıl teorik modeline göre göçe kaynaklık eden ülkeler göç eden insanların siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel konulardaki taleplerine istenilen nitelikte yanıt verememekte, bu

talepler konusunda göç edilen ülkeler bu yönü ile daha cazip olabilmektedir (Kaya, 2014: 13). Bu anlayışa göre göçe maruz kalan yerin cazibesinden ve ayrılan yerin iticiliğinden kaynaklanan esas sebepler uluslararası göçe temel oluşturmaktadır.

Lee'nin Göç Modeli'nde, göç eden kişiler bakımından bulunulan ve gidilmesi düşünülen yörenin kendine özgü pozitif, negatif ve nötr yönlerinin bulunduğu ifade edilmektedir (Castles ve Miller, 2008: 31). Bireyleri başlangıç noktalarında tutmayı sağlayan unsurlar olumlu, bireyleri göçe teşvik eden unsurlar olumsuz, göç kararının alınmasında herhangi bir katkısı olmayan unsurlar ise nötr olarak ele alınmıştır. Göç edilen yerleri de kapsayan bu unsurlardan bir kısmı farklı kişileri aynı şekilde etkilerken, bir kısmı da başka kişileri değişik yönde etkilemektedir (Özcan, 2016: 192). İnsanların göçten önce yaşamlarını sürdürdükleri yerlerde yaşadıkları problemlerin çokluğu göç fikrinin hayata geçirilmesinde etkili olmaktadır. Göç edilen yöreye dair olumlu özellikler göç sürecinde çekici öğeleri meydana getirmektedir. Göçte itici unsurlar demografik gelişimi, yaşam seviyesindeki düşüklüğü, politik baskıyı ve iktisadi imkân eksikliğini kapsamakta, çekici öğeler ise arazilerin boş olması, politik özgürlükler, ekonomiye dair olumlu imkânlar ve işgücüne duyulan ihtiyaç gibi unsurlardan oluşmaktadır (Castles ve Miller, 2008: 31).

Lee'nin bireyleri gerçekçi karar alabilen varlıklar olarak yorumlayan itme-çekme teorisine göre insanlar göç öncesi ya da göç sonucunda karşılaşacakları kazanç veya kayıpları değerlendirmektedir. İtici faktörler zaman zaman bazı kişiler tarafından olumsuz olarak düşünülürken bazı dönemlerde de çekici bir unsur, itici bir unsur olarak görülebilmektedir. Bundan dolayı göçe ilişkin kâr-zarar düşüncesi bireylere göre değişken olabilmektedir (Göker, 2013: 23-24).

Bununla birlikte göç aşamasının başarılı olması diğer insanlar için göçü cazipleştirmekte iken başarısız bir süreç de itici bir etki bırakabilmektedir. Göç eden kişiler için olumlu ve olumsuz unsurların değişik hallerde betimlenmesi farklı göç süreçlerinde kendini göstermektedir (Çağlayan, 2006: 73). Mecburiyetten kaynaklanan nedenlerle seçilmemesi durumunda göçe maruz kalan yerlerin nitelikleri göç eden kişiler için çekici olabilmektedir. Genel olarak ayrılmak durumunda olunan yerler, kişi ve toplulukları göçe iten negatif faktörleri taşımaktadır. Bu teoride yer alan göçler genel olarak kişilerin karar alma süreçlerinin yansıması olarak görülebilir.

1.4.3. Göç Sistemleri Teorisi

Immanuel Wallerstein'in 1974'de kaleme aldığı Dünya Sistemleri Teorisi'nin yanı sıra 1960'lardan başlayarak etki alanı genişleyen Marksist kalkınma olgusunun yansıması olarak değerlendirilen (Kaya, 2014: 20) bu teorinin 1971'de Galtung, 1973'de Castle ve Kosack ve yine aynı yıl Nikolinakos gibi uzmanların yazılarında savunulduğu görülmektedir (Ilgar ve Coşgun Ilgar, 2015: 162).

Sermayenin iş gücünü harekete geçirdiğini ve sömürdüğünü ileri süren Göç Sistemleri Teorisi, uluslararası göçü, sermayeci emperyalizmin bir çeşidi olarak tanımlamaktadır. Böylelikle az kalkınmış ya da gelişmiş yerlerden kapitalist yerlere göçlerin meydana gelmesi kaçınılmaz olmaktadır (Kaya, 2014: 20). Sermayenin iş gücünde oluşturduğu hareketlilik göçlerin meydana gelmesinin ana sebebi olarak görülebilir. Teori, az gelişmiş veya gelişmekte olanlardan gelişmiş ülkelere yönelik göç hareketliliğinin çoğunlukla ekonomik nedenlerle olduğunu, göç edenlerin ise işçi olarak görüldüğünü ileri sürmektedir.

Göç sistemleri teorisi, göç olgusunun tanımlanmasında geniş ve dar unsurların birlikte değerlendirildiği bir kuramdır. Teoriye göre göç hareketleri, yaygın olarak göç veren ve göç alan yerler arasında politik etkileşim, sömürü düzeni, mevduat, ticaret ile kültürel alışverişten ve geçmişte yer alan işbirliklerinden kaynaklanmaktadır (Castles ve Miller, 2008: 36). Teori, çevre-merkez ilişkileri veya az gelişmiş-gelişmiş yerler arası sömürüden kaynaklanan bağlantıların üzerinde duran alternatif bir yaklaşım (Ilgar ve Coşgun Ilgar, 2015: 162) şeklinde değerlendirilmektedir. Göç teoriye göre, çağdaşlaşmaya ve ilerlemeye neden olan bir yapının aksine göçmen işçi kaynağı olan ülkelerdeki insan kaynağının gelişmiş ülkelerin faydası için kullanışlı olmakta ve gelişme sürecini devam ettiren ülkelerdeki sosyo-ekonomik ilerlemeye negatif yönde tesir etmektedir (Ilgar ve Coşgun Ilgar, 2015: 162-163). Teori, gelişmiş devletlerin az gelişmiş veya gelişmekte olan devletlerdeki kişileri düşük ücretli iş gücü olarak görmelerinden kaynaklı gelişim göstermiştir.

Faist (2003), göç sistemleri kuramını üç temel özellikte açıklamaktadır. Buna göre;

“1. Göç sistemleri kuramı, göç sistemlerindeki süreçler üzerine yoğunlaşmaktadır. Hareket bir defalık bir olay değildir, aksine zaman içinde bir olaylar silsilesini barındıran

aktif bir süreçtir. Bu kuram, göçün içindeki bir parçada görülen değişimin bütün sistemleri etkilediği, döngüsel, birbirine bağlı, gelişim anlamında karmaşık ve kendi kendini değiştiren sistemler üzerine vurguda bulunan düşüncelere yönelmektedir. Bu hipotez, uluslararası göçün bir kez başladımı neden kendi kendini besleyen bir süreç haline dönüştüğünü kısmen açıklamaktadır.

2. Göç sistemleri kuramı, insanlardan ziyade ülkeler arasındaki bağlantıların varlığı üzerine, mesela ticaret ve güvenlik anlaşmaları, kolonyal bağlarla (Portes ve Walton, 1981) mal, hizmet, bilgi ve fikir akışlarına vurguda bulunmuştur. Bu bağlantılar, genelde göç akıntıları meydana gelmeden mevcuttur.

3- Ulus-devletler arasındaki ekonomik eşitsizlikler ve göç alan ülkelerin kabul etme siyasaları gibi önemli etmenler bağlamında bireyler, hane halkları ve aileler kalış veya gidiş alternatifleri ile başa çıkmak amacıyla stratejiler geliştirir. Son olarak sistem kuramcıları toplumsal ağ kuramını güçlü bir biçimde uygulamıştır. Bir ağ, bir bireysel ya da kolektif aktörler -bireyler, aileler, şirketler ve ulus-devletler gibi- bütünü olarak ve onları birleştiren ilişkiler anlamında tanımlanır” (s. 82-83).

Göç sistemleri teorisi, geniş ve dar kapsamlı unsurların teması sonrası yaşanan sürecin göç hareketlerine neden olduğunu ana görüş olarak ortaya koymaktadır. Göçmenlerin fikirleri, bağlantılar ve pratiklerin oluşturduğu dar kapsamlı durumları ile büyük çaplı kurumsal unsurların oluşturduğu makro yapılar birbiri ile ilişkilidir (Castles ve Miller, 2008: 37).

Uluslararası göçü bir defaya mahsus yaşanan bir süreç olarak değerlendirmeyen teori, tarihi seyir içerisinde meydana gelen olaylardan kaynaklı hareketli bir süreç şeklinde değerlendirmiş, böylelikle uluslararası göç hareketlerinin sürecini ve yönünü açıklamıştır (Sert, 2012: 43).

1.4.4. Network (İlişkiler Ağı) Yaklaşımı

Network (İlişkiler Ağı) Yaklaşımı, 1918’de Thomas ve Znaniecki’nin gerçekleştirdiği ‘Avrupa ve Amerika’da Polonyalı Köylü’, Manuel Castells’in ‘Ağ Toplumu’ ve Gustavo Cardoso’nun ‘Ağ Toplumu’ çalışmalarında temelini bulmuştur (Castells, 2008: 2).

Diğer teorilerden yapısal bakımdan değişiklik arz eden Network Yaklaşımı, göç eden kişilerin göçle gittikleri yerlerde geliştirdikleri davranış kalıpları, bunun yanı sıra göçe maruz kalan yer ile göçe kaynaklık eden yer arasında gerçekleştirilen toplumsal ilişkilerin varlığı ve bu örgünün devam eden göçler üzerindeki tesirini irdelemektedir (Çağlayan, 2006: 85).

Göç ile ilgili teoriler yaygın olarak birey ve toplulukların göçlerini etkileyen sebepleri kantitatif ve kalitatif değerlerden yola çıkarak betimlemeye çalışmış, göç ile ilgili süreci merkeze alarak göç eden kişileri ön plana çıkarmamıştır. İlişkiler ağı haricindeki göç teorilerinde ekonomik unsurlar ana neden olarak varlığını göstermiş, bu da teorilerin olayları tarihsel bir kavrayıştan uzak bir şekilde ele almalarına, başka bir ifade ile içerisinde bulunulan zamanın tepkilerini önceleyen bir durumu ön plana çıkarmalarına neden olmuştur. Hâlbuki günümüzde yaşanan göç hareketleri toplumsal dayanak şartlarında ele alındığında tarihsel kavrayışın göz ardı edilemeyeceği, yaşanan göç hareketlerinin dönem ve yer bağlantısının görmezden gelinemeyecek kadar değerli olduğu görülmektedir (Çağlayan, 2006: 84-85). 21. Yüzyılda yaşanan göç hareketleri tarihsel şartlardan uzak bir şekilde ele alınmamalı, tarihsellik içerisinde gelişen dünyanın bir yansıması olarak görülmelidir.

Dünyanın farklılaşan yapısı sosyal sistemlerin izahında yeni bakış açılarını meydana getirdiğinden göç ile ilgili çalışmaların teorik değerlendirmeleri de bu dönüşümden payına düşeni alarak yeniden tanımlanmaya çalışılmıştır. Göçlerle ilgili yaşanan değişimler teorilerin yapısında bulunan disiplinlerarasılığın görünürlüğünü artırmıştır. İlişkiler Ağı teorisinde de disiplinlerarası çalışmaların değişik ve geniş değerlendirmelerini görmek mümkündür. İlişkiler ağı teorisi vakaları göçmenler arasındaki ilişkiler bakımından yorumlamayı öncelediğinden (Bayraktar, 2013: 118) göç eden kişilerin anlaşılmasının yanı sıra göçle ilgili sürecin nedenleri ve tesirlerine genel bir hareket alanı sağlamakta, böylelikle yapısal olarak göç üzerine ortaya konan diğer teorilerden değişkenlik arz etmektedir.

Yine bu yaklaşıma göre göçü belirleyen temel etkenlerin çevresel olduğu söylenmektedir. Hükümetlerin uygulamaları, iktisadi şartlar, topluma dair hassasiyetler ve ulaşım ile alakalı şartlar gibi hususlar göç deneyiminin oluşmasında öncelikli rol oynamakta ve göçmenler, toplumsal ağlar içinde hareket etmektedir. Buradan hareketle

oluşan tarihsel göçmen ağları, yeni göçmenleri kendisinden önce göç eden akraba veya arkadaşlarının izlerini takip etmeye itmekte, yani sosyal sermayenin olanaklarının insan hareketliliğini tetiklediği düşüncesi ön planda yer almaktadır (Kaya, 2014: 20-21). Bu bağlantılar, alan değişikliğinden kaynaklı ekonomik ve sosyal riskleri azalttığı için göçün uluslararası boyutunu da güçlendirmektedir.

Göç eden kişilerden yola çıkarak göç olgusunu anlamlandırmaya çalışan bu kuramın önceliğini insanlardan yana kullanması diğer teorilere göre farklı olmasını sağlamaktadır. Yalnızca yapısal tesirleri göçün sebebi olarak yorumlamayan teori, göç sebebi olarak kişisel katkılara da değer vermektedir (Çağlayan, 2006: 88). Buna göre göç eden kişiler oluşturdukları bağlantılarla duygusal ve parasal destek görme, iş edinme, göç alan ve göç edilen ülkeler arasındaki geliş gidişleri ayarlama konusunda gerekli desteği alabilmekte, böylece anne-babaları, akrabaları ve dostlarının desteğiyle göç kararını alma sürecini kolaylaştırmakta ve bunu uygulayabilmektedir. Göç için yola çıkan kişilerin kurdukları bu bağlantılar, göçe dair risk ihtimallerini ve negatifliklerin düzeyini azaltmakta, bu da göçlerin sürdürülebilirliğinde önemli bir rol oynamaktadır. Kurulan bu bağlantılar göçlerde yaşanan olası sorunlar ve maliyet baskısının en alt düzeye indirilebilmesinde etkili olabilmektedir (Massey, vd., 1993: 449). Göçlerin sayısal olarak artışı, göç edenlerin ülkeleri ile gittikleri ülkeler arasında yaptıkları seyahatler, ülkelere olan bağlılıklarını koruma konusundaki kararlılıkları, ulusötesi göç eden kişiler, ulusötesi cemiyetler, evrensel milletler, topraklarını kaybetmiş ulus devletler vb. nosyonların belirginliğinin artmasına kaynaklık etmiştir (Toksöz, 2006: 22). Faist (2007) tarafından şekillendirilen ulus ötesi toplumsal alanlar teorisi, tüm bu kavramların ortaya çıkmasında etkili olmuştur (s. 41).

Göç olgusunu mikro, orta ve makro seviyeleri içerisinde barındıran Üç Düzeyli Göç Analizi çalışmasını gerçekleştiren Faist'e (2003) göre, göç araştırmaları üç kuşağı içermektedir (s. 34-35). Göçe yönelik birinci dönem çalışmalarda endüstrileşme döneminde yaşanan gelişmeler, demografik hareketlilik gibi süreçler özelinde göçün itici-çekici yapısı öncelenerek ifade edilmektedir. İkinci dönemde, göç alan ve veren ülkeler arasında yapısal hale gelen etkileşimde mülteci hareketliliği ve işgören göçü etkili olmakta, bunların kapitalist ekonomisi, çevre ve merkez alanların birbiriyle olan bağlantıları içerisinde değerlendirilmektedir. Üçüncü aşama ise Faist'e göre henüz başlangıç düzeyindedir. Göçmenlerin oluşturduğu ilişkilerinin irdelendiği bu aşamada,

göç eden kişilerin oluşturduğu uluslararası ilişki ağının aşamaları ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ait olma hissiyatı ve kimliğe dikkat çekilmiştir. Buna bağlı olarak uluslararası göç sürecinde değişimler yaşanırken buna bağlı olarak göç eden kişilere mahsus bağlantıların gelişmesi söz konusu olmuş, bu da kaynak ülke ile hedef ülkenin zaman zaman birleştirici veya ayrıştırıcı hususlarla karşı karşıya kalmalarının yolunu açmıştır (Göker, 2013: 30).

Bu açıdan teori, içinde bulunan zamanı ağ ve bilgi toplumu olarak değerlendirmiş, göçü ve göçmeni bu şekilde yeniden yorumlayarak insan ağları ve insanların kullandıkları teknolojik iletişim araçlarının özellikleri üzerinden teorik bir bakış geliştirmiştir. Bununla birlikte bu yaklaşım, uluslararası göçlerin artmasını ve ülkeler arası göç geçişlerini kavramsal olarak kolaylaştırmış görünmektedir.

1.4.5. Göç Teorileri

Göçe kaynaklık eden sebeplerin anlaşılması çabası, göç ile ilgili teorilerin kökenini oluşturmaktadır. Göç olgusuna dair teorilerin 1970'li yıllara kadar odak noktası, göçe yönelten ve çeken sebepler bakımından kişisel göç kararlarını tanımlayan ve neo-klasik olarak ifade edilen teoriler etrafında şekillenmiştir. Bu teoriler sosyal oluşumlardan ziyade bireysel kararların etkinliğini incelemeyi amaçlamıştır (Dedeoğlu ve Gökmen, 2011: 20). 1990'lı yıllar sonrası, son yıllarda toplumsal yapılarda meydana gelen değişimlerin etkisi ile artış gösteren globalleşme göçe dair teorilere farklı boyutlar kazandırmıştır.

Göçe yönelik teorilerin ön plana çıktığı 1970'lerde Marksist politik ekonomiyi önceleyen teorilerde tüm dünyada orantısız bir şekilde dağılan siyasi ve iktisadi güçlerin anapara adına düşük fiyatlı iş hareketliliği ana tartışma konusu olarak ön plana çıkmıştır (Dedeoğlu ve Gökmen, 2011: 21). Göç hareketliliğinde uluslararası niteliklik taşıyanların sebepleri ve neticelerini izah eden sosyoloji, iktisat ve antropoloji vb. disiplinlerin meydana getirdiği teorilerin çoğunluğu Marksist görüş açısına yakın olmuşlardır (Kaya, 2014: 18). Bundan dolayı çeşitli disiplinlerde göç olgusuna dair geliştirilen kuramlarda aktarım şekillerindeki farklılıklar etkisini artırmaktadır. Göç incelemelerinde esas olarak değerlendirilen kuramlar; neo klasik ve itme-çekme yaklaşımı, göç ve gelişim süreçleri, siyasi, iktisadi, tarihi ve yapısal model, sistem ve bağlantıların etkisi ile son dönemlerdeki

göç araştırmalarına temel oluşturan “ulus ötesi” yaklaşımlara (King, 2012: 3), göç süreçlerini ifade etmede yaygın olarak başvurulmaktadır.

1.4.6. Modernleşme Temelli Yaklaşımlar

1971’de Amerika Birleşik Devletleri’nden Wilbur Zelinsky’nin yayınladığı Hareketliliğin Dönüşümü Teorisi (Hypothesis of The Mobility Transition) ile oluşan anlayışa göre insan hareketlilikleri, çağdaşlaşma süreçleri ile yapısal dönüşümlerin bir işlevi olarak açıklanmaktadır (Kaya, 2014: 19). Teoriye göre, yapısal faktörler kişisel ve akılcı karar alma mekanizmalarından daha fazla uluslararası göçe etki etmektedir. Uluslararası göçler ve iç göçler çağdaşlaşma süreciyle birlikte değişiklik sergileyebileceğinden genel olarak insan hareketliliğinin artacağı ifade edilmeye çalışılmıştır.

Modernleşme Temelli Yaklaşımına göre uluslararası göçün çerçevesini oluşturan ana unsurlar şu şekilde özetlenmektedir: Klasik toplumlarda aile kurumu, tarıma dayalı üretim ve ticari alışverişten kaynaklı göç şekillerinin meydana gelebilme ihtimali; erken geçiş toplumlarında toplumsal vasıflı kente kırdan yaşanan göç; iskânlaşma ya da kolonicilik gayeli uluslararası göç uygulamaları ile daha gelişmiş olan göç geçiş topluluklarında kentlere yönelik kırsal alandan yaşanan göçlerdeki düşüşle günlük döngüsel göçte artış yaşanabilmektedir. Kent içi göç gelişmiş topluluklarda kırdan kente göçten daha fazla olmakta, gelişmiş ülkelere az gelişmiş ülkelerden gelen nitelikli olmayan insan göçü ile ekonomik ve haz amaçlı döngüsel iç göç türlerinde belirli oranlarda artış görülebilmekte, buna karşın çok gelişmiş ülkelerde ise etkin iletişim ve ulaşımın insan hareketliliğinde azalmaya yol açtığı ifade edilmektedir (Kaya, 2014: 19-20).

Yaşanan bu durumlar göçe yönelik tutumlar hususunda gelişmiş ülkelerin davranışlarının agresifleşmesine ve göçlere mani olunmasına yönelik kanuni düzenlemelere yönelmelerine neden olmuştur. Göç ve göçmenlere yönelik davranışlarda bazı Avrupa devletlerinin tutumları buna örnek gösterilebilir. Çağdaşlaşmanın batıdan diğer ülkelere yaygınlaştığı düşüncesi, doğudan ziyade batılı ülkelerin nispi olarak daha yaşanılabilir olduğu algısı, göçlerin batıya doğru doğudan, kuzeye doğru güneyden gerçekleşmesini sağlamış, çağdaşlaşma ile birlikte bu ülkelerde ekonomik gelişim sonucu

yaşam standartlarında meydana gelen artış da bu ülkelerin göçmenler tarafından tercih edilmesinde önemli bir etken olmuş, bu da göçmenlere yönelik tutumlarının sertleşmesine etki etmiştir. Modernleşme temelli teorilerin öne sürdüğü yapısal etkenler göç etmede tercihin belirlenmesinde önemli olmaktadır. Modernleşme göçü etkilerken göçmeni yeniden yapılandırmayı ve anlamlandırmayı da etkilemiş görünmektedir.

1.4.7. Ulusaşırı Alan Yaklaşımı

Teori, ulusal sınırlar içerisinde ve dışında çok taraflı olarak, ailevi, iktisadi, politik, siyasal, kültürel, dini ve sosyal değişkenliğin gözlemlenebildiğini vurgulamakta, simgelerin, görüşlerin, farklı düşünce tarzlarının, sanatın, medeniyetin, siyasi ve sosyal olayların göçe kaynaklık eden ülke ile göçe maruz kalan ülkeler arasındaki müşterek değişkenliğini ortaya koymaktadır (Kaya, 2014: 21). Diğer yaklaşımların dini, milli, kültürel vb. unsurları görmezden geldiği görüşünün yer aldığı teori göç olgusunu göç eden kişiler üzerinden açıklamaya çalışmaktadır.

Göç veren yerler ile göçmenlerin hedefi olan ülkelerin bağlantısını açıklayan Ulusaşırılık kavramı, genel olarak ulusaşırı uygulamaların meydana gelişinde göç veren ve alan ülkelerdeki kültürel ilişkilerde yaşanan gelişimi incelemiştir (Şimşek, 2016: 20-23).

Ulusaşırı Alan Yaklaşımı teorisi, göçmenleri yalnızca bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye giden bireyler şeklinde değerlendirmemekte, kültürel ve sosyal dönüşümlerin ögesi olarak ele almaktadır. Ama bu dönüşümler sadece göçmen davranışlarıyla açıklanamamaktadır. Göçmenler, iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin de etkisiyle arkalarında bıraktıkları ülkelerin kimliğini ve kültürel birikimini gittikleri yerlerde de yaşatabilmektedir. Bundan dolayı göç eden kişiler, doğup büyüdüğü yerlerden tam anlamı ile koparak yeni yurtlar edinen kişiler olmamaktadır. Son yıllarda telekomünikasyon araçlarında yaşanan gelişmeler göç eden kişilere öz yurtlarında ve yeni yurtlarında simgesel ve sahici bir şekilde yaşayabilme fırsatı tanımaktadır (Kaya, 2014: 21-22).

Bu yaklaşımda benlik yapıları önemsenen göç eden kişiler kültürel yapı, ırkı, dini ve toplumsal cinsiyet esasında irdelenmekte, göç sürecinin asli unsuru olarak değerlendirilmektedir (Bayraktar, 2013: 120). İçinde bulunulan dönemde göçler,

devletaşırı, ulusaşırı, diasporik vb. kavramlarla anılmakla birlikte özünde ürünü olduğu globalleşme sürecinin unsurlarıyla ifade edilmektedir (Kaya, 2014: 23). Globalleşme ile birlikte 1980'lerden sonra teknolojiye yaşanan ilerlemeler göçlere kaynaklık etmiştir. Teori ile küreselleşmenin göç olgusu ve göç eden kişiler üzerinde oluşturduğu değişimin tanımlanması amaçlanmış, ulaşım ve iletişim alanındaki ilerlemenin neticeleri değerlendirilmiştir. Bu yaklaşıma göre küreselleşme göç etme biçimlerini ve göçmen profillerinin karakteristik özelliklerini değiştirmektedir.

1.5. GÖÇMEN, MÜLTECİ, SIĞINMACI KAVRAMLARI

1.5.1. Kavram Olarak Göçmen

Göçmen kavramı, bulunduğu yerden ayrılarak yerleşmek maksadıyla yabancı bir yere giden kişileri tanımlamaktadır. Bir kişinin yeni bir hayat kurmak amacıyla ülkesinden ayrılması, bu kişinin ülkesinden tamamen ayrıldığı ve yeniden yerleşmek için geri dönmeyeceği anlamına gelmemektedir (Çiçekli, 2014: 113).

Kılıç (2008), mülteci ve sığınmacıların aksine göçmenlerin siyasi sebeplerle ülkelerinden ayrılmadıklarını, bu ayrılıştta daha güzel bir hayat sürme beklentisi ve iktisadi kaygıların önemli olduğunu belirtmektedir. Göçmenler aidiyet bağlarının olduğu ülkenin himayesinden yararlanmayı sürdürürler ve bir başka ülkeye kendi kararları ile gitmektedirler (s. 214).

Buna göre göçmen, bulunduğu ülkenin herhangi bir bölgesine ya da çalışmak veya ikamet etmek kastıyla ülkesinden ayrılarak başka bir memlekete giden kişileri anlatmak için kullanılmaktadır. Göçmen kavramının daha iyi yaşam koşullarına kavuşma isteğiyle başka ülkelere göç edenleri tanımlamak amacıyla kullanıldığını söylemek mümkündür (Deniz, 2009: 6).

1.5.2. Kavram Olarak Mülteci

Dünyadaki tüm ülkeler politik, iktisadi ve kültürel anlamda göç olgusundan etkilenmişlerdir. Ülkelerinde yeterli hizmeti alamayan bireyler, zaman zaman insan hakları ihlalleriyle karşı karşıya kalabilmektedir. Alınan ulusal önlemlerin yeterli olmadığı durumlarda uluslararası politikalar devreye girmektedir. 1948'de BMGK'nda

kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde (İHEB), daima zorlamalara maruz kalan tüm insanların diğer ülkelere sığınma ve kabul edilme hakkına yer verilmektedir.

1950'li yılların başlarında ülkeler içerisinde bulundukları şartlar ve kanunlara göre Mülteci kavramını betimlemişlerdir. Mülteci konumuna düşen insanlardan kaynaklı sorunlar birçok devleti etkilemiş, yaygın bir tarife duyulan ihtiyaç doğrultusunda Cenevre Sözleşmesi'nde tanımlanan mülteci kavramı, uluslararası kabul gören bir yapıya bürünmüş ve alanyazına girmiştir. Sözleşmeye göre mülteci, dini inancı, uyruğu, belirli bir toplumsal yapıya aidiyeti ya da politik siyasi fikirlerinden dolayı haksızlığa maruz kalacağı hususunda haklı bir korkuya sahip ve bundan dolayı doğup büyüdüğü yerden ayrılmak durumunda kalan ve kaygılarından dolayı ülkesine dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi olarak tarif edilmektedir (Kasdemir, 2010: 28).

Bir insanın mülteci olarak kabul edilmesi için, ülkesinin sınırları dışında bulunması ya da ülkesinden ayrılması, başka bir ifade ile yabancı statüsünde bulunması, bunun yanı sıra zorlama ve zulüm korkusu altında olması gerekmektedir. İnanç, soy, politik düşünce, herhangi bir toplumsal yapıya aidiyet gibi bireysel, siyasal, yargısal ya da politik suçlar vb. baskı ve zulüm korkusuna kaynaklık sağlayan nedenler arasında yer alabilmektedir (Doğan, 2008: 106).

1950 tarih 428 (5) sayılı BM Genel Kurul kararı ile Ofis Tüzüğüne göre ise mülteci; *“İrki, dini, milliyeti ya da siyasi görüşü nedeniyle, zulüm görmekten haklı sebeplerle korkan, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanamayan veya yararlanmak istemeyen kişiler”* şeklinde açıklanmaktadır (Altınışik ve Yıldırım, 2002: 7).

Cenevre Sözleşmesi (1951) ve 1967 Protokolü mültecilere koruma sağlayan uluslararası sözleşmeler arasında ön plana çıkmaktadır. Mültecilerin korunmasına imkân oluşturan bölgesel düzenlemeler, her iki belgedeki mülteci tanımından etkilenmiştir. Öyle ki 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolünde benimsenen mülteci tarifinden daha ayrıntılı mülteci tanımları, bölgesel odaklı düzenlemelerde yer almaktadır (Çiçekli, 2009: 45).

Türkiye'deki yönetmelikte, Cenevre Sözleşmesi'ndekine benzer olarak mülteci vasfını taşıyabilme ölçütlerine sahip olan ve Avrupa dışından gelen yabancılar sığınmacı konumunda olmakta, mülteci olmaları başka bir devletçe onaylanıncaya kadar uygun bir

süre ülkede oturmalarına izin verilmektedir. Yönetmelikte yer alan tanımlara göre, uluslararası koruma talep etmek için Avrupa Birliği ülkelerinden gelenler mülteci, Avrupa haricinde gelenler ise sığınmacı şeklinde ifade edilmektedir. Sığınmacı bir kişinin uluslararası mülteci hukukunda gerekli şartları taşıdığının anlaşılması sonrası mültecilik konumunu elde etmesi mümkün olmakta iken Türkiye'deki mülteci hukukunda sığınmacı olarak tanımlananlara hukuken mültecilik statüsü verilememektedir (Çiçekli, 2009: 48-49).

1.5.3. Kavram Olarak Sığınmacı

Sığınmacı kavramı, mülteci olma amacıyla başvurusu işleme alınan ve Cenevre Sözleşmesi'nin dışında kalan kişiler için kullanılmaktadır. Sığınma, bu isteği muhtemel sığınılacak devlet tarafından henüz kesin sonuca bağlanmamış kişi olan sığınmacıya, bu ülkede kalma iznini ve insani standartlarda davranış görme hakkını vermektedir (Kılıç, 2008: 28).

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde, daima baskıya maruz kalanların diğer devletlere sığınma talebinde bulunma ve başvurduğu ülke tarafından kabul edilme hakkı bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti İskân Kanunu Madde 3/3'e göre ise yerleşmek amacından ziyade belirli bir zaman dilimi için çaresizlikten dolayı sığınanlara, sığınmacı denilmektedir. Türkiye coğrafi sınırlama ile 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolüne taraf olmuş, buna göre Türkiye'ye iltica başvurusunu Avrupa'dan yapanlar mülteci kabul edilmekte, Avrupa ülkeleri haricinde iltica başvurusu yapanlar ise sığınmacı olarak vasıflandırılmaktadır. Bu sığınmacılara geçici koruma sağlanmaktadır (Batan, 2018: 11).

Bir ülke, herhangi bir sığınmacı anlaşmasının tarafı olması halinde bu anlaşmada yer alan hükümler gereğince, sığınmak isteyen yabancıları ülkesine kabul ederek mülteci statüsünde saymak durumundadır. Buna karşılık uluslararası bir anlaşma sonucunda sorumluluk durumuna göre sığınmak isteyen yabancıları farklı hukuki kurallara muhatap tutabilmektedir. Öte yandan, herhangi bir anlaşmadan kaynaklı yükümlülüğü bulunmadan çok farklı insani veya politik sebeplerle sığınmacı olmak isteyen yabancıları (sığınmacı) ülkesine kabul eden bir devlet, tatbik edilen uluslararası hukukun bugünkü

durumunda bu kişilere sığınmacı statüsü verip vermemekte bağımsızdır (Firiş, 2010: 223).

Doğup büyüdüğü ülkesinde yaşadığı sorunları, inancı, soyu, uyruğu, sosyal bir yapıya aidiyeti ya da siyasal fikirleri sebebiyle kovuşturmaya maruz kalacağından dolayı mensubu olduğu devletten ayrı olan ya da ülkesinin korumasından mahrum kalan veya kalmak isteyen, bundan dolayı başka bir devlete sığınan ve devletten mültecilik konumu isteğinde bulunan (Doğan, 2008: 108) sığınmacı, iltica ile ilgili başvuru ve karar sürecinin tamamlanmasını bekleyen pozisyonunda bulunduğundan dolayı mültecilerin korunmasında ana ilke olan geri gönderilmeme uygulamasından ve insani tutumdan tartışmasız bir şekilde yararlanabilmelidir (Odman, 2008: 10).

1.5.4. Sığınmacı ile Mülteci Arasındaki Farklar

Mülteci ile sığınmacı ifadeleri bazı yönlerden benzerlik göstermektedir. İlk olarak bulundukları yerlerde yabancı konumunda olan insanlar, her iki kavramın da maddi boyutunu oluşturmaktadır. İkinci benzer husus ise bu iki grupta yer alanlar varoluş, kişisel güvenlik ve hürriyetlerinin çeşitli sebeplerden dolayı ihlal edilmesi sonucu farklı bir bölgede yaşama hususunda karar vermeye zorlanmış olmaları yönü ile öne çıkmakta, her iki grupta yer alan bireylerin özsaygısı örselenmekte ve insan hakları göz ardı edilmektedir. Yaşadıkları durumdan dolayı sığınmacı ve mülteciler göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretine potansiyel kaynak oluşturmaktadır (Urk, 2010: 6).

Öte yandan sığınmacı ile mülteci kavramları, süreç olarak birbirinden ayrı olmaktadır. Sığınmacı, mültecilik pozisyonunu elde etmek amacıyla başvuru yapan kişiye denilmektedir. Henüz sonuçlanmayan müracaattan dolayı sığınmacı olmak bir süreci kapsamakta, buna karşın mültecilik ise bir sonuçtur. Barındırdıkları haklar bakımından bu farklılık, önemli sorunlara neden olmaktadır (Urk, 2010: 6).

Sığınmacı ile mülteci tasvirleri arasında ciddi bir fark bulunmaktadır. İltica etme hakkının kazanılarak hukuki statünün elde edilmesi mültecilik iken hukuki statünün elde edilmesinden daha ziyade fiili ve sığınılan devletin kanunlarından mülteciler gibi faydalanılması öngörülmeleyen kısa zaman aralıklı barınma hali ise sığınmacı olma durumunu ifade etmektedir. Sığınmacı hali, mülteci konumunu kazanma ile ilgili başvurusu halâ sonuçlanmamış kişilerin yanı sıra BMMYK'na başvurusunu yapmamış

ya da yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen bireyleri de kapsamaktadır. Sığınmacılar yaptıkları başvuruya müspet karşılık aldıklarında mülteci olabilmektedir (Özcan, 2005: 22-23). Mülteci ve sığınmacı olarak iki farklı kavramın kullanılmasının nedeni ülkelerin resmi olarak mülteci statüsünde görmedikleri insanlara yönelik pratiklerindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Buz, 2004: 14).

1.6. GÖÇE DAİR SÖZLEŞME VE PROTOKOLLER

1.6.1. Göç Eden Kişilerin Sorunları İle İlgili Yapılan Uluslararası Çalışmalar (1920-1951 Yılları Arası)

1900’lü yılların ilk çeyreğinde yaşanan iki Balkan Savaşı ve sonrasında birçok ülkeyi derinden etkileyen Birinci Dünya Savaşı milyonlarca insanın ülkelerinden ayrılarak göçe maruz kalmalarına sebep olmuş, bu da göç olgusunu tüm insanları etkileyen bir soruna dönüştürmüştür. Bu dönemde yaşanan savaşlara bağlı olarak ülkelerini terk edenlere Kızılhaç dışında yardım sağlayan başka bir uluslararası yardım kuruluşunun olmaması göçmenlerin sorunlarını daha da dramatik hale getirmiş, Milletler Cemiyeti (MC) kurulduktan sonra (Milletler Cemiyeti’nin Önemi..., tarih yok: 2. paragraf) göçmenlere dair sorunlarla daha fazla ilgilenilmeye başlanmıştır. Artan göç hareketliliği sonucu Milletler Cemiyeti tarafından evleri yerle bir olmuş Avrupa vatandaşı göçmenlere barınma imkanı sağlamak ve yeniden toplumsal yaşama dahil olmalarını kolaylaştırmak için başkanlığını Norvençli gezgin, bilim insanı ve diplomat Fridtjof Nansen’in yaptığı uluslararası göç komisyonu kurulmuştur. 1933 ila 45 yılları arasında dünyadaki göçmen sayısı tahmini olarak 79 milyonu geçmiştir (Eren, 1966: 11).

Birinci Dünya Savaşı’nın sona erdiği 1918’li yıllardan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin imzalandığı 28.07.1951’e kadarki süreç, Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler olarak iki dönem halinde değerlendirilmektedir. Milletler Cemiyeti’nin ilk döneminde göç eden insanları himaye edecek veya onlara destek verecek düzenli kurumların olmaması beraberinde bu durumla alakalı kurumların meydana getirilmesini böylelikle mülteci probleminin daha yaygın bir biçimde değerlendirilmesini sağlamıştır. Bu kapsamda “Mülteciler Yüksek Komiserliği”, “Mülteciler Uluslararası Nansen Ofisi”, “Hükümetlerarası Mülteciler Komitesi” ve “BM Yardım ve Yeniden

Yapılanma Yönetimi” hayata geçirilmiştir. Milletler Cemiyeti’nin varlığını sürdürdüğü zaman dilimi içerisinde hayata geçirilen bu örgütlenme girişimleri, BM’nin kurulması sonrasında da varlığını devam ettirmiş, bu doğrultuda İnsan Hakları Evrensel Bildirisi yayınlanmıştır. Yine bu dönemde Uluslararası Mülteci Örgütü, BMMYK oluşturulmuş ve 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme hazırlanmıştır (Odman, 1995: 14-15).

1.6.1.1. Fridtjof Nansen Milletler Cemiyeti Mülteciler Yüksek Komiserliği

Milletler Cemiyeti tarafından meydana getirilen Fridtjof Nansen Milletler Cemiyeti Mülteciler Yüksek Komiserliği (Fridtjof Nansen League of Nation High Commissioner for Refugees), mültecilerin olumsuzluklardan uzak tutulması amacıyla kurulan ilk teşkilatlanmadır (Odman, 1995: 16). Cenevre’de 1921’de 10 devletin katılımı ile yapılan Hükümetlerarası Konferansta, ulusal pasaport eksikliğini giderecek seyahat ya da kimlik belgesi düzenlenmesi kararı alınmış, 1922’de M.C. Yüksek Komiserliği tarafından aynı şehirde düzenlenen ve 16 devletin yer aldığı ikinci konferansta, Birinci Dünya Savaşı sonrası mülteci durumuna düşen Ruslar için bir kimlik belgesinin düzenlenmesi mutabakatına varılmıştır (UN, 1949).

Nansen’in birçok ülke ve gönüllü kurumların katkısıyla hazırladığı ve özel bir kimlik kartı konumundaki “Nansen Pasaportu” zaman içerisinde 53 devlet tarafından tanınmış, bu pasaportla bir ülkenin sınırlarından geçenlerin barınma işleminin rahat bir şekilde yürütülmesi amacıyla giriş-çıkışlarda vize zorunluluğu kaldırılmıştır (Odman, 1995: 16). MC’nin Yüksek Komiserlik ile alakalı daha kullanışlı bir oluşum amaçladığı bir dönemde Dr. Nansen’in 1930’da hayatını kaybetmesi sonrası hayata geçirilen Uluslararası Nansen Mülteciler Ofisi (International Nansen Office for Refugees) çalışmalarını sürdürmüştür. Ofisin faaliyetleri, 1938 yılında Mülteciler Yüksek Komiserinin atanması ile sona ermiştir (Loescher, vd., 2008: 8).

1.6.1.2. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

BMGK’nun 10 Aralık 1948’de kabul ettiği İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, insan hak ve temel özgürlüklerinin tanımını uluslararası boyutta oluşturması yönü ile ilk olma özelliğine sahiptir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde kabul edilen maddeler:

“Madde 1- Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerine karşı kardeşlik zihniyeti ile hareket etmelidir.

Madde 2- Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir akide, milli veya içtimai menşe, servet, doğuş veya herhangi diğer bir fark gözetilmeksizin işbu beyannamede ilan olunan tekmil haklardan ve bütün hürriyetlerden istifade edebilir. Bundan başka, bağımsız memleket uyruğu olsun, vesayet altında bulunan, gayrimuhtar veya sair bir egemenlik kayıtlamasına tabi ülke uyruğu olsun, bir şahıs hakkında, uyruğu bulunduğu memleket veya ülkenin siyasi, hukuki veya milletlerarası statüsü bakımından hiçbir ayrılık gözetilmeyecektir.

Madde 3- Yaşamak, hürriyet ve kişi emniyeti her ferdin hakkıdır.

Madde 4- Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz, kölelik ve köle ticareti her türlü şekliyle yasaktır.

Madde 5- Hiç kimse işkenceye, zalimane, gayriinsani, haysiyet kırıcı cezalara veya muamelelere tabi tutulamaz.

Madde 6- Herkes, her nerede olursa olsun, hukuk kişiliğinin tanınması hakkına haizdir.

Madde 7- Kanun önünde herkes eşittir ve farksız olarak kanunun eşit korunmasından istifade hakkına haizdir. Herkesin işbu beyannameye aykırı her türlü ayırdedici muameleye karşı ve böyle bir ayırdedici muamele için yapılacak her türlü kışkırtmaya karşı eşit korunma hakkı vardır.

Madde 8- Her şahsın Anayasa veya kanun ile tanınan ana haklara aykırı muamelelere karşı fiili netice verecek milli mahkemelere müracaat hakkı vardır.

Madde 9- Hiç kimse keyfi olarak tutulamaz, alıkolunamaz ve sürülemez.

Madde 10- Herkes, haklarının, vecibelerinin veya kendisine karşı cezai mahiyette her hangi bir isnadın tesbitinde, tam bir eşitlikte, davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından nasafetle ve açık olarak görülmesi hakkına sahiptir.

Madde 11- Bir suç işlemekten sanık herkes, savunması için kendisine gerekli bütün tertibatın sağlanmış bulunduğu açık bir yargılama ile kanunen suçlu olduğu tesbit

edilmedikçe masum sayılır. Hiç kimse işlendikleri sırada milli veya milletlerarası hukuka göre bir suç teşkil etmeyen fiillerden veya ihmallerden ötürü mahkum edilemez. Bunun gibi, suçun işlendiği sırada uygulanan cezadan daha şiddetli bir ceza verilemez.

Madde 12- Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışma hususlarında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz kalamaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmağa hakkı vardır.

Madde 13- Herkes her hangi bir Devletin arazisi dahilinde seyrüsefer ve ikamet eylemek hakkına haizdir. Herkes, kendi memleketi de dahil olduğu halde, her hangi bir memleketi terketmek ve memlekete tekrar dönmek hakkına haizdir.

Madde 14- Herkes zulüm karşısında başka memleketlere iltica etmek ve bu memleketler tarafından mülteci muamelesi görmek hakkına haizdir. Bu hak, adi bir cürme veya Birleşmiş Milletler prensip ve amaçlarına aykırı faaliyetlere gerçekten müstenit kovuşturmalar halinde ileri sürülemez.

Madde 15- Her ferdin bir vatandaşlığa hakkı vardır. Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığından veya vatandaşlığını değiştirmek hakkından mahrum edilemez.

Madde 16- Evlilik çağına varan her erkek ve kadın, ırk, vatandaşlık veya din bakımlarından hiçbir takyidata tabi olmaksızın evlenmek ve aile kurmak hakkına haizdir. Evlenme akdi ancak müstakbel eşlerin serbest ve tam rızasıyla yapılır. Aile, cemiyetin, tabii ve temel unsurudur; cemiyet ve Devlet tarafından korunmak hakkına haizdir.

Madde 17- Her şahıs tek başına veya başkalarıyla birlikte mal ve mülk sahibi olmak hakkına haizdir. Hiç kimse keyfi olarak mal ve mülkünden mahrum edilemez.

Madde 18- Her şahsın fikir, vicdan ve din hürriyetine hakkı vardır; bu hak, din veya kanaat değiştirmek hürriyetini, dinini veya kanaatini tek başına veya topluca, açık olarak veya özel surette, öğretim, tatbikat, ibadet ve ayinlerle izhar etmek hürriyetini gerektirir.

Madde 19- Her ferdin fikir ve ifade hürriyetine hakkı vardır. Bu hak fikirlerinden ötürü rahatsız edilmemek, memleket sınırları mevzubahis olmaksızın, malumat ve fikirleri her vasıta ile aramak, elde etmek ve yaymak hakkını gerektirir.

Madde 20- Her şahıs müslihane toplanma, dernek kurma ve derneğe katılma serbestisine maliktir. Hiç kimse bir derneğe mensup olmağa zorlanamaz.

Madde 21- Her şahıs, doğrudan doğruya veya serbestçe seçilmiş temsilciler vasıtasıyla memleketinin kamu işleri yönetimine katılma hakkına haizdir. Her şahıs memleketinin kamu hizmetlerinden eşitlikte faydalanmak hakkına haizdir. Halkın iradesi hükümet otoritesinin esasıdır; bu irade, gizli şekilde veya serbestliği sağlayacak muadil bir usul ile cerayan edecek genel ve eşit oy verme yoluyla yapılacak olan devri ve dürüst seçimlerle ifade edilir.

Madde 22- Her şahsın, cemiyetin bir üyesi olmak itibarıyla, sosyal güvenliğe hakkı vardır; haysiyeti için şahsiyetinin serbestçe gelişmesi için zaruri olan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların milli gayret ve Milletlerarası işbirliği yoluyla ve her Devletin teşkilatı ve kaynaklarıyla mütenasip olarak gerçekleştirilmesi hakkı vardır.

Madde 23- Her şahsın çalışmaya, işini serbestçe seçmeye, adil ve elverişli çalışma şartlarına ve işsizlikten korunmaya hakkı vardır. Herkesin, hiç bir fark gözetilmeksizin, eşit çalışma karşılığında eşit ücrete hakkı vardır. Çalışan her kimsenin kendisine ve ailesine insanlık haysiyetine uygun bir yaşayış sağlayan ve gerekirse her türlü sosyal koruma vasıtalarıyla de tamamlanan adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır. Herkesin, menfaatlerinin korunması için sendikalar kurmaya ve bunlara katıklaya hakkı vardır.

Madde 24- Her şahsın dinlenmeye, eğlenmeye, bilhassa çalışma müddetinin makul surette tahdidine ve muayyen devrelerde ücretli tatillere hakkı vardır.

Madde 25- Her şahsın gerek kendisi gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkanlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır. Analık ve çocukluk özel ihtimam ve yardım görmek hakkına haizdir. Bütün çocuklar, evlilik içinde veya dışında doğsunlar, aynı sosyal korunmadan faydalanırlar.

Madde 26- Her şahsın eğitime hakkı vardır. Eğitim parasızdır, hiç olmasa ilk ve temel eğitim safhalarında böyle olmalıdır. İlk öğretim mecburidir. Teknik ve mesleki öğretimden herkes istifade edebilmelidir. Yüksek öğretim, liyakatlerine göre herkese tam eşitlikte açık olmalıdır. Eğitim insan şahsiyetinin tam geliştirmesi ve insan haklarıyla ana hürriyetlere saygının kuvvetlenmesini istihdaf etmelidir. Bütün milletler, ırk ve din gurupları arasında anlayış, hoşgörülük ve dostluğu teşvik etmeli ve Birleşmiş Milletlerin

barışın idamesi yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir. Ana baba, çocuklarına verilecek eğitim nev'ine tercihan seçmek hakkına haizdirler.

Madde 27- Herkes topluluğun kültürel faaliyetlerine serbestçe katılmak, güzel sanatları tatmak, ilim sahasındaki ilerleyişe iştirak etmek ve bundan faydalanmak hakkına haizdir. Herkes, sahibi bulunduğu her türlü ilim, edebiyat veya sanat eserlerinden mütevellit manevi ve maddi menfaatlerin korunmasına hakkı vardır.

Madde 28- Herkesin, işbu beyannamede derpiş edilen hak ve hürriyetlerin tam tatbikatını sağlayacak bir sosyal ve milletlerarası nizamı hakkı vardır.

Madde 29- Her şahsın, şahsiyetinin serbest ve tam gelişmesi ancak içinde yaşamasıyla mümkün olan topluluğa karşı vecibeleri vardır. Herkes, haklarını kullanmak ve hürriyetlerinden istifade etmek hususunda, ancak kanun ile sırf başkalarının hak ve hürriyetlerinin tanınmasını ve bunlara saygı gösterilmesini sağlamak maksadiyle ve demokratik bir cemiyette ahlak, nizam ve genel refahın muhik icaplarını karşılamak için, tesbit edilmiş kayıtlamalara tabidir. Bu hak ve hürriyetler hiç bir veçhile Birleşmiş Milletlerin amaç ve prensiplerine aykırı olarak kullanılamaz.

Madde 30- İşbu beyannamenin hiç bir hükmü içinde ilan olunan hak ve hürriyetlerin bir Devlet, zümre veya fert tarafından yok edilmesini güden bir faaliyete girişmeye veya bilfiil bunu işlemeye her hangi bir hak gerektirir mahiyette yorumlanamaz” (İnsan Hakları Evrensel..., 1948).

1.6.1.3. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) Kuruluşu

Ülkelerinden ayrılmak durumunda kalan insan sayısında 20. Yüzyılda yaşanan artış, ülkelerin bu konuya daha yoğun bir şekilde önem vermelerine neden olmuştur. 1932 yılında Beynelmilel Muhaceret İstatistikleri Konferansı'nda sınırlarda tutulan kontrol kayıtları, limanlardaki zabıtlar, nüfus kayıtları ve gümrüklerdeki fişlerin göç ile ilgili temel bilgi kaynağı olacağı görüşü benimsenmiştir. Bunun yanı sıra BM Nüfus Komisyonu 1949'da tüm ülkelerden yabancılara ait giriş-çıkış bilgilerinin gümrüklerde kayıt altına alınmasını talep etmiştir (Cillov, 1960: 381). Böylelikle hangi amaçla başka bir ülkeye seyahat edildiğinin saptanması kolaylaşmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası göç eden kişiler sorunu ülkelerin gündeminde ilk sıralarda yer almaya başlamış ve bu süreçte Avrupa ve Dünya Göçmen ve Mülteciler Meselelerini İnceleme Teşkilatları (AWR-AER) hayata geçirilmiştir. Teşkilat, yaşanan savaştan kaynaklı göç ve ilticaların farklı taraflarıyla irdelenmesi, mülteci ve göçmenlerin uygun ülkelere yerleşim, barınma, iş bulma ve mevcut vatandaşlarla etkileşime girmelerinin sağlanması, göç eden bireylerin sosyo-kültürel, hukuksal ve iktisadi sorunlarının ve haklarının incelenmesi gibi hususlarda önlem alınmasını amaçlamıştır (TC. İmar ve İskân Bakanlığı, 1962: 5).

Avrupa'nın doğusunda meydana gelen siyasi gelişmeler ve krizlerin tüm yönleriyle değerlendirilmesi ve mültecilere yönelik uluslararası bir organizasyonun hayata geçirilmesi düşüncesinden yola çıkılarak 1946'da BM Yardım ve Yeniden Yapılanma Yönetimi'nin önerisi ile Uluslararası Mülteciler Örgütü (International Refugees Organisation-IRO) kurulmuştur. Böylelikle Hükümetlerarası Mülteciler Komitesi'nin görevleri IRO'ya aktarılmıştır (BMMYK, 2001: 9; Odman, 1995: 26-27).

II. Dünya Harbi sonrası oluşan soğuk savaş ortamında Çekoslovakya'dan Çin'e kadar birçok ülkenin sosyalist yönetimlerce yönetilmesi IRO'dan daha etkin uluslararası bir örgütün varlığını gerekli kılmış (Deniz, 2009: 22), BM'nin 03.12.1949 tarihindeki genel kurulunda 319 Sayılı kararla Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK=UNHCR) Bürosu'nun 01.01.1951 tarihinden itibaren kurulması kararı alınmıştır (BMMYK, 1998: 60). Mültecilerin uluslararası korunmalarının sağlanması ve problemlerine temelli çözümler sağlanması amacıyla kurulan BMMYK konumu gereği, politik yönü bulunmayan, sosyal ve insani yapıda bir uluslararası teşekkül olarak göç eden insanlarla ilgilenmeyi öncelemiştir. Komiserlik, sığınmacılar, mülteciler ve vatanında bulunduğu yerden uzaklaştırılanlarla birlikte vatansızlar ile anayurtlarına dönmeyi planlayanlarla alakalı süreçleri de yönetmektedir (Çiçekli, 2009: 41, 43).

Yüksek Komiserlik makamına Avukat Gerrit Jan van Heuven Goedhart'ın getirildiği, tüm insanlara yardımcı olmayı amaçlayan BMMYK (Odman, 1995: 30-31), başlangıçta 1951 öncesinde Avrupa'daki göç sorunlarıyla alakadar olmak için kurulmasına karşın ilerleyen süreçte zaman ve yer ayırt etmeksizin faaliyet alanı genişletilerek uluslararası bir yapıya bürünmüştür (Deniz, 2009: 22).

1.6.1.4. Uluslararası Göç Örgütü'nün Kuruluşu

Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration-IOM), olağanüstü dönemlerde müdahale edilmesi, göç eden kişilerin başka bir yere konumlandırılması, istek dahilinde yapılacak dönüşler için yardımda bulunulması, göç hareketliliğine katılanların sağlık hizmetlerinin koordine edilmesi, para transferleri ve göç ile ilgili hukuki süreçlere destek verilmesi vb. hususlarda çalışmalar yürüten milletlerarası bir teşkilatlanmadır.

İsviçre Cenevre merkezli bir hükümetlerarası teşkilat olan Uluslararası Göç Örgütü, gelişmiş ya da gelişme sürecindeki 132 ülkeden müteşekkildir. Intergovernmental Committee for European Migration (ICEM) ismiyle 1951 tarihinde İkinci Dünya Savaşı süreci ve sonrasındaki olumsuzluklara maruz kalarak göç etmek durumunda kalanlara yardımda bulunmak için faaliyetlerine başlayan teşkilat, ilerleyen yıllarda yapılan isim değişikliği ile günümüzdeki yapısına kavuşmuştur (IOM.com).

1.6.2. Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme (1951)

1951'deki Mültecilerin Hukuki Durumlarına İlişkin Sözleşme-Cenevre Konvansiyonu metni ile mülteci ve sığınmacı statüsünde kimlerin kabul edileceği ve kabul edilenlerin hakları ve uluslararası hukuki durumları tanımlanmıştır. 1951 Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü ile mülteciliğin tanımı yapılmış, öte yandan uluslararası hukuki konumunun kapsamı belirlenmiştir. BMMYK'nun kurulması öncesi Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından Ad Hoc Komitesi'nin teşekkülü sağlanmış, sözleşme özet metni düzenlenmiştir (Goodwin Gill, 2008: 2-3). Bu metin esas itibarıyla mülteciliğin tarifinin yanı sıra insanların devletlerinden uzaklaşmasına neden olan baskının boyutlarını da kapsamaktadır.

Yirmi dört devletin taraf olması ile 1951'in 28 Temmuz'unda kabul edilen sözleşme, gerekli imzaların tamamlanmasıyla 22 Nisan 1954'de yürürlüğe girmiştir. Mülteciliğin tanımının yapıldığı 3. bölüm ile ülkelerin mültecilere yönelik takip edecekleri sürece yönelik normu oluşturan 5. ve 6. bölümler, uluslararası mülteci yasasının temelini oluşturmaktadır. Soğuk savaş dönemi koşulları, mülteci kelimesine

yönelik sözleşmede yer alan tanıma kaynaklık etmiştir. Bu husus da kavramın bilhassa iki temel sınırlandırıcı unsura sahip olmasına zemin hazırlamıştır (Acer, vd., 2010: 29-30). Mültecilere yönelik belirlemede ilk sınırlama ilkesi olan zamansallık, sözleşmenin 1/A/2 hükmüne göre ülkelerinden 01.01.1951 öncesi ayrılan kişileri kapsamaktadır. İkinci kısıtlamayı oluşturan coğrafiliğe göre ise sözleşmenin 1/B hükmünde tanımlama yalnızca Avrupa ile sınırlıdır.

Bu sınırlamalar sonucunda tanımlama ile vurgulanan olaylar Birinci ve İkinci Dünya Savaşıyla beraber meydana gelen hak ihlallerinden kaynaklanmakta, sözleşmenin koruma bağlayıcılığı da bu hadiseler sebebiyle vatanından uzaklaşmak durumunda olan kişileri kapsamaktadır (Odman, 1995: 38-39). Bu iki durumun haricinde çatışma, savaş veya tabii felaketler nedeniyle devletinden ayrılanlar tanımlamaya dahil edilmemiştir.

Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme’de zamansal ve coğrafyadan kaynaklı kısıtlılıklarla çerçevesi çizilen mültecilik şartları şöyle tanımlanmıştır:

“İrki, dini, tabiiyeti, belli bir gruba mensubiyeti veya siyasi kanaatleri yüzünden takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu devletin toprakları dışında bulunan ve bu devletin ulusal korumasından yararlanamayan veya bahsedilen haklı korku nedeniyle yararlanmak istemeyen vatandaşlık sahibi kişiler.”

“İrki, dini, tabiiyeti, belli bir gruba mensubiyeti veya siyasi kanaatleri yüzünden takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için önceden mutaden ikamet ettiği ülke toprakları dışında bulunmak zorunda kalıp oraya dönemeyen veya bu korkuya dayalı olarak dönmek istemeyen vatansız kişiler” (Mültecilerin Hukuki Durumuna... m.1/A/(2), 1961).

Sözleşme metninde “Mütekabiliyet Şartından Muafiyet” başlığıyla yer alan 7/1 hükmü kapsamında, sözleşmede bulunan betimlemeye giren ve mülteci niteliğini kazanan insanların hakları ülke sınırları içerisindeki bir yabancıнын haklarıyla benzer tutulmuş, buna karşın onlara Hukuki Durum, Kazançlı İşler ve Sosyal Durum başlıklarında politik ve toplumsal kazanımlar, İdari Tedbirler başlığında da seyahat etmeyi sağlayacak belgeleri elde etme ve kimlik düzenleme hakları tanınmıştır. Sınırdışı Etme başlıklı bölümde ise mültecilerin sınır dışı edilmesi hususunda taraf ülkelere milli güvenliğe ve toplumsal nizamı zarar verici eylemde bulunma koşullarını arama şartı getirilmiştir. Söz konusu hükümlerin umumiliği ve belirsizliği sözleşmede yer alan 33. Maddedeki Sınırdışı Etme ve İade Yasağı başlığı ile giderilmiştir.

Dolayısıyla sözleşmeyi imzalayan devletler, mülteci olarak gelen bir insanı etnik kimliği, inancı, mensubiyeti, toplumsal gruba olan aidiyeti ya da siyasal düşüncelerinden ötürü yaşamı veya hürriyetinin ortadan kalkma ihtimali bulunan devletlere gönderememektedir. Bu hüküm mülteci konumunu henüz kazanmamış, fiilen mülteci olanları da kapsamaktadır (Uzun, 2012: 27-28). Geri Gönderme Yasağı olarak bilinen bu husus sözleşmenin tarafı bulunan devletlerin yanı sıra tüm ülkeleri içerisine alan üniversal bir kural olarak kabul edilmektedir (Hazan, 2012: 187). Cenevre Sözleşmesi ile mülteci kavramına dair tanım, global boyuttaki kanuni haklar ve sorumluluklar ana hukuki bir metin olarak net biçimde ortaya konulmuştur.

1951 Cenevre Sözleşmesi, 29.08.1961’de Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde 359 Sayılı Kanunla “ihtirazı kayıtlı” onaylamıştır. Konum itibariyle geçiş güzergâhı üzerinde bulunduğu için farklı ülke ve bölgelerden kaynaklanan göçlerin hedefinde olan Türkiye, sözleşmeyi iki çekince koyarak onaylamıştır. Sözleşmedeki hiçbir hükmün mültecilere Türk vatandaşlarından daha fazla hak sağlamayacağı ibaresi birinci kaydı oluşturmakta, ikinci çekince ise coğrafi sınırlamayı kapsamaktadır. Türkiye, coğrafi sınırlama maddesi ile yalnızca Avrupa Konseyi üyesi devletlerden gelen sığınmacılara mültecilik konumu vermeyi kabul etmiş, bunun haricindeki ülkelere gelenler için ise sığınmacı statüsü belirlenmiştir. Türkiye 359 sayılı Kanunla, yalnızca Avrupa kaynaklı olan göçmenlerin Türkiye’de mülteci olarak kabul edilebileceğini belirtmiştir (Cenevre’de 1951 Tarihinde..., 1961: 5028).

1.6.3. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Sözleşme (1953)

Avrupa Konseyi’nce İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’nden ilham alınarak hazırlanan ve uluslararası hukuka önemli bir katkı sağlayan İnsan Hakları Sözleşmesi, 04.11.1950’de İtalya’nın başkenti Roma’da imza edildikten 3 yıl sonra 3 Eylül 1953’te uygulanmaya başlanmış, 18 Mayıs 1954 tarihinde Türkiye, bu sözleşmeyi onaylamıştır. Hukuk karşısında bireylerin korunma konusunda herkesle aynı haklara sahip olduğu ve eşit kabul edildiğinin vurgulandığı sözleşme ile ayrıştırıcı tutumun önlenmesi ve tüm bireylerin eşit haklardan faydalanması hedeflenmiştir (Aydın, 2009: 29, 32).

Türkiye'nin göçmenlere yönelik etkili girişimleri sonucu Dünya Göç Teşkilatı'nın düzenlediği ve İstanbul Valisi Fahreddin Kerim Bey'in başkanlığını yaptığı Milletlerarası Muhaceret Kongresi 1954 yılında İstanbul'da toplanmıştır (Fındıkoğlu, 1956: 490).

1.6.4. Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin 1954 ve Vatansızlığın Azaltılmasına İlişkin 1961 Sözleşmeleri

Vatani olmayan bireylerin yaşamlarına dengeli bir şekilde devam etmelerine yönelik olarak 1954 yılında imzalanan Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme ile bir dizi yenilikler hayata geçirilmiştir (BMMYK, 2001: 22). Sözleşmede vatansız kişi *“Hiçbir devlet tarafından kendi yasalarının işleyişi içinde vatandaş olarak sayılmayan kişi”* şeklinde tanımlanmıştır (BMMYK, 1999). Bu tanıma göre vatansız sayılan insanların, iltica hakkından yararlandırılmaları söz konusu olmaktadır.

1961'de imzalanan, 1975 yılında yürürlüğü giren Vatansızlığın Azaltılmasına İlişkin Sözleşme ile vatansızlığa neden olan problemlerin çözülmesiyle alakalı düzenlemelere gidilmiştir. Sözleşmeyle inancı, milliyeti, politik görüşü ve kavmiyetinden dolayı insanların tabiiyetinden mahrum edilemeyeceği vurgulanmış, ülkesinden çıkarılan insanların vatansız kalmaması ve başka bir devletteki bireylerin faydalandığı vatandaşlık hukukundan yararlanmalarına yönelik kurallar tanımlanmıştır. İki sözleşme de ulusal yasalar bakımından önemli bir başvuru kaynağı olarak kullanılmıştır (BMMYK, 2001: 22).

1.6.5. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol (1967)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda, 1951'de hayata geçirilen Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'de yapılan değişiklikleri kapsayan Ek Protokol, 1967'de kabul edilmiştir. 1951'deki Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme sonrası farklı ülkelerde mültecilerle ilgili yeni durumlar bazı değişikliklerin yapılması ihtiyacını ortaya çıkarmış, metinde *“... ve bu nedenle, söz konusu mültecilerin, Sözleşme'nin kapsamına giremeyebileceğini dikkate alarak, Sözleşmedeki tanımın kapsamına giren bütün mültecilerin, Ocak 1951 tarih sınırlamasına bakılmaksızın eşit hukuki statüden yararlanmaları”* şeklinde düzenleme yapılmıştır. Bu protokol ile 1951 yılındaki sözleşmede mülteci ile ilgili tanımda bulunan *“1 Ocak 1951 tarihinden önce*

meydana gelen olaylar sonucunda” ibaresi metinden kaldırılarak zaman kısıtlılığı kaldırılmış, buna karşın coğrafi sınırlama konusu devletlerin kararına bırakılmıştır (Mültecilerin Hukuki Statüsüne..., 1967: 1).

Protokol, üç ana konuyu içermektedir:

- ✓ “*Temel mülteci tanımı ile beraber, mülteci statüsünün sona erdirilmesine ve mülteci statüsü haricinde bırakılmaya ilişkin hükümler.*
- ✓ *Mültecilerin sığındıkları ülkedeki hukuki statüleri, hayatlarının veya özgürlüklerinin tehdit altına gireceği topraklara zorla geri gönderilmeye karşı korunma da dahil olmak üzere mültecilerin hak ve yükümlülükleri.*
- ✓ *BMMYK’nin görevini yerine getirmesi ve Sözleşme hükümlerinin uygulanmasına nezaret etmesinin kolaylaştırılması için BMMYK ile işbirliği yapmak dahil olmak üzere Devletlerin yükümlülükleri.”*

Protokole imza atan ülkeler, mülteci tanımına uyan herkese gerekli özeni göstereceklerinin garantisini vermişlerdir (BMMYK, 2001: 10).

Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme ile bütünlük arz eden bu protokolle daha önce 1951 Sözleşmesi ile mültecilerin tanımında yer alan yer ve zamanla alakalı kısıtlılık kaldırılmıştır (Buz, 2002: 2).

Buna karşın protokoldeki 3. Maddede “*Hâlihazırda sözleşmeye taraf devletlerce sözleşmenin madde 1/B (1) (a)’ya uygun olarak yapılmış bulunan mevcut beyanlar, madde 1/B (2) gereğince genişletilmedikçe işbu protokol bakımından da hüküm ifade edeceklerdir*” biçiminde görüş belirtilmiştir. Türkiye ise 1951 yılındaki Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşmesi’ndeki söylemini, Sözleşmenin 1/b (2) maddesi uyarınca genişletmemiş, böylelikle 1967 yılındaki Protokolle yeni bir karar ve sorumluluğa maruz kalmamıştır (Tok, 2010; Kaynak ve Yinanç: 1992; Ay, 2005). Türkiye, 1 Temmuz 1968 yılında Bakanlar Kurulu tarafından alınan karar sonucu protokole katılmış, ancak coğrafik kısıtlama hükmünü sürdürmüştür (Millet Meclisi Kararları, 1968: 2).

1.6.6. Cartagena Deklarasyonu (1984)

Orta Amerika’da meydana gelen göç bunalımı sonrası BMMYK’nun yol göstericiliğinde Kolombiya’nın Cartagena kentinde çeşitli ülkelerden temsilcilerin katılımı ile 19-22.11.1984 tarihlerinde düzenlenen konferans (BMMYK, 1998: 328;

Gökcan, vd.: 2007) sonrası yayınlanan bildiride Latin Amerika bölgesinde kullanım yaygınlığı olan mülteci tanımının Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşmesi'ndeki mülteciler ile ilgili betimlemeyle örtüşen bireyleri içerdiği kayıt altına alınmış, bunun yanı sıra insan hakları ile ilgili ihlaller, aşırılıklar, iç karışıklıklar vb. hususlardan kaynaklı yaşamları, bağımsızlıkları ya da emniyetlerinden dolayı ciddi sorunlar yaşayanların da mülteci olarak kabul edilmesi tavsiye edilmiştir (UNHCR, 1984; BMMYK, 2001; Gökcan, vd.: 2007; Kılıç, 2008). Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme'yi de kapsayan deklarasyon, mülteci betimlemesini bu sözleşmeden daha yaygın bir hale getirmiştir.

Cartagena Bildirisi ile 1951'deki Sözleşme ve 1967'deki Protokolü kabul etmeyen veya onaylamayan ülkelere, bu sözleşme ve protokolü onaylamaları önerisinde bulunulmuş, her iki metne şerh koyan devletlere bu şerhlerinden vazgeçmeleri teklif edilmiştir (BMMYK, 1998: 329-330). Hukuki bakımdan bağlayıcılığı bulunmayan deklarasyon, Orta Amerika'daki birçok ülke tarafından onaylanmıştır (Bilsborrow, vd., 1997: 215).

1.6.7. Budapeşte Grubu

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin yıkılma belirtilerinin ortaya çıkması sonrası buradan ve Doğu Avrupa'daki ülkelerde yaşayan insanlardan kaynaklı göçlerin olabileceğini öngören Batı Avrupalı devletler, olası göç dalgası karşısında alınacak tedbirlerin belirlenmesi amacıyla 1993'de yapılan İkinci Balkanlar Konferansı sonrası gayri kanuni göç hususlarının takibini yapacak bir ekip oluşturmuştur. Dokuz uluslararası kuruluş ve 38 ülkenin yer aldığı grup tarafından yapılan ve üst düzey yöneticilerin katıldığı özel konularda faaliyetlerin yürütüldüğü toplantılarda alınan kararlar sonrası, üye ülkeler gerçekleştirdikleri ve gerçekleştirecekleri eylemleri rapor etmişlerdir. Avrupa Birliği üyesi devletlerin desteği, Macaristan'ın teşebüsü ile konferanslara Türkiye 1997'de dahi olmuştur (Kırlı, 2009; EGM YHİDB, 2001).

Budapeşte Süreci şeklinde de ifade edilen bu grubun faaliyetlerinde yasal olmayan bir şekilde gerçekleşen göçlemlerle etkili mücadele sürecinde yapılması gereken düzenlemelerin niteliği ve bakanların onayıyla kabul edilen 55 maddelik Prag Tavsiye Kararları, ön plana çıkmaktadır (EGM YHİDB, 2001: 87).

1.6.8. Amsterdam Anlaşması (1999)

Avrupa Birliği sınırları içerisinde bulunması istenmeyen suçlu, sığınmacı, düzensiz göçmen ve mülteciler ile ilgili düzenlemeleri içeren Amsterdam Anlaşması ile Birlik üyesi devletler, daha türdeş bir sığınmacı ve mülteci siyaseti takip etmeyi amaçlamışlardır. 02.10.1999'da imzalanan anlaşmaya göre, devletlerin mültecilerle alakalı olarak beş yıl süreyle kendi kararlarını almaları önlenmiş, bu hususta AB Komisyonu'nun daha çok görev alması hedeflenmiştir. Buna karşın anlaşma problemlere çözüm üretmede yeterli olamamıştır (Yılmaz, vd., 2004: 169).

AB Konseyi'nin Fillandiya'nın Tampere şehrinde 1999'da yapılan toplantısında 3. ülkelerin insanlarına eşit bir şekilde muamele edilmesi, yabancılara yönelik düşmanca hareketler ve ırkçılığa karşı konulması vb. hususlar ele alınmış, sığınma ile ilgili haklara kesin olarak uymanın yanı sıra Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme'nin uygulanmasının eksiksiz bir şekilde yerine getirilmesine hükmedilmiş, böylelikle ortak bir AB iltica düzeninin kurulması kararlaştırılmıştır (Kılıç, 2008). BMMYK, 01.05.2000'de Amsterdam Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi sonrası AB üyesi devletlere, korunma gereksinimi bulunanlarla ilgili Avrupa ölçeğinde dengeli ve ahenkli bir iltica siyaseti oluşturmaları hususunda tavsiyede bulunmuştur (Ay, 2005: 80).

İKİNCİ BÖLÜM

MEDYA VE TEMSİLE KAVRAMSAL BAKIŞ

2.1. İLETİŞİM VE MEDYA

İletişim kavramıyla ilgili çeşitli tanımlamalar ve kullanım şekilleri bulunmakla birlikte, bu sözcük toplumsal yapıyla bağlantısı kapsamında ele alındığında ve betimlendiğinde bir manaya sahip olmaktadır. İletişim, yaşamlarını sürdürdükleri alanda yer alan hadise, olgu ve objelerle alakalı gelişmeler hakkında bilgi veren veya bunları muhataplarına ileten, problemler karşısında tecrübe benzerliğine sahip olan ve bu sorunlara karşı aynı hislerle hareket eden cemiyet veya toplum hayatı içerisinde meydana gelen hüküm, görüş, his ve tavır şeklinde betimlenmektedir (Oskay, 1997: 15).

İleşim, insanın yer aldığı her alanda varlığını sürdürmekte; modern zamanla birlikte uyku harici zamanlarda farklı kişilerle veya kitle iletişim aygıtlarıyla etkileşim kaçınılmaz olarak gerçekleşmektedir. Toplumsal iletişim aşamalarının özümsemesi, iletişime dair ana yapıyı meydana getiren unsurların betimlenmesiyle gerçekleştirilmektedir (Gökçe, 2010: 51).

Fiske’e (2003) göre, iletişim, “herkesin bildiği ancak çok az kişinin doyurucu bir biçimde tanımlayabildiği bir insan etkinliğidir. İletişim yüz yüze konuşmadır, televizyondur, enformasyon yaymadır, edebi eleştiridir” (ss. 71), TDK’ya göre ise “Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, komünikasyon” (İletişim..., 2022) şeklinde tanımlanmaktadır.

İnsanoğlunun yeryüzündeki ilk dönemlerinden itibaren bilginin aktarımı, başlangıçta sözlü bir şekilde gerçekleşmiş, sonraki süreçlerde yazının bulunuşu ve matbaanın icadı ile bilgi kaydedilir hale gelmiştir. Bilgiye ulaşma, teknolojide yaşanan gelişmelerle beraber bilinirliği/görünürlüğü arttığı için kolay olmaya başlamıştır. İnternetin ortaya çıkışı sonrası bilgi, önceki dönemlerdeki tek yönlü şekilde gerçekleşme halinden çift yönlü/karşılıklı diyalog aşamasına geçmiştir.

İletişim anlayışı ve aygıtlarının ortaya çıkması ile ilgili zamansal aşamalar, insanoğlunun yeryüzünde var olmaya başlaması ve tarihsel yolculuğundaki ilerlemeyle doğru orantılı bir şekilde gerçekleşmiştir (Şahin ve Yurdakul, 2017: 43).

Modern demokratik yapılarda kuvvetler ayrılığını oluşturan yasama, yürütme ve yargıdan sonra önemli bir güç merkezi şeklinde değerlendirilen medyaya dair işlevler, iletişim alanında yıllar içerisinde meydana gelen gelişme ve değişimlerden kaynaklı olarak her geçen gün artmakta, sosyal hayatta geniş bir alanı kapsamaktadır (Güz, 2005: 9).

Jeanneney’e (1998) göre bireylerin hakikate ulaşma ve öğrenme arzusu ile ortaya çıkan medya, “en az gelişiminden başlayacak olursak, ilk medya çok basit ve öngörülebilir bir olayın herkese basit bir şekilde anlatılmasını kapsamaktadır” (s. 19-20). Farklı bir tanıma göre ise medya, insanların muhataplarını herhangi bir konu ile ilgili olarak bilgilendirme şeklinde betimlenmektedir (Şahin ve Yurdakul, 2017: 43).

Herhangi bir şeyin aktarılabilceği malzeme veya bu aktarımı sağlayan alan olarak medya (Hartley, 2014: 142), Danesi’ye (2009) göre, bilginin farklı yollarla iletilmesinin yanı sıra çeşitli şekiller, aygıtlar ve içerisinde gazete, televizyon, dergi, radyo, sinema, web siteleri vb. ile tek bir yapı olarak ele alınan kitle iletişimi meydana getiren yöntemleri tanımlamaktadır (s. 192).

İngilizce’de 17. Yüzyıldan bu yana bilinen, “araya giren, aracı olan kişi” anlamında kullanılan “media” kelimesi ile ifade edilen medya, genel olarak “araç”, “aygıt”, “mecra” ve “ortam” manaları ile kullanılan medium’un çoğuludur. (Taş, 2017: 16). Basılı olan gazete ve derginin yanı sıra televizyon, radyo ve sinema gibi elektronik iletişim aygıtları ile çeşitli mecraları içinde barındıran medya, adeta sonu olmayan bir evreni kaplamaktadır (Bourse ve Yücel, 2012: 21).

Yaygın bir kullanım alanına sahip medya, sosyal bağlantılar ve iletişimi düzenleyen aygıtların niceliği itibarıyla kişilerarası ve kitlesel medya olarak sınıflandırılmakta (Taş, 2017: 17), teknolojiye yaşanan hızlı gelişimle birlikte bu iki kavramı da içerisine alan bilgisayar temelli ağ (network) medyası, günümüzdeki iletişim dünyasını betimlemektedir.

Bu genel sınıflamanın yanı sıra Laughey’e (2010) göre medya; reklam medyası, propaganda medyası, psikik medya, kamu hizmeti medyası, alternatif medya, sosyal medya ve kült medya olmak üzere yedi türe ayrılmaktadır (s. 15, 20). Bu sınıflandırmaya, medya türlerinin kendilerine ait yapıları ve hedefleri imkân sağlamaktadır. Poe (2015) de niteliklerini tekrardan ele aldığı medyanın; ulaşılabilirlik, kesinlik, boyut, sürat, varış,

dirayet, gizlilik/hususiyet vb. özelliklerinin bulunması gerekliliğine dikkat çekmektedir (s. 35).

2.2. KAVRAMSAL OLARAK TEMSİL VE TEMEL YAKLAŞIMLAR

2.2.1. Temsil Kavramı

Temsil; herhangi bir durumu, olguyu vb. simgeleyen betimlemelerde bulunma ve hafızada buna uygun tasvirler oluşturma, gerektiğinde bu tasvirlerden yararlanarak benzer olanları anlamlandırma, dil aracılığıyla genelleştirme olarak tanımlanmaktadır (Doğru, 2004: 159-160).

TDK'ya göre temsil, “birinin ya da topluluğun adına davranmak, belirgin özellikleri ile yansıtmak, sembolü olma” (Temsil, 2022: 1, 6. paragraf) olarak açıklanmakta, Mutlu (2004) ise herhangi bir şeyin açık nitelikleriyle ortaya konulması ya da sunumunun tekrarlanması şeklinde betimlemektedir (s.278-282).

Yüzyıllar içerisindeki aşamalarda farklı anlamlarda kullanılan temsil ile ilgili Romalılar'da, önceden eksikliği bulunan bir şeyi ortaya koyma ya da bir cismin teorilikten maddeselliğe dönüşümünü ifade eden Fransızca kaynaklı *repraesentare* (representation) sözcüğü yer almıştır. Kavram, 13. ve 14. asırlarda Latince'de bir kişinin ya da siyasi grupların farklı bir birey adına davranması şeklinde karşılık bulmuştur (Pitkin, 2014: 6). İngilizce'de Kilise kurullarında yer alması amacıyla görevlendirilen bireyler veya İngiliz Parlamentosu için kullanılan (Örs, 2006: 2), sonraki yüzyıllarda fotoğraf, izlenim, resim, oyun ya da bunları yapanları açıklamakta kullanılan sözcükten, başkaları yerine davranan insanları tanımlamak amacıyla da uzunca bir süre yararlanılmıştır (Sukla, 2001: 2).

Temsil sözcüğü, herhangi bir şeyle alakalı anlamlı ifadeler kullanmak ya da farklı yörelerdeki kişilere dünyayı mantıklı bir şekilde ifade etmek amacıyla kullanılmakta, benzer kültürü yaşayanlar tarafından oluşturulan mananın müştereken değiştirildiği süreci de kapsamaktadır. Bu noktada dil, objeleri sembolize etme ya da tanımlamanın yanı sıra işaret ve görüntülerin kullanımını içermektedir (Hall, 2017: 23). Farklı biçimlerde tanımlanabilen temsil, yaygın bir şekilde kültürel unsurlarla alakalı bir mefhumdur.

Büyük oranda bir düzen biçiminde çalışan temsilde, oluşan anlam başkalarına nakledilmekte veya farklılaşarak yeniden üretilmektedir.

Temsil zihin mefhumuyla gelişim gösteren bilinçsel bir aşama olarak tanımlanmış, faaliyet ya da gerçekleşme şeklinde kullanılmıştır. Bilişsel bir oluşumdan ayrı düşünülemeyecek olan temsil, izlenimlerin manaya kavuştuğu zihinsel bir oluşumdur. Temsil hakiki olanla algı ayrımı arasındaki klasik kontrol mekanizmasını korumakta, öte yandan zihin sınıflandırması aslolanı belirlemektedir. Deneyimlenenler, bilinenler algısal sürecin yapısıyla sınırlanmıştır. İnsanlar imgeleri, yani nesneleri değerlendirirken gördüğü biçimlerden yola çıkmaktadır (Varol, 2016: 22-23).

Felsefi bir özü barındıran temsilden, dilin yanı sıra medya ve iletişim, psikoloji, sanat, sinema, edebiyat, politika, sosyoloji ve kültürel alanlarda yoğun bir şekilde yararlanılmakta, verilen bilgilerin gerçek manalarını keşfetme sürecinde yoğun bir şekilde değerlendirilmektedir. Dil ile bağlantılı olan temsil, mananın belirtiler aracılığıyla yorumlanış biçimini irdelemektedir. İnsanbilim olarak çeşitli sosyo-kültürel yapılara ait bireylerin düşünce ve davranışlarının yorumlanması ve değer verme aşamalarına dair incelemelerde yararlanılabilmekte, bunun yanı sıra sosyal bilimlerde bir topluluğa ait özelliklerin bu topluluğun bütünü için genellenmesi, siyasette oy veren kişilerin, hukukta savunulan kişilerin yerine hareket edilmesi şeklinde değişik durumlar için de kullanılabilmektedir (Webb, 2008: 1).

İçerisinde yaşanan topluluğa, yaşama ve fertlere yaklaşım hususunda kişileri şekillendiren temsilin kişi, vaka ve cemiyetlerle ilgili düşünce ediniminde bireylere yaptığı katkı çok önemlidir. Temsile konu olanların anlamlarını aktaran temsiller, aynı zamanda bu manalara meşruiyet de kazandırmakta, böylelikle değer ve davranış biçimleri oluşturulmaktadır (Tanrıöver, 2007: 155). Temsil hususunda temsile konu olan, temsili yapan ve buna tanıklık eden olmak üzere üç unsurun dikkate alınması gerekmektedir. Yaşamsal bir vaka olan temsilin var olabilmesi için gerekli olan en önemli şeylerden biri görülen unsurun betimlemesinin yapılışındaki net olma durumundan ziyade yalnızca görülenin betimi, tasvir etme amacıdır (Pitkin, 2014: 101).

Somut bir duruma dönüşen soyut bir fikri kavramın anlamlandırma sistemleri olarak betimlenen, sözlü iletişimde, yazmada, medyada, görüntüde mana oluşturmaya dönük toplumsal aşamalara karşılık gelen temsil (Hartley, 2002: 265) ile ilgili irdelenmesi

gereken iki husus bulunmaktadır. Herhangi bir durum ya da olgunun hakikatte bulunmasa dahi varlığının nasıl onaylanabileceği birinci hususu, onaylanma durumunun kimi ilgilendirdiği ise ikinci hususu oluşturmaktadır. Temsilin cinsi ve biçimselliği onun nasıl değerlendirildiğiyle bağlantılı olarak şekillenebilmektedir (Pitkin, 2014: 13). Öte yandan anlamlandırma biçimi olarak kabul edildiğinde temsile dair iki sistem söz konusudur. Her tür cisim, birey ya da vakanın beynimizdeki bir takım görüş veya zihinsel veriyle bağlantılı olma durumu birinci sistemi, kavramsal harita ve bu kavramları sembolize eden farklı diller biçiminde oluşmuş veya düzenlemesi yapılmış bir dizi işaret sistemi ise ikinci sistemi oluşturmaktadır (Hall, 2017: 25-28). Birinci sistem insanların yeryüzünü anlamasına ve değerlendirmesine imkân sağlarken, ikinci sistem benzerlik, farklılık, sıralama ve nedensellik gibi bir takım ilkeler aracılığıyla olguların birbiriyle bağ kurmasını sağlamaktadır.

Bilgi ve kimlikle bağlantısı bulunan temsil ile ilgili klasik anlayışa göre, şeyler, tabii ve materyal âlemde bulunmaktadır. Bunları meydana getiren ya da tanımlayan tabii veya materyal olma nitelikleridir ve temsillerinin ne şekilde yapıldıklarının ötesinde açık bir anlam barındırmaktadır. Varlıklar sadece tüm yönleriyle şekillendikten ve manaları belirlendikten sonra görünürlüğü arttığı için temsil, ikincil önemde bir süreçtir. Öte yandan içinde bulunulan zaman diliminde sosyal bilimlerde, anlamın bulunmaktan ziyade üretildiği anlayışı ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bu anlayışa göre temsil, şeylerin oluşturulmasına dâhil olarak düşünülür ve olayların ardından dünyanın bir yansıması olarak değil, olayları şekillendirmekte önemli bir süreç olarak işleyebilmektedir (Hall, 2017: 12-13).

Temsil sosyal, bilişsel ve kolektif olarak ele alınmaktadır. Sosyal temsil yaklaşımına göre insanların dünyayı kavrayış biçimi, tavırları, eylemleri ve yaklaşımlarında sosyal hayatın dili, değer yapısı ve etkileşim önemli olmaktadır. Herhangi bir meslek dalıyla alakalı olmakla birlikte birçok kişinin anlamakta güçlük çektiği kavramlar, bir ifade bütünlüğünde tasarlanmak suretiyle tekrardan üretilerek anlaşılabilir duruma getirilmekte, uzmanlık isteme halinden çıkarılmaktadır. Bilişsel temsil yaklaşımına göre bilişsel ilerlemede bireyin kendisinden kaynaklı unsurların yanı sıra, aile bireyleri, içerisinde yaşadığı muhit, eğitim, dostlar ve medya aracılığıyla muhatap olunan bilgiler de etkili olmakta, olaylar ya da kişilerle ilgili algı bu unsurlardan ayrı olmamakta aksine onlardan kaynaklı şekillenmektedir. Bundan dolayı insanların bilişsel

yapısının erdemlerine, yaşadığı dünya nasıl anladığına, hareket ve tavırlarına etki ettiği kabul edilmektedir. Kolektif temsil yaklaşımında, toplumda var olan kurallara göre düzenlenmiş güncellik, temsil ve kabullerin özümsemesiyle toplumsal varoluşun tekrardan üretilmesi amaçlanmaktadır. Kolektif temsil aygıtları arasında yer alan medya, kompleksliği yalın hale getirmekte, verileri üzerinde anlaşılabilir duruma kavuşturmakta, böylelikle kolektif bir hafıza oluşturmaktadır (Yetim ve Yetim, 2008: 90-92). İçerisinde yer aldığı kültürden gerekli öğeleri alarak yalnızca mevcut kültür ikliminde tam olarak anlamını bulan temsillerin algılanabilmesi, bünyesinde yer aldığı kültürle bağlantı sağlanarak anlaşılabilir (Oğuz, 2012: 220).

Buna göre, günümüzde kullanılan görsel dilin dünya hakkında olan bir gerçeği olduğu gibi yansıttığı mı yoksa onu temsil etmek yoluyla yeni anlamlar mı ürettiği konusu oldukça önem kazanmaktadır (Hall, 2017: 23).

2.2.2. Stuart Hall'de Temsil Kavramı

İngiliz Kültürel Çalışmaları ekolünün kurucularından biri olan ve temsil kavramı üzerine çalışmalar yapan Stuart Hall'a (2017) göre temsil oluşumu; dil ve anlamın kültürle beraber gerçekleştirdiği bir bütünlüktür. Dil, insanları, olayları ve cisimleri anlamlandırabilecek şekilde betimlemek amacıyla temsil sürecinde yararlanılan bir araç konumundadır (s. 15). Temsil sadece bununla sınırlı olmamakta, aynı zamanda tabiatın ve kültürel öğelerin temel unsurları içerisinde mananın değiştiği ve yeniden oluşturulduğu aşamada da etkili olmaktadır. Bu hususta şeylerin temsil ölçütü veya sembollerin göstergeleri dilin gündelik yaşamda kullanımını kapsamaktadır. Bellekteki mefhumların anlamlarının dil yardımıyla üretimini kapsayan temsil bireylerin, cisimlerin ve vakaların asıl âleminin veya olmayan zihinsel şeylerin, vakaların ya da kişilerin hayal ürünü dünyasının bütününe tanımlamada kolaylık sağlayan öge ve dil arasındaki bağı oluşturmaktadır (Hall, 2017: 17).

İdeolojik analiz üzerine medyada önemli çalışmalar yapan Hall, bu alanda var olan izlenimlerin bir yandan dünyayı anlattığını öte yandan da temsilleştirdiğini belirterek ciddi bir değerlendirmede bulunmuştur. Buna göre temsil ile yansıma arasındaki fark, temsil tercih ve takdim etme hususlarında etkin bir davranışa vurgu yapmakta,

yansıtmanın yanı sıra düzenleme ve biçimlendirme kapasitesine de sahip olmaktadır (Croteau, vd., 2012: 162-163).

Temsil, ideoloji ve egemenlik kavramlarıyla bağlantılı olmakla birlikte meydana geldiği düzlem ve ideoloji kavramının tekrardan ilerlemesine neden olan ve iletişimde uzunca bir dönem aktif model olarak kendini gösteren yapısalcılık, dil-anlam ve söylem kuramları ile açıklanmaktadır.

2.2.2.1. Dil, Temsil ve Söylem

Temsilin dil aracılığıyla anlamların üretildiği bir süreç olduğunu belirten Hall (2017), bakış açısını dil yerine söyleme çevirerek temsil düzeni olarak söylemi, dile tercih etmiştir. Temsil sürecinin dille ilişkilendirildiği göstergebilimde temsilin açık olmayan sabit bir yöntem biçiminde değerlendirilmesine rağmen Foucault'un çalışmalarında tarihsel köklerden beslendiğini aktaran Hall'e göre Foucault, "Barthes ve Saussure'in anlamlandırma yapısı alanına dayanan yaklaşımından ayrılarak güç ilişkileri, stratejik gelişmeler ve taktikler olarak betimlediği şeyi analize dayanan bir yaklaşıma" yönelmiş, değişik tarihi süreçlerde hazırlanmış ifade ve manalı anlatımlar meydana getiren kural ve uygulamalarla ilgilenmiştir (s. 57, 59).

Söylemi dil ve uygulama ile ilişkilendiren Hall'e (2017) göre, mana söylem içerisinde oluşturulmaktadır. Anlam, bilgi objelerini üretmekte, içerisinde anlamı barındıran herhangi bir söz söylemin parçası olmaktadır. Buna göre söylemin mananın kaynağıyla alakalı olduğu göz ardı edilmemelidir (s. 60).

İktidar ve bilgi arasında yapılan bağlantı temsile kullanışlı, dünyevi ve tarihi bir mekanizma imkânı sağlamakta, böylelikle temsil sade biçimsel teoriden ayrıştırılmaktadır (Hall, 2017: 64).

2.2.2.2. Anlamlandırma

Sembolik ve sosyal dokunun aynı bakış açısında bütünleştirilmesiyle şekillenen anlamlandırmanın kabulü sürecinde sosyal bir uygulama olması, medyayı düzenleyen bir ölçüt olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır (Hall, 2005: 90).

Hall'e (2005) göre, anlamlandırma ile sosyal ve sembolik unsunlar bir arada bütünleşebilmektedir. O'na göre anlamlandırma siyaseti:

“İnsanların nasıl edimlerde bulunacaklarının bir ölçüde içinde edimde bulundukları durumların nasıl tanımlandığına bağlı olduğu kabul edildiği ve her şeyin ya doğal bir anlamı olduğunu ya da şeylerin anlamı hakkında evrensel bir oydaşmanın olduğunu varsaymaktan vazgeçildiği sürece ve o ölçüde, belli olayların tekrar tekrar özel şekillerde anlamlandırıldıkları süreçler, toplumsal ve siyasal bakımdan daha bir önem kazanır” (s. 90-91).

Anlamlandırma gücü veya iktidarı ile olgular belirli bir bakış açısıyla oluşturulabilmektedir. Aynı toplum içerisinde yaşayanlar tarafından benimsenen anlamların oluşturulmasında başvurulan aygıt olan anlamlandırma, kişi ya da toplulukların uğruna mücadele verdikleri şeyin bir parçası durumundadır. Böylelikle ideoloji, hakiki maddi bir güç olmanın yanı sıra birtakım çekişmelerin meydana gelmesinde bir karşılaşma platformu olabilmektedir. Belirlenimci bir bakış açısıyla önceden tespit edilemeyen ideoloji, belirli tarihsel şartlarda iktidar mücadelesinden ve anlam verebilme politikasından etkisini almaktadır (Hall, 2005: 91-92).

2.2.2.3. Temsil Uygulamaları

Hall'in (2017) dünyanın betimlenmesinde dil kullanımının ne şekilde olduğu ile alakalı düşünceleri temsilin bir yöntem biçimi olarak ortaya konulmasına neden olmuştur. Bazı kuramlara göre dil bireyler ve cisimler âleminde hâlihazırda bulunan manaları yansıtabilmekte, yazıyı yazanın, resmi yapanın veya hatibin aktarmayı hedeflediklerini anlatmalarını kolaylaştırarak anlam oluşturabilmektedir (s. 23-24).

Anlam birey, cisim veya olaylardan ziyade onu kullananlar tarafından devamlı hale getirilmekte, bu süreçte dilde sabitleme belli ölçülerde mümkün olmakta buna karşın anlamda kesin bir sabitleme imkânsız olabilmektedir. Tabiatla anlamı kökleşmiş bir cisim için kısmi boyutta kesinlik söz konusu olabilmekte, ancak sosyo-kültürel alışkanlıklardan beslenen anlamların sabitlenmesi için bunu söylemek çok zor olabilmektedir (Hall, 2017: 28, 34).

Hall (2017), temsilin karmaşık bir süreç olduğunu ve ayrımı ön plana aldığı zaman his ve tavırları sürece dâhil ettiğini “izleyen/okuyanın sahip olduğu korku ve endişeleri,

basit, sağduyulu bir şekilde açıklayabileceğimizden daha derin seviyede harekete geçirir” (s. 294) sözleriyle ifade etmektedir.

Temsille ilgili çalışmalarda mana ile alakalı değerlendirmede bulunabilmek için bağlamla ilintili kimi delilleri de kapsayan bir simgelemeye gereksinim duyulmaktadır. Bağlama dair gerçek bilinemediğinde hakikatle ilgili farklı anlamlar çıkarılabilmektedir. Dolayısıyla gerçek mana tek olmamakta bu da tahlili önemli hale getirmektedir. Temsil uygulaması ile de gerçek, olası anlamlandırmalardan birisine sabitlenmeye çalışılmaktadır (Hall, 2017: 294, 296).

2.2.3. Temsil ile İlgili Teoriler

Stuart Hall’ın anlamı oluşturan ve aktaran bir “anlamlandırma süreci” şeklinde açıkladığı temsil kavramı (Çelenk, 2005: 81) ile ilgili yaptığı çalışmalarında dil aracılığıyla anlamın temsilinin hangi biçimde ortaya konulduğu ve bunun sürdürülebilirliğinin ne şekilde olduğunu ifade eden üç teori ortaya çıkmıştır. Temel olarak yansıtıcı, kasıtlı/maksatlı ve inşacı/yapısalcı yaklaşımlar olarak ifadelendirilen bu teoriler, anlamların kökenleri ile asıl manalarına özgü soruların yanıtını bulmaya çalışmaktadır. Buna göre dil, bireyler, cisimler ve vakalar arasında zaten var olan bir anlamı aksettirmeye mi çalışmaktadır yoksa etkileşime kaynaklık edenlerin şahsi olarak amaçladığı olguları mı ortaya koymaktadır ya da mana, dilin içerisinde dil aracılığıyla tekrardan mı üretilmektedir vb. sorulara cevap aranmaktadır (Hall, 2017: 23, 34-35).

2.2.3.1. Yansıtıcı Yaklaşım

Milattan Önce 4. Yüzyılda Yunanlılar’ın oluşturduğu mimesis kavramı, dil ve resimlerin tabiatı nasıl temsil ve tarif ettiğini açıklamada kullanılmış, bu kavramla akıllardaki manayı temsil etmişlerdir. Dilin sadece dünyada mevcutta bulunanları yansıttığı veya onları taklit ettiğini ortaya koyan Mimetik teorisi, Homeros’un bir şiirinin Yunanlılar tarafından mevcutta bulunan bazı kahramanca olayların taklidi şeklinde değerlendirilmeleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Yansıtıcı Yaklaşım, insanların yaşamında hali hazırda bulunanların asıl manalarının dille yansıtılması şeklinde betimlemektedir (Hall, 2017: 35).

Yansıtıcı yaklaşım, aynanın var olanı yansıttığı gibi gerçeğin de dil vasıtasıyla olduğu gibi aktarılabilirliğini ileri sürmektedir. Buna göre dil yardımı ile hakikat aslına uygun biçimde kopyalanabilmekte, böylelikle de gerçeklik biçiminde de takdim edilebilmektedir. Yansıtmacı yaklaşım bundan dolayı bazı dönemlerde mimetik yaklaşım şeklinde de değerlendirilmiştir. Hall ise temsilin gerçeği taklit etmekle birlikte bir ayna gibi gerçeği birebir aktaramayacağını (Laughey, 2010: 84), bunun ancak hâlihazırda dünyada var olan gerçek manayı yansıtan dil ile yapılabileceğini söylemektedir (Hall 2017: 18).

2.2.3.2. Kasıtlı/Maksatlı Yaklaşım

Kasıtlı yaklaşım, anlamı şekillendiren kişiyi birincil unsur olarak kabul etmekte, anlamların ortaya koyanlar tarafından bilinçli bir şekilde üretildiğini iddia etmektedir. Kelime ve resimlerin aktardığı, anlamı oluşturan bireyin iletilmesini arzu ettiği mesajı ifade etmektedir.

Buna karşın dilin bireye özgülüğünün yanı sıra anlamın tek kaynağı olarak herhangi bir kişinin düşünülebilmesinin olağandışı olması bu kuramı problemlili hale getirebilmektedir. Etkileşim ve iletişimde önemli bir aygıt olan dil bütünüyle toplumsal bir sistemdir. Bireye mahsus kasıtlı ifadeler bulunmakla birlikte bunların muhataplarıyla paylaşılması aşamasında dilin şifrelerine ve adetlerine katılma zorunluluğu söz konusu olmaktadır (Hall, 2017: 35).

Kasıtlı yaklaşımda anlamın geçtiği aşamalar ve nasıl oluştuğuyla alakalı kanaatler ortaya çıkmakta, mananın üretim süreci onu oluşturanlardan ayrı düşünülmemeyeceği için kişilerin ürettikleri anlama tesirleri göz ardı edilmemektedir. Bu mananın kökenleri maksatlı bir şekilde bunları meydana getirmektedir (Dinç ve Dinçer, 2019: 96).

2.2.3.3. İnşacı/Yapısalcı Yaklaşım

Hall'in (2017) temsil ile alakalı çalışmalarında ön plana çıkan İnşacı/Yapısalcı Yaklaşım, dilin toplumsal özelliğini onaylamakta buna karşın kişi ya da maddelerin herhangi bir yardım almadan dilde manayı sabitleştirebileceğini kabul etmemektedir. Şeyler, kişilerin bazı temsil yöntemleri ve belirtilerden yararlanması suretiyle oluşturulmakta, yalnız iken bir mana ifade etmemektedir. Bu yaklaşıma göre, bireyler

içerisinde bulundukları sosyo-kültürel yapının parçası olduklarında öğrendikleri anlamı, farkına varmadan içselleştirebilmektedir (s. 37, 41).

Temel unsurun dil olduğu bu yaklaşıma göre kişilerin ya da toplulukların karşılıklı iletişimi problemsiz bir biçimde sağlayabilmelerinde, işaretlerin bir araya gelmesiyle oluşan ve farklı biçimlerde örgütlenen diller önemli bir konuma sahip olmaktadır. Herhangi bir durumu ya da olguyu anlatabilmek için dili oluşturan işaretler kullanılmaktadır. Maddi dünya ile yararlanılan dilin benzeşmesi tam anlamıyla olmamakla birlikte üretilen anlam temsille meydana gelmekte ve işaretlerle yani dille inşa edilmektedir (Varol, 2014: 303).

Temsilde en fazla etkili olduğu ifade edilen, yapısında farklı modelleri barındıran yapısalcı yaklaşımda, göstergebilimsel ile söylem yaklaşımları daha fazla yer edinmiştir. Söylem yaklaşımında dilin inşası yani anlama kattıkları önem arz etmektedir. Temsil, köken olarak dil kaynaklı olan, simgesel ve sosyal yapının müşterek bir zeminde oluşturulmasıyla anlamlandırmayı şekillendirmektedir.

Bireyler zihinleri vasıtasıyla anlamı üreten unsurları ve vakaları ürettiklerinden dolayı temsilin nihai bir anlam değeri bulunmamaktadır. Bu da kişiden kişiye, toplumdan topluma değişkenlik göstermektedir (Varol, 2016: 34).

2.2.4. Temsil, Anlam ve Dil İlişkisi

Stuart Hall (2017), anlamların dil aracılığıyla oluşturulduğuna ve yaygınlaştırıldığına dikkat çekmekte, dili anlamlandırmanın merkezinde konumlandırmakta, böylelikle temsilin anlamlandırma aşamasındaki önemini ortaya koymaktadır (s. 34, 36).

Varlığı ile temsilin gerçekleşmesine aracılık eden, insanlar arası iletişimin gerçekleşmesinde önemli bir konuma sahip olan dilin ve konuşma unsurunun insanlık tarihinden önce ortaya çıktığı ve insanların konuşma yetisini doğadan öğrendikleri düşünülmektedir (Renan, 2011: 52).

Dil, insanoğlunun gelişim sürecinin çok geç bir döneminde ortaya çıkmıştır (Levi-Strauss, 2012: 91). Sosyal hayatta insanlar, dil aracılığıyla iletişim kurarak sözlü ve yazılı medeniyetin biçimlenmesine katkıda bulunmuşlardır. İnsanların hayatı algılayışı ve

yaşadıklarını yorumlamada başvurduğu dil, düşüncünün alıcılara iletilmesi ve işlenmesinde de ciddi fonksiyonları kapsamaktadır. Dil ve düşüncenin paylaşılması insanların topluluk hayatındaki mevcudiyetlerini devam ettirmelerine katkı sağlamaktadır. Anlatılmak istenen olguları temsilleştirirken başvurulan kelimeler, insanlar tarafından kullanıldığında değer görmektedir (Talimciler, 2007: 486). Bu nedenle çözümlenmeye çalışılan toplumsal pratikler ancak kişinin dil kullanım özelliği ile dolayımlanmış pratikler olduğu kabul edilerek anlaşılmaktadır. Nitekim nesnel olduğu varsayılan toplumsal pratikler, dil yoluyla anlamlandırılmakta ve toplum ile zihin arasındaki bağı kurmada yegâne araç dil olduğundan topluma özgü pratikleri dile özgü pratikler biçiminde incelemek ve çözümlemek gerekmektedir. Dilbilimin getirdiği yeni imkân, dilin toplumsal pratiklere anlam kazandırma özelliğinin düşünce oluşumundaki gücünü yansıtmaktadır (Sancar, 2008: 73).

Dil ile düşünce arasındaki ilişkide, düşüncenin dilden haberli dilin de düşünceye bağımlı olma durumu söz konusudur. Bu da düşüncenin dilin ortaya çıkmasının nedenini oluşturduğu ya da dilin düşünceye kaynaklık etme halini ön plana çıkarmaktadır. Bireyler veya topluluklar arası etkileşimde dil ve düşünce arasındaki bağlantı ayrılmaz bir bütün olarak ortaya konulmaktadır (Şenel, 2008: 82).

Dil ve kavramsal haritalar, anlamın oluşturulması aşamasında birbiriyle bağlantılı iki ayrı temsil sistemi olarak ön plana çıkmaktadır. Temsil, kavramlar için dil aracılığıyla belleklerde anlamlar oluşturmaktadır. Yaşanan dünyaya özgü şeyler, hadiseler, kişiler veya tüm bunlarla ilgili kurgulanmış unsurlar, diller ve mefhumlar aracılığıyla temsil ile bağlantılanan bir temsil sistemini içermektedir. Bunlardan yararlanılmadan yaşanan olayların yorumlanması anlamsız olabilmektedir. Yer küreyi temsil eden veya gösteren anlam, özü itibarıyla insanların aklının içindeki ve dışındaki nesnelere mana verilmesini kolaylaştırmakta, bu yönüyle görsel ve kavramsal sisteme bağlı olmaktadır (Hall, 2017: 25-26). Dünyanın temsil edilmesi sürecinde akıl, direkt ya da dolaylı unsurlardan yararlanmaktadır. Direkt olanda hâlihazırda var olma hali söz konusu iken dolaylı olanda temsilin elle tutulur bir karşılığı olmamaktadır. Mevcudiyeti söz konusu olmayan obje dolaylı bilinç durumunda, akıl düzeyine kelimenin en bilinen haliyle bir imaj vasıtasıyla yeniden sunulmaktadır (Durand, 2017: 7-8).

Görülebilien nesneler için kavramların oluşumuna kolay bir şekilde vakıf olunabilmektedir. Buna karşın vefat, ruh ve melek gibi görülemeyen, algılanamayan veya temas edilemeyen soyut ve belli olmayan durumlar için kavramlar oluşturulmaktadır. Temsil yöntemi olarak ifade edilebilen bu durumun sebebi, bütün bu olguların ferdi kavramlardan ziyade çeşitli konsept ayarlama, sıraya koyma, tasnif etme ve aralarında karışık ilişkiler oluşturma aşamalarından meydana gelmektedir. Yaşanılan mekânlar her insan tarafından kendine özel ve eşsiz bir şekilde değerlendirilerek yorumlanabilir, buna karşın insanlar yine de başkalarıyla iletişim sağlayabilmektedir. İnsanlar umumi bir şekilde benzer kavramsal olguları başkalarıyla paylaşmakta, bundan dolayı da yeryüzü birbirine yakın ögelerle anlamlandırılmakta ve açıklanmaktadır. Dünya kabaca benzer şekilde yorumlandığı için ortak anlamlar kültürü oluşturabilmekte ve böylece bir arada yaşanılan bir sosyal dünya inşa edilmektedir (Hall, 2017: 25, 27). İçerisinde göstergelerin düzenlendiği sistemler sayesinde, topluluğun tüm üyelerinin kabul ettikleri kurallar ortaya çıkarmaktadır. Bu durum da iletişimin toplumsal boyutuna vurgu yapmaktadır (Fiske, 2003: 91).

Ayrıntılı bir kavram ya da tanım kısa bir sözcükle, özetle veya resimle anlatılabilmekte, böylelikle uzun anlatımlar yerine basit ve ekonomik bir kullanımdan yararlanılabilmektedir. Bu gibi anlatım veya işaretler, belleği yormamanın yolları arasında yer almakta ve çoğunlukla insanların isteğine bağlı temsillerden oluşmaktadır. Aynı şekilde kelimelerin birçoğu için de bu durum geçerlidir; temsil ettiği şey keyfiyete bağlıdır (Durand, 2017: 7-8). Bu husus temsil tarafından temsil edilen cisimle alakalı bilginin, kendisinden edinilen manadan ayrı niteliklere sahip olduğunu göstermektedir. Temsile dair maddi hususlar şeklinde betimlenen bu özellik bir sözcüğü telafuz etmek amacıyla yararlanılan harfleri, o harflerin biçimlerini ve renklerini göstermektedir. Betimleyen ile temsile konu olan şey arasında hakiki bir nedensellik bağının aranması temsilin bir diğer özelliğidir. Zihinsel bağ ile kurulan ilişki, temsilin üçüncü niteliğini oluşturmaktadır.

Bellekte daha önce iki görüş arasında meydana gelen bir ilişki, temsilin zihinde farklı bir düşünceyi uyarmasına neden olabilmektedir (Peirce, 1986: 62). Bu da temsilin benzer kültür iklimini yaşayan bireylerde ortak düşünce ve manaların oluşmasına imkân sağladığını göstermektedir.

Dil farklı bağlantılar arasında bir bütün oluşturan işaretlerden meydana gelmektedir. İşaretler, bir medeniyet ya da alt medeniyetin parçası olanlar içerisinde aktarılan anlamlar yöntemi olan koda sahip olduğunda, manayı veya kavramları dile dönüştürerek aktarabilmektedir. Belirteçlerin hangi şartlarla ne şekilde kullanılacağını ve kompleks ilişkilerin ortaya konulması sürecinde hangi biçimde bir araya gelebileceklerini belirleyen kod, norm ya da uyuşmalardan oluşmaktadır (Fiske, 2003: 37).

İşaretler, düşünce ve mefhumların sözcük, ses veya görsel öğelerle bağlantılandırılması ile oluşmakta, bireylerin zihinlerinde bulunan kavramları temsil etmekte veya sembolleştirmekte, böylelikle dili meydana getirecek biçimde düzenlenmektedir. Sözcüğe, işitsel veya görsel biçimlere dönüşen düşüncelerin anlamlandırma sonucunda başkaları ile paylaşılmasında insanların ya da toplumların kullandığı ortak dil etkili olmakta, konuşma, yazı, mimik, jest, giyim, renk, müzik vb. unsurlar da dildeki pekişmeyi artırmaktadır (Hall, 2017: 27-28).

Topluma ait medeniyet unsurlarını yansıtan dil, aynı zamanda parçası olduğu medeniyetin öğeleri arasında yer almaktadır (Levi-Strauss, 2012: 106). Benzer kültürün veya altkültürün organı olmak manalandırma aşamasını uyumlu hale getirmektedir (Fiske, 2003: 211). Buna göre benzer kültürden beslenen, benzer dili konuşan ya da yazan ve kavramsal coğrafyayı beraber kullananlar, ortak kullandıkları bir kelimeyi oluşturan tesadüfi ses-harf birleşiminin herkesçe bilinen bir şeyi temsilleştirdiğini kolaylıkla anlayabilmektedir. Bu durum, yeryüzündeki objelerin mevcut manalarını bir biçimde somutlaştırarak değişmez bir hale gelmesi ile ilgili bir husustur. Anlam bireyde, objede, sözcükte veya herhangi bir şeyde yer almamakta, insanlar onu kalıcı bir biçimde sabit hale getirmekte ve bu manalar zaman içerisinde herkesçe bilinen bir yapıya bürünmekte, böylelikle temsil sistemi aracılığıyla oluşturulmaktadır. Bu süreçte kodlar anlam ve işaret arasındaki bağlantıda etkili olmakta, kavramsal ve dilsel sistem arasındaki ilişkileri rastgele bir şekilde sabitleştirerek kavranabilir bir şekilde sözlü iletişimin kurulmasını sağlamaktadır. Benzer toplumun üyesi olanların karşılıklı anlaşabilmesi için anlamın ortak bir hale gelmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Buna karşın anlamın kesin ve değiştirilemez bir şekilde kökleşmiş hale getirilmesi mümkün olmamakta, dilsel ve sosyo-kültürel uygulamalar hayatın akışı içerisinde değişebilmektedir. Orijinal sözcükler durağan olsa dahi çağrıştırdıkları anlam değişebilmekte veya farklı bir forma dönüşebilmektedir. Ama başlıca mesele şeylerin yapısında, yeryüzünde bulunmadığıdır.

İnşa edilen ve üretilen anlam, bir anlamlandırma uygulamasının sonucudur (Hall, 2017: 31, 34).

Temsil kavramıyla ifade edilsin ya da edilmesin bütün temsillerin insanın dünya hakkında bilgi edinmesine, dünyayı anlamlandırmasına neden olduğu söylenebilir. Diğer bir anlatımla insanın dünyayı anlama ve öğrenme süreci büyük oranda temsiller üzerinden gerçekleşmektedir (Varol, 2016: 36). Temsil belirli kodlar kullanarak dil yoluyla soyut ya da somut kavramlar için anlam üretmektedir. Temsil sistemi olarak nitelendirilen kavramlar ve diller sayesinde şeylerle ilgili anlam üretilip ilişki kurulması sağlanmaktadır.

2.2.5. Gerçeklik ve Temsil İlişkisi

Felsefi bir mefhum olarak gerçek kelimesi, “Düşünülen, tasarımılanan, imgelenen şeylere karşıt olarak var olan, bilinçten bağımsız olarak var olan” anlamında kullanılmaktadır (Akarsu, 1975: 78).

İnsanlar objelerin gerçek biçimi ile ilgili değerlendirmeyi, düşünmeye ihtiyaç hissetmeden yapacak kadar benimsemekte ve böylelikle şekilleri gerçek haliyle gördüğünü sanmaktadır. Ancak pratikte belirli bir şey, farklı bakış açılarından kaynaklı değişik şekillerde görünebilmektedir (Russell, 2000: 12). Bu bakış açısıyla şartlara ve insanlara göre gerçek de değişebilmektedir.

Görünen gerçek ile onun arkasındaki gerçeğe işaret eden Parkan (1993), gerçeğe dair değişikliği elma ağacı örneği ile açıklamaktadır.

“Bir elma ağacını ele alalım. Bu elma ağacı gövdesi, dalları, yaprakları ve elmalarıyla ve elmaların zaman zaman yere düşüşüyle varoluşunu ‘gerçek’ olarak ortaya koymaktadır. Bütün maddi öğeleriyle kendisini nesnel olarak ortaya koyan ağacın varoluşu insan zihninden bağımsız bir gerçek olmakla beraber bazı yönlerini ele vermemektedir. Bu gerçeklik yaşamda, ağacı ağaç, dalları dal, yaprakları yaprak, elmaları elma olarak sunmakta ve daha ötesini ortaya koymamaktadır. Yani bu gerçeklik, elmaların yere düşme hareketi de içinde olmak üzere, belirli bir zaman dilimi içindeki bir süreç olarak kendini ortaya koyarken, bütün adı geçen nesnel öğeleri ‘kendi-olan’ olarak sunmakta, ama ‘kendi-olmayan’ olarak sunmamaktadır. Bu sürecin ardındaki süreç, yaşamda görünür durumda değildir. Oysa biz, bu ‘apaçık bir gerçek’ olan nesnel sürecin dışındaki realiteden hareketle bilmekteyizdir ki, ağaç, ağaç olmayandan (fidandan ve tohumdan), dal, dal-olmayandan, yaprak, yaprak-olmayandan, elma, elma-olmayandan (çiçekten) gelmektedir. Ve

üstelik elmanın yere düşüş hareketi, bütün cisimlerin yere düşüş hareketiyle ortak olan yanını ele vermemektedir (yerçekimi yasası). Yani bir ağacın sadece filmdeki değil yaşamdaki görüntüsü de gerçek değildir” (s. 28).

Hall (1997), gerçeğin devamlılığı olan bir üretim ve dönüşüm sürecinde olduğuna, eşit ölçüde dinamik anlam süreçleri yoluyla mücadele ve rekabete konu olduğuna dikkat çekmektedir. Temsillere dair kullanılan kelimeler, anlatılan hikâyeler, üretilen görüntüler, onlarla ilişkilendirilen duygular, onlara dair belirlenen değerler, onları sınıflandırma ve kavramsallaştırma şekilleri temsil edilenlere dair gerçeklikler oluşturur. Tabi bu gerçeklik kurgulanmış ve üretilmiş bir gerçekliktir (s. 19).

Anlatılanın haricinde var olan gerçeklik dil tarafından ve dil vasıtasıyla aktarılacak insanlar tarafından bilinir bir hale gelmekte, söylem üzerinden ifadelerle oluşturulmaktadır. İfadelerle oluşturulan bilgi gerçeğin dildeki birebir nakillerinden ziyade şartlar ve bağlantılar kapsamında dilin kullanımının bir sonucu olmaktadır (Çoban ve Özarslan, 2003). Doğrudan temsil etme mefhumundan dolayı aynı kelime ya da terimler çeşitli ideolojik anlayışlar arasında değişik bir biçimde yorumlanabilmektedir. Temsil etme, bilinebilecek, kabul edilebilecek ve düşünülebilecek olay, nesne ya da değerleri temsilleştirmek için dilin başka biçimlerde nasıl işlediği irdelemekte, bundan dolayı da global bir bilgidен söz etmek mümkün olmamaktadır. Sorun sadece bilginin evrenselliği olmamakta, bilginin bir kültürden bir başkasına aktarımındaki evrenselliğini kapsamaktadır. Bu bağlamda, bilgi hiçbir zaman bakış açısından bağımsız olarak değerlendirilememektedir. Simgesel sistemler, dil vb. öğeleri barındıran kültürel ürünler düşünceyi yönlendirmekte ve insanlar tarafından meydana getirilen gerçeğin temsillerine damgasını vurmaktadır (Bruner, 1991: 3).

Doğru, belirli bir hakikatin zihinsel veya fikirsel bir şekilde temelleştirilmesi ve temsilin gerçekliğe uygun olmasıdır (Ozankaya, 1975: 28). Herhangi bir şeyin doğru ya da yanlış olması o şeyin gerçekle bağını da ortaya koymaktadır. Özneye bağlı olan doğruluk kaynağını bilgidен almakta, buna karşın gerçeklik objektif dünyaya dair bir unsurun niteliğini yansıtmaktadır. Objektif yaşamda bulunan ancak bireylerce kavranmamış olgu yine de gerçekliğini korumaktadır. Gerçekle olan eş güdümü bilginin doğruluğunu sağlamaktadır.

“Her bilgi doğru olma savındadır. Her bilgi ya doğrudur ya da yanlış. Bu nedenle doğru ya da yanlış olabilme -bu da başka bir şeye, bilgi nesnesine bağlı olsa da- bilgiyi

bilgi kılan özelliklerin başında gelir. Ne doğru ne yanlış olan bir bilgi, bilgi kavramıyla çelişir. Çünkü bilgileri bilgi olmayan ifade biçimlerinden, örneğin inanç ve gereklilik ifadelerinden ayıran şey, onların kendilerinde taşıdıkları doğruluk-yanlışlık olanağıdır; bu bilgilerin doğrulanıp yanlışlanabilmeleridir. Bilgiyi bilgi kılan da bu olanaktır, onu üstün kılan da bu özelliğidir. Yoksa bilginin her türlü değer yargısından, normlardan, gereklilik ve inanç ifadelerinden bir farkı olmazdı. Bilginin bir değeri de olmazdı” (Tepe, 2003: 13).

2.3. MEDYA VE TEMSİL

2.3.1. Temsil Aracı Olarak Medya

Temsil, geleneksel medya organlarında toplumsal kategorilerin, sosyo-demografik yapıya ait unsurların, değişik alt kültürlerin ve yerlerin gösterim biçiminin yansıtılması yönü ile iletişimle ilgili araştırmalarda öne plana çıkmakta, hedef kitlenin bunları değerlendirmede dikkat ettiği hususları ifade etmektedir (Nicholas ve Price, 1998: 43). 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren iletişim kuramlarında irdelenen konular arasında yer alan temsil, tüm kültürel sunumların siyasileştiğiyle ilgili tartışmaları artırmıştır. Latin, Afrikalı Amerikan, feminist ve diğer farklı yapılar, geçmişten gelen kendilerine dair temsillere dair kanaatlere ve bu bakış açısı ile yansıtılan izlenimlere karşı durarak temsillerin yeniden değerlendirilmesine katkı sağlamışlardır. Bu da geleneksel medya aygıtlarının, toplumsal cinsiyet kimliğinin, örnek alınan kişilerin, kuralların, erdemlerin ve davranışların saptanmasında önemli bir etken olduğu şeklinde değerlendirilmiştir (Durham ve Kellner, 2006: 33-34).

Geleneksel iletişim aygıtları, yaşanan hayatın kodlanması ya da aksettirilmesinin yanı sıra anlamın üretilmesi veya manaların değiştirilmesine zemin hazırlayarak temsil usullerine dâhil olmaktadır (Çelenk, 2005: 81). Asıl olan şeylerin anlamlandırılmasından ve tekrar üretilmesinden sorumlu olan kitle iletişim organları, ürettikleri gerçekliği yeniden tanımlamaktadır. Bu organlarda sahici olarak ifade edilen olguların tanımları seçilerek temsil edilmektedir (Hall, 2005: 88).

Geleneksel medya organları hakikati, hayatın akışına göre belirli mana ve açıklamaları onaylayacak biçimde tekrardan sunmakta, bu temsiller, belirli inanışları,

sabiteleri ve eşitsizlikleri dengeli bir şekilde destekleyecek biçimde ele alınmakta, seçilmekte ve düzenlenmektedir. Bu organlarda sürekli olarak belirli bireyler belirli kalıplarda yansıtılmakta, hedef kitleye toplumsal yapı ile ilgili belirli şablonlar aktarılmaktadır. Bu şablonlar da bireylerin, kendilerini ve diğer insanları sunulan biçimde değerlendirmesine yol açmakta, karşı duruş sergileme ya da önemseme durumlarında kime ve neye nasıl davranacaklarını öğretmektedir (Larson, 2006: 2, 14).

Yeniden sunum olarak ifade edilen temsil sözcüğü, özgün bir nesne, olay vb. izlerkitleye sunulacak biçime dönüştürüp yeniden göstermek manasına gelmekte, böylelikle mecburi olarak özgün olanın gerçekliğini değiştirebilmektedir. Gerçekliğin özdeşi olmayan temsil, gerçeklik ile ilgili bir savı kapsamaktadır. Temsil sürecinde, metni kaleme alan kişi izlerkitleyi metinden kaynaklı aleme dahil ederek metnin alıcıda bıraktığı tesiri ve hissettirdiği tecrübeyi olabildiğince üst noktaya taşımayı amaçlamaktadır (Grossberg, vd., 2006: 195).

Kitle iletişim organlarındaki temsil politikalarında, hedef kitle üzerinde mesajın etkinliğinin yoğunlaştırılması düşüncesi etkili olmaktadır. Esas endişesi bilinirliğini artırarak izleyici, dinleyici, okuyucu sayısındaki oranı yükseltmek olan geleneksel medya araçlarında yapımcılar belirli bir görüşü ya da mevcudiyet biçimlerini planlı bir şekilde muhataplarına yansıtmamaktadır. Buna karşın medya metinleri toplumun ana kurallarının dahil olduğu başat alanlar arasında yer almaktadır. Zihinde yer alan iletişim ortamına dair semboller nelerin olağan ya da olağandışı olduğu ile ilgili mesaj vermektedir. Bundan dolayı da burada görünürlüğü artan ideolojik mekanizma, yazılı, görsel ve işitsel metinlerin içerisindeki şablonlarda yer almaktadır (Croteau & Hoynes, 2003: 163-164).

Kitle iletişim organlarında temsil yöntemlerinin ideolojik yönü açık bir biçimde ortaya konulmamakta, bundan dolayı bu mecrada hedef kitleye aktarılmayan temsiller de aktarılanlar oranında ideolojik bir tesir oluşturmaktadır. Medyadaki ideolojik yansıma bu ortamın kapsamında bulunduğu kadar, yer verilmeme veya uzaklaştırılma hali de etkisini göstermektedir. Sıradan bir şekilde medyaya eklemlenen görüş ve davranışlar, problemlerle alakalı yasal tartışmaların bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu metinler topluma dair belirli bağlantıların normalleşmesini sağlamakta, davranış kalıplarını sıradanlaştırmakta, düşüncelerin benimsenebilirliğinin çerçevesini sınırlandırmaktadır (Croteau & Hoynes, 2003: 163).

Medya aygıtları, dolaylı ya da doğrudan bir biçimde ifade ederek ya da gündeme getirmeyerek, ideolojinin belirginleştiği ve somutlaştığı bağlantı, simge, tasvir ve tanım alanlarını sözcük veya görsellerden yararlanarak haber bültenlerinde, izleyicileri keyiflendiren programlarda ya da reklamlarda oluşturmaktadır. Kitle haberleşme organları bireylerin durumlarına dair betimlemeleri şekillendiren yasal bir ifade alanı meydana getirmekte ya da var olanı pekiştirmekte, bunun yanı sıra toplulukların hipotezlerini, tavırlarını, iç dünyalarını yani ideolojiyi şekillendirmekte ve çerçevesini belirlemektedir (Gitlin, 1980: 2, 9).

Bundan dolayı medya organlarında tüketiciye aktarılan temsiller ile topluluklarda hakim olan ideolojilerin birbiriyle ilişkileri doğrudan olabilmektedir. Bu iki unsur birbirini yeniden şekillendirip kuvvetlendirmekte ve helezonik bir yapıya sahip olmaktadır (Ruth, 1995: 12-13). Hedef kitle ile programcılarının oluşturduğu anlam biçimiyle bağlantılı olan temsil, bu yönü ile tüm boyutlarıyla ideolojik bir özelliğe sahiptir. Kitle iletişim araçlarındaki temsil sistemi öncesi de var olan ideoloji, bu araçların insanların yaşamına karışma düzeyinin artmasına paralel olarak medyadaki temsillere bağımlı hale gelmiştir (Edwards, 2003: 64-65).

Bireylerin yaşamlarının manasını ve dünyayı kavrama sürecini pekiştiren unsurlar arasında, temsil ile ideolojilerin bağlantıları da yer almaktadır (Fairclough, 2006: 29). Kavram ve imgelerin hazırlanmasını ve fonksiyonel hale gelmesini sağlayan kurallar bütünü olan ve mesajların oluşturulmasının zeminini hazırlayan anlambilimsel kurallar sistemi olan ideolojiler, gerçek olanı kodlama sistemidir, yani belirlenimi yapılmış kodlar biçimindeki iletilerden oluşmamaktadır (Hall, 2005: 99).

Anlamlandırma sistemi olarak ifade edilen ideoloji temsilleri de kapsamakta, bundan dolayı değer yüklü olan temsiller ideolojik bakış açısını ortaya koyabilmektedir. İdeolojik yönlendirme niteliğine sahip olan temsiller, daima ideolojik anlam yönünden donanımlı olmuş ve her türlü ideolojinin yayıcıları olarak kullanılmışlardır (Barker & Warll, 2006: 179, 206).

Hayata dair gerçek olan şeylerin ideolojik manalar yüklenmesi suretiyle alıcıların istenilene doğru yönlendirilmesinde temsil kavramına başvurulmasını ideolojik temsil ifadesi ile kavramsallaştıran Bowles'e (2010) göre, kitle iletişim aygıtı ile verilen mesajlara karşı pasif konumda bulunan büyük kitleler, kültürü oluşturanların

ideolojilerini veya mesajlarını temsil aracılığıyla almaktadır (s. 82-83). Buna göre temsil aynı zamanda kültürel ve siyasi fonksiyonu da ortaya koymaktadır.

İdeoloji, belirli sosyal uygulamaları, toplumsal etiket, siyasi kazanç vb. bağlantıları hâlihazırda betimlenmiş olan ve mecburi kabul edilen bir biçimde sabitlemektedir. İdeoloji bu anlayışı ortaya koyarken belirli münasebetleri belirgin mana yapılarıyla örtüştürmekte, aralarındaki ilişkiyi bağa dönüştürmektedir. Belirli aidiyetlerin ve bunların değerlendirilmesinin tabiiliğini, hakikatliğini ve mecburiliğini oluşturmakta, bunu yaparken diğer şeyleri koşula bağlı, yapay, gerçekçi olmayan ya da taraflı bir biçimde ötekileştirmektedir. Böylelikle ideoloji tarafından tabii olarak sunulan unsurlar olduğu gibi benimsenmektedir (Grossberg, 1996: 159).

Temsilin kabullenme aşamaları çoğunlukla zihin düzeyinde olmamaktadır. Yaşanılan hayatın insanlardaki temsilini ve bu temsille kurulan bağlantıları bilinçaltında yöneten ideolojinin kendisi de dünyanın temsiliyle ilişkileri tanımlayan kurallar bütünüdür (Sicart, 2003).

Temsil ile ideoloji arasındaki bağlantıda temsillerin zihin dışı tesirine işaret eden Althusser'e (1969) göre, ideoloji bir temsil yöntemidir ve temsiller genel olarak bilinçle ilgili olmamaktadır. Kavramlar ama büyük oranda imajlardan oluşan temsiller, bireylerin büyük bölümüne onların zihnine uğramadan sistem olarak kendini dayatmaktadır (s. 231). Woodward'a (1997) göre, temsiller bünyesindeki simgesel yöntemler ve anlamlandırma uygulamaları ile kimliğin şekillenmesinde önemli bir rol oynamakta, aynı zamanda bireyleri birer özne olarak konumlandırmaktadır. Temsiller, insanların tecrübelerini ve kendine dair varoluşsal sorgulamalarını anlamaya çalışırken başvurduğu manaları üretmektedir. Temsil usulleri içerisinde yer alan ve bu yöntemler aracılığıyla biçimlendirilen kimlikler ile anlam üretimi arasında benzer bir etkileşim bulunmaktadır (s. 14).

Kitle iletişim aygıtları aracılığıyla topluma sunulan temsiller, kimliklerin oluşumunda önemli bir etkiye sahip olmakta, bu da toplumsal kabullere etki eden asli öğeler içerisinde bu aygıtların konumunu ortaya koymaktadır. İletilerin medya organlarında oluşturulması aşamasında yararlanılan kalıplaşmış anlayışlar, kimliklerin tanımlanmasında öne çıkan unsurlar arasında yer almaktadır.

Edwards'a (2003) göre televizyon, gazete, radyo ve sinemada yer verilen yayınların izleyicide etki uyandırması amacıyla medya üreticileri kimliklerin kompleksliğini sade ve anlaşılır usuller kullanmak suretiyle insanların gerçeklik olarak kabullenebileceği kurgulara dönüştürmektedir. Medya mamülleri bu süreçte ideolojilerin aktarıcıları olarak hareket etmekte ve mecburen kalıplaşmış yargılar kullanmaktadır (s. 65). Kimlik üstünde temsil uygulamalarından ne şekilde yararlanıldığı hususunda klişeleşmiş hükümlerden yararlanan Hall'e (2017) göre bu hükümlerin üç ana niteliği bulunmaktadır. Birinci olarak bir insanın tabiatça verilen değişmez nitelikte unsurlar biçimde gösterilen niteliklerinin sınırlı sayıda sade ve rahatlıkla anlaşılabilir bir yapıda aktarılmasıdır. İkinci olarak bu yargılar, normal olanla olmayanı görünmeyen bir sınırla birbirinden ayırarak toplumsal ve simgesel yapıyı devam ettirmektedir. Üçüncü özellik ise kalıplaşmış yargılar güç dengesizliklerinin görüldüğü durumlarda kendini göstermekte, kuvvet dengesi genel olarak yabancılaştırılan ya da mecburiyeti bulunanlara karşı yönlendirilmektedir (s. 258).

Kalıp yargı, dışlama, ötekileştirme gibi temsil politikaları kitle iletişim araçlarında yaygın olarak uygulanmaktadır. Dahası, bu uygulama, "tarafsızlık" ve "nesnellik" iddiası içindeki haber programlarında da kendini göstermektedir. Larson'un (2006) ifadesiyle söylenirse, dışlayan, kalıp yargılar kullanan ve ırkçılığı maskeleyip egemen bir ideolojiyi kutsayan temalar haberlerde de bulunmaktadır. Haber öykülerinin politik olarak önemli olması için ülke sorunları, kampanyalar veya hükümetin çalışmalarıyla ilgili olması gerekmez. Azınlıkları içeren bütün haberler okuyuculara ve izleyicilere o ırkı geliştirmeye, desteklemeye veya o ırkla ilgili varsayımlara karşı çıkmaya yardımcı olur (s. 81). Larson'un ırk için söylediklerini toplumsal cinsiyete uyarladığımızda, kadınların içerildiği veya dışlandığı medya metnlerinin çoğunun kadının toplumsal cinsiyet konumunu geliştirmeye, desteklemeye veya ona karşı çıkmaya yardımcı olduğunu söylemek mümkündür.

2.3.2. Medyada Temsil ve Gerçekliğin İnşası

İnsanların çevrelerinde meydana gelen toplumsal, tabii veya insani etkileşimden kaynaklı hakiki olma durumu iki başlık altında irdelenmektedir. İlk başlıkta tabiata özgü olan yani insanlardan bağımsız bir durumu ifade eden, yenilenen ve dönüşümünü sürdüren gerçekliktir. İkincisi ise topluma faydalı olabileceği veya kıymet oluşturacağı

için makbul olarak değerlendirilmesi beklenen, hakikat olarak ortaya sürülen gerçeklik anlamlandırmalarından oluşmaktadır (Anık ve Yiğitbaşı, 2018: 13).

Fiske'e (2014) göre, hakikat ile temsil etme olgusunun oluşum aşamaları benzer unsurları kapsamaktadır. Temsile dair teorilerdeki yaygın kabule göre televizyon genel benimsemenin aksine gerçekliğe dair bir bölümün temsilini yapmaktan daha ziyade hakikati üretmekte veya yeniden kurmaktadır. Gerçek olma durumu, olguların deney, gözlem veya uygulamaya dayalı olarak açıklanması objektifliğinden ziyade söylemin bir sonucu olmaktadır. Medya araçları, hakikati kayıt altına almamakta, gerçekliği kodlamakta, bu da sembolik bir hakikat hissi üretmektedir. Böylelikle tekrardan aktarılan, hakiki olanın aksine medya aracılığıyla etkinliği pekişen ideolojidir. Böylece hakikatin objektifliği içerisine kesinlik argümanını yerleştirmeye çaba harcamakta, böylelikle oluşturduğu her bir "doğrunun" realiteden ziyade ideoloji olduğunu gözden kaçırmaktadır (s. 30).

Modern zamanda gerçek olan şeylerin ne olduğu hedef kitlece, sunulan tecrübeler, hakiki hayat uygulamalarına ve medya birikmelerine göre değerlendirmektedir. Kitle iletişim araçları, bireysel ve kültürel olarak tecrübe edilmesi imkânsız olan deneyimler için hakikate dair algıyı biçimlendirmekte, böylelikle bir kanaat oluşturmaktadır (Burton, 1995: 123-124).

Siber alanların olağanlığın yeni kontrol mekanizması olması ile birlikte denetimler zihin üzerinden yürütülmekte, bu da gerçeküstü şeklinde betimlenen ve göstergelerden yararlanılmak suretiyle hakikatin arka plana itildiği, böylelikle temelsiz ve hali hazırda olmayan başka bir hakikiliğin kurgulanması şeklinde değerlendirilen simülasyon kavramını ön plana çıkarmaktadır (Baudrillard, 2016: 13, 15). Bu durum, kitle iletişim araçlarının sürekli bir şekilde gerçekleştirdiği görevi de betimlemektedir. Başka bir ifade ile simülasyon alemi, gerçek ile taklit, gerçek olanla hayali olandan kaynaklanan farklılığa çözüm bulmaya yardım etmektedir. Bu yönüyle yeni gerçek; suret ya da taklit olana gönderme yapmayan, asıl olanın göstergelerle değiştirilmiş halidir (Öker, 2005: 211, 213).

Medya, var olan şeyleri aktarılanlar üzerinden farklı yöntemler aracılığıyla yönlendirebilmektedir. Medya verilmesi gereken görüntü yerine farklı bir görüntü vererek, izleyiciye sunulan görüntüyü değersizleştirerek veya yüklediği manalarla gerçek

üzerinde tekrar düzenlenme yaparak hakikatin ötesinde yeni bir hakikat olgusu ile gerçekliği saptırmakta veya üzerini örtmektedir (Bourdieu, 1997: 23).

Medyanın büyük ilgi gören manşetler ve şaşırtıcı yönü bulunan görüntü ve yazılarla dolu mesajları, yeni bir gerçeklik ve çok da önemli olmayan görüntü ve biçimlerden oluşan izlenimlerin yer aldığı bir şov sunmaktadır. Hedef kitle bu süreçte hakikatle imgelerin birbirine karıştığı, yani özün/hakiki olanın imgenin gerisinde kaldığı bir karmaşayla muhatap olabilmektedir (Encabo, 2014: 350). Oluşturulacak sahte gerçeklik yardımıyla hakim ideolojinin üstünlüğü kurulabilmekte ve sürdürülebilirliği için tekrardan üretebilmekte, gerçek sadece muhalif bir azınlık tarafından anlaşılabilir (Çoban, 2018: 15).

Gözle görülen ve tüm insanlıkça benimsenen zihinsel aşamaların yer aldığı gerçeklikten, teknoloji aracılığıyla oluşturulan kurgulanmış algı olarak ortaya çıkan gerçeklik, günümüzde kişisel kavrayışta önemli bir değişikliğe neden olmaktadır. Bu da medya aygıtının gerçekliği aşan bir halin aktarıcısına dönüştüğüne işaret etmektedir. 1992’de Amerikalı Steve Tesich’in yazdığı ve bu ülke insanını anlamaya odaklanan *Hükümet Yalanları* makalesinde post-truth (hakikat-ötesi) ifadesinin ilk kez kavramsallaştırıldığı görülmektedir (Altun, 2022: 250). Oxford Dictionaries’in 2016 yılında yılın kelimesi seçmesi ile post-truth kavramının bilinirliği artmıştır. Bir olgu ya da durumun zihinsel formdaki genel-geçer idrakinin hakikat olarak nitelendiği durumda hakikat ötesi; kanaat ve duyguların gerçekte olanların, kolektif bilincin ise bireysel idrakin ötesinde önem kazandığı göreceli ve esnek bir duruma gönderme yapmaktadır (Paktin ve Karaca, 2018: 123-124).

Bilginin iletimi sürecinde duygu, düşünce ve bilginin aktarımında kullanılan araçların anlamın belirlenmesindeki rolüne işaret edilmekte, mesajın etkisine oranla araçlar, sahip oldukları özgün dil yapısı ve yönelimleriyle insanların düşünce ve anlamlandırmalarını farklı biçimlere çevirebilmede daha tesirli olabilmektedir. Bu da araçların, mananın belirlenmesinde tarafsız olamayacağını ortaya koymaktadır (Altay, 2005: 15-16).

2.3.3. Medyada Anlamların Yeniden Oluşturulması

Medya, 1850’li yıllardan itibaren insanların yaşamında yazılı ve görsel olarak yer almaya başlamış, ticari bir boyut kazanma ve global ölçekte işlev görme yönü ile kültürel anlamda birliktelikleri kolaylaştırmış, fakat bunları yaparken hiç de masumane bir duygu ile hareket etmemiştir. İdeolojik araç olması medyayı masumluktan uzak olmaya yönlendirmekte, ideolojinin planlı bir şekilde oluşturduğu düşüncenin medya araçlarında yaygınlaşması onu masumluktan uzak bir duruma sevk etmektedir (Lull, 2001: 20). Uluslararası nitelikte bir hareketliliğe sahip özkaynakların güçlendirdiği işbirlikleri medya kurumlarının birleşmelerinin yolunu açmış, sermaye yapısı büyüyen ve iletişim teknolojilerindeki yaygın kullanımla beraber etkisi çoğalan medya kurumları, merkezde yer alan devletlerin değer ve ideolojilerini diğer devletlere iletir hale gelmiştir.

Kamuoyunu olaylarla ilgili bilgilendiren haberlerin ele alınışı medyada merkez odaklı bir şekilde gerçekleşmekte, mananın oluşturulmasında merkezde olmayan ülkeler gelişmiş ülkelerin etkisinde kalabilmektedir. Tek merkezden yönetilen ve birçok ülkede varlık gösteren medya kuruluşları çokuluslu oluşumların tanıtımı, olumsuzluklardan uzak tutulması ve yaygınlaşmasını temin eder bir fonksiyonu yerine getirmekte, bu yönüyle de uluslararası medya dünya genelinde bir kaynak tahsis sisteminin önemli bir unsuru olarak betimlenmektedir (Nordenstreng & Schiller, 1979: 21).

Medyaya dair teknolojik unsurlar, kazanç sağlama alanı içerisinde ciddi oranda egemenlik kuracak şekilde günlük hayatın yönelimine ve dizaynına etki etmekte (Lull, 2001: 42), kişilerarası iletişimdeki görünür uzaklığı yakınlaştırma yeteneği olan radyo, televizyon, gazete gibi iletişim aygıtları iktisadi yaşamın tertiplenmesi ve toplumsal denetime etki etme yönündeki denetim niteliğine egemen olmaktadır.

Kitle iletişim aygıtları mana düzlemini oluştururken ifade ve semiyolojik olarak kültür alanına özgü işlevleri gerçekleştirmektedir. Hall’e (2002) göre, “Anlam kendine özgü doğası gereği çok anlamlıdır; ayrılmaz derecede bağlam bağımlıdır. Hep çok anlam arasından birini başat olarak ‘yeğleme’ mücadelesi içinde kısıtılır ve bu mücadele sırasında oluşturulur. Bu başatlık, yapıların ve olayların içerisinde baştan verili değildir, temsili pratikler içinden belirli bir pratik türü üzerindeki sürekli mücadelenin sonucunda inşa edilir. Bu pratikler iletişim çalışmasının nesneleridir. Bu temsili pratikler, kodlar ve sistemler tek başlarına anlamların dünyaya ulaşmasını sağlarlar” (s. 89).

Anlamlandırma uygulamalarının devam etmesi sürecinde rol oynayan ideolojik ve kültürel alanlar, yöntemler ve şifreler bulunmaktadır. Bu uygulamaların farklı iktidar yapılarına, değişik sınıf ve kümelerle dahil olduğu usuller söz konusu olmakta ve bir takım teşekküller içinde, tikel tarihi şartlarda dahil olan anlam alanındaki bu şekillenme, mananın ortaya çıkışı, değişimi ve mana üzerindeki çekişmenin sosyal yansımaları ve neticeleri ile bunların devam etmesine destek oldukları özgül öznellik ve toplumsal düzen türleri bulunmaktadır. Bu geçişler eleştirel alanın doğuşuna işaret etmektedir (Hall, 2002: 93). Yaşamı çeşitli usullerde temsilleştirmede mananın dil aracılığıyla nasıl oluşturulduğu ve sembolleştirmenin gördüğü fonksiyon basın yayın organlarının eklemlmeleri ile yeni bir inceleme sahası meydana getirmektedir (Hall, 2002: 91). Kitle iletişim aygıtları özellikle de televizyon aracılığıyla kültürel birtakım öğeler oyunlaştırılarak ve dikkat çekici hale getirilerek oluşturulan anlam aktarılmakta, böylelikle de hakim ideolojinin en etkili aktarıcısı olmaktadır. Bu süreçte ön plana çıkarılan öğelerle kimi zümrelerin elde edeceği faydanın artırılmasına ya da azaltılmasına etki edilmektedir. Böylelikle anlamı oluşturma ve kültüre yönelik etkisi yönüyle medya ülkelerin, toplulukların ve grupların menfaatleri yanı sıra iktidar ve fayda odaklı hareket etmektedir.

Modern dünyada bireylerin yeme, içme alışkanlıkları ve hayatlarının her döneminde yararlandıkları aygıtların benzerliği her geçen gün daha da artmakta ve milliyetçilik hareketlerinin yaygınlığının arttığı, milli kimliklerin etkisinin arttığı bir dönemde dahi ortak bir kültür milli sınırları aşarak gündeme gelmektedir (Arıboğan, 1996: 182). Buna karşın medya araçları yardımıyla yaygınlığı artan ortak kültürün ve meydana getirilen mana ikliminin kimi ülkeler veya topluluklar için kurgusal yönü itibariyle yapay bir kültür olduğu görülmektedir.

Latouche'e (1993) göre, kapitalizm düzeninin devamını sağlayacak olan kültür, toplumsal gerginliği azaltacak ve harcamaları genele yayacak biçimde düzenlenmektedir. Kitle iletişim aygıtlarıyla zararlı değilmiş şeklinde değerlendirilen birçok mesajın aktarımı yapılabilmektedir. Medya, kitleler üzerinde gerginlik seviyesini düşürecek görevler yüklenmekte, buna karşın aktarılan bilgilerin yalnızca kapitalist sisteme yaradığı kabul edilmektedir (s. 85).

Medya, fiziki hatların ötesine geçme ve bunun yanı sıra siyasi, kültürel, toplumsal, eğitimsel, dış görünüm ve cinsiyetle alakalı bir takım değerlendirmelerden yararlanarak

benzeşim alanlarını meydana getirmekte, böylelikle bu olgularla, bilgi ve eğlenceyi daha güçlü bir biçimde yaygınlaştırmaktadır.

Medya, belirli kabulleri pekiştirirken bazılarını gözardı eden ideolojik sentez sözcükleriyle ve iktidarın kaynakları ile bağlantılı ideolojik izlerle hedef kitlenin tecrübelerinden ön plana çıkararak düzenleyerek toplumsal gerçekliğin oluşmasına yardımcı olmakta (Lull, 2001: 154), böylelikle özdeşim alanlarıyla ideolojinin ve gerçekliğin kurulmasını sağlamaktadır. Medya oluşturduğu izlenimlerle, oluşumunu sağladığı yeni kültürle tarafı olduğu egemen düşünceyi yeniden yorumlamakta ve sentezlemektedir. Bundan dolayı, medya yüklendiği kültürel iktidar pozisyonuyla hedef kitle üzerinde popüler ve tüketim kültürü gibi kültürleri meydana getirerek ideolojik imaj sistemi haline dönüşmektedir.

Medya, Lippmann'a (1922) göre, "yarı çevre yarı insan tarafından oluşturulmuş kafamızdaki resimler" olan klişeleşmiş (stereotip) unsurlardan yararlanarak anlamı düzenlemektedir. Bu fotoğraflar belirli gruplamalarla insanların zihninde birikmekte ve kalıpyargılar bireylerin kompleks çevreden topladıkları mesajları, bu çevreyle alakalı bir şekilde yalın hale getirmektedir. Klişeleşmiş olguların sadeleştirilmiş resmini ortaya koyduğu çevre, sözde-çevre olarak tanımlanmaktadır (s. 79, 94).

Medya, servis ettiği haberlerin muhtevasında kalıpyargı aracılığıyla çizdiği konuyla alakalı yalın resimlerle, hedef kitleyi yönlendirebilmektedir. Örneğin, sanatçılar, siyasetçiler, ziyaret edilecek yerler vb. ile ilgili yapılan güzel-çirkin, doğru-yanlış, iyi-kötü gibi basit çerçevelendirmelerle insanlar ve topluluklar yönlendirilebilmektedir. Burada bir insanın ya da grubun farklı birey veya gruplar ile ilgili bilgi ve düşüncelerinin stereotip hükümlerle düzenlenmesi aşamasında yaygın, ortak özelliklerden beslenen ve özgünleştirme kolaylığı olan niteliklerle değerlendirildiğinde kalıp yargıların, kişi ve topluluklarla alakalı değerlendirmeyi ön yargıya dayalı olarak gerçekleştirdiği, medyanın da oluşan bu ön yargıyı desteklediği gibi, zaman zaman sağlamlaştırdığı veya etkisini azalttığı görülmektedir.

Bir topluluğa mensup bireye yalnızca o topluluğun üyesi olmasından dolayı takınılan muhalif veya saldırgan tavır olarak betimlenen ön yargıda, topluluklar veya kişilerle ilgili ilk başlarda oluşan kanaatler üzerinde direnç sergileyerek değişmeyen tutumlar önemli rol oynamaktadır. Kalıp yargıların değişikliğe uğraması imkansız

olmakta veya zaman içerisinde gerçekleşebilmekte, bu da devam eden ön yargı ve ötekileştirmeyle beraber içinden çıkılmaz bir durum oluşturmaktadır. Bu durum medya aracılığıyla sağlanan stereotiplerin ehemmiyetini göstermekte, kitle iletişim araçları yardımıyla oluşturulan bir kalıp yargının bilinçli olarak desteklenmesi, insanları değiştirilebilirliği uzun bir süreyi kapsayan zihinsel bir yapıya sevk etmektedir (Allport, 1954: 8).

Topluluklar arasında zıtlıklar oluşturarak ön yargıları pekiştiren medya olaylar, hakim grup ve kişiler gibi ön plana çıkardığı olgular üzerinden ötekini kurgulamaktadır. Ön yargılı davranışlarda hakim grupların belirlediği sınırlandırılmış alanda hareket etmek durumunda kalan öteki şeklinde değerlendirilen gruplar veya topluluklar, başat gruplara oranla toplumsal pozisyonlarını alt grup olarak kabul etmektedir. Hakim yapıların üstün ve onaylanan, diğer yapıların ise üstün olmayan ve onaylanmayan şeklinde değerlendirildiği bir ortamda, zaman içerisinde etkileşimi azalan bu iki yapı ortak bir davranış geliştirememektedir. Bu içinden çıkılmaz durum beraberinde her iki yapının önyargılarını karşılıklı bir şekilde pekiştirmektedir. Medya da bu iletişimin oluşturulmasını veya oluşturulmamasını tekrardan sunumlar yoluyla yönlendirmektedir.

Toplumsal tekrardan sunum ve şemaları karşılaştıran Augoustinos ve arkadaşları (Augoustinos & Innes, 1990), sunum ve şemalar arasında benzerliğin yanı sıra farklılıkların da bulunduğu ve toplumsal şemaların bireylerin bilgi süreçleriyle ilişkili olduğuna dikkati çekmektedir (Augoustinos & Walker, 1995). Medya araçları da tasarımsal yaklaşımlarında sosyal şekillerden yararlanmaktadır. Gazete ve dergiler, ideolojik yönelimleri ne olursa olsun tasarım açısından benzerlik arz eden uygulamalar aracılığıyla, gazete okuma alışkanlıkları üzerinden hedef kitleleri şekillendirmektedir. Basın organlarının gündemde öne çıkan haberleri gazetede ilk sayfada, sporla ilgili haberleri ise son sayfada okuyuca aktarması toplumsal bir şema oluşturmaya örnek teşkil etmektedir. Bu durumda kültürel modeller meydana getiren toplumsal şekillerin, medya organlarındaki kullanımlarının iktisadi çekinceler üzerinden kurgulandığı görülmektedir.

Toplumsal yeniden sunum demir atma, demirleme ve nesnelleştirme (*güven duyulması, tespit edilme*) yolu yaklaşımları ile gerçekleşmektedir. Buna göre demirleme, sınıflandırma ve adlandırma süreçlerini kapsamaktadır. Demir atma/demirleme yaklaşımı, toplum yaşamında sıkça kendisini göstermektedir. Örneğin teknolojiye

yaşanan gelişmelerle doğru orantılı olarak duvarda dolaşabilen robotlar üretilerek bunların çeşitli sektörlerde kullanılabilir olduğunu, teknolojiye uzak insanlara bunu anlatabilmek için sinek ve karınca gibi hayvanların özelliklerden yararlanılmış ve benimsenmiştir. Böylelikle hayvanlara özgü bir özellikte teknolojik kullanım alanları arasında demirleme yapılmıştır. Nesnelleştirme yaklaşımı, “nesnel gerçekler” olarak kabul edilen ve soyut düşüncelerin somut olmaya dönüşmesine elverişli olma sürecini kapsamaktadır. Büyük bölümü soyut fikirlerden kaynaklanan bilimsel gerçeklerin kamuoyuna yansıtılmasında nesnelleştirme ihtiyacı kendini hissettirmektedir. Bu soyut bilgileri insanlar bilmemekte ve aşına olmamakta, buna karşın yer çekiminin nasıl gerçekleştiğini ya da elektriğin nasıl üretildiğini bilmeden bunlardan yararlanmayı sürdürmektedir. Demirleme ve nesnelleştirme aşamalarıyla, bu bilgilerden insanların genel düşünce ve günlük yaşamına dair bilgileri içerisinde ve kültürün oluşumunda yararlanılmakta, geleneksel hale getirilmekte ve yeniden üretilmektedir (Moscovici, 1984: 243).

Demirleme ve nesnelleştirme uygulamaları, medyanın dil üzerinden kalıp yargı transferinde kullanılmaktadır. Kalıp yargılar, dil üzerinden nesilden nesle aktarılmakta, medya da bu dönüşümü desteklemektedir (Maass ve Arcuri, 1996: 194-195). Bu süreçte medya aygıtlarının oynadığı rolle düşüncüler, metaforlar ve imgeler birbirleri ile bağlanmaktadır (Moscovici, 1998: 244).

2.3.4. Medyanın Kamuoyu ve Toplumsalın Şekillendirilmesine Olan Katkısı

2.3.4.1. Sosyal Yapının Teşekkül Süreci ve Medya

Dil, akıl ve kanılar, zamansal ve toplumsal yönden etkili olmakta, insanların sosyalleşmesi ile birlikte ortaklaşa yürütülen faaliyetlerde kişisel ve kolektif tarafların birbiriyle olan teması, dinamik bir yapıyı ortaya çıkarmaktadır (Oskay, 2017: 399). İktisadi ve sosyal düzenin biçiminden ve dönüşme usulünden etkilenen birey aklının şekillenmesinde, kişilerin çalışma koşulları ve yaptığı işteki konumu, akraba, sosyal çevre vb. yapıların yanı sıra belirli bir düşüncenin iletimine kaynaklık eden yapılardan aktarılan mesajlarla meydana gelen etkileşimler etkili olmaktadır. Bireyler, etkileşim sürecinde cevaplarını yalnızca pasif bir konumda paylaşmamakta; verilen mesajlara itiraz

edebilmekte, çare üretebilmekte ve hatta değişiklik yapabilmektedir (Oskay, 2017: 404-405).

Toplumsal anlama ve ifade arasında aşamalı bir bağlantı olduğunu belirten Van Dijk'a (2015) göre, söylemler aracılığıyla aktarımı yapılan ideolojilerin oluşturduğu bireysel ve zihinsel semboller yardımıyla insanlar aidiyet hissedecekleri yapının bilgisine ulaşabilmektedir. Birey, elde ettiği grup bilgisi ile bir davranış geliştirmekte, bu da dahil olduğu yapının görüşlerini onaylamasına neden olmaktadır. Kişi böylelikle grup yapısı ve kültürel bilgiyi özümseyebilmektedir (s. 31).

Topluma dair uygulamaların kontrollü ve kontrolsüz belirleyicisi olan, öteki ve öteki olmayan farklılaştırmasının yapıldığı güç çekişmesi alanı olan toplumsal hafıza, bir nevi ayna görevi üstlenerek toplumun özünü tanımasına imkân sağlamaktadır. Toplumsal kanaatleri üreten aygıtlara yön veren hakim yapının etkisi altında uygun spekülative bir alan olan toplumsal hafızada bulunması arzulan tercihler, güç odaklarının tahakkümünü ve bunlara karşı ortaya konan tavrı içermekte, böylelikle yapılan bu kurgulamalarla sosyal yapının içerisinde bulunduğu zamana ve geleceğine yön vermesi amaçlanmaktadır. Medya, dönemin zorunlu, meşruiyet kazandıran ve müdahaleyi kabul edilebilir hale getiren tarihsel izlenimlerini düzenlemesiyle ve yoruma açmasıyla toplumsal hafıza için hayati öneme sahiptir. Bu nedenle medya vasıtasıyla geçmişten ziyade bugüne özgü olarak ortaya konan tarihsel temeller, egemen gücün tekrardan üretimi içerisinde günümüz sosyal yaşam uygulamaları için toplumsal aklın belirlenimine etki etmektedir. Bu da toplum aklının, hakim ideolojilerden kaynaklı sosyal dokunun sahip olduğu hareketliliği ve bağlantılarını doğru çözümleyememesine ve yorumlayamamasına neden olabilecek bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Çoban, 2010: 10-11).

İnsanlar, içerisinde yer aldıkları sosyal dokuyu anlayabilmek, yorumlayabilmek ve gerektiğinde karşılık verebilmek adına kelimeler, semboller ve imajlardan yararlanmakta, değişebilme yönü olan bu unsurlar için kültürel motivasyonlara bağımlı olmaktadır (Golding ve Murdock, 2014: 73). Fertlerin kendi zihinlerinden kaynaklanmayan, bilinçlerin karşılıklı değiş tokuşunun sonucu olan toplumsal pratikler, insanların belleklerine yer etmiş anlamlara kaynaklık etmektedir. Buna göre mana, toplumsal gerçeklik ve tarihsel birlikteliği benimseyen perspektiflerin karşılıklı değişiminden, mana

atfetme ve değerlendirme aşamaları neticesinde ortaya çıkmaktadır. Tutumlara sebep olacak bu manalar dil vasıtasıyla ortaya konan ifade içerisinde etkinleşmekte, norm haline gelmekte, saklanmakta ve süreklilik arz etmektedir (Hall, 2014: 106-107).

Teknoloji alanında yaşanan gelişmeyle birlikte sanayi dönemi öncesi kilisenin gerçekleştirdiği toplumsallaşma gücü medya tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Medyanın olayları acıklı bir şekilde gösterme tavrının etkisiyle yeni simgeler yardımıyla hislere hitap etmesi, geleneksel inanışlarca kullanılan metafiziksel güçlere ait söylemleri arka plana itmiştir (Paktin ve Karaca, 2018: 35). Çağdaş dönemde sosyal yapıyı oluşturma durumu toplumun gücünden uzaklaştırılması ile sağlanabilmekte, en verimli alan olan medya da insanların bir araya toplandığı mecra olmasından kaynaklı etkinliği ile bu süreçte öne çıkmaktadır. Toplumun sembol, ses ve ışıkla yönlendirilmesi ve sosyal yapıya özgü olanın etkisizleştirilerek toplulukların umursamaz hale getirilmesiyle bu etki ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla klasik zamanlarda kurumsal mecralarda görülen toplumsallaşma, değişik etkilerle kitle iletişim aygıtları çevresinde değerlendirilen zaman dilimlerinde gerçekleşmektedir (Baudrillard, 2017: 29, 33). Bu durumda kitlelerin sosyal dokuyla bağı olmayan ve bu dokuyu da aktarmayan sessiz gruplara dönüşmesi (Öker, 2005: 249-250) ile sosyal hayatı ilişkilerin daha ilgisizce yaşandığı, sert veya çarpıcı karşılıkların verildiği bir düzeye düşürmektedir.

Toplum yaşamına katkıları ve arka plandaki hedefleriyle fonksiyonel olarak değerlendirilen medya, Burton'a (1995) göre:

“İzler kitleyi eğlendirmekte aynı zamanda bu yolla oyalamaktadır. İzler kitleye dünyanın genel bilgisini sunmakta aynı zamanda onu edilgin kılarak bakış açısını sınırlamaktadır. İzler kitleye kültürü yansıtmakta ve yeniden üreterek sürekli kılmaktadır. Aynı zamanda alt kültürlerin çeşitliliğini görmezden gelecek şekilde kitle kültürü dayatmakta ve statükoyu koruyarak değişimi engellemektedir. İzler kitleye toplumsallaşmalarını sağlayacak inanç ve ilişki kalıpları sunmaktadır. Aynı zamanda tek bir bakış açısını doğallaştırarak diğerlerini dışlamaktadır. İzler kitleye politikacıları tanıtmakta ve çalışmalarından haberdar etmektedir. Aynı zamanda düşünceleri şekillendirmekte, kamuoyunu yönlendirmekte ve belirli bir görüş etrafında toplanılmasını sağlamaktadır. Hatta savaş zamanında propaganda aracına dönüşmektedir” (s. 83, 85).

Hall (1999) medyanın kültürel alana katkıları ile ilgili olarak;

“Parçalı ve farklı hayat pratiklerine sahip gruplara; diğer grup ve sınıflar hakkında değer ‘imgesi’ ve anlam inşasına dayalı toplumsal bilgi üretmek.

Farklı grupların parçalı ve ayırık yapısını toplama bağlayarak bütünlük sağlayacak şekilde temsiller sunmak. Dünyayı sadece bilmeye değil, anlamlı kılmaya yönelik; çoğulluğun arasından seçilerek dolaşıma sokulan sınıflandırmalar aracılığıyla yeğlenen yorum ve anlamlandırmanın ortaya çıkmasını sağlamak ve dışlanacak sınırları çizmek. Parçalı yapıları birleştirecek hayali tutunumlarla görülebilir kılınan, kabullenilen düzen haline getirmek. Diğer bir deyişle spekülasyonlar, mübadeleler ve tartışmalar yoluyla meşruluk inşa edilirken, oydaşma üretmektir” (s. 233, 235).

Medya toplumsal huzur ve güvenliğe kasteden olayları ‘terör’ ‘vahşet’ ‘tehdit’ ‘şiddet’ vb. kavramlar aracılığıyla aktararak kitlelerin zihnine yerleştirmektedir. Örneğin düşman, medyada şov biçiminde sergilenen aşırılıklar içerisinde her yer ve zamanda karşılaşılabilecek, diğerleri ile aynı olan, isimsiz, belki de en masum kişi dahi olabilmektedir. Dolayısıyla temsil edilme veya anlamlandırma düzeyinde olmayan terörizm, ifade aracılığıyla var olabilmektedir (Baudrillard, 2017: 47, 50). Böylelikle medya araçları yaptığı tekrarlarla insanlara aktardığı tanımı benimsetmekte ve bir tavır takınılmasını sağlamaktadır. Toplumsal yapıda belli görüşlerden oluşan ve genel kabulü ortaya koyan bir anlayışa zemin hazırlayan medya, egemen güç olarak ihtiyaç duyduğu ideolojiyi üretmektedir (Alataş, 2014: 26).

2.3.4.2. Medyanın Olayları Gösteri’leştirerek Sunumu

Gösteri, hayat ile ilgili düşüncelerin maddi tanımlamalarla somutlaştırılmasıdır. Sosyal dokuya hakim olması beklenen hayat için örnek oluşturan gösteri, görkemi ile amacı araçsallaştırmaktadır. Gösteri aleminde asıl hayatın imgelere dönüşmesi, imgelerin hakiki olarak kabul edilmesine yol açmakta, bu da gücü elinde bulunduranlar tarafından kullanılmaya uygun olarak değerlendirilmektedir. Gösteride/şovda insanların başka bir tabiiyet kadar tabiileştirilmiş simgelerle çevrelenmeleri durumu söz konusu olmakta, medya araçları da oluşan bu etkiyi toplum geneline yaymaktadır. Hedef kitle, mesajı aldığı yoğunlukta hakikatten koparak kendine yabancılaşmakta, böylelikle kendisine sunulan yaşamı benimsemektedir (Debord, 1967).

Gösteri alemine özgü eğlence ile ilgili yapımlar, temiz olmayan bir hakikati barındırmaktadır. Parenti’ye (1997) göre, “Buradaki kirli gerçek ise; eğlenmenin ötesinde bir şeyler olduğudur. Sadece eğlenmiyoruz, başka, daha fazla şeyler oluyor. Çünkü gerici

siyasi görüşler ve gerici ideolojik kontrol karşısında eğlence medyası, haber medyasından daha bağımsız değildir” (s. 138).

Gösteri, iki sebepten ötürü medyada mananın yerine geçmektedir. Toplumların bu şekilde istekte bulunması, aksi takdirde izlenmenin/takip edilmenin gösterinin görünürlüğünün azalmasıyla kesintiye uğraması birinci sebebi, hakikati tartışılabilir hale getiren anlamın, düzeni irdelenebilir konuma getirmesi de diğer sebebi oluşturmaktadır. Bundan dolayı iletinin eleştirel tarafı, gösterinin çekiciliği tarafından etkisiz hale getirilmektedir (Öker, 2005: 239, 247).

2.3.4.3. Medyanın Kamuoyunun Oluşum Sürecine Katkısı

Kamuoyu, kişinin kanaat ve tavırlarını etrafında var olan ortak düşünce ve tutumlarla karşılaştırması, onay aldığı anda ise mevcut kanıya yakın durmaya çalışması olarak betimlenmektedir. Kamuoyu, güçlü kanaatler olarak insanları isteklerinden bağımsız bir şekilde yönlendirme gücünü, herhangi bir iktidara, örf-adetlere, kanun koyucuya veya güç odaklarına ihtiyaç duymaksızın kendinden gerçekleştirmektedir (Noelle-Neumann, 1998: 85-86).

Kamuoyunun güçlü olması, iktidarların hesap verilebilirliğini artıracak için politik bakımdan önem arz etmektedir. Kamuoyunun sesi, medya organlarının da yardımıyla kısılamayacağından dolayı egemen yapılar, güçlerini olumsuz bir şekilde kullandığında güçlü bir yapıyla karşılaşabilmektedir. Medyanın katkısı, kanunların düzenlenmesi ve uygulanması sürecinde yönetilen vatandaşların taleplerinin dikkate alınmasını mecburi hale getirebilmektedir. Bu da çağdaş dünyada kamuoyunu medyanın da etkisi ile güçlü bir konuma taşımaktadır (Keane, 1992: 37).

Atabek’e (2002) göre, bir görüş ya da kanaatin kamuoyuna ait kabul edilmesi için bazı koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir. Buna göre:

“Görüşün bir sorun etrafında oluşması, görüşün ait olduğu grubun üyelerinin birbirleriyle iletişim halinde olması, görüşün gruba ait ortak bir fikir olması ve ifade edilen görüşün toplumsal bir karar ve uygulama mekanizmasını harekete geçirmesi amacı güdülmelidir” (s. 224-225).

İnsanların düşüncelerinin örtülü bir şekilde kavramsallaştırılmasından meydana gelen kamuoyu, demokratik sistemde beşinci güç olarak önem arz etmektedir (Anık ve Yiğitbaşı, 2018: 33-34). Demokrasi mekanizmasında fikir ve kanılarına önem verilen

kamuoyu, yöneticilerden sorumluluk duygusuyla hareket etmesini beklemekte, iktidarlara politik kararları yönlendirerek etkilediği için siyasi alanda denge unsuru olmaktadır. Böylelikle toplumu etkileyen kararlarda söz hakkına sahip olacağı gibi, iktidara taleplerini iletebilmekte ve vaatleri doğrultusunda onları denetleyebilmektedir (Bektaş, 1996: 242).

Habermas'a (1984) göre, kamuoyu artık doğal bir biçimde oluşmamakta, medya aracılığıyla sunulduğu biçimiyle arzulanan şekillerde tekrardan anlamlandırılan bir kavrama dönüşmektedir (s. 52). Bu aşamada yapılan münakaşaların halkın anlayabileceği biçimde kavranabilir olması, medyanın kamusal alan olarak değerlendirilmesinde etkili olmaktadır. Buna ek olarak düşüncelerini medya aracılığıyla topluma aktaranların samimi ve asıl niyetlerini yansıtacak tarzda güvenilir olması gerekmektedir (Yazıcı ve Karlı, 2016: 174).

Siyasi topluluk ile faaliyetlerinde olurlarına başvurduğu sivil topluluğun ilişkilerinin görünür yönünü ortaya koyan kamuoyunu şekillendiren aygıtlar, sivil toplulukla arasında mesafe koyduğu oranda siyasi toplulukla doğal bağ kurmakta, böylelikle iktidar odaklarının kamuoyunu belirleyeceği bir ortam oluşmaktadır (Portelli, 1982: 30).

Düzene yönelik kabul veya dönüşümün bir gereği olarak demokrasinin vazgeçilmesi olan kamuoyu, toplumsal gruplara özgü zorlama ve menfaat yapılarından uzak bir şekilde bağımsız olarak oluşmamaktadır. Bu sınıflar, sahip oldukları iktisadi güçten dolayı kanaatlerini rahatlıkla paylaşmakta, böylelikle kamuoyu gücü elinde bulunduranların fikirlerine göre şekillenmektedir. Bunun yanı sıra kamuoyunun hakkında bilgi alacağı sorunları medya vasıtasıyla öğrenmesinden dolayı, kamuoyu şekillenmesinde medya önemli aygıt olarak kendini göstermektedir (Atabek, 2002: 233, 235).

İnsanların erişebildikleri bilgiyi değerlendirerek bir görüşe sahip olması, kamuoyunun oluşumunda en öncelikli bir durumdur. Medya da kamuoyunun daha demokratik ve bağımsız bir şekle bürünmesindeki temel bilgi kaynağı rolü ile öne çıkmaktadır (Bektaş, 1996: 243). Noelle-Neumann'a (1998) göre, medya verileri ve kişilerin sınırlı gözlemleri, kamuoyunun veri durumunu oluşturmaktadır. İnsanlar, düşüncelerini aktarırken medyadan yararlanarak ifadelerini şekillendirmektedir. O zaman

kamuoyu gerçekliğinin dilin kenarlarına serpiştirilmiş bir gerçeklik olduğunu söylemek mümkündür (s. 182, 206).

Medya, politikanın alanını kamuoyu vasıtasıyla genişleterek demokratik anlayışa önemli bir katkı sağlamaktadır. Medyanın yardımıyla halka açılan bu alan, vatandaşla yönetenler arasında bir nevi uzlaştırıcı rolü üstlenmektedir (Encabo, 2014: 347, 349). Medya, kamuoyunun önceliklerini tespit ederek demokratik tutum ve temel kazanımları benimseyen toplumu politik olarak yetkinleştirmektedir (Mora, 2008: 49). Bunun yanı sıra medyanın tavrı, kamuoyunu yönlendirecek çoğunluk veya azınlık algısı tarafından biçimlenmektedir. Böylelikle medyanın yardımıyla kamuoyunun iktidarları veya insanları korkutma etkisi biçimlenmektedir (Noelle-Neumann, 2014: 278- 279). Medyanın, gündeme getirerek kamuoyunun dikkatine sunacağı veya önemsizleştireceği konular, kamuoyunu etki altına almada önemli bir güç olarak kendini göstermektedir. Öte yandan, imaj oluşturma yönü, çarpıttığı olaylarla algı oluşturma gizilgücü ve propaganda yolu ile ikna kabiliyeti de diğer önemli etkileri arasında sayılabilmektedir (Bektaş, 1996: 120-121).

Politik yapının hangi konuların çözümüne öncelikli olarak odaklanması gerektiği hususunda, objektif şartlarda kendini gösteren kamuoyu belirleyici bir güç olarak öne çıkmaktadır (Kılıç, 2009: 153-154). Bu durumda iktidara katılacak olan vatandaşlar, demokrasinin toplum nezdindeki gelişimine katkı sağlamaktadır. Öte yandan kamuoyunun tarafgir olması halinde ise verilen kararların yanlışlığı kimi grupların çıkarlarına hizmet etmekte ya da vakit ve sermaye kaybına neden olabilmektedir.

Bağımsız medya, takındığı eleştirel tavırla iktidar harici kamusal alanın oluşumuna etki etmekte, böylelikle değişik görüşlerin kendini anlatmasıyla gerçeğe ulaşan kamuoyunun ortaya çıkmasına, nitelikli enformasyon ve münakaşa alanı oluşmasına katkı sağlamaktadır. Bu da gücü elinde bulunduranların faaliyet ve kararlarını temellendireceği prensipleri ortaya koyarak dejenere olan egemenlerin olumsuz yönde güç kullanımına ket vurabilmektedir (Thompson, 2008: 359). Medya, objektif bir kamuoyunun ortaya çıkmasında yürüttüğü kamu gözcüsü rolü ile hükümetle ilişkilerinde düşünce, bilgi ve duygu düzeyinde eleştirilerde bulunarak, eksiklerini göstererek, aksaklıklara dikkat çekerek ve kamu yararına sırları ortaya dökerek hareket etmektedir.

2.3.5. Geleneksel ve Yeni Medyada Temsil

Medya; bireylerin kültür, aidiyet ve gerçeklikle olan ilişkilerine tesir etmekte, böylelikle günlük yaşamda maruz kalınan nosyonların, cisimlerin ve varlıkların betimlenmesini kolaylaştırmaktadır. Medya, kimliğin oluşturulması aşamasında ‘öteki’ ve ‘biz’ algısının çerçevesini belirlemek suretiyle sosyal bir şablon oluşturmakta, böylelikle ‘biz’ kavramının zıddı olan ögeler hakkında insan belleğinde bir mana şablonu meydana gelmektedir. Simgeleştirilen ‘diğer’leri ile ilgili medya aracılığıyla meydana gelen şablonlarla, gerçekliğin yeniden üretildiği bir süreç oluşturulmaktadır (Uluç, 2009: 125-126).

Medyanın temsiline yer verdiklerine ait ortaya koyduğu görünümünün var olanlardan farklı bir sahicilikle aktarılması, hükümlerin veya peşin hükümlerin kalıplaşarak oluşması ve yaygınlaşmasında ciddi bir öneme sahip olmaktadır. Örneğin geleneksel medya araçlarından gazete, fotoğraf, film, televizyon vb. platformlar, gerçek objeleri farklı resmetme teknikleri ile imgeleyerek, sonsuz temsiller oluşturmaktadır. Teknolojik gelişmelerin etkisi ile kullanım alanı genişleyen yeni medya araçları, olumsuz şartlardaki kişilere, demokratik katılım ve ifade özgürlüğü bakımından ciddi faydalar getirirse de yeni medya araçlarında da temsil sorununun başka bir yapıda sürdüğü görülmektedir. Hali hazırda geleneksel medyada temsilde yaşanan sorun, yeni medyada da farklı formda ve geniş bir alanda varlığını sürdürmektedir. Geleneksel ve yeni medyada var olan temsile dair sorunun medya tarafından aktarılan olay, nesne ve kişilerin problemli bir biçimde yansıtılması ve hedef kitlenin zihin dünyasında olumsuz bir biçimde meşru hale getirilmesinden dolayı kıyaslamalı olarak irdelenmesi gerektiği görülmektedir (Çakıcı, 2020: 26).

2.3.5.1. Geleneksel Medya ve Temsil

İnsanları yaşamını çepeçevre saran izlenimler, belli bir yüzey üzerinde bir simgenin ya da fikrin yeniden üretilmesi şeklinde kullanıcılara seçkin olan hayatı ve gerçeğin bir temsilini sunmaktadır (Leppert, 2002: 14). Gözde bulunan retinada meydana gelen imgeler, teknolojiye yaşanan gelişmelere bağlı olarak ekrana yansıyan imgeler aracılığıyla gerçek ve temsilin ayrımı yapılabilmektedir (Altunay, 2012: 35). Fotoğraf, film, gazete, televizyon, telefon vb. kitle iletişim aygıtları değişik yansıtma yöntemleri

aracılığıyla gerçek objeleri imgeleyerek, temsilde büyük bir fırsat sunmaktadır. Gerçek olan şeyleri izlenimlere çeviren fotoğraf, endüstride yaşanan gelişmeler sonrası teknoloji ve toplumsal hayattaki ilerlemelerin etkisiyle varlığını göstermeye başlamıştır (Gök, 2016: 53).

Fotoğrafın icat edilmesi sonrasında cisimlerin imgeleştirilmesinde hız artmış, kolaylaşmış ve işlem gerçek olmaya başlamıştır. Fotoğrafın zor olmayan bir şekilde çoğaltılabilme özelliği, gücü elinde bulunduranların imgeler üzerindeki etkisinin gücünü olumsuz etkilemiştir. Fotoğrafın çoğaltılabilir ve taşınabilir yapısı imgenin mekân sınırlılığını ortadan kaldırmıştır (Çakıcı, 2020: 27).

Ekonomik yapıda 20. Yüzyıl'da yaşanan gelişmeler, fotoğraftan sonra ortaya çıkan film teknolojisinde yaşanan gelişimi hızlandırmıştır (Monaco, 2005: 517). Film teknolojisinde yaşanan gelişmeler izleme şekillerinde de önemli bir değişime neden olmuştur. Film endüstrisi, iletişim sistemleri içerisinde kalabalık topluluklara görüntüyü aktarabilme özelliğini barındıran bütüncül yapısıyla devamlılığını sürdürmüştür (Yıldız, 2007: 265). Gösteri teknolojisinde yaşanan ilerlemenin bir sonraki aşamasında, görüntüyü meydana getiren ekran unsurları ve aydınlık yüzeye sahip televizyon kendini göstermiştir. Televizyon, göndericiden gelen sinyallerin ses ve görüntü şeklinde yansımaya ve işitilmesine imkân oluşturarak tüm hedef kitleye işitsel ve görsel bir şekilde hitap eden bir araç olarak, geleneksel medya organları içerisinde önemli bir konuma sahip olmaktadır (Alemdar ve Uzun, 2013: 236). Görüntü ile sesi aynı anda izleyicilere ulaştıran televizyon, mekân ve zaman kısıtlılığını hedef kitleye direkt ve çabucak ulaşılarak ortadan kaldırmıştır (Çağlar ve Porghamrezaeieh, 2012: 141).

1447'de Johannes Gutenberg'in hareket edebilen parçalardan oluşan metal donanımı ile yazıları basabilen modern matbaayı icadı sonrası insanların yaşamına giren ve zaman içerisinde yaygınlığı artan günlük, haftalık ve aylık gazeteler, şehirlerin, bölgelerin ve ülkelerin hakkında görüş belirttiği politika, sportif faaliyetler, magazin ve iktisadi gelişmelerle ilgili olarak insanların bilgi ihtiyacını karşılarken fotoğraftan da yararlanmıştır. Yazılı medyada görsele dayalı unsurların vazgeçilmezliği, gazetelerin zihne dayalı bir fotoğraf kayıt cihazı şeklinde değerlendirilmesini sağlamıştır. Görsel öğeler, gazetelerde yayımlanan içeriklere yönelik okur ilgisini daha da artırması yönü ile yazılı medya için büyük önem arz etmektedir. Hedef kitleye, 5N+1K kuralına dayalı

olarak aktarılan haberlerde yer alması gereken tüm bilgiler görsel içeriklerle gazete sayfalarına yansıtılabilmekte (Bıyık, 2007: 105), bu da görsel bir kare ile habere dair tüm detayların özetlenmesini sağlayabilmektedir. Manaları birçok faktörden etkilenen görsel öğeler yer aldıkları gazete sayfalarında yazılı metinler kadar değerli iletileri kapsamaktadır. Görseller, belirli bir bilginin, dünyayı algılayışın ya da medeniyetin aktarımında haber metinleri ile beraber okuyucuya iletilebilmekte (Terzi, 2006: 41), bu yönüyle görseller bir cisim ya da düşüncenin tekrardan üretilmesini sağlayarak insanlara gerçeğe dair temsili ve belirlenen dünyayı sunmaktadır.

Sabit ya da hareketli imgelerin yoğun bir şekilde yer aldığı yaşam alanlarında, teknolojinin görüntü ekranında meydana getirdiği imajlar ile gözdeki retinada meydana gelen imajlar, temsil ile gerçek arasındaki ayrımı ortaya koyabilmektedir. Gazete, video, fotoğraf, televizyon vb. konvansiyonel medya aygıtları gerçek objeleri çeşitli yöntemleri kullanarak imgelendirebilmekte, böylelikle temsilleri tükenmez hale getirebilmektedir. Bu da temsilin ifadelendirme yolculuğu olduğunu göstermektedir (Polat, 2018: 48).

Muhatap olunan kitle, yer ya da süre bakımından temsile dair değerlendirmeler farklılık arz etmekle birlikte, bireyler muhatap oldukları varlıkları, cisimleri veya kavramları belleklerinde yerinde kodlamalarla ifadelendirmekte, bunun yanı sıra kişilerin ya da toplumların gerçek, kimlik ya da kültür algılamalarına tesir eden medya, günlük hayat akışı içerisinde rastlanan cisimlerin ve kavramların manalandırılmalarında insanlara katkı sağlamaktadır. Yayın organlarının ön plana taşıma ya da gözden uzaklaştırma kabiliyeti ile belirli kapsamlar dahilinde sunulan temsiller, toplum yaşamında zaman içerisinde benimsenerek onaylanmaktadır (Polat, 2018: 49). Medya aygıtı, hakikati kaynağından uzaklaştırarak değişik bir kontekstle hedef kitlesine aktarabilmekte, böylelikle temsilleştirilene dair mana aslolandan farklı olabilmektedir. Bu durumda medyanın temsile konu olan ögeyi değişik gösterebilme ya da olduğu gibi yansıtma potansiyelinin bulunduğu işaret etmektedir.

Hadiselerin ve hadiselerin birbiriyle olan bağlantısının hakim yapıların hedeflerine uygun bir şekilde dizayn edilmesi, gerçekliğin suni bir şekilde oluşturulmasını ve edilgen durumdaki insanların oluşturulan bu yeni gerçekliği kabullenmesini kolaylaştırmakta (Polat, 2018: 57), bu da temsile dair bir sorunla muhatap olunmasını sağlamaktadır. Buna karşın yeni medya olarak betimlenen ve 21. Yüzyılın ilk dönemlerinden itibaren etkinliği

hergeçen gün artan internet zeminli kitle iletişim organları, insanların yerden ve andan kaynaklı mecburiyetlerden uzak bir şekilde bilgiyi elde etme, yorumlama, aktarma ve arşivleme imkânlarını elde etmesine neden olmuştur. İnsanlar, geleneksel medya aygıtlarındaki edilgen pozisyonlarından dijital medya aygıtlarının kişisel kullanma ve paylaşımında bulunmaya imkân vermesi sonucunda etkin bir hale gelebilmektedir (Poster, 1995: 3-4). Geleneksel medya araçlarında hakim düşüncenin yönlendirmesi ile temsilleştirilen dezavantajlı gruptakiler, yeni medya aygıtları ile birlikte iletinin muhatabı olurken aynı zamanda yeniden üretebilme fırsatına sahip olarak duygu ve düşüncelerini rahat bir şekilde aktarabilir hale gelmiştir (Kırık, 2013: 66-67). Bunun yanı sıra yeni medya ortamı, dezavantajlı bireylerin geleneksel medya organlarının aksine ifade özgürlüğünü kullanma ve demokrasi sürecine katılımında önemli bir role sahip olurken, bu süreçte büyük sermayeye ihtiyaç duyulmadan oluşturulan dijital medya platformları yazılı ve görsel içeriklerin üretimini kolaylaştırmıştır (Polat, 2018: 57).

2.3.5.2. Yeni Medya ve Temsil

Gazete, radyo, televizyon, sinema gibi tek yönlü iletişim araçlarını içeren geleneksel medya dönemi, iletişim teknolojileri ve uygulamalarının başladığı dönemi betimlemektedir. İletişim alanında esaslı bir dönüşümü başlatan internet ile bireylerin algılarındaki klasik unsurlar yıkılmış, kültür alanındaki rezervler değişmiş, yeni görüşler üretilmiştir (Kazaz, 2007: 223).

İnternet ağlarında teknolojiye yaşanan yeniliklerle birlikte bireylerin üretilen yapıtlarla etkileşimi ve teknolojinin kullanımındaki boyutu farklılaşmıştır. Oluşan sanal alanlar, dünyanın her yerindeki değişik düşünce, renk ve seslerin etkileşim kurmasına imkân sağlamıştır (Karaismailoğlu, 2014: 302). Tüketicilerin belirli bir yere ve zaman aralığına sıkışmasını ortadan kaldıran, etkileşimde aktifleşmesine imkân sağlayan sanal alanlar ile bu sanal alanlarda yer alan aygıtlar, yeni medya şeklinde ifade edilmiştir (Cançat, 2018: 166).

İnternet kaynaklı olan bu aygıtlar geleneksel medya araçlarını içermemesine, yeni bir konsepte sahip olmalarına karşın geleneksel medyadan kaynağını alan ve klasik olanı açıklayan aygıtlar şeklinde ortaya çıkmıştır (Nazlı ve Bağ, 2020: 84). İletişimin sürekliliğinde teknolojiye yaşanan ilerlemenin etkin bir şekilde kullanılması neticesinde

insanların yaşamındaki yeri artan yeni medya ile insanlara zengin ve incelenebilir bir içerik ve ifade olanağı sunulmuştur (Çambay, 2015: 242).

İnsanlar, tüketicilerin iştirakine imkân sağlayan, tüketici temelli öğeleri aktarmalarını kolaylaştıran yeni medyayla birlikte içerik üretirken, başka kullanıcılar tarafından üretilen içeriklerden de yararlanarak bilgi paylaşımında aktifleşmiştir. Geleneksel medyanın tek yönlü özelliğinin aksine yeni medya etkileşim sağlama ortamına yaptığı etkiyle toplum hayatını şekillendiren değişik alanların oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu yapısı ile yeni medya, insanların toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşama dahil olma süreçlerine alternatifler kazandırmıştır. Dijital teknolojiden beslenen toplum oluşturan yeni medyanın, fikir ve eylem çevresinde insanları buluşturabilmesi, işbirliğine imkân vermesi toplumdaki dezavantajlı birey ve grupların seslerini duyurabilmelerine fırsat sağlamıştır (Çakıcı, 2020: 32-33).

Geleneksel medya ile etkileşimde hedef kitle pozisyonunda olan kullanıcılar, yeni medyanın iki taraflı ve çok boyutlu niteliklerinden dolayı değişim yaşayarak hedef kitle ve üreten rolünü kullanır hale gelmiştir (Binark, 2007: 21). İnternet ve sayısal teknolojilerin birleşmesi sonucu ilerleme gösteren yeni medya araçları ile çeşitli nedenlerle dezavantajlı konumda bulunan kişiler, iletinin hedef kitlesi ve kaynağı konumuna ulaşarak kendilerini ifade edebilme alanı elde etmişlerdir. Geleneksel kitle iletişim araçlarında geçerli ifadeler doğrultusunda sorunlu bir şekilde sunulan temsillere yeni medya araçları ile demokratik katılım ve ifade özgürlüğü açısından büyük fırsatlar sunulsa da temsilde yaşanan sorunun yeni medya araçlarında da değişik bir tarzda sürdüğü görülmüştür. Yeni medya görüntüde, seste ve görsel unsurlarda var olanın aksine farklı bir değerlendirme anlayışı sunmuş, ancak bu durum realitenin aktarılması şeklinde olmamıştır. Çeşitli gruptakilerin amaçlarına katkı sağlayacak şekilde gerçek tekrar yeniden uyarlanmış ve oluşturulmuş halde ortaya çıkmıştır.

Böylelikle geleneksel kitle iletişim araçlarında topluluklara önceden belirlenmiş davranış kalıpları ve yaşam stili aktaran semboller ile yeni medya vasıtasıyla insanların yaşamında beliren ve gerçeğin tekrardan oluşturulması şeklinde oluşan bu simgeler, benzer şekilde bir oluşumun halkası olmayı sürdürmüştür (Dinç ve Dinçer, 2019: 98).

Baudrillard'a (2006) göre, tesadüfi ya da arızalı şeyler, kusur barındırmayan bu dünyada ötelenmiştir. Yetersiz ve hatasız olmayan gerçeklik, kusursuz bir cinayet ile

benzetime dönüşmüştür (s. 30). Yeni medya aygıtları da kişileri pasif olmayan tüketici yaparak kendilerini anlatabilme imkânı sunmuş, buna karşın insanlar yararlandıkları yeni medya araçları ile tüketime dair davranışlarını, sosyal çevrelerini, aile, akraba ve arkadaş bağlantılarını arzuladıkları gibi konumlandırarak gerçek olandan uzaklaştırılmış bir temsil oluşturabilmektedir. Çizim ve resimleme yöntemleri ile kişilere kendi anlatımlarını oluşturma fırsatı veren yeni medya organları, oluşturulanların çok kısa bir sürede geniş topluluklara ulaştırılmasını kolaylaştırmakla birlikte yeni medya araçlarının mesajlarına maruz kalan kişiler, mesajların kodunu açarken aynı zamanda bir hadisenin veya bireyin temsilini özümseyebilmektedir. Bu da asıl bağlamından uzaklaştırılmış sembollerle sıkça karşılaşan kullanıcıların, yeni medya aracılığıyla bu mesajları benimsemesini sağlamaktadır. Bu gelişmeler, teknolojik gelişmeyle doğru orantılı olarak ortaya çıkan yeni medyanın kullanıcıların sanal kimlik oluşturma ve görünürlük sürecini kontrol altına aldığını ortaya koymaktadır. Temsil sorununa dair geleneksel iletişim araçlarında yaşananlar sorunların şekil değiştirerek yeni medya araçlarında varlığını daha geniş bir şekilde sürdürdüğü görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE VE ALMANYA, İTALYA VE YUNANİSTAN'DAKİ GAZETE, DERGİ VE HABER AJANSLARINDA SURİYELİ SİĞİNMACI /MÜLTECİLERİN TEMSİLİ

3.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Suriye’de, sokak olayları ile başlayıp iç savaşa evrilen olaylar sonrası ortaya çıkan göç hareketliliği, başta bu ülkeye yakın devletler olmak üzere birçok ülkenin gündemindeki önemli konular arasında yer almıştır. Kara, deniz ve havayolu ile hedef ülkelere doğru yola çıkan Suriyeliler’den bazıları amacına ulaşabilirken, bazılarının yaşamları da Akdeniz ve Ege Denizi’nde ya da uzun kara yolculuklarında son bulmuştur. Belirli dönemlerde yaşanan kitlesel göçlerle ülkelerin gündeminde başat bir konuma gelen bu hareketliliğe bağlı yaşananlar geleneksel ve yeni medya araçlarında yaygın bir şekilde ele alınmış, Suriyeli mültecilere dair sorunlar farklı disiplinlerde yapılan çalışmalara konu olmuştur. Bu araştırmada, göç olgusu Suriyeliler özelinde irdelenecek, Suriyeli mültecilerin yazılı basındaki temsil ediliş biçimi ele alınacaktır. Medyada olayların yer alış biçimine göre belirlenen başlıklar altında değerlendirilen haberlerde, Suriyeliler ile alakalı medya organlarında kullanılan dil ile bu insanların temsil edilme şekli değerlendirilecektir.

3.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

2011 yılında başlayan iç karışıklık ve savaş sonrası ülkelerinden ayrılan Suriyeliler’in oluşturduğu göç hareketliliği, Türkiye’nin yanı sıra bu ülkeye yakın ya da uzak birçok ülkeyi etkilemiştir. Avrupa, Asya ve Afrika’nın birleşim noktasında bulunan Türkiye’nin sınır komşusu olduğu Suriye’den gelen insanların ilk varış noktası olması, Suriyeli mültecileri toplumsal, ekonomik, güvenlik ve politik bakımdan tartışma konusu haline getirmiştir. Bu araştırmada, Suriyeli sığınmacı/mültecilerin konu edildiği haberlerde, bu insanların temsillerinin nasıl yapıldığı saptanmaya çalışılacaktır. Bu araştırma, yalnızca Türk medyasında yer alan metinlere yansıyan olayların değerlendirilmesi şeklinde olmamakta, Suriyeli mülteci göçünün en çok etkilediği ülkeler

arasında ön plana çıkan Türkiye, Almanya, İtalya ve Yunanistan'daki haber metinlerinin değerlendirilmesinin yanı sıra sosyolojik bir analiz de ortaya konulması yönü ile önem arz etmektedir. Çalışmada, medya organları aracılığıyla kamuoyuna iletilen mülteci algısının oluşum seyri ile ilgili iletişimsel bir saptama yapılmaya çalışılmaktadır.

3.3. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

İnsanlık tarihi kadar eski olan göç hareketliliği ve göçmen meselesi, Türkiye'nin yanı sıra birçok ülkeyi etkileyen ve yalnızca Suriye özelinde değerlendirilemeyecek önemli bir konudur. Bu yönüyle göç konusu, 20. Yüzyılda yaşanan iki dünya savaşı ve farklı dönemlerde meydana gelen toplumsal, ekonomik, kültürel, dini vb. olaylardan dolayı sosyal bilimlerin farklı alanlarında çalışmalara konu olmaktadır. Bu araştırmada da 11 yıldır Türkiye'de sosyo-kültürel, iktisadi ve politik yönleri ile üzerinde en çok konuşulan konular arasında yer alan ve siyaseten üretilen konular arasında ilk sıralarda yer alan Suriyeli mülteciler konusu, önemini koruması ve etkisini sürdürmesi nedeniyle irdelenmiştir.

Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesişim noktasında olan Türkiye, 877 kilometrelik sınırı paylaştığı Suriye'den gelen sığınmacıların ilk varış merkezi olmasından kaynaklı yoğun bir göç hareketliliğine maruz kalmış, bu durumda göç konusunun ülkede sürekli bir şekilde gündemde yer almasını sağlamıştır. Bu çalışmanın odak noktasını mülteci/sığınmacı kavramının oluşturmaktan yola çıkılarak araştırmada ele alınan haberler, Suriyeli sığınmacı/mülteciler ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın kuramsal ve kavramsal bütünlüğüne uygun olarak Suriye'de yaşanan iç savaş ile alakalı askeri, politik haberlerin yanı sıra farklı ülkelerin vatandaşı olan sığınmacılara dair haber metinleri değerlendirmeye tabi tutulmamıştır.

Göç, göçmen, sığınmacı, mülteci kavramları özelinde ve Suriye ekseninde haberlerin tespit edildiği gazete, dergi ve haber ajanslarının internet siteleri ele alınmış; buna göre Türkiye'de yayın politikalarına göre bir ayırım gözetilerek Hürriyet, Yeni Şafak ve Sözcü gazetelerine ait internet haber siteleri ile ülkelerinde İngilizce yayın yapan Almanya'dan Der Spiegel ile Deutsche Welle, Yunanistan'dan Ekathimerini ile Greekreporter ve İtalya'dan ANSA gazete, dergi ve haber ajanslarının internet siteleri incelenmiştir.

Araştırmanın sınırlılığı olarak İdlib’de 27 Şubat 2020 tarihinde 37 Türk askerinin hayatını kaybetmesi sonrası Türkiye’nin sığınmacı/mültecilere sınır kapılarını açması başlangıç aşaması olarak belirlenmiş, Temmuz 2022 ise bitiş noktası olarak tespit edilmiştir. Çalışma kapsamındaki gazete, dergi ve ajansların internet siteleri incelenmiştir.

Çalışmanın temel hipotezleri;

- Medya, sığınmacıların/mültecilerin topluma yansıtılmasında etkin bir rol oynamaktadır
- Sığınmacılar/mülteciler sosyal, kültürel, güvenlik, iş yaşamı vb. alanlarda sorun teşkil eden unsunlar şeklinde değerlendirilmektedir.
- Medyada yer alan haberler, sığınmacı/mültecilerin olumsuz temsilini pekiştirici nitelikte olmaktadır.

Bu hipotezler doğrultusunda irdelenen haberlerin başlık, spot ve metinleri nitel yönelimli içerik analizi yöntemi ile değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Çalışmada;

- Toplumsal yapı, Suriyeli sığınmacı/mültecilerden kaynaklı göç hareketliliklerinden etkilenmekte midir?
- Suriyeli sığınmacı/mülteciler toplum yaşamında herhangi bir sorun teşkil etmekte midir?
- Suriyeli sığınmacı/mülteciler, medya organları tarafından hangi konumda temsilştirilmektedir?
- Suriyeli sığınmacı/mülteciler, gazete, dergi ve ajansların internet sitelerinde yer alan haberlerde eleştiri ve nefret söyleminin odağında yer alan bir dille mi aktarılmaktadır?

sorularının cevapları araştırılmıştır.

3.4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Türk ve Avrupa yazılı basınında Suriyeli sığınmacıların nasıl temsil edildiğinin incelendiği çalışmada, haberler 8 başlık altında ele alınmıştır.

- Suriyeliler'in "Umuda Yolculuğun" Kurbanı Olma Durumu ile İlgili Haberler
- Suriyeliler'in Toplum Yaşamındaki Algılanışı ile İlgili Haberler
- Suriyeliler'in Güvenlik, Şiddet ve Suçun Faili Olmaları ile İlgili Haberler
- Suriyeliler'in Ekonomik Yaşamda Oluşturduğu Olumsuz Etkiler İle İlgili Haberler
- Suriyeliler'in Yardıma Muhtaç, Mazlum ve Mağdur Olma Hali İle İlgili Haberler
- Suriyeliler'in Topluma Örnek Olma Hali İle İlgili Haberler
- Suriyeliler'in "Biz" ve "Diğeri" Kavramı Özelinde Ötekileştirilmesi İle İlgili Haberler
- Suriyeliler'in Uluslararası Siyasete Konu Olması İle İlgili Haberler kategorilerine göre sıralanan haberler, söz konusu başlıklara göre dağıtılmıştır.

Araştırmada, incelenecek haberlerin kapsamının tespiti için ele alınacak örneklem için 2020-2022 yılları arasında belirlenen gazete, dergi ve haber ajanslarının internet sitelerinde tarama yapılarak saptanan haberler kategorize edilmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen veriler, belirlenen 8 kategoriye dağıtılmıştır. Kategori başlıklarının altında incelenen haberlere dair sayısal verilere yer verilmiş, öne çıkan haberlerin çözümlemesi yapılmıştır. Kategorilerde yer alan haberler, inceleme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda paylaştırıldığından nicel eşitlik öncelenmemiştir. Kategori başlıkları altında yer alan haberlerin başlık, spot ve ana metinleri Yıldırım'a (2015) göre, sosyal bilimler alanında önemli bir yere sahip olan ve içerik araştırmaları içerisinde yer alan nitel yönelimli içerik analizine (s. 106) göre ele alınmış, çalışma kapsamında öne çıkan örneklemeler kronolojik şekilde sıralandıktan sonra yorumlanmıştır.

3.5. ARAŞTIRMANIN ANALİTİK ÇERÇEVESİ

Türkiye'nin Suriyeli sığınmacı/mültecilere sınır kapılarını açtığı Şubat 2020, örnek haberlerin incelenmesi için başlangıç olarak belirlenmiştir. 2022 yılının Temmuz ayı sonuna kadar Türkiye'de en çok takip edilen üç gazetenin internet sitesinin yanı sıra Almanya, İtalya ve Yunanistan'da İngilizce yayın yapan internet sitelerinde geçmişe yönelik inceleme gerçekleştirilmiştir.

3.5.1. Suriyeliler'in "Umuda Yolculuğun" Kurbanı Olma Durumu ile İlgili Haberler

2020-2022 yılları arasında Türkiye'den Hürriyet, Sözcü, YeniŞafak, Almanya'dan Der Spiegel ve Deutsche Welle, Yunanistan'dan Ekathimerini ve Greekreporter ile İtalya'dan ANSA gazete, dergi ve haber ajanslarının internet sitelerinde yapılan tarama sonucunda, daha iyi bir yaşama kavuşma hayaliyle ülkelerinde yaşanan iç savaştan kaçarken uluslararası karasularda hayatını kaybeden ve ölümden kurtulmalarına karşın ülkelerin sınırlarında ya da sığınma kamplarında çeşitli zulümlere ve baskılara maruz kalan Suriyeliler ile ilgili 358 haber saptanmıştır. Bu haberler içerisinde Suriyeliler'in yaşadıklarıyla ilgili vurgulamalarda ön plana çıkanlar araştırmaya dâhil edilmiştir. Haberlerin başlık, spot ve metinleri nitel içerik analizi yöntemi ile değerlendirilerek yorumlanmıştır.

3.5.1.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi

Ülkelerinde yaşanan iç karışıklık ve savaştan kaçmak için yollara düşen, insan kaçakçıları aracılığıyla çıktıkları umuda yolculukta mallarını, özgürlüklerini ve nihayet canlarını kaybeden Suriyeli mültecilerle ilgili haberlerin internet medyasında ele alınışının irdelendiği bu bölümde, ilk olarak olayları kamuoyuna aktarmak için kullanılan haber başlıkları yer almaktadır. Bu kategoriyle alakalı başlıklar arasından seçilen örnekler üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

"Türkiye Sınırlarını Açarken Yunanistan'a Geçmeyi Bekleyen Binlerce Mülteci" (Greek Reporter, 1 Mart 2020).

"Yunanistan'dan flaş mülteci açıklaması: Son 24 saatte 963 engellendi" (Sözcü, 20 Mart 2020).

"KKTC açıklarında yan yatan teknedeki 175 Suriyeli göçmen kurtarıldı" (YeniŞafak, 21 Mart 2020).

"Bizi mülteci olarak tanıtmayacaksınız değil mi?" (YeniŞafak, 13 Eylül 2021).

"Yunanistan'da göçmen kampında yangın" (Sözcü, 20 Eylül 2021).

"Göçmenler: Türkiye'de 175 Afganistanlı gözaltına alındı" (Ansa, 2 Kasım 2021).

"Avrupa'nın Göçe Acımasız ve Yasadışı Yaklaşımı. Emirlerimiz Açıktır. Kimse Geçemez." (DerSpiegel, 3 Kasım 2021).

“Türk Hava Yolları, Suriyeli ve Afganların Minsk uçuşlarını yasakladı” (Ansa, 12 Kasım 2021).

“Yeni Detaylar Lukashenko'nun İnsan Ticareti Ağına Işık Tuttu” (DerSpigel, 18 Kasım 2021).

“Görüş: Polonya sınırında ölen göçmenler AB için yeni düşük” (DW, 21 Kasım 2021).

“Yurt dışına kaçmak isteyen mültecileri böyle kandırmışlar: Can yeleşti yerine lastik” (YeniŞafak, 3 Aralık 2021).

“17 Defa Denesek de Vazgeçmiyorum” (DerSpigel, 9 Aralık 2021).

“Göçmenler: Lübnan, 2 yıllık krizde 160.000 kişi kaçtı” (Ansa, 10 Aralık 2021).

“Yunanistan’da göçmen teknesi battı: Onlarca kişi kayıp” (Sözcü, 22 Aralık 2021).

“Polonya ve Beyaz Rusya Arasındaki Sınır Boyunca Bir Mülteci Ölümünü Kroniği” (DerSpigel, 22 Aralık 2021).

“Yunanistan açıklarında bir hafta içinde ikinci mülteci botu battı” (Sözcü, 23 Aralık 2021).

“Alman STK Noel hafta sonu boyunca 400'den fazla göçmeni kurtardı” (DW, 27 Aralık 2021).

“Türkiye, 2021'de Ege Denizi'nde 23.000'den fazla göçmeni kurtardı” (Ansa, 7 Şubat 2022).

“Arkadaşları donarak ölmüştü! Göçmenler, Yunan zulmünü anlattı” (Hürriyet, 3 Şubat 2022).

“IOM: Türkiye ile Yunanistan arasındaki ölümlerdeki artış endişe verici” (Ansa, 18 Şubat 2022).

“İtalya'ya gitmek isterken dehşeti yaşadılar! Eve geldiklerinde artık çok geçti” (Hürriyet, 23 Şubat 2022).

“‘Yeni hayat’ başlarına yıkıldı... 11 yaşında ama 2'inci kez savaştan kaçıyor!” (Hürriyet, 15 Mart 2022).

“Akdeniz’de facia: 90’dan fazla göçmen öldü” (Sözcü, 3 Nisan 2022).

“Sınırdaki Bulgar zulmü: 84 göçmen yarı çıplak halde Türkiye sınırına bırakıldı” (YeniŞafak, 18 Nisan 2022).

“Sınırdaki Yunan zulmü: Göçmenleri ölüme terk ettiler” (Hürriyet, 19 Nisan 2022).

“Lübnan: Göçmen Gemi Enkazı, Hükümet Ordu Soruşturması İstedi” (Ansa, 27 Nisan 2022).

“Yunanistan-Türkiye Sınırında Bir Göçmenin Öldürülmesi” (DerSpigel, 8 Mayıs 2020).

“280 Göçmenin Bulunduğu Tekne, Vergi Polisi Tarafından Reggio C’ye Götürüldü.” (Ansa, 30 Mayıs 2022).

“Kıbrıs polisi: Suriyeli göçmen kıyı şeridinde ölü bulundu” (Ekathimerini, 3 Haziran 2022).

“Yunanistan’da batan gemi sonrası 6 göçmen tutuklandı” (Ansa, 20 Haziran 2022).

“İnsan hakları mahkemesi Yunanistan’ı ölümcül göçmen teknelerinin batması nedeniyle mahkum etti” (Ekathimerini, 8 Temmuz 2022).

YeniŞafak gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde yer alan haberin *“Sınırda Bulgar zulmü: 84 göçmen yarı çıplak halde Türkiye sınırına bırakıldı”* başlığında, ölümden kaçmak ve daha iyi bir yaşama kavuşmak için sonu belirsiz bir yolculuğa çıkan mültecilerin Bulgaristan Cumhuriyeti sınırında yaşadıkları kötü muamele *“zalimlik”* ifadesi ile çarpıcı bir hale getirilerek aktarılmıştır. Mültecilerin, Avrupa hayaliyle sığındıkları ülkede gördükleri muamele *“yarı çıplak halde”* ifadesi ile aktararak mahremiyetin ihlal edildiği, böylelikle insanlık onuruna yaraşmayacak bir hakarete maruz kaldıkları ortaya konulmakta, *“sınırda bırakıldı”* ifadesi ile sığınmacıların, insandan ziyade herhangi bir kıymetsiz eşya ya da cisimmiş gibi değersizleştirildiği görülmektedir.

Aynı konu ile ilgili Hürriyet gazetesinin internet sitesinde Avrupa bölümündeki haberin *“Sınırda Yunan zulmü: Göçmenleri ölüme terk ettiler”* başlığında da Avrupa’ya gidişte en çok tercih edilen ülkeler arasında olan Yunanistan’da göçmenlere yönelik takınılan olumsuz tutum ‘zulüm’ kelimesi ile ifade edilmiş, böylelikle bu eylemi yapanlar kötü yani zalim, buna maruz kalan mülteciler ise haksızlığa uğrayan yani mazlum olarak sunulmuştur.

Sözcü gazetesinin internet sitesinde Dünya bölümünde yayınlanan *“Yunanistan’da göçmen teknesi battı: Onlarca kişi kayıp”* ve *“Yunanistan açıklarında bir hafta içinde ikinci mülteci botu battı”* haberlerinin başlıklarında kazalar, batan gemi veya teknelerde hayatını kaybeden insanlar üzerinden ön plana çıkarılmamakta, aksine deniz araçları ile bir yerden başka bir yere giderken denizde kaybolanların içerisinde bulundukları duruma ‘göçmen ve mülteci’ kelimeleri ile vurgu yapılarak ayrımcılık yapıldığı gözlenmektedir. Yaşama tutunmak için bindikleri tekne veya botta yaşadıkları kaza sonrası Akdeniz ve Ege Denizi’nde hayatlarını kaybeden insanların yaşadıkları trajedi önemsiz bir olaymış

gibi değerlendirilmiş, bu insanların yaşadıkları kötü son sıradanlaştırılarak vaka-i adiyeye dönüşen bir durummuş gibi yansıtılmıştır.

Hürriyet gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde yayınlanan *“Arkadaşları donarak ölmüştü! Göçmenler, Yunan zulmünü anlattı”* başlıklı haberde, Suriye’den Avrupa’ya yönelik göç hareketliliğinde önemli bir hedef ve geçiş noktası olan Yunanistan’da yaşananlar *“zulüm”* kelimesi ile aktarılmakta, böylelikle Türklerin zihnindeki canlılığını hala koruyan baskı ve ayrımcılığa maruz bırakılmış, mülk edinmede, sağlık, eğitim vb. hizmetlerin temininde haksızlıkla karşı karşıya kalmış Batı Trakya Türkleri’nin yaşadıklarının günümüzde de mültecilere reva görüldüğü hissettirilmektedir. İnsanların, kışın çığ ve tipiye yakalandığı anlarda ya da kalacak herhangi bir yerin olmadığı soğuk kış gecelerinde başına gelebilen donarak yaşamını yitirme hali, *“Arkadaşları donarak ölmüştü”* ifadesi ile okurla paylaşarak hayata tutunmak için ölümden kaçan Suriyeli sığınmacıların içerisine düştüğü çaresizlik, dramatik bir anlatımla yansıtılmıştır.

İtalya’daki ANSA haber ajansının internet sitesinde Haberler bölümünde yer alan haber için kullanılan *“Türkiye, 2021’de Ege Denizi’nde 23.000’den fazla göçmeni kurtardı”* başlığında, ülkelerinde yaşanan karışıklıklar sonrası milyonlarca Suriyeli’nin sığındığı Türkiye’nin Ege Denizi’nde göçmenlere yaptığı hayati dokunuş aktarılmaktadır. Suriye’den çıktıkları Avrupa yolculuğunda Akdeniz ve Ege Denizi’nde yapılan müdahalelerle geri itilmeye çalışılırken ölümle yaşam arasında kalan göçmenlere Türkiye’nin uzattığı yardım eli sayısal veriler ile öne çıkarılmıştır.

Almanya’daki Der Spiegel dergisinin internet sitesinde Uluslararası bölümünde yayınlanan haber *“Avrupa’nın Göçe Acımasız ve Yasadışı Yaklaşımı: ‘Emirlerimiz Açıktır. Kimse Geçemez’* başlığı ile okuyucuya aktarılmıştır. Avrupa ülkelerinin hayatlarını kurtarmak için yollara düşen insanlara karşı takındığı tavrın sert bir şekilde eleştirildiği başlıkta, alınan kararın merhametten yoksun olduğu ve hukuki zemininin olmadığı vurgulanmıştır. *“Emirlerimiz Açıktır. Kimse Geçemez”* ifadesi ile başta Suriyeliler olmak üzere Avrupa’nın farklı ülkelerinde yaşamayı düşünen sığınmacıların gelişlerinin durdurulması hususunda katı bir tavır takınıldığı, bunun uygulanması için gereken her şeyin yapılabileceği hissettirilmektedir.

Yunanistan'daki Ekathimerini gazetesinin internet sitesinde Haberler bölümündeki *“İnsan Hakları Mahkemesi Yunanistan'ı ölümcül göçmen teknisinin batması nedeniyle mahkum etti”* haberi için kullanılan başlıkta, Suriye'den ayrıldıktan sonra deniz yoluyla Yunanistan'a ulaşmaya çalışan mültecileri taşıyan teknenin batırılmasından bu ülkenin sorumlu tutulduğu, yapılan incelemeler sonucu Yunanistan'ın suçlu bulunarak mahkum edildiği ortaya konulmakta, bu kararla Yunanistan'ın insanların daha iyi bir yaşama kavuşma hayalini ellerinden alarak ölmelerine göz yumduğu yansıtılmaktadır.

Hayata tutunabilme umudu ile yollara düşen Suriyeliler ile alakalı haberlerden bazılarının spotları ve değerlendirmeleri aşağıda yer almaktadır.

“Yunanistan üzerinden Bulgaristan'a geçerken sınır güçleri tarafından yakalanan 84 göçmen değerli eşyaları ve elbiseleri alınarak yarı çıplak halde Türkiye sınırına bırakıldı. Düzensiz göçmenlerin bazılarının soğuk havadan üstlerine çuval ve poşet geçirerek korunmaya çalıştıkları görüldü.”

YeniŞafak gazetesinde *“Sınırda Bulgar zalimliği: 84 göçmen yarı çıplak halde Türkiye sınırına bırakıldı”* haberinin spotunda Avrupa hayaliyle sığındıkları Bulgaristan sınırında değerli eşyaları ile elbiseleri alındıktan sonra Türk sınırına gönderilen mültecilerin maruz kaldığı kötü muameleye dikkat çekilmek istenmiş, buna karşın *“yarı çıplak halde”* ifadesi gibi insanlık onurunu örseleyici bir üsluba yer verilmiştir. Mültecilerden bazılarının soğuk havadan çuval ve poşet giymek suretiyle korunmaya çalıştığı bilgisi ile sığınmacıların içerisinde bulundukları çaresizlik tüm yönleriyle okuyucuya aktarılmış ve mülteciler aciz bir şekilde gösterilmiştir.

“Yunanistan güvenlik güçleri tarafından 100'e yakın göçmen, ayakkabıları, elbiseleri ve değerli eşyaları alınarak yalın ayak Kapıkule Sınır Kapısı yakınlarına gönderildi.”

19 Nisan 2022 tarihinde *“Sınırda Yunan zulmü: Göçmenleri ölüme terk ettiler”* başlığı altında benzer konulu bir olayın ele alındığı Hürriyet gazetesinde de elbiseleri, ayakkabıları ve kıymetli eşyaları alınan mültecilere yapılan gasp aktarılırken kullanılan *“yalın ayak”* ifadesi ile YeniŞafak gazetesindekine benzer bir üsluba yer verilmekte, bu insanlar mağdur gibi gösterilirken bir yandan da küçümseyici bir dil tercih edilmiştir.

“Yunanistan'ın Bolukendire adasının güneyinde göçmenlerin bulunduğu tekne battı. Yunanistan Sahil Güvenliği, 12 kişinin kurtarıldığını duyurdu.”

“Yunanistan’ın Antikythera Adası’nın kuzeyinde mülteci botunun batması sonucu en az 4 kişinin hayatını kaybettiği bildirilirken, söz konusu facia Yunanistan açıklarında bir hafta içinde ikinci kez yaşandı.”

Sözcü gazetesinde aynı konuyu işleyen, 22 Aralık 2021 tarihinde yayınlanan *“Yunanistan’da göçmen teknesi battı: Onlarca kişi kayıp”* başlıklı haber ile 23 Aralık 2021 tarihli *“Yunanistan açıklarında bir hafta içinde ikinci mülteci botu battı”* haberinin spotunda Yunanistan’a bağlı adalara yakın yerlerde meydana gelen ve toplamda 16 kişinin hayatını kaybettiği iki tekne batma olayı herhangi bir yorumlama yapılmadan olduğu gibi aktarılmıştır.

“Yunanistan’ın geri ittiği göçmenlerden 19’unun Edirne’nin İpsala ilçesinde donarak yaşamını yitirmesinin ardından aynı grupta olan 2 Bangladeşli, Yunanistan’da kampa götürülüp, 3 gün boyunca aç ve susuz bırakıldıklarını ardından Türkiye’ye itildiklerini anlattı.”

Hürriyet gazetesinde *“Arkadaşları donarak ölmüştü! Göçmenler, Yunan zulmünü anlattı”* haberinin spotunda *“geri itilme”* ifadesi ile mültecilerin kendilerine karşı yapılan saldırganca bir davranış olan itmeye karşı koyamayacak, *“donarak yaşamını yitirme”* ifadesi ile de insan hakları temel prensipleri arasında yer alan yaşama hakkına sahip çıkamayacak kadar çaresiz durumda oldukları hissettirilmektedir. Yunanistan’da kamplara götürülenlerin hiçbir şey yiyip içmeden üç gün yaşamak zorunda kalmaya mecbur edilmeleri ise yaşanan insanlık dışı muamelenin boyutunu tüm gerçekliği ile ortaya koymaktadır.

“Ankara: 'Atina tarafından 15.000'den fazla geri itildi, AB için utanç verici'. 2021'de Türkiye, Ege Denizi'nde 23.676 belgesiz göçmeni kurtardı. Hürriyet gazetesine göre, bunlardan 15.794'ünün Yunanistan tarafından geri itildiği bildirildi.”

İtalya’daki ANSA haber ajansında *“Türkiye, 2021’de Ege Denizi’nde 23.000’den fazla göçmeni kurtardı”* haberinin spotunda, Türkiye’de yayın yapan Hürriyet gazetesi kaynak gösterilmiştir. *“Ankara”* ifadesi ile Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Hükümeti’nin kastedildiği spotta, göç eden insanların Yunanistan güvenlik güçleri tarafından zaman zaman sonu ölümle biten müdahaleler ile önlendiği vurgulanmakta, 2000’de kabul edilen AB Temel Haklar Şartı’nda *“bölünmez ve evrensel değerler olarak insan onuru, özgürlük, eşitlik ve dayanışma”* (Sanioğlu, 2008: 87) ilkesini esas alan AB için utanılması gereken bir durum olduğu hissettirilmektedir.

“Aylarca süren raporlar, AB'nin göçmenleri savuşturmak için dış sınırlarında uyguladığı şiddetli ve yasadışı vahşeti ortaya çıkardı. Dayak yemeyi, tacizi ve aşağılanmayı anlatan birkaç mülteci var. Yine de insani bir göç politikasının nasıl görünebileceğine dair örnekler var.”

Alman Der Spiegel dergisindeki “Avrupa'nın Göçe Acımasız ve Yasadışı Yaklaşımı: ‘Emirlerimiz Açıktır. Kimse Geçemez’” haberinin spotunda, Suriye, Irak, Afganistan gibi ülkelerin yanı sıra Afrika kıtasından göçmenlere, yaşamak için tercih ettikleri Avrupa Birliği’nde bazı ülkeler tarafından uygulanan kaba kuvvetin boyutu ortaya konulmuş ve “yasadışı vahşet” kelimesi ile hukuki ilkelerin göz ardı edilmesi sonucunda ortaya çıkan insanlık dışı davranışa dikkat çekilmiştir. Hazırlanan raporda göçmenlerin ağzından yenilen dayaklar, maruz kalınan tacizler ve aşağılanmaların boyutu aktarılmış, öte yandan yaşanan bu olumsuzluklara karşın olumlu örneklerin varlığına da işaret edilmiştir.

“Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Perşembe günü, Yunanistan'ın 2014 yılında bir göçmen teknesinin batması sonucu sekizi çocuk 11 mültecinin hayatını kaybetmesi nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni ihlal ettiğine karar verdi.”

Yunanistan'daki Ekathimerini gazetesinde yer alan “İnsan Hakları Mahkemesi Yunanistan'ı ölümcül göçmen teknesinin batması nedeniyle mahkûm etti” haberinin spotunda, AİHM'nin Yunanistan ile ilgili verdiği mahkûmiyet kararı ele alınmaktadır. Akdeniz ya da Ege Denizi üzerinden Avrupa'ya ulaşmaya çalışan insanlara orantısız müdahale eden, bunun sonucunda ‘savaşın kaybedeni her zaman çocuklardır’ sözünü doğrularcasına 8 çocuk ile 3 kişinin denizlerde yaşamlarını yitirmelerine neden olan Yunan güvenlik güçlerinin yaptığı bu insanlık dışı davranışın karşılıksız kalmadığı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlal edildiği gerekçesiyle ceza verildiğine işaret edilmektedir.

Umuda yolculuk sürecinin anlatıldığı haber metinlerine dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Kırklareli'nde ormanlık alanda yarı çıplak halde 84 düzensiz göçmen yakalandı. Kırklareli Jandarma Komutanlığı ekipleri Kofçaz ilçesinde sürdürdüğü devriye faaliyetinde ormanlık alanda yarı çıplak halde düzensiz göçmenlerin olduğunu fark etti. Ekipler Suriye, Afganistan, Fas, Tunus ve İran uyruklu 84 düzensiz göçmeni yakaladı. Düzensiz göçmenlerin bazılarının soğuk havadan üstlerine çuval ve poşet geçirerek korunmaya çalıştıkları görüldü. Göçmenlerin ifadelerinde, Yunanistan üzerinden Bulgaristan'a geçtiklerini burada sınır güçleri tarafından değerli eşyaları ve

elbiseleri alınarak yarı çıplak halde Türkiye sınırına bırakıldıklarını ileri sürdükleri aktarıldı.”

YeniŞafak gazetesinde yer alan “*Sınırdaki Bulgar zalimliği: 84 göçmen yarı çıplak halde Türkiye sınırına bırakıldı*” haberinde, başlıkta ve spotta verilen “yarı çıplak” ifadesi metin bölümünde üç kez daha yinelenerek olumsuz bir durum pekiştirilmiş, adeta benzer durumlarda nasıl davranılması gerektiğinin ipuçları verilmeye çalışılmıştır. Bulgarların yaptığı zulme dikkat çekerken yapılan abartılı tekrarlarla hayatlarını kurtarmaya çalışan mültecilerin günlük yaşamda sıklıkla karşılaşılmayan çıplak halleriyle çirkin bir görüntü oluşturdukları hissettirilmiştir.

“100’e yakın Suriye ve Afganistan uyruklu göçmen, Kapıkule Sınır Kapısı’nda donmak üzereyken bulundu. Avrupa’ya geçmek isteyen göçmenler, bir kez daha Yunan güçlerinin zulmüne uğradı. Yunanistan birlikleri tarafından değerli eşyaları alınan göçmenler, yaşadıklarını anlattı. [...] jandarma ekipleri tarafından toplama noktasına götürülen göçmenler, yiyecek ve giyecek ihtiyaçları karşılandıktan sonra geri gönderme merkezine teslim edildi. [...] Yunanistan güçlerinin köpekleri üzerlerine saldırdığını belirten Sara Hadidi, şunları söyledi: “Sonra bizi gözaltına alıp, kadın erkek demeden sıra dayığına çektiler. Benim de altınlarımı, giysilerimi, yani anlayacağınız her şeyimi aldılar. Yunan askeri her şeyimize el koydu, erzak çantalarımıza bile. Bizi yağmurda ve soğukta aç, sefil bıraktılar. Üstüne bir de zulmediyorlar. 2 gündür yağmurlu ve soğuk havada dışarda mahsur kaldık.”

“*Sınırdaki Yunan zulmü: Göçmenleri ölüme terk ettiler*” başlığıyla Hürriyet gazetesinde yayınlanan haberde yer alan “*bir kez daha*” ifadesi ile mültecilere karşı olumsuz tutumuyla eleştirilerin odağında olan Yunanistan’ın bu davranışı alışkanlık haline getirdiğine işaret edilmiştir. İnsanların adeta ölüme terk edildiği bu zorlu yolculukta Yunan güvenlik güçlerinin mültecilere köpeklerle müdahale etmesi, kadın erkek ayrımı yapmadan sığınmacılara dayak atması, değerli eşyalarına ve kıyafetlerine zorla el koyması gibi insanı dehşete düşüren uygulamaları detaylı bir şekilde dramatize edilerek anlatılmış, bu insanların kimsesizliği ve biçareliği alt metin olarak işlenmiştir.

“Yunanistan Sahil Güvenliği’nden yapılan açıklamada, Bolukendire adasının güneyinde göçmenlerin bulunduğu teknenin battığı ifade edildi. [...] teknede 32 kişinin bulunduğu ancak kurtulanlardan birinin teknede 50 kişinin bulunduğunu söylediği belirtildi. ...Bolukendire adası açıklarında bir göçmen teknesinin batması sonucu bir kişinin boğulduğunu ve düzinelerce kişinin kaybolmasından endişe edildiği vurgulandı. Kurtarma ekipleri, teknedekilerin çoğunun Irak ve Suriye’den gelen göçmenler olduğunu aktardı.”

“Yunanistan'da bir hafta içinde ikinci kez mültecileri taşıyan bot battı. [...] Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (UNHCR) Yunanistan Temsilcisinin Yardımcısı Adriano Silvestri yaptığı açıklamada, söz konusu facianın insanların güvenlik arayışı içinde tehlikeli yolculuklara çıkmaya devam ettiğinin acı bir hatırlatıcısı olduğuna dikkat çekerek, ‘İnsanların kaçakçılara başvurmasını engelleyebilecek düzenli ve güvenli yolların oluşturulması da dahil olmak üzere, bu tür trajik ölümler önlenabilir’ denildi.”

Olası deniz kazalarında hayatını kaybeden insanların haberlere konu olması gazeteciliğin doğasında var iken Sözcü gazetesinde birer gün arayla yayınlanan *“Yunanistan’da göçmen teknesi battı: Onlarca kişi kayıp”* ve *“Yunanistan açıklarında bir hafta içinde ikinci mülteci botu battı”* haber metinlerinde, yaşanan kazaların kamuoyuna aktarımında ‘göçmen’ kavramının ön plana çıkarılması ile mülteci ve felaket kavramları ayrılmaz bir bütünmüş gibi sunulmuş, mültecilerin olası kazalar sonucu denizlerde boğulması ya da kaybolması hayatın olağan akışı içerisinde var olan bir durummuş gibi yansıtılmıştır. Metinde batan teknelerden sağ çıkamayan insanlarla ilgili rakamsal veriler, benzer cinsten bir cismin on ikilik takımını ifade etmek için kullanılan *“düzine”* kelimesiyle verilmekte, geleceğe dair umutları, hayalleri ve beklentileri olan bireylerden ziyade adeta cansız ve ruhsuz bir metadan bahsediliyormuş gibi bir yaklaşımın varlığı görülmektedir.

“Suriyeli Ahmet Mustafa ise donan gruptan ayrı olduklarını dile getirerek, ‘İstanbul’dan geldik Yunanistan’a gitmek için 2 gün önce yakalandık. Bizi orada aç ve susuz bıraktılar, her türlü işkenceyi ettiler. Hiç acıma yoktu, ne kadınlara ne erkeklere karşı fark etmiyor, herkese aynı şekilde davranıyorlar. Bizi Türkiye’ye geri ittiler hatta kovaladılar. Burada bize sahip çıktılar. Allah razı olsun, bize yemek de verdiler mont ve bot verdiler. Çırılçıplak gönderdiler. Eldivenlerimizi her şeyimizi aldılar. Telefonlarımızı aldılar, hayrını görmesinler. Dün gece 2,5 bıraktılar bizi, Türk askerleri bizi aldı sağ olsun. Allah razı olsun, bu sabaha kadar oradaydık. Sabah da buraya getirdiler, evlerimize dönüp ailelerimize kavuşacağız’ dedi.”

Hürriyet gazetesinde *“Arkadaşları donarak ölmüştü! Göçmenler, Yunan zulmünü anlattı”* başlığı ile okuyucuya sunulan haberin metninde tıpkı Sözcü ve YeniŞafak gazetelerinde olduğu gibi can güvenliklerinden emin olmak için sonucunu bilmedikleri tehlikeli bir yolculuğa çıkan mültecilerin Yunanistan’da maruz kaldıkları kötü muamele tüm çarpıcılığı ile aktarılmıştır. *“Aç ve susuz bıraktılar”*, *“kadın erkek ayrımı fark etmiyor”*, *“çırılçıplak gönderdiler”* gibi ifadeler ile Yunan güvenlik güçlerinin Suriyeli sığınmacılara yönelik şiddet tutumlarıyla, BM Genel Kurulu’nun 10 Aralık 1948’de

kabul ettiği İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 5. Maddesi'nde yer alan “Hiç kimse işkenceye, zalimane, gayriinsani, haysiyet kırıcı cezalara veya muamelelere tabi tutulamaz.” ilkesini açık bir şekilde ihlal ettiği ortaya konulmaktadır. Haberde “Bizi Türkiye'ye geri ittiler hatta kovaladılar. Burada bize sahip çıktılar. Allah razı olsun, bize yemek de verdiler mont ve bot verdiler” ifadesi ile Yunan askerlerinin kötü muamelesine karşın Türk askerlerinin gösterdiği yardımseverlik ön plana çıkarılarak kıyaslama yapılmıştır.

“Sahil Güvenlik Komutanlığı verilerine göre 2021 yılında toplam 619 geri itme olayı yaşandı. Veriler, 2021 yılında Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından kurtarılan düzensiz göçmen sayısının, yaklaşık 20.000 kişinin kurtarıldığı bir önceki yıla göre arttığını gösteriyor. Geçen yıl, AB'ye girmek için Yunan adalarına ulaşmaya çalışan en az 15 düzensiz göçmen hayatını kaybetti ve 113 kişi insan kaçakçılığı suçlamasıyla Türk makamları tarafından tutuklandı.

Türk makamları düzenli olarak Yunanistan'ı yalnızca Ege Denizi'nde değil, aynı zamanda kara sınırları boyunca da geri itme yapmakla suçluyor. Bu suçlama, geçen hafta 19 mültecinin bir sınır kapısının yakınında donarak öldüğü zaman tekrarlandı. Türkiye Dışişleri Bakanlığı 4 Şubat'ta Twitter'da yaptığı açıklamada, ‘Yunanistan'ın uluslararası hukuku ve insan haklarını ihlal ederek düzensiz göçmenleri geri itmesi masum canlar almaya devam ediyor. AB, Yunanistan'ın düzensiz göçmenlere yönelik acımasız uygulamaları karşısında sessiz kalıyor ve çağrılarımıza kulak asmıyor.’ [...] En az 3,7 milyon Suriyeli ve 300 bin Afgan mülteciyle Türkiye, dünyadaki herhangi bir ülkeden daha fazla mülteciye ev sahipliği yapıyor.”

ANSA haber ajansında yer verilen “Türkiye, 2021'de Ege Denizi'nde 23.000'den fazla göçmeni kurtardı” haber metninde, 2021 içerisinde Ege Denizi'nde kurtarılan göçmenler, yapılan müdahaleler ve hayatını kaybedenlere dair sayısal veriler aktarılmaktadır. Kimi zaman sonu ölümlerle biten göç yolculuğunda denizden kurtarılan insan sayısındaki artış, Suriyeliler'in içerisinde bulundukları hayatta kalma mücadelesini göstermesi adına önem arz etmektedir. Göçmenlerin Yunanistan'ı AB'ye girişin kapısı olarak gördüğü bilgisinin yer aldığı metinde, Türkiye'nin Yunanistan'a yönelik eleştirileri “düzenli olarak” ifadesi ile aktararak 3.7 milyon Suriyeli rakamı ile en fazla mülteciye ev sahipliği yapmasından dolayı Türkiye'nin sitemlerinde haklı olduğu hissettirilmekte, Yunan güvenlik güçlerinin olumsuz tavrının bu tepkilerin sürmesinde etkili olduğu yansıtılmaktadır. Metinde “AB, Yunanistan'ın düzensiz göçmenlere yönelik acımasız uygulamaları karşısında sessiz kalıyor ve çağrılarımıza kulak asmıyor” ifadesi

ile Yunanistan tarafından uygulanan şiddete karşı AB'nin sessiz kaldığı, böylelikle göçmenlere uygulanan kötü muameleye AB'yi de ortak ettiği görülmektedir.

“[...] Yunan polisine ait spotları görünce ikisi de kaçmaya çalıştı. Ama boşunaydı. Fuad ve Muhammed, [...] Polisin kendilerine soyunmalarını emrettiğini söyledi. Korktuğunu ve kimsenin kendisine sığınmacı olarak kayıt olma fırsatı vermediğini söyledi. Memurlar tarafından verilen emirlere hemen uymayanların dövüldüğünü söylüyor. Ardından Yunan polisinin onları Meriç Nehri'ne sürdüğünü son kısmı kendi başına çıplak yürümek zorunda kaldığını anlatıyor. Çocuk hikayeyi anlatırken utançla yere bakıyor. Muhammed, o zamandan beri kabuslar gördüğünü söylüyor. Bazıları, Yunan yetkililer tarafından onlarca kez Türkiye'ye iade edildiğini söylüyor.

Avrupa Birliği, sığınmacılara yönelik muameleye ilişkin net kuralları belirlemiştir. Buna göre AB topraklarına girdikten sonra sığınma başvurusu yapma fırsatı verilmelidir. Muhammed gibi çocuklar için korunma haklarına ilişkin kurallar daha da katı ve sınır dışı edilmenin önündeki engeller ise daha da fazladır. Yunan yetkililerin eylemleri bu hakları ihlal ediyor ve Avrupalı politikacıların sürekli olarak konuşmalarında dile getirdikleri değerlerle çelişiyor. Yunan Sahil Güvenlik'ten özel birimler bu tür geri göndermeleri sistematik olarak yürütüyor. Ve vahşi yaklaşımı belgeleyen videolar var: Sınır görevlilerinin mülteci botlarını zorla durdurup ardından onları tıpkı Naim'in anlattığı gibi denizde terk ettiklerini gösteriyorlar. Yunan hükümeti, Avrupa ve uluslararası hukuka bağlı kaldıklarında ısrar ederek genel bir yalanlama yayınladı. Ancak DER SPIEGEL'in açıkça konuşabildiği üç yetkili suçları kabul etti. Bir Sahil Güvenlik görevlisi, 'Emirlerimiz açık: Kimse geçemez' diyor.”

Der Spiegel'de yer alan “Avrupa'nın Göçe Acımasız ve Yasadışı Yaklaşımı: ‘Emirlerimiz Açıktır. Kimse Geçemez’” haberinin metninde, ülkesindeki savaştan akrabası ile birlikte kaçan 12 yaşındaki Muhammed'in yaşadıkları üzerinden, göç yollarında türlü zorluklar çeken çocukların ve yetişkinlerin hikâyelerine yer verilmiştir. Ölümünden kaçan Muhammed'in Yunanistan sınırında yaşadıklarını anlattığı metinde yediği dayak, zorla kıyafetlerinin çıkarılması, açlığa terk edilmesi, hissettiği utanç ve sonrasında gördüğü kâbus dolu rüyalar hikâyeleştirilmekte ve okuyucunun vicdanına hitap edecek bir dille aktarılmakta, böylelikle Yunan güvenlik güçlerinin göçmenlere yaptığı insanlık dışı muamele ilk elden paylaşılmaktadır.

AB'nin sığınmacılar ile ilgili kurallarının netliğine, çocuklar ile ilgili tutumuna yer verilen metinde, Yunanistanlı yetkililerce bu insanların haklarının çiğnenmesinin planlı ve sistemli bir şekilde yapıldığı ortaya konulmaktadır. “*Ve vahşi yaklaşımı belgeleyen videolar var*” ifadesi ile durdurulan gemilerdeki insanların denizde ölüme terk edilmeleri kuralın kaidenin olmadığı, güçlünün zayıfı yendiği yabani hayata benzetilmiştir. “*Yunan*

hükümeti, Avrupa ve uluslararası hukuka bağlı kaldıklarında ısrar ederek genel bir yalanlama yayınladı. Ancak DER SPIEGEL'in açıkça konuşabildiği üç yetkili suçları kabul etti. Bir Sahil Güvenlik görevlisi, 'Emirlerimiz açık: Kimse geçemez' diyor" ifadelerinde ise sınırdan yabancıların geçmemesi konusundaki emirlerini katı bir şekilde uygulatan Yunan hükümetinin hukuka bağlı olunduğu yönündeki açıklamaları ile çelişen ikiyüzlü bir tutum takındığı okuyucuyla paylaşılmaktadır.

"13 Afgan, iki Suriyeli ve bir Filistinli olan 16 başvuran, ifadelerinde, teknelerinin Yunanistan Sahil Güvenlik'e ait bir gemi tarafından Türkiye'ye doğru hızlı bir şekilde çekilirken battığını belirtmişlerdir. Yunan makamları, kurtarma operasyonunun bir parçası olarak tekneyi Yunan kıyılarına doğru yönlendirdiklerini iddia etti.

Mahkeme, 'yargılamalarda eksiklikler olduğunu' tespit etmiş ve ulusal makamların, teknenin battığı koşullara ışık tutabilecek kapsamlı ve etkili bir soruşturma yürütmediği sonucuna varmıştır. Ayrıca, teknede bulunan ve tekne battıktan sonra 'Farmakonissi'ye vardıklarında üst aramaları nedeniyle aşağılayıcı muameleye maruz kalan' 12 başvuranın da bulunduğunu tespit etmiştir. [...] Mahkeme, 20 Ocak 2014'te gerçekleştirilen operasyona veya başvuranları Türkiye kıyılarına geri itme girişiminde bulunup bulunmadığına ilişkin 'bir takım belirli ayrıntılara ilişkin bir tutum ifade edemediğini' söyledi. Bu yetersizlik, 'büyük ölçüde ulusal makamlar tarafından kapsamlı ve etkili bir soruşturma yapılmamasından kaynaklandı' dedi.

Yunanistan'daki Ekathimerini gazetesinde yer alan *"İnsan Hakları Mahkemesi Yunanistan'ı ölümcül göçmen teknelerinin batması nedeniyle mahkum etti"* haberinde, davacı olan mağdur sığınmacıların Sahil Güvenlik Güçlerinin Yunanistan'a gitmeye çalışan teknelerini Türkiye'ye yönlendirmeye çalışırken kontrolsüz hareketlerinden dolayı teknenin battığına yönelik görüşleri ortaya konulmakta, öte yandan yapılan müdahalenin Yunan makamlarınca kurtarma operasyonu olduğu yönündeki iddiaları da okuyucuyla paylaşılmaktadır.

"[...] ulusal makamların, teknenin battığı koşullara ışık tutabilecek kapsamlı ve etkili bir soruşturma yürütmediği sonucuna varmıştır." ifadesi ile Yunan makamlarının 11 insanın hayatı kaybettiği 16 kişinin de mağdur olduğu olayı açıklığa kavuşturacak nitelikte bir incelemeye dahi gerek görmediği yansıtılmış, *"üst aramaları nedeniyle aşağılayıcı muameleye maruz kalan"* ifadesi ile de boğulmaktan son anda kurtulan sığınmacıların götürüldükleri yerde merhamet yerine kötü muameleyle karşılaştıkları,

mültecilere kısa bir süre önce ölümden kurtulan değil de kaçakçılık yapan ya da suç işleyen insan muamelesi yapıldığının tespitine yer verilmiştir.

3.5.2. Suriyeliler'in Toplum Yaşamındaki Algılanışı ile İlgili Haberler

2020-2022 yılları arasında Türkiye'den Hürriyet, Sözcü, Yenişafak, Almanya'dan Der Spiegel ve Deutsche Welle, Yunanistan'dan Ekathimerini ve Greekreporter ile İtalya'dan ANSA gazete, dergi ve haber ajanlarının internet sitelerinde yapılan tarama sonucunda, toplum yaşamına uyum sağlama hususunda olumsuz yönde değerlendirilen Suriyeliler ile ilgili 247 haber saptanmıştır. Bu haberler içerisinde Suriyeliler'in yaşadıklarıyla ilgili vurgulamalarda ön plana çıkanlar araştırmaya dâhil edilmiştir. Haberlerin başlık, spot ve metinleri nitel içerik analizi yöntemi ile değerlendirilerek yorumlanmıştır.

3.5.2.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi

Ülkelerinden ayrıldıktan sonra sığındıkları Türkiye'de toplumdaki yaşama uyum sürecinde Suriyeli mültecilerle ilgili haberlerin internet medyasında ele alınışının irdelendiği bu bölümde, ilk olarak olayları kamuoyuna aktarmak için kullanılan haber başlıkları yer almaktadır. Kategoriyle alakalı ön plana çıkan örnek başlıklar sıralanmış ve sırasıyla değerlendirmeleri yapılmıştır.

“Mülteci Dalgasından Beş Yıl Sonra Suriyeliler Alman Toplumunu Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?” (DerSpigel, 23 Temmuz 2020).

“Kısır döngü. Orta Doğu krizi Almanya'da Antisemitizmi Arttırıyor” (DerSpigel, 21 Mayıs 2021).

“Küçük Halep' Altındağ neden karıştı?” (Hürriyet, 14 Ağustos 2021).

“CHP'li başkan Bolu'nun havasını bozdu: Bu korku senin eserin” (Yenişafak, 24 Ağustos 2021).

“Suriyeli 'kiralık' dilenci çocuk operasyonu! 68 çocuk kurtarıldı” (Sözcü, 28 Eylül 2020).

“Müthiş operasyonun ayrıntıları... Her şey dilenci çocuğun sözleriyle başladı.. 24 kişi gözaltına alındı” (Hürriyet, 28 Eylül 2020).

“İçişleri Bakanlığı duyurdu: ‘Muz’ videosu çekip provokasyon yapan 7 Suriyeli gözaltına alındı sınır dışı edilecekler” (Yenişafak, 27 Ekim 2021).

“Provokatif amaçlı ‘muz yeme’ videosu çeken Suriyeliler sınır dışı edilecek” (Sözcü, 27 Ekim 2021).

“Suriyelilerin muz videolarına suç duyurusu” (Sözcü, 26 Ekim 2021)

“Muzlu’ Suriyelilere ‘tahrik’ cezası” (Sözcü, 28 Ekim 2021).

“Sosyal medyada ‘muz yiyerek’ paylaşım yapan 11 Suriyeli gözaltında” (Hürriyet, 28 Ekim 2021).

“MEB’den göçmen öğrencilere uyum desteği” (Hürriyet, 28 Aralık 2021).

“Sokakta döner bıçaklarıyla gezen Suriyeliler’den 19’u ülkesine gönderildi” (Yenişafak, 16 Ocak 2022).

“Arap turistlere Atatürk’ü skandal sözlerle tanıtıyorlar” (Sözcü, 03 Şubat 2022).

“Sahte rehberden skandal tanıtım” (Hürriyet, 04 Şubat 2022).

“Ankara’da seyreltme projesi: 4 bin 514 Suriyeli taşındı” (Sözcü, 18 Şubat 2022).

“Suriyelilerin kaydına izin verilmeyecek: Türkiye’de Suriyelilere kapatılan il ve ilçeler” (Yenişafak, 22 Şubat 2022).

“Bakan Yardımcısı açıkladı: 781 mahalle kapatıldı” (Hürriyet, 25 Şubat 2022).

“Vatandaşlardan ‘göçmen’ tepkisi...” (Sözcü, 26 Mart 2022).

“Kurula uymayan gönderilsin: Biz de huzursuz ve rahatsızız” (Yenişafak, 17 Nisan 2022).

“Diyarbakır’da bir aile hekimi 1300 Suriyeli hastaya bakıyor” (Sözcü, 14 Mayıs 2022).

“Lampedusa 1.457 göçmene ev sahipliği yapıyor. Belediye Başkanı ‘endişe verici durum” (Ansa, 7 Temmuz 2022).

Hürriyet gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde tırnak içerisinde yer alan *“‘Küçük Halep’ Altındağ neden karıştı?”* haber başlığında, yaşanan göçler sonrası meydana gelen olumsuzluktan zarar gören toplumsal yapının sitemi yansıtılmaktadır. Haberin *“#Altındağ”, “#Ankara”, “#Gazetehaberleri”* hastagları ile desteklenmesi olaya yönelik dikkati daha da artırmayı amaçladığını göstermektedir. Ankara’nın merkez ilçesi Altındağ’ın ‘Küçük Halep’ benzetmesi ile Suriye’nin önemli şehirleri arasında yer alan Halep’e benzetilerek, mübalağalı bir gönderme yapıldığı görülmektedir.

Yenişafak gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde yer alan *“CHP’li başkan Bolu’nun havasını bozdu: Bu korku senin eserin”* başlığı ile tarihi M.Ö. 1200’lü yıllara kadar giden, başkent Ankara ile Türkiye’nin en kalabalık nüfusuna sahip şehri İstanbul’u birbirine bağlayan karayolu üzerinde bulunan kentte, belediye başkanının sığınmacılara yönelik tavrının sonucu ortaya çıkan olumsuz hava endişeli bir dille

aktarılmıştır. Vatandaşların yaşadığı huzursuzluk hali, tüm canlıların solunumuna yarayan “hava” kavramı ile aktararak insanların adeta nefesiz bırakıldığına göndermede bulunulmuştur.

Sözcü gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde yer alan “*Provokatif amaçlı ‘muz yeme’ videosu çeken Suriyeliler sınır dışı edilecek*” haberinin başlığı, yaklaşmakta olan bir tehlikeyi ortaya koymaktadır. Toplumsal olaylarda kitlelerin muhataplarına karşı olumsuz duygularla harekete geçmesi için kullanılan ‘provokatif’ kelimesi ile Suriyeli sığınmacıların muz yerken çektikleri videolarla insanları aşağılarken aynı zamanda kışkırttığı vurgusu yapılmıştır.

Sözcü gazetesi bu konu ile ilgili farklı günlerde yapılan haberleri “*Suriyelilerin muz videolarına suç duyurusu*” ve “*‘Muzlu’ Suriyelilere ‘tahrik’ cezası*” başlıkları ile basit bir meyve yeme hareketinin kamuoyunun huzurunu kaçırdığını hissettirmiştir.

Aynı konu ile ilgili YeniŞafak gazetesi de yayınladığı “*İçişleri Bakanlığı duyurdu: ‘Muz’ videosu çekip provokasyon yapan 7 Suriyeli gözaltına alındı sınır dışı edilecekler*” başlıklı haberde ‘provokasyon’ kelimesine yer vererek olayın toplumda oluşturduğu olumsuzluğa dikkati çekilmiş, buna karşın Hürriyet gazetesi haberi “*Sosyal medyada ‘muz yiyerek’ paylaşım yapan 11 Suriyeli gözaltında*” başlığı ile duyurarak olayı yapılan paylaşımın yanlışlığı üzerinden ele almıştır.

Almanya’daki DerSpigel dergisinin internet sitesinde Uluslararası bölümünde yayınlanan “*Mülteci Dalgasından Beş Yıl Sonra Suriyeliler Alman Toplumunu Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?*” haber başlığında, Türkiye’den sonra en fazla Suriyeli’nin bulunduğu Almanya’ya yönelik göç hareketliliği ardı ardına yaşanan krizleri tanımlarken kullanılan “*dalga*” kelimesi ile ifade edilerek, olumsuz bir yaklaşım sergilenmiştir. Ülkesinden ayrılmak durumunda kalan insanların yaşama yeniden başladıkları Almanya’da toplumun şekillendirilmesine ve dönüşümüne yönelik etkilerinin olduğu iddiası ön plana çıkarılmakta, Avrupa’nın şekil almasında 9. Yüzyıldan beri etkisi olan Germanler’in (Almanya Tarihi ve Türk..., tarih yok: 3. paragraf) devamı olan Almanya’nın bu duruma nasıl izin verdiğine yönelik duyulan kaygı yansıtılmaktadır.

İtalya’daki ANSA haber ajansının internet sitesinde Haberler bölümünde yer alan haber için kullanılan “*Lampedusa 1.457 göçmene ev sahipliği yapıyor. Belediye Başkanı, ‘endişe verici durum’*” başlığında, İtalya’da Pelagie adalarını meydana getiren adalardan

biri olan ve Avrupa'ya yönelik göç yolu üzerinde yer alan Lampedusa'da bulunan göçmenlerle ilgili sayısal veriler aktarılmaktadır. Agrigento iline bağlı 21 km²'lik yüz ölçüme sahip (Lampedusa, tarih yok: 1. paragraf) bu küçük adanın bin 457 göçmeni ağırlaması “endişe verici” ifadesi ile aktararak, adanın imkânlarını zorlayan mevcut göçmen sayısının bu insanlar için de olumsuzlukları içerisinde barındırdığını, bundan dolayı kaygı verici bir durumun yaşandığını hissettirmektedir.

Toplumsal yaşama uyum sağlama bağlamında irdelenen Suriyeliler ile ilgili haberlerden bazılarının spotlarına dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Bir gencin Suriyeliler tarafından öldürülmesinin ardından büyük gerilime sahne olan Ankara'nın Altındağ ilçesine gittik. Mahalle sakinleriyle, esnafla konuşup olayların perde arkasını anlamaya çalıştık. İşte polisin yoğun güvenlik önlemi aldığı mahallenin nabzı...”

“Olayların yaşandığı Battalgazi, Önder ve Ulubey mahallelerinde dolaşmaya başladığınızda göze ilk çarpan, birçoğu yaşanan olaylarda aldığı hasarların izlerini taşıyan kapalı işyerleri oluyor. Ancak, olayların alevinde Türk vatandaşlarına ait bazı işyerleri de hasar görmüş.”

Hürriyet Gazetesi'nde “Küçük Halep' Altındağ neden karıştı?” başlığı ile verilen haberin spotunda yaşanan tartışma sonrası hayatını kaybeden gencin uyuğundan bahsedilmez iken cinayeti işleyen mültecilerin ‘Suriyeli’ oldukları bilgisine yer verilerek, suç ile Suriyeli kavramının özdeşleştirildiği görülmektedir. Cinayet olayının meydana geldiği Battalgazi, Önder ve Ulubey Mahallelerinde röportaj yapılan kişiler belirli bir muhitte yerleşik olarak yaşayanlar anlamındaki ‘sakin’ kelimesi ile betimlenmekte, buna karşın aynı yerde yaşayan Suriyeliler’in mahallenin ‘sakin’i olarak değerlendirilmediği hissini vermektedir. Yine olaylar sırasında hasar gören işyerleri ile ilgili detaylarda “Türk vatandaşlarına ait bazı işyerleri de hasar görmüş” ifadesi ile Suriyeliler’in zarar gören işyerlerinin görmezden gelindiği, adeta yok sayıldığı görülmektedir.

“CHP’li Bolu Belediye Başkanı Tanju Özcan, sığınmacılarla ilgili kente nefret aşıladı. Çalışanlar dışında cadde ve sokaklarda sığınmacı görmek imkânsız gibi. Yabancılar, korkudan evlerinden çıkamadıklarını belirtti. Iraklı Raeid Younes, Tanju Özcan’ın konuşmasından sonra kendilerine nefretle bakıldığını, Suriyeli Yousoef el Azakir ise sokakta bile yürüyemediklerini söyledi.”

“Söylem ve icraatları ile ülkelerindeki iç savaştan kaçarak Türkiye’ye sığınan sığınmacıları ırkçıların hedefi haline getiren CHP’li Bolu Belediye Başkanı Tanju Özcan, kentte yaşayan sığınmacıların su ve katı atık ücretlerine 10 kat zam yapacağını açıklayarak büyük skandala imza atmıştı.

Özcan yalan yanlış bilgilerle Bolu'da başlattığı sığınmacı düşmanlığını ülke geneline yayarak sığınmacılar üzerinde büyük korku oluşturdu.”

YeniŞafak Gazetesi'nde “CHP'li başkan Bolu'nun havasını bozdu: Bu korku senin *eserin*” haberinin spotunda, savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanların belediye başkanının yaptığı açıklamalarla hedef haline getirildikleri, sokağa çıkmaya korktukları, böylelikle nefret objesi haline dönüştürüldükleri ortaya konulmaktadır. Belediye başkanının açıklamaları ile oluşan hava “ırkçılık” kelimesi ile aktarılacak abartılı bir dil kullanılmakta, “Özcan yalan yanlış bilgilerle Bolu'da başlattığı sığınmacı düşmanlığını ülke geneline yayarak sığınmacılar üzerinde büyük korku oluşturdu.” cümlesi ile bu davranışın tüm yurttaki sığınmacılara yönelik düşmanca bir tutum takınılmasına neden olduğu gibi oldukça iddialı bir mübalağa yapıldığı görülmektedir.

“İstanbul'da Suriyeli çocukları ailelerinden kiralarak zorla dilendiren bir şebekeye operasyon düzenlendi. Operasyonda 24 şüpheli yakalanırken, 68 mağdur kurtarıldı. Operasyon, İstanbul Çocuk Şube Müdürlüğü ekiplerince gerçekleştirildi. Polis ekipleri Suriye uyruklu çocukları dilendiren bir şebeke belirleyince harekete geçti. Özellikle üst geçit ve meydanlarda dilendirilen çocukların, Suriyeli bir çete tarafından Suriye'deki ailelerinden kiralandıkları iddia edildi.”

Sözcü Gazetesi'nde “Suriyeli ‘kiralık’ dilenci çocuk operasyonu! 68 çocuk kurtarıldı” başlığı ile yer alan haberin spotunda çocukların maruz kaldığı olumsuz duruma dikkat çekilmiş, “çocukların, Suriyeli bir çete tarafından Suriye'deki ailelerinden kiralandıkları iddia edildi.” söylemi ile toplumsal yapının temelini oluşturan aile kavramının karşı karşıya bulunduğu tehlikeye işaret edilmiştir. Bir mesleğin ifa edilmesi şeklinde takdim edilen dilencilik her yaştan kadın ve erkek tarafından yapılabilmekle birlikte, sosyo-kültürel ve ekonomik sömürden kaynaklı mağduriyet çocuklar üzerinden anlatılmıştır.

“2015 yılında Almanya'ya gelen yüz binlerce Suriyeli mültecinin büyük bir kısmı ülkede kalıcı olarak kalmayı planlıyor. Son beş yılda çok değiştiler ve ülke de öyle.”

Almanya'daki DerSpigel dergisinde yayınlanan “Mülteci Dalgasından Beş Yıl Sonra Suriyeliler Alman Toplumunu Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?” haberinin spotunda, Suriyeli göçünün yoğun olduğu Almanya'ya 2015 yılından itibaren gelen mültecilerin bir daha ülkelerine geri dönme ya da başka bir ülkeye gitmeyi düşünmemelerinden duyulan kaygı gözlenmektedir. “Son beş yılda çok değiştiler ve ülke de öyle” ifadesi ile çıktıkları

göç yolculuğunda birçok zorlukla ve vardıkları ülkelerde zaman zaman şiddetin, kınanmanın, eleştirinin ve küçümsenmenin muhatabı olan mültecilerin yaşamlarında meydana gelen değişimden duyulan rahatsızlık ortaya konularak mültecilerin insanca yaşamlarının kabullenilemediği hissedilmekte, mültecilerin bu dönüşümünün Almanya'yı da etkileyeceğinden duyulan huzursuzluk yansıtılmaktadır.

“Çarşamba ve Perşembe günleri arasında gece saatlerinde üç farklı tekneyle Lampedusa'ya 37 göçmen geldiği bildirildi.”

İtalya'daki ANSA haber ajansındaki haber için kullanılan *“Lampedusa 1.457 göçmene ev sahipliği yapıyor. Belediye Başkanı 'endişe verici durum”* haberinin spotunda, yalnızca iki gün boyunca farklı teknelerle gelen göçmenlerin sayısı aktarılarak başka bir detay verilmediği görülmektedir.

Toplumsal yaşama uyumda yaşananların ele alındığı haber metinlerine dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Ulubey Mahallesi'nde çoğunlukla Suriyelilerin işyerlerinin bulunması nedeniyle 'Küçük Halep' olarak nitelenen caddedeki dükkânının camları kırılan Ali Konakçı, 'Bizi de araya kattılar' diye yakınıyor. Bölgede işyeri olan birçok Türk vatandaşı da benzer sonuçlarla karşılaşmamak için hemen harekete geçmiş. Olaylar patlak verir vermez iş yerlerinin camlarına Türk bayrağı çekip, 'Türk dükkânı' diye yazı asanlar olmuş. Suriyelilere kiraya verdiği işyeri saldırıya uğrayan ev sahipleri de, 'Mülk onların değil ki, bizim, milli servet, yazık değil mi?' diye dert yanıyor.”

“Olayların yaşandığı Battalgazi, Önder ve Ulubey mahallelerinin toplam nüfusu 60 binin biraz üzerinde. Bu bölgede yaşayan sığınmacı sayısı ise 18 bine yakın olarak tahmin ediliyor. Sayısal olarak en çok Suriyeli de ölen genç Emirhan Yalçın'ın da oturduğu Battalgazi Mahallesi'nde bulunuyor. Burada neredeyse her altı kişiden biri Suriyeli. Muhtarlıkta sohbet ettiğimiz mahallenin ileri gelenleri, bu durumdan şikâyet ederek...”

Hürriyet gazetesinde yer alan *“Küçük Halep' Altındağ neden karıştı”* haberinin metninde, işyerlerinin çoğunluğunun Suriyeliler'e ait olmasından yola çıkılarak bir mahalle 'Küçük Halep' gibi abartılı bir şekilde betimlenmekte, böylelikle bu insanların toplum yapısına uyum sağlayamadıklarına işaret edilmekte, *“Bizi de araya kattılar”, “Mülk onların değil ki, bizim”* ifadeleri ile Suriyeliler'e ait işyerlerinin zarar görmesinin normalleştirildiği görülmektedir. Olayların yaşandığı mahallelerde yer alan Suriyeliler ile ilgili sayısal bilgiler verilerek oluşturdukları yoğunluk ön plana çıkarılmakta, şikâyet konusu olunan bu durum *‘mahallenin ileri geleni’* gibi muğlak bir ifade ile de

desteklenerek sığınmacıların sosyal yaşamın olağan akışına uyum sağlayamadıkları algısı pekiştirilmeye çalışılmaktadır.

“2 bini aşkın Suriyeli ile birlikte Iraklı ve Afganistanlı 4 bine yakın sığınmacının yaşadığı Bolu’da 1 ay öncesine göre gerginlik hakim. Kentin cadde ve sokaklarında esnafılık yapan ve işçi olarak çalışanlar dışında hiç sığınmacı yok. İşyeri olan sığınmacılar bu durumu, Tanju Özcan’ın söylemlerine bağlıyor. Kentteki sığınmacıların ikametlerinin olduğu yerler de sessiz. 1 ay öncesine kadar parklarda oynayan sığınmacı çocuklar da evlerine kapanmış durumda.”

“Suriye’deki iç savaştan kaçıp Deyrizor’dan Bolu’ya gelen ve inşaatlarda çalışan Suriyeli Ahmad S. ise Tanju Özcan’ın ‘Bizim ‘yavrum, çocuğum’ diye sevdiğimiz 9-10 yaşındaki kız çocuklarına bunlar karısı olabilecek gözüyle bakıyor’ şeklindeki çirkin sözlerine tepki gösterdi. Suriyelilerin Bolu’da hiçbir olaya karışmadığını söyleyen Ahmad S., ‘Burada çocuklara baktığımızı söylüyorlar. Hepsi yalan. Biz onları kendi çocuklarımızdan ayırt etmiyoruz. İftira atıyorlar bu çok ayıp’ dedi.”

“CHP’li başkan Bolu’nun havasını bozdu: Bu korku senin eserin” başlığıyla YeniŞafak Gazetesi’nde yer alan haberin metninde, Suriyeliler’in kentte bulundukları 6 yıl boyunca sorun yaşamamalarına karşın belediye başkanının açıklamaları sonrası hedef haline gelmelerinde toplumsal yapıya yeterli uyumu sağlayamamalarının bu duruma neden olduğu, dolayısıyla bu durumun sorumlusunun yaptığı açıklamalarla toplumu geren belediye başkanı değil de sığınmacılar olduğu hissettirilmektedir. Metinde, Suriyeliler’in belediye başkanının açıklamaları sonrası gerekmedikçe sokağa çıkmamaları, çıktıkları zaman da kötü bakışların ve sözlü tacizlerin hedefi olmalarında, Bolulular ile bir arada geçirdikleri altı yıllık süreye karşın bütünleşmeyi yeterli oranda gerçekleştirememiş olmalarının etkili olduğu düşüncesi yansıtılmaktadır. Belediye başkanının sokakta oyun oynayan 9-10 yaşındaki küçük kız çocuklarının Suriyeliler tarafından eş olarak gördüklerine yönelik ifadesi tedirginliğe yol açıcı bir durum olarak sunulmaktadır. Buna karşın bir Suriyeli’nin ağzından aktarılan *“Burada çocuklara baktığımızı söylüyorlar. Hepsi yalan. Biz onları kendi çocuklarımızdan ayırt etmiyoruz. İftira atıyorlar bu çok ayıp”* ifadesi ile oluşturulmaya çalışılan algının yanlışlığına işaret edilmektedir.

“Gerçekleştirilen sokak röportajında bir vatandaş hayat pahalılığına dikkat çekerek, ‘Ben muz yiyemiyorum, siz kilolarca muz alıyorsunuz...’ ifadelerini kullandı. Bu ifadenin ardından Suriyeli sığınmacılar video paylaşım sitelerinde ‘Muz yeme’ akımı başlattı.”

“Dün dolaşıma sokulan ve sosyal medyanın gündemine oturan provokatif ‘muz’ videosunu çeken Suriye uyruklu vatandaşlar sınır dışı edilecek. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün açıklaması şöyle: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Bir sokak röportajında yer alan ‘Ben muz yiyemiyorum, siz kilolarca muz alıyorsunuz...’ söylemi sonrası yabancı uyruklu olduğu değerlendirilen kişilerce muhtelif sosyal medya platformlarından provokatif amaçlı ‘muz yeme’ eylemi içerikli video ve paylaşımın dolaşıma sokulduğu görülmüştür.”

“Sokak röportajı sırasında bir kişinin ‘Ben muz yiyemiyorum, siz kilolarca muz alıyorsunuz’ söylemi üzerine sosyal medyada Suriye uyruklu bazı kişiler muz yiyerek paylaşım yapmıştı. Tepkilere neden olan görüntülerin ardından Suriye uyruklu 11 kişi gözaltına alındı, 11 şüpheliyi yakalama çalışmaları devam ediyor. Gözaltına alınanlar ‘Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Etme veya Aşağılama’ suçundan işlem yapılmasının ardından İstanbul İl Göç İdaresi’ne teslim edilecek. İstanbul Emniyet Müdürlüğü ekipleri, bir sokak röportajında yer alan ‘Ben Muz yiyemiyorum, siz kilolarca muz alıyorsunuz’ söylemi sonrası yabancı uyruklu kişilerin, provokatif amaçlı yine bu söyleme karşı sosyal medyada muz yeme görüntüsü paylaştığını tespit etti.”

Sözcü, YeniŞafak ve Hürriyet gazetelerinde benzer biçimde yer verilen haberlerde bir vatandaşın *“Ben Muz yiyemiyorum, siz kilolarca muz alıyorsunuz”* açıklaması sonrası bazı Suriyeliler’in çektikleri ‘Muz yeme’ videolarını sosyal medya hesaplarından paylaşmaları, insanları aşağılama ve kışkırtma amaçlı provokatif bir davranış olarak değerlendirilmektedir. Sözcü gazetesinde *“Provokatif amaçlı ‘muz yeme’ videosu çeken Suriyeliler sınır dışı edilecek”*, YeniŞafak gazetesinde *“İçişleri Bakanlığı duyurdu: ‘Muz’ videosu çekip provokasyon yapan 7 Suriyeli gözaltına alındı sınır dışı edilecekler”* ve Hürriyet gazetesinde *“Sosyal medyada ‘muz yiyerek’ paylaşım yapan 11 Suriyeli gözaltında”* başlıkları ile aktarılan haberlerde Türkiye’de insanların ekonomik sorunlardan kaynaklı yaşadıkları problemlere sığınmacıların takındığı duyarsızlığa dikkat çekilmekte ve yapılan davranış ‘akım’ şeklinde betimlenerek bu hareketin toplumdaki hassasiyeti anlamayan, vurdumduymaz, art niyetli ve uzun soluklu bir davranış olduğu, böylelikle toplum yaşamına uyum sağlayamadıkları hissettirilmektedir.

“20 yaşındaki Mohammad Hanawi'nin bakkalındaki en popüler ürünün ne olduğu sorulduğunda, hemen Arap pidesi olan "chubs arabi" diye cevap vermesi şaşırtıcı değil. [...] Hanawî, mağazanın siparişlerini Arapça yazıyor. Aile şirketini Ocak ayında açtı. Harika gittiğini ve fasulye, sosis ve salamura üzüm yapraklarının da popüler olduğunu söylüyor. ‘Suriyeli şeyler. Burada insanların özlediği şey buydu.’ ‘Burada’ derken, Almanya’nın kuzeybatısında, Hamburg yakınlarındaki Pinneberg semtindeki Uetersen’i kastediyor. Şehrin yaklaşık 19.000 nüfusu var ve 2015 yılına kadar neredeyse hiçbirinin Ortadoğu kökenli olmadığını söylüyor. Uetersen’de bugün yaklaşık

300 Suriyeli yaşıyor. [...] Eski bir barı yenilediler ve Uetersen'de Orta Doğu'nun küçük bir parçasını oluşturdular. Arap kökenli Alman nüfusunun artan kısmı ülkenin birçok yerinde görülmektedir. Berlin'deki Sonnenallee bulvarı, çok sayıda Orta Doğu kafe ve mağazasına ev sahipliği yaptığı için uzun zamandır gayri resmi olarak 'Arap Sokağı' olarak biliniyordu. Almanya başkentindeki ana kütüphanelerden birinin artık bir Arap bölümü var. Suriyeliler artık Almanya'da Türklerden sonra en büyük Müslüman azınlığı temsil ediyor. [...] sayıları 30.000'den neredeyse 800.000'e yükseldi. Çoğu, iç savaşın patlak vermesinden sonra mülteci olarak geldi ve Türk göçmenlerin on yıllardır yaptığı gibi ülkeyi yeniden şekillendiriyorlar. [...] Cami, eski bir Protestan kilisesinde yer alıyor. Dışarıdan bakıldığında bina hala bir Hristiyan ibadethanesi gibi görünüyor, sadece kuledaki haçın yerini bir haç almış. Arapça yazıt, 'Allah.' Tadilat, Kuveyt'ten gelen para da dahil olmak üzere bağışlarla finanse edildi. Abdin, 'Mahalleye iyi entegre olmamız bizim için önemliydi. Herkes hoş karşılandı. Biz Müslümanlar bu toplumun bir parçasıyız. Gittikçe daha normal hale geliyor' diyor. Ancak bunun için daha görünür olmamız gerekiyor' dedi."

Almanya'daki DerSpigel dergisinde yayınlanan "Mülteci Dalgasından Beş Yıl Sonra Suriyeliler Alman Toplumunu Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?" haber metinde, Suriye'den göç ederek geldiği Almanya'da iş yeri açan Mohammad Hanawi'nin açıklamaları ön plana çıkarılmıştır. Göçmenlerin Almanya'yı kendi vatanları gibi algılamalarından duyulan rahatsızlık "Burada insanların özlediği şey buydu." 'Burada' derken [...] Uetersen'i kastediyor" ifadesi ile aktarılmakta, bu bölgede kısa süre öncesine kadar hiçbir Ortadoğu kökenlinin olmaması büyük bir özlemle hatırlatılarak o günlerin artık çok geride kaldığından duyulan üzüntü kendini göstermektedir. Ülkelerindeki yaşamın izlerini Almanya'ya taşıyan Suriyeliler'in zaman içerisinde yaşadıkları yerleri Suriye'ye benzettiğine vurgu yapılarak "Uetersen'de Orta Doğu'nun küçük bir parçasını oluşturdular" ve "gayri resmi olarak 'Arap Sokağı'" ifadeleri ile yıllarca küçümsenen ve ötekileştirilen bu coğrafyaya dair izlerin artık yanı başlarında olmasından memnun olmadıkları görülmekte, bu durum gerçekçi olmayan bir dille yansıtılmaktadır. Eski bir kilisenin cami olarak kullanılması, başkentteki merkezi kütüphanede Arap bölümünün olması, çok sayıda kafe ve mağaza ile Orta Doğu'da bulunduğu izlenimi verdiği için "Arap sokağı" diye isimlendirilen Berlin'in Sonnenallee bulvarının dönüşümü gibi detaylarla Suriyeliler'in tıpkı Türkler gibi Almanya'yı şekillendirdiğine dair iddialı bir göndermede bulunulmakta, Almanların bu yeni duruma alışması gerektiğinin tespiti yapılmaktadır.

"Bangladeş, Mısır, Sudan ve Eritre'den 24 kişinin bulunduğu ilk gemi, Lampedusa limanından yaklaşık yedi mil uzakta bir finans polisi tarafından durduruldu. Trablus'tan kalkan bir tekneyle Cala Spugne'ye varan Luigi

Rizzo sahilinde aralarında Suriye uyruklu olduğunu söyleyen biri kadın yedi kişi vergi polisi tarafından engellendi. [...] Üç küçük grup, şafak vakti 1.497 misafir ağırlayan Imbriacola bölgesinin sıcak noktasına götürüldü. Tesis, maksimum 350 kişiyi ağırlayacak şekilde tasarlanmıştır. Yeni belediye başkanı, 'Sıcak nokta içinde 1.400'den fazla kişinin bulunduğu hijyenik-sıhhi durum endişe verici. Yaklaşık 400-500 kişi sorunsuz bir şekilde yönetilebilir, ancak 1.400 aşırı bir sayı' dedi. [...] Diciotti gemisinin bugün çok sayıda göçmen alması bekleniyor ve bu aslında Imbriacola bölgesindeki tesiste durumu kolaylaştıracak' dedi."

İtalya'daki ANSA haber ajansındaki "Lampedusa 1.457 göçmene ev sahipliği yapıyor. Belediye Başkanı 'endişe verici durum'" haberinin metninde, savaş, ekonomik zorluk, iç çatışma, kuraklık gibi nedenlerle doğdukları topraklardan ayrıldıktan sonra Avrupa'ya hareket güzergâhı üzerinde yer alan Lampedusa'da sığınmacılar için yapılan kampın üç katı insanı barındırmasından dolayı yaşanan sıkıntılara dikkat çekilmektedir. Göç için yola çıkan insanların polis tarafından durdurulduktan sonra konakladıkları kampın aşırı yoğunluktan dolayı sağlıklı olmamasının bu insanların sağlığını riske atacağını tespiti yapılmış, böylelikle gemileri durdurulduktan sonra mültecilerin küçücük adada adeta kaderlerine terk edildiğine işaret edilmiştir.

3.5.3. Suriyeliler'in Güvenlik, Şiddet ve Suçun Faili Olmaları ile İlgili Haberler

2020-2022 yılları arasında Türkiye'den Hürriyet, Sözcü, Yenişafak, Almanya'dan Der Spiegel ve Deutsche Welle, Yunanistan'dan Ekathimerini ve Greekreporter ile İtalya'dan ANSA gazete, dergi ve haber ajanlarının internet sitelerinde yapılan araştırma sonucu, güvenlik, şiddet, tehdit ve suçun uygulayıcısı olduğu kabul edilen Suriyeliler ile ilgili 336 haber saptanmıştır. Bu haberler içerisinde Suriyeliler'in yaşadıklarıyla ilgili vurgulamalarda ön plana çıkanlar araştırmaya dâhil edilmiştir. Haberlerin başlık, spot ve metinleri nitel içerik analizi yöntemi ile değerlendirilerek yorumlanmıştır.

3.5.3.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi

Göç ettikleri ülkelerde şiddete bulaşarak ve insanların yaşamını tehdit ederek güvenlik sorununa neden olanlar ile ilgili haberlerin başlıklarına dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

"Bekçiye biber gazı sıkıp kaçtı!" (YeniŞafak, 26 Nisan 2020).

“Şüpheli Suriyeli terörist Hollanda'ya iade edildi” (Ekathimerini, 27 Ocak 2021).

“Ankara'da Suriyeli büyücü çetesi çökertildi: 13 gözaltı” (Hürriyet, 10 Şubat 2021).

“Bıçaklı kavga sonrası sığınmacılara tepki: 2 yaralı” (Sözcü, 11 Ağustos 2021).

“Ankara'daki bıçaklı kavgada yaralanan Emirhan hayatını kaybetti” (Hürriyet, 11 Ağustos 2021).

“Ankara Altındağ'da iki kişiyi yaralayan yabancı uyruklu iki kişi gözaltına alındı” (Sözcü, 11 Ağustos 2021).

“Ankara'da tehlikeli gerginlik: İki kişi bıçaklandı 100 kişilik grup işyerleri ve araçlara zarar verdi” (YeniŞafak, 11 Ağustos 2021).

“Altındağ'da o gece neler oldu?” (Hürriyet, 12 Ağustos 2021).

“Altındağ'da büyük provokasyon: Yabancı uyruklulara saldırıp polis aracını taşıdılar” (YeniŞafak, 12 Ağustos 2021).

“Suriyeli halk elektronik şarkıcısı Omar Souleyman Türkiye'de geçici olarak gözaltına alındı” (DerSpigel, 18 Kasım 2021).

“Suriyeli genci öldüren polise 25 yıl hapis” (Sözcü, 22 Aralık 2021).

“Türkiye, ABD'li diplomatı sahte pasaport satmaktan tutukladı” (DW, 23 Aralık 2021).

“Almanya, Suriyeli doktoru işkenceden yargıladı” (DW, 19 Ocak 2022).

“Koreli YouTuber'e Suriyeli tacizine soruşturma” (Sözcü, 28 Şubat 2022).

“Suriyeli işyeri sahibi, sandalyesini caddeye koyup etrafa küfür etti” (Sözcü, 12 Nisan 2022).

“Savcılık talimat verdi: Bağcılar'da yol kesip tehditler savuran Suriyeli gözaltına alındı” (YeniŞafak, 12 Nisan 2022).

“İstanbul'da yol kesen Suriyeli gözaltında” (Hürriyet, 13 Nisan 2022).

“Sandalyeye oturup tehditler savuran Suriyeli esnaf sınır dışı edilecek” (Sözcü, 13 Nisan 2022).

“Göçmen kaçakçılığıyla bağlantılı STK üyeleri” (Ekathimerini, 20 Temmuz 2021).

“İçinde 70 kişi bulunan yelkenli tekneden iki kişi tutuklandı” (Ekathimerini, 5 Nisan 2022).

“Sosyal medyada küfür eden Suriyeli gözaltına alındı” (Hürriyet, 21 Nisan 2022).

“İki yaşındaki Seyfan bebeğe eziyet davasında karar: Babaya indirimsiz bir yıl hapis cezası” (YeniŞafak, 27 Nisan 2022).

“Yol kesen Suriyeli'ye sınır dışı” (Hürriyet, 14 Nisan 2022).

“İngiltere’de üniversite hocası kocası tarafından öldürüldü” (Ansa, 6 Haziran 2022).

Sözcü gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde yayınlanan haberde kullanılan *“Bıçaklı kavga sonrası sığınmacılara tepki: 2 yaralı”* başlıkla olay, iki grup arasında meydana gelen adli bir vakadan ziyade sığınmacılar üzerinden yaşanan ürkütücü bir durummuş gibi aktarılmaktadır. Başlıkta olayı gerçekleştiren kişi çoğul bir şekilde belirtilmiş, böylelikle bir kişinin davranışı tüm sığınmacıları kapsayıcı biçimde genelleştirilmiştir. Sığınmacı olarak nitelendirilenleri zan altına alan başlıkla, bu insanlar sorun çıkaran ve şiddet olaylarının faili olarak ön plana çıkarılmıştır.

Aynı konu ile ilgili olarak Hürriyet gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde *“Ankara’daki bıçaklı kavgada yaralanan Emirhan hayatını kaybetti”* ile YeniŞafak gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde *“Ankara’da tehlikeli gerginlik: İki kişi bıçaklandı 100 kişilik grup işyerleri ve araçlara zarar verdi”* başlıklarında yaşanan olayın taraflarına yer verilmeyerek ayrıştırma yapılmamış, buna karşın YeniŞafak gazetesinin başlığında yer verilen “tehlikeli gerginlik” ifadesi ile negatif anlamlar barındıran iki kelime birlikte kullanılarak pekiştirme yapılmış, böylelikle yaşanan olaydan duyulması beklenen kaygının düzeyi yükseltilmiştir.

YeniŞafak gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde *“Savcılık talimat verdi: Bağcılar’da yol kesip tehditler savuran Suriyeli gözaltına alındı”* ve Hürriyet gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde *“İstanbul’da yol kesen Suriyeli gözaltında”* başlıkları ile Suriyeli bir sığınmacının hareketi, toplumda infiale neden olan bir olay şeklinde yansıtılmıştır. Genel olarak ıssız yollarda soygun yapma ya da terör olayı gerçekleştirme amacına hizmet eden eylemler için kullanılan ‘yol kesme’ ifadesi ile çoğunlukla kırsal kesimlerde görülen bu olumsuz olayın Suriyeliler tarafından şehirlerin merkezini taşıdığı, böylelikle şehirlerdeki güven ortamının ortadan kalktığı hissettirilmiş, buna neden olan sığınmacılar, sorun çıkaran ve huzuru bozan bir unsur şeklinde betimlenmiştir. Sözcü gazetesinin internet sitesinde Günün Haberi bölümünde ise *“Suriyeli işyeri sahibi, sandalyesini caddeye koyup etrafa küfür etti”* başlığı ile Suriyeliler, kural tanımayan, istedikleri gibi yaşayan ve genel toplum yapısını önemsemeyerek şiddete kaynaklık eden sorunlu kişiler olarak tasvir edilmiştir.

Hürriyet gazetesinin internet sitesinde Haber bölümünde yer alan *“Ankara’da Suriyeli büyücü çetesi çökertildi: 13 gözaltı”* haberinin başlığı, suç teşkil eden bir eylemin

ön plana çıkarılmasından ziyade, bu suçu işleyenlerin kimliklerine vurgu yapmıştır. Sihir, muska gibi maddi-manevi araçların kötüye kullanılması ile insanların kandırılması olarak tanımlanan büyücülük, parasal ve duygusal yönden bireylerin sömürülmesine kaynaklık eden bir suç olarak kimin tarafından yapılırsa yapılsın cezai bir yaptırıma tabi iken ‘Suriyeli’ kelimesine yer verilerek bu fiilin sadece onlar tarafından yapıldığı algısı oluşturulmaya, böylelikle Suriyeliler’in suça meyilli olduğu gibi bir pekiştirme yapılmaya çalışılmıştır.

İtalya’daki ANSA haber ajansının internet sitesinde Genel Haberler bölümünde yer alan haber için kullanılan “*İngiltere’de üniversite hocası kocası tarafından öldürüldü*” başlığında, Türkiye’dekine benzer bir kadın cinayeti vakası aktarılmakta, buna karşın öldürülen kişinin kadın olduğu vurgusunun yapılmaması önem arz etmektedir. Hâlbuki bu çalışmada incelenen ülkeler arasında yer alan Türkiye’de kadınlara yönelik cinayetlerde “kadın” vurgusunun ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Başlıkta, ölen ve öldüren kişinin uyruğu ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemesi dikkat çekmektedir.

Almanya’daki DerSpigel dergisinin internet sitesinde Kültür bölümünde yayınlanan “*Suriyeli elektronik halk şarkıcısı Omar Souleyman Türkiye’de geçici olarak gözaltına alındı*” haber başlığında, ülkesinden ayrıldıktan sonra Türkiye’de yaşamını devam ettiren Omar Souleyman’ın yaşadıkları aktarılmaktadır. “*Suriyeli*” ifadesi ile uyruğu ön plana çıkarılan Souleyman’ın sanatçı kimliğine vurgu yapılmakta, ne için gözaltına alındığı aktarılmayarak, Türkiye’de sanatçıların baskı altında olduğu düşüncesinin oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir.

Yunanistan’daki Ekathimerini gazetesinin internet sitesinde Haberler bölümündeki “*Göçmen kaçakçılığıyla bağlantılı STK üyeleri*” haberi için kullanılan başlıkta, toplum yararına çalışmak amacıyla kurulan Sivil Toplum Kuruluşu (STK) üyelerinden bazılarının karıştığı kaçakçılık suçuna dikkat çekilmektedir. Avrupa Birliği Kolluk Kuvvetleri İşbirliği Ajansı (EUROPOL) tarafından hazırlanan “Avrupa Organize Suç Tehdit Değerlendirmesi”nde ön plana çıkan organize suçlar arasında yer alan göçmen kaçakçılığına (EUROPOL, 2009: 19-24), genel olarak toplumlardaki problemleri bağımsız bir şekilde değerlendirerek insanlara bilgi verme ve çözümler ortaya koyma işlevine sahip STK üyelerinin karışması, daha iyi bir yaşam için Avrupa’ya gitmeye

alışan mültecilerin kendilerine yardımcı olacaklarını zannettikleri insanlar tarafından smrldklerini ortaya koymaktadır.

Suça karışan göçmenler ile ilgili haberlerde yer alan spotlara dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Ankara’nın Altındağ ilçesindeki parkta mahalle sakinleri ile yabancı uyruklu vatandaşlar arasında çıkan bıçaklı kavgada, 2 Türk vatandaşı yaralandı. Olayın ardından bir araya gelen yaklaşık 100 kişilik grup, yabancılara ait işyerleri ile araçlarına zarar verdi. Yaşanan gerginlik, olay yerine gelen Altındağ Kaymakamı Cumali Atilla’nın mahalle sakinleriyle görüşerek, evlerine dönmeleri konusunda ikna etmesiyle sona erdi.” (Sözcü, 11 Ağustos 2021).

“Ankara’nın Altındağ ilçesindeki parkta mahalle sakinleri ile yabancı uyruklu vatandaşlar arasında çıkan bıçaklı kavgada, iki Türk vatandaşı yaralandı. Olayın ardından bir araya gelen yaklaşık 100 kişilik grup, yabancılara ait işyerleri ile araçlarına zarar verdi.” (Yenişafak, 11 Ağustos 2021).

“nceki gece Ankara’nın Altındağ ilçesini ayağa kaldıran bir kavga, cinayetle sonlandı. Suriyeli bir grupla tartışan 18 yaşındaki iki genç bıçaklandı. Gençlerden Emirhan Yalçın hayatını kaybetti, 2 Suriyeli gözaltına alındı. Peki ne oldu da ile karıştı? İşte parkta lamba kavgasıyla başlayan olayların perde arkası...” (Hürriyet, 12 Ağustos 2021).

Sözcü gazetesinde “Bıçaklı kavga sonrası sığınmacılara tepki: 2 yaralı” başlıklı haberin spotunda yaşanan bıçaklı kavga, iki grup arasında yaşanan olaydan ziyade yaralanan kişilerin uyrukları ön plana çıkarılarak ele alınmış, “mahalle sakinleri” ve “yabancı uyruklu vatandaşlar” ifadeleri ile ayrıştırıcı bir üslup tercih edilmiştir. Kavganın detaylı bir şekilde anlatıldığı spotta, “yaklaşık 100 kişilik grup”, “yabancılara ait işyerleri ile araçlarına zarar verdi”, “Kaymakam mahalle sakinleriyle görüşerek ikna etti” ifadeleri ile ykleştirme yapılırken aynı zamanda kışkırtıcı bir dil kullanılmıştır. Bu tarz olaylarda ortaya konulacak tavrın ne şekilde olacağı ile ilgili negatif bir yönlendirme yapılmış, böylelikle yabancılarla ilgili yaşanan problemlerde cezanın toplum tarafından verilmesi düşüncesi hissettirilmiştir.

Aynı konu ile ilgili olarak Hürriyet gazetesinde “Altındağ’da o gece neler oldu?” ve Yenişafak gazetesinde “Ankara’da tehlikeli gerginlik: İki kişi bıçaklandı 100 kişilik grup işyerleri ve araçlara zarar verdi” başlıklı haberlerin spotunda da tıpkı Sözcü gazetesinde olduğu gibi kimliğe vurgu yapılmıştır. Olumsuz bir dilin kullanıldığı Hürriyet gazetesinin spotunda yer verilen “ilçeyi ayağa kaldıran bir kavga” ifadesi ile abartılı bir

dil kullanılmış, sınırlı sayıda insanın katıldığı toplumsal bir olay tüm ilçeye mal edilerek kamuoyu olumsuz bir şekilde yönlendirilmeye çalışılmıştır.

“Bağcılar Çınar Mahallesi’nde Suriyeli H.H. geçen pazar dükkanının önündeki yola, sandalyesini koyarak oturdu. Sokaktan geçenlere laf atan Suriyeli’nin oturduğu sandalyenin yolu kapatması nedeniyle bir araç geçemedi. Aracından inen sürücü, H.H. ’yi sandalyeyi kaldırması için uyardı. Öfkelenen H.H., sürücüye eşinin yanında küfür etti. Sokağa toplanan mahalleli ise Suriyeli’ye tepki gösterdi.” (Hürriyet, 13 Nisan 2022).

“Bağcılar’da yolun ortasına koyduğu sandalyede oturan ve iddiaya göre gelen geçene laf atan Suriyeli esnaf H.H. savcılık talimatıyla gözaltına alındı. H.H.’nin "Erkek olan buraya gelsin" diye bağırıp tehditlerde bulunduğu video, sosyal medyada infiale neden olmuştu.” (YeniŞafak, 12 Nisan 2022).

“Bağcılar’da bir araç sürücüsü, caddeye sandalye koyan Suriyeli işyeri sahibi arasında çıkan tartışma kavgaya dönüştü.” (Sözcü, 12 Nisan 2022).

Suriyeli bir esnaf olan H.H.’nin öznesi olduğu, “İstanbul’da yol kesen Suriyeli gözaltında” başlığı ile Hürriyet gazetesinde yayınlanan haberin spotunda H.’nin sandalyesi ile yolda oturması, insanlarla yaşadığı ağız dalaşı, yaşanan tartışmalar vb. tüm davranışları okuyucunun zihninde canlandırabileceği detaylı bir şekilde hikâyeleştirilerek anlatılmıştır. Sandalye ile yolda oturma davranışı, ancak güvenliği sağlama ya da terör kaynaklı olaylarda karşılaşılabilecek bir durumu tanımlarken kullanılan “yol kapatma” gibi mübalağalı bir ifade ile yansıtılarak basit bir olay bağlamından koparılarak önemli bir güvenlik sorunuymuş gibi yansıtılmıştır. Sürücünün yolu açması uyarısına H.’nin verdiği tepki “öfke” kelimesi ile aktararak ‘Hem suçlu hem güçlü’ deyiminde olduğu gibi haksızken üste çıkmaya çalışan bir tutuma işaret edilmiştir. “eşinin yanında küfür etti” ifadesinde yer verilen “eş” detayı ile H.’nin, toplumda önemli bir yere sahip olan ailenin temel taşı kabul edilen kadının yanında kocasına küfür edilmesi kınayıcı bir dille aktararak, mültecilerin kutsal olan aile yapısına saygı duymadıkları, bu yapıya zarar verici herhangi bir tavrı kolaylıkla yapabildikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Aynı olay ile ilgili YeniŞafak gazetesinde yayınlanan “Savcılık talimat verdi: Bağcılar’da yol kesip tehditler savuran Suriyeli gözaltına alındı” haberinin spotunda, Suriyeli H.H.’nin sandalye ile oturma davranışı tüm yolu kapatmış gibi abartılı bir dille aktarılmış, “Erkek olan buraya gelsin” ifadesine tırnak içerisinde verilmek suretiyle dikkat çekilmiş, H.’nin olay yerinde bulunanları erkek gibi görmediği ve kadın imasında bulunduğu, böylelikle cesaretin ya da haksızlıklara karşı koymanın sadece erkeklere has bir durum olduğu gibi cinsiyetçi bir dil kullanılmıştır.

“Ankara’da dua okuma, muska yazma gibi yöntemleri kullanıp, büyü yaptıklarını iddia ederek dolandırıcılık yapan Suriyeli ‘büyücü çetesi’ polis operasyonu ile çökertildi. 1 yıl öncesine kadar belediyeden yemek yardımı alırken şimdi lüks yaşam sürdürdüğü belirlenen 13 kişi, gözaltına alındı.”

“Ankara’da Suriyeli büyüücü çetesi çökertildi: 13 gözaltı” başlığı ile Hürriyet gazetesinde yayınlanan haberin spotunda, insanların içerisinde bulundukları belirsizliği ortadan kaldırma, gelecek hakkında fikir sahibi olma, istediği şeyleri elde etme, başarısızlığı gerekçelendirme, merak ettiği şeyleri öğrenme vb. nedenlerle başvurduğu büyüculük, dua ve muska gibi dini argümanlar üzerinden aktararak, uğurlu olduğuna inanılan cisimler, tılsımlar, isimler, sayılar, renkler gibi çeşitli nesnelerle yapılan büyüculük sadece inançlardan beslenen bir davranış olarak sunulmuştur. *Spotta, “1 yıl öncesine kadar belediyeden yemek yardımı alırken şimdi lüks yaşam sürdürdüğü belirlenen 13 kişi”* ifadesi ile çeşitli nedenlerle ülkesini terk ederek Türkiye’ye sığınan insanlara yapılan yardımlar hatırlatılarak minnet duymaları gerektiği hissettirilmiş, kanun dışı yollarla elde edilmiş olsa dahi içerisinde bulundukları *“lüks yaşamı”* hak etmedikleri göndermesi yapılmış, böylelikle mültecilerin yaşam standartlarındaki değişiklik suçmuş gibi negatif bir dille aktarılmıştır.

“Polis hafta sonu yaptığı açıklamada, İngiltere’de 52 yaşındaki bir İtalyan üniversite öğretim görevlisinin geçen Çarşamba günü Suriyeli Türk kocası tarafından öldürüldüğünü söyledi.”

İtalya’daki ANSA haber ajansında yayınlanan *“İngiltere’de üniversite hocası kocası tarafından öldürüldü”* haber spotunda, İngiltere’de bir üniversitede yaşayan İtalyan bir kadın akademisyenin yaşadığı vahşete yer verilmekte, kadın öğretim üyesinin kocasının ismine yer verilmemesine karşın uyuğunun yazıldığı görülmekte, spotta fazla bir detay olmaması dikkat çekmektedir.

“Bir zamanlar Suriye’de bir düğün şarkıcısıydı ve müziği batı dans pistlerinde de çalındı. Şimdi Omar Souleyman Türkiye’de tutuklandı, iddiaya göre terör şüphesi var. Havada bir sürgün var.”

Almanya’daki DerSpigel dergisinde *“Suriyeli elektronik halk şarkıcısı Omar Souleyman Türkiye’de geçici olarak gözaltına alındı”* haberinin spotunda, Türkiye’de müzisyen olarak çalışan Omar Souleyman’ın yaşadıklarına yer verilmiştir. Düğünlerde şarkı söyleyen Souleyman’ın yaptığı müziklerin sadece Arap coğrafyasında değil Avrupa’da da çalındığı *“batı”* ifadesi ile ima edilerek *“doğu-batı”* ayrımı yapılmıştır. Souleyman’ın tutuklanma nedeninin terör olduğunun aktarıldığı spotta, *“Havada bir*

sürgün var” ifadesi ile mahkeme sürecine dair herhangi bir bilgi olmamasına karşın kesinleşmiş bir kararın var olduğu hissettirilerek ihtimal üzerinden bir değerlendirme yapıldığı görülmektedir.

“Dört sivil toplum kuruluşu üyesi de dahil olmak üzere on yabancı uyruklu, göçmenlerin kuzeydoğu Ege'deki adalar üzerinden Yunanistan'a yasadışı girişini kolaylaştırmak, casusluk yapmak ve göçmenlik yasalarını ihlal etmekle suçlanıyor.”

Yunanistan'daki Ekathimerini gazetesindeki *“Göçmen kaçakçılığıyla bağlantılı STK üyeleri”* haberinin spotunda, emniyet güçleri tarafından yapılan operasyonla yakalanan STK üyesi dört kişinin yanı sıra 6 yabancı uyruklunun da karıştığı göçmen kaçakçılığının kapsamı anlatılmakta, şüphelilerin kaçakçılıkla ilgili yasadışı faaliyetlerinin yanı sıra casusluk yaptıklarına da dikkat çekilmektedir.

Suçun faili olan göçmenler ile ilgili haberlere dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“[...] Yaşanan olayın ardından mahalle sakinleri, olayın yaşandığı parkta toplanarak tepki gösterdi. Yaklaşık 100 kişi, yabancılara ait iş yerleri ve araçlarına zarar verdi. Polis ekipleri, olayları güçlükle yatıştırdı. Ardından olay yerine gelen Altındağ Kaymakamı Cumali Atilla mahalle sakinleriyle görüşerek, evlerine dönmeleri konusunda ikna etti.”

“[...] Olayın ardından ilçede mahalle sakinleri ile yabancı uyruklu kişiler arasında gerginlik yaşandı. Polis mahallede geniş güvenlik önlemi aldı. Kalabalık, Kaymakam Cumali Atilla'nın da araya girmesiyle sakinleştirildi. İki şüpheli, emniyetteki işlemlerinin ardından adliyeye sevk edildi. Şüpheliler savcılık sorgularından sonra 'tasarlayarak öldürme' suçundan tutuklanmaları talebiyle sulh ceza hakimliğine sevk edildi. Öte yandan iki grubun parkta otururken birbirlerine bakarak laf atmaları üzerine başladığı belirtildi.”

Ankara'nın Altındağ ilçesinde meydana gelen ve günlerce ülke gündemini meşgul eden olayla ilgili yapılan haberlerde, kullanılan başlık ve spotlara yansıyan ayrıştırıcı ve genelleşici dilin haber metinlerine çok fazla yansımadağı gözlenmiştir. Haberi ulusal bir haber ajansından alıntılanarak kullanan Sözcü ve YeniŞafak gazetelerinde benzer bir dil kullanılmış, spot bölümlerinde de yer verilen *“Yaklaşık 100 kişi, yabancılara ait iş yerleri ve araçlarına zarar verdi”* cümlesi herhangi bir değişikliğe uğramadan yeniden tekrarlanarak bu gibi durumlarda çözümü güvenlik kuvvetlerinden beklemek yerine nasıl davranılması gerektiği ile ilgili olumsuz bir yönlendirme ve pekiştirme yapıldığı anlaşılmaktadır.

Hürriyet gazetesinin de haber metninde kavganın tarafı olan kişilerin uyuğuna yer vermemekle beraber “mahalle sakinleri” ve “yabancı uyruklu kişiler” ifadeleri ile ötekileştirme yaptığı gözlenmiştir. Sonu cinayetle biten kavganın nedenine yer verilen metinde “iki grubun parkta otururken birbirlerine bakarak laf atmaları üzerine başladığı belirtildi” cümlesi ile yaşanan kavganın basit olayın büyümesi ile meydana geldiği, hayatını kaybeden ve katil olan kişilerin anlamsız bir kavganın kurbanı olduğu hissettirilmektedir.

“Korna çalınmasına sinirlenen işyeri sahibi, aracı içinde ailesinin de bulunduğu sırada sürücüye küfür etti. Küfür edilmesine sinirlenen sürücü aracından inerek dükkan camına kafa attı. ...bir mahalle sakini; ‘Suriyeliler buradan geçen kadınlara kızlara küfür ediyorlar. Burada Türk kimse var mı, Türk dükkanı. Adamlar Halep Caddesi diye kart bastırmışlar buraya. Milletin karısına laf atıyorlar. Eşinin yanında ailesine küfür etti.” dedi. [...] dükkanın kepengini açarak tekrar dışarı çıkan ve Suriyeli olduğu çevredekiler tarafından belirtilen dükkan sahibi, sandalyeyi tekrar yola koydu. Ayak ayak üstüne atarak oturan dükkan sahibi, tekrar küfür ederek bağırmaya başladı.” (Sözcü, 12 Nisan 2022).

“İddiaya göre, sokaktan geçen bir sürücü dükkanın önünde, yol kenarında oturan Suriye uyruklu esnaf H.H.’yi trafiği engellediği gerekçesiyle uyardı. Bunun üzerine sürücü ile Suriyeli esnaf arasında tartışma çıktı. Ardından başkalarının da olaya dahil olmasıyla sokakta ortalık birbirine girdi. Bu sırada H.H. dükkanından sandalyeyi tekrar çıkararak, “Erkek olan buraya gelsin” diye bağırıp etrafa tehditler savurdu.” (Yenişafak, 12 Nisan 2022).

“Sokaktan geçenlere laf atan Suriyeli’nin oturduğu sandalyenin yolu kapatması nedeniyle bir araç geçemedi. Aracından inen sürücü, H.H.’yi sandalyeyi kaldırması için uyardı. Öfkelenen H.H., sürücüye eşinin yanında küfür etti. Sokağa toplanan mahalleli ise Suriyeli’ye tepki gösterdi. Vatandaşların kaldırdığı sandalyeyi yeniden yola koyup oturan H.H. ‘Erkek olan buraya gelsin’ diyerek mahalleliye meydan okudu. Mahalle sakinleri, polise haber verdi. Polis geldiğinde de tehditlerini sürdüren H.H. polis merkezine götürüldü.” (Hürriyet, 13 Nisan 2022).

İstanbul’un Bağcılar ilçesinde yaşanan kavgaya dair detayların aktarıldığı Sözcü gazetesindeki haberin metninde sandalyede oturduğu sırada korna çalan sürücüye küfür eden kişi üzerinden Suriyeliler’in küfürbaz yani nerede nasıl davranacağını bilmeyen, şiddet eğilimli ve saygısız olduklarına işaret edilmekte, “Milletin karısına laf atıyorlar” genelleştirmesi ile her gördükleri kadını taciz etmeyi olağan kabul eden ve bu eylemi yaparken hiçbir şeyden korkmayan birer namus düşmanı olarak yansıtılmaktadır. Metinde dikkat çekmek amacıyla tırnak içerisinde verilen “Halep Caddesi diye kart bastırmışlar” ara başlığı ile Suriyeliler’in yaşadıkları yerin hukuki kimliğine saygı duymadıkları, kendi

memleketlerine benzetmeye çalıştıkları semtlerdeki Türkleri ötekileştirdikleri bunu da herhangi bir çekinme hissi duymadan davranışlarıyla ortaya koyduklarına işaret edilmektedir.

YeniŞafak gazetesinde “*Savcılık talimat verdi: Bağcılar'da yol kesip tehditler savuran Suriyeli gözaltına alındı*” haberinde Suriyeli esnaf H.H.’nin caddede oturduğu sandalye ile trafiği engellemesinden dolayı kendisine uyarın sürücüyü tartışması detaylı bir şekilde anlatılarak, H.’nin yapılan uyarıyı dikkate almadığı aksine sosyal yaşam düzeni içerisinde şiddeti normalleştiren bir tavır takındığı ortaya konulmaktadır. Metinde kullanılan iki ara başlıktan biri olan “*Gözaltına alındı*” ifadesi tırnak içerisinde verilmez iken “*Erkek olan buraya gelsin*” ara başlığı, dikkat çekmesi kastıyla tırnak içerisinde verilmiştir. Tartışma anlarında kızgınlıktan kaynaklı özensiz bir şekilde söylenebilen bir sözün özellikle vurgulanması ile Suriyeliler cinsiyetçi bir tutum sergileyen kaba, rahatsız edici ve nezaket dışı insanlar şeklinde gösterilmiş, bunun yanı sıra kadınların haksızlıklar karşısında seslerinin çıkmadığı/çıkamayacağı cesaretin sadece erkeklere özgü olduğu düşüncesi hissettirilmektedir.

Aynı olayla ilgili Hürriyet gazetesindeki haber metninde Sözcü ve YeniŞafak gazetelerinde olmayan bir bilgiye yer verilerek “*Sokaktan geçenlere laf atan Suriyeli*” ifadesi ile H.H., arizi bir ruh haline sahip olan problemlili ve saldırgan bir kişilik olarak takdim edilmiş, “*Öfkelenen H.H., sürücüye eşinin yanında küfür etti*” cümlesi ile H.’nin saldırgan, kızgınlık ve hiddetle hareket eden, eşin yanında yapılmaması gereken bir davranışı sergileyen kural tanımaz birisi olduğuna işaret edilmiştir. “Mahalleliye meydan okudu” ve “Polis geldiğinde de tehditlerini sürdürdü” ifadeleri ile H.’nin bir sığınmacı olarak sesini çıkarmaması gerekirken haddini aştığını, üstünlüğünü ortaya koymak amacıyla hiçbir şeyden korkmadığını göstermeye çalıştığını, kanunu temsil eden unsurlar yer alan polisin yanında dahi tehditler savurmasının aşırı cüretkâr bir tavır olduğu ortaya konularak, Suriyeli sığınmacı üzerinden negatif bir bakış geliştirilmiştir.

“[...] 'büyü yapma' bahanesiyle dolandırıcılık yapan hepsi de Suriyeli çete tespit edildi. Şüphelilerin Altındağ ilçesinde bir evi özel eşyalarla dizayn edip, büyü merkezine dönüştürdüğü belirlendi. Şüphelilerin, mağdurları buraya davet edip, para karşılığında dua okuma, muska yazma gibi yöntemlerle büyü yaparak sorunlarını çözdüklerini iddia ettikleri tespit edildi. [...] Büyü merkezi olarak kullanılan evde yapılan aramada ele geçirilen eşyalar ise polisleri bile şaşkına çevirdi. Evde, büyü yapmada kullanıldığı öğrenilen kuru öküz kafası, küçük oyuncak bebekler, kırmızı renkli heykeller ve sandalyeye

halatla bağlanmış oyuncak bebekler ele geçirildi. [...] gözaltına alınan Suriye uyruklu şüphelilerin 1 yıl öncesine kadar belediyeden yemek yardımı aldığı, son 1 yıldır ise büyü yapma vaadiyle vatandaşlardan dolandırdıkları paralarla cip ve villa satın alarak, lüks yaşam sürdüğü belirlendi.”

Hürriyet gazetesinde yer alan “Ankara’da Suriyeli büyücü çetesi çökertildi: 13 gözaltı” haberinde, insanların içerisinde bulunduğu çaresizlikten yararlanma ya da kötü niyetli kişilere yardım etmeyi de bünyesinde barındığı için toplumda genel olarak hoş karşılanmayan, TCK 158’e göre nitelikli dolandırıcılık teşkil ettiği için 3 ila 10 yıl arasında bir hapis cezası (Türk Ceza Kanunu, 2004) yaptırımına tabi olan büyücülük, yapan kişinin uyruğundan yapısından bağımsız olarak cezai işlem görmekte iken bu davranışı yapanların uyruğuna ‘Suriyeli’ kelimesi ile vurgu yapılmakta, böylelikle hem ahlak dışı bir davranış hem de kanuni bir suç olan eylemin Suriyeliler’le özdeşleştirildiği görülmektedir. Kınanan bir davranış olan büyücülükte kullanılan nesnelerin polisleri dahi şaşırttığına vurgu yapılarak bu işi profesyonel bir şekilde gerçekleştirdiklerine dikkat çekilmekte, böylelikle Suriyeliler’e yönelik tepkinin boyutu artırılmaktadır. Gözaltına alınanların belediyeden yardım alırken lüks yaşama kavuşmaları, kötü bir durummuş gibi gösterilmekte, eşya ve giyim harcamalarında aşırıya gittikleri vurgulanarak gösteriş ve şatafata layık olmadıklarına işaret edilmektedir.

“Kuzey İtalya’daki Brescia yakınlarındaki Bagnolo Mella’dan Antonella Castelledere’nin ilkokulda bir kızı vardı. Polis, İngiliz pasaportu olan kocasının, Suffolk Üniversitesi’nde kıdemli öğretim görevlisi olma konusundaki akademik başarısını kıskandığı için onu bıçaklayarak öldürdüğünü iddia etti. İddia edilen cinayet, Londra’nın doğusundaki Colchester’daki aile evinde gerçekleşti. Hafif yaralı olarak hastaneye kaldırılan koca tutuklandı. Polis, “Başka kimseyi aramıyoruz” dedi.

İtalya’daki ANSA haber ajansında yayınlanan “İngiltere’de üniversite hocası kocası tarafından öldürüldü” haber metninde, hayatını kaybeden Antonella Castelledere’nin küçük bir kızı olduğundan bahsedilmekte, bir üniversitede aldığı akademik görevden dolayı eşinin kıskançlığına maruz kalarak hayatını kaybettiği belirtilmektedir. Katil kocanın isminin yer almadığı metinde, cinayete dair fazla bir detay verilmediği, böylelikle sadece haberin verilmesine odaklanıldığı yaşanan olayın kadın cinayetine indirgenmediği görülmektedir.

“Suriyeli şarkıcı Omar Souleyman Türkiye’de geçici olarak tutuklandı. Şarkıcıya yakın bir kaynağın Alman Basın Ajansı’na verdiği demeçte, Türkiye’nin güneydoğusundaki Urfa ilinde polisin Souleyman’ı Çarşamba gününden bu yana tuttuğunu söyledi. İddialar hakkında hiçbir şey bilinmiyor.

Perşembe akşamı yerel basında Omar Souleyman'ın bir sağlık muayenesinin ardından valiliğin teşvikiyle bir mülteci kampına nakledildiği ve sınır dışı edilmesinin talep edildiği bildirildi.

Souleyman, aslen düğün şarkıcısı olarak çalıştığı Suriye'den ve birkaç yıldır Türkiye'de yaşıyor. 55 yaşındaki oyuncu, "Warni Warni" gibi şarkılar ve Orta Doğu'ya özgü tekno ve halk müziğinin eşsiz karışımıyla tanınıyor. Elektronik ve geleneksel müziğin melodik karışımı, Souleyman'ın uluslararası beğenisini kazandı. Diğerlerinin yanı sıra, Blur grubundan müzisyen Björk ve Damon Albarn ile çalıştı. Aralık 2013'te Oslo'daki Nobel Barış Ödülü töreninde sahne aldı. İngiliz 'Koruyucu', Süleyman'ın yasaklı Kürt İşçi Partisi PKK üyesi olmakla suçlandığını bildirdi. Ancak, bu bağlamda Souleyman tarafından tutuklama nedeni olarak doğrulanmadı."

Almanya'daki DerSpigel dergisinde "Suriyeli elektronik halk şarkıcısı Omar Souleyman Türkiye'de geçici olarak gözaltına alındı" haberinin metninde, Suriyeli bir şarkıcı olan Omar Souleyman'ın Türkiye'de tutuklanmasına dair bilgilere yer verilmekte, haberin ilk bölümlerinde "İddialar hakkında hiçbir şey bilinmiyor" ifadesi ile Souleyman'a yapılan işlemin kamuoyundan gizlenen bir yönü varmış gibi yansıtılmakta iken haberin son bölümlerinde yer alan, "[...] yasaklı Kürt İşçi Partisi PKK üyesi olmakla suçlandı" ifadesi ile Souleyman'ın hangi gerekçe ile tutuklandığından bahsedilmektedir. Bu da haberde bilgilerin birbiriyle çeliştiğini, gerçek bilgilerin okuyucunun dikkatinden kaçırıldığını göstermektedir.

"[...] Orta Doğu'ya özgü tekno ve halk müziğinin eşsiz karışımıyla tanınıyor. Souleyman'ın elektronik ve geleneksel müziğin melodik karışımı uluslararası beğeni kazandı. [...] Nobel Barış Ödülü töreninde sahne aldı" ifadesi ile detaylı bir anlatımın yapıldığı haberde, Souleyman'ın sanatçı kimliği ön plana çıkarılmakta, uluslararası alanda beğenilen bir sanatçının haksızlığa uğradığı ve Nobel Barış Ödülü töreninde sahne alan Souleyman'ın terör şüphesiyle tutuklanması bilgisini yer verilerek yaşanan ironiye dikkat çekilmekte, bu durumun anlamlandırılmadığı düşüncesi hissettirilmektedir.

"Dört STK üyesinin bir Norveçli, bir Amerikalı ve iki İngiliz, diğerlerinin ise Suriyeli ve Afgan olduğu bildiriliyor. Yunan Polisi'nin Pazartesi günü Midilli'ye ilişkin basın brifingine göre, şüpheliler en azından Haziran 2020'nin başından beri aktif ve 'örgütlü yasadışı göçmen kaçakçılığı çetelerine önemli yardım sağlıyordu.'

İnsani saikleri öne sürerek, Türkiye'den göçmen akışını kolaylaştıran istihbarat sağlamak ve almak için kapalı sosyal medya gruplarını kullandıkları iddia ediliyor. Polis, Ulusal İstihbarat Teşkilatı ve terörle mücadele biriminin de aylarca süren soruşturmaya katıldığını söyledi."

Yunanistan'daki Ekathimerini gazetesinde yer alan “*Göçmen kaçakçılığıyla bağlantılı STK üyeleri*” başlıklı haberde, başlıkta ve spot bölümde yer verilmeyen kaçakçıların uyruklarından bahsedilmekte, Avrupalı ve Amerikalı STK üyelerinin yanı sıra Suriye ve Afgan ifadeleri ile işlenen kaçakçılık suçunun uluslararası boyutu ortaya konulmaktadır. Şüphelilerin, hangi STK ya da STK’lardan oldukları ile ilgili bir bilginin olmadığı metinde, zanlıların mültecileri Yunanistan’a kaçıran örgüte ciddi katkılar sağladığı bunu yaparken de insani sebepleri ön plana çıkarmak için STK’lar üzerinden sosyal medya aracılığı ile bilgi aktarımı yaptıklarına işaret edilmektedir.

3.5.4. Suriyeliler’in Ekonomik Yaşamda Oluşturduğu Olumsuz Etkiler İle İlgili Haberler

2020-2022 yılları arasında Türkiye’den Hürriyet, Sözcü, Yenişafak, Almanya’dan Der Spiegel ve Deutsche Welle, Yunanistan’dan Ekathimerini ve Greekreporter ile İtalya’dan ANSA gazete, dergi ve haber ajanlarının internet sitelerinde yapılan tarama sonucunda, ekonomiye olan etkileri ile şehirlerin iktisadi durumunu olumsuz yönde etkilediğine yönelik Suriyeliler ile ilgili 112 haber saptanmıştır. Bu haberler içerisinde Suriyeliler’in yaşadıklarıyla ilgili vurgulamalarda ön plana çıkanlar araştırmaya dâhil edilmiştir. Haberlerin başlık, spot ve metinleri nitel içerik analizi yöntemi ile değerlendirilerek yorumlanmıştır.

3.5.4.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi

İş yaşamına katılımlar ile birlikte şehirlerin ve ülkelerin ekonomik yapısının olumsuz yönde etkilendiği ile ilgili haberlerin başlıklarına dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“7 bin lira maaş teklif ediyorlar! Çalışacak kimseyi bulamıyorlar” (Hürriyet, 26 Temmuz 2021).

“Çalışma hayatındaki Suriyeliler için yapılan anket sonuçlandı: Yüzde 93’ü meslek sahibi” (Hürriyet, 21 Ağustos 2021).

“AKP’li Aktay: Suriyeliler giderse bu ülkenin ekonomisi çöker” (Sözcü, 26 Temmuz 2021).

“AKP’li Özhasseki’den ‘göçmen’ çıkışı: Sanayiyi onlar ayakta tutuyor” (Sözcü, 27 Temmuz 2021).

“Göçmen işçi sayısı 8 yılda 8.5 kat arttı” (Sözcü, 30 Temmuz 2021).

“Her 10 Suriyeli mülteci 6 Türk’ü işsiz bıraktı” (Sözcü, 5 Ağustos 2021).

“Kağıthane’de göçmen işçi pazarı” (Sözcü, 16 Ağustos 2021).

“İYİ Parti kurucusu İlay Aksoy Suriyeli esnafı hedef gösterdi” (YeniŞafak, 24 Ağustos 2021).

“AKP’nin kalesinde acı tablo! Yerli kapatıyor, Suriyeli açıyor” (Sözcü, 27 Aralık 2021).

“Çifilikten sevgi evlerine” (Hürriyet, 23 Şubat 2022).

“Kadın dayanışması fabrika kurdurdu” (Hürriyet, 30 Mart 2022).

Sözcü gazetesinin internet sitesinde Ekonomi bölümünde yer alan *“Her 10 Suriyeli mülteci 6 Türk’ü işsiz bıraktı”* haber başlığında, ülkelerinden kaçarak Türkiye’ye sığınan Suriyeli mültecilerin 2021 yılında işsizlik oranının yüzde 12 seviyesinde olduğu (İşgücü istatistikleri..., 2021) Türkiye’de insanların iş bulamamasının temel nedeni olarak gösterilmektedir. Rakamsal verilerle güçlendirilen ifadelerde bu insanların memleketlerine dönmeleri ya da başka bir ülkeye gitmeleri halinde her 10 Suriyeli yerine 6 Türk’ün iş sahibi olacağı, böylelikle işsizlikten dolayı yaşanan ekonomik sıkıntıların sona ereceği gibi bir algı oluşturularak herhangi bir işte çalışan Suriyeli mültecilerin adeta hedef haline getirildiği görülmektedir.

YeniŞafak gazetesinin internet sitesinde Politika bölümünde yayınlanan *“İYİ Parti kurucusu İlay Aksoy Suriyeli esnafı hedef gösterdi”* haberinin başlığında, bir siyasi parti üyesinin Suriyeliler’e yönelik olumsuz tutumu ön plana çıkarılmaktadır. Savaş, atış poligonu vb. alanlarda nişan alınan ya da üzerine saldırılan yeri belirtmek amacıyla kullanılan ‘hedef’ kelimesi ile Türkiye’de iş yeri açmış Suriyeliler’e karşı takınılan bu zararlı tavrın olası saldırılara sebep olabileceğine işaret edilmektedir.

Sözcü gazetesinin internet sitesinde Ekonomi bölümünde okuyucuya sunulan haberin *“AKP’nin kalesinde acı tablo! Yerli kapatıyor, Suriyeli açıyor”* başlığında, bir şehir siyasi bir partinin merkeziymiş ya da o partiye aitmiş gibi yansıtılarak abartılı bir dil kullanılmıştır.

Suriyeliler’in açtığı işyerleri ile ilgili olarak kullanılan ‘acı tablo’ ifadesi ile istenmeyen olaylar, üzüntülü zamanlar vb. durumlarda yaşanan rahatsızlık ve ızdıraba benzer bir duygunun hissedildiğine gönderme yapılmış, işyerlerinin varlığı çok kötü hatta felaketi çağrıştıran bir durummuş gibi yansıtılmıştır.

“Yerli kapatıyor, Suriyeli açıyor” ifadesi ile işyerlerinin kapanmasında Suriyeliler’in suçlu olduğu, onların olmaması halinde işyerlerinin açık kalacağı imasında bulunulmakta, böylelikle her ülkede iş yaşamında görülebilecek işyerlerinin kapanması davranışı üzerinden ayrımcılık yapıldığı görülmektedir.

Sözcü gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde yer alan haber için kullanılan “Göçmen işçi sayısı 8 yılda 8.5 kat arttı” başlığında, ülkesinden ayrılan Suriyeliler’in yoğun bir şekilde yaşadığı Türkiye’de çalışan mültecilere dikkat çekilmiştir. “8 yılda 8.5 kat arttı” ifadesi ile 2011’den itibaren Türkiye’ye gelen sığınmacıların iş yaşamında yer alması sorunmuş gibi yansıtılmış, bu insanların artan sayısı ile birlikte her geçen yıl daha fazla Türkü işsiz bıraktığı, böylelikle işsizliğin artmasının nedeni olarak sunulduğu tespit edilmiştir.

Suriyeliler’in iş yaşamına katılımları ile birlikte şehirlerin ve ülkelerin ekonomik yapısını olumsuz yönde etkiledikleri ile ilgili haberlerin spotlarına dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Suriyeli mültecilerin yoğun yaşadığı bölgelerde işsizliğin arttığı enflasyonun yükseldiği tespit edildi. Verilere göre her 10 Suriyeli mülteci, vasıfsız 6 Türk’ün işsiz kalmasına neden oluyor.”

Sözcü gazetesinde “Her 10 Suriyeli mülteci 6 Türk’ü işsiz bıraktı” başlığıyla verilen haberin spotunda göç sonucu Türkiye’ye gelen Suriyeli mülteciler, yoğun olarak bulundukları İstanbul, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Adana vb. illerde yaşanan işsizlik ve enflasyonun asıl sebebiymiş gibi gösterilmiştir. Haberin başlığında yer alan “her 10 Suriyeli mülteci 6 Türk’ü işsiz bıraktı” ifadesi spotta da tekrarlanarak işsizliğin temel nedeninin yaşanan ekonomik sorunlardan ziyade mülteciler olduğu algısı okuyucunun zihninde pekiştirilmeye çalışılmış, işsiz Türkler’den bahsedilirken kullanılan ‘vasıfsız’ kelimesi ile bu insanların herhangi bir niteliğinin olmadığı yani işe yaramadıkları hissettirilmekte, böylelikle bu insanların işsiz olma nedenleri istenmeden de olsa ortaya konulmaktadır.

“İYİ Parti kurucuları arasında yer alan, Fatih Belediye Başkan adayırken “Fatih’i Suriyelilere teslim etmeyeceğim” pankartı astırıp ırkçı söylemlerde bulunan İlay Aksoy, Suriyeli olduğunu öne sürdüğü bir esnafın dükkanının fotoğrafını paylaşıp hedef gösterdi.”

YeniŞafak gazetesinde yayınlanan “İYİ Parti kurucusu İlay Aksoy Suriyeli esnafı hedef gösterdi” haberinin spotunda siyasi bir partiden belediye başkan adaylığı bulunan

bir kişinin geçmişte Suriyeliler'e yönelik olumsuz tutumu, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 216. Maddesi 2. fıkrasında yer alan *"Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."* (Türk Ceza Kanunu..., 2004) hükmüne göre hapis cezası gerektiren bir suç olan *"ırkçı söylem"* ifadesi ile açıklanmakta, hukuk devletlerinde mahkeme kararıyla tespit edilmesi gereken bir suçun işlendiğine göndermede bulunularak adeta bir hakim tavrının takınıldığı anlaşılmaktadır.

Haberin spotunda Suriyeli esnafa ait olduğu düşünülen işyerinin fotoğrafının paylaşılmasının ortaya çıkaracağı tehlike *"hedef"* kelimesi ile ortaya konulmakta, bu insanlara ait işyerlerinin her an saldırıya uğrayabileceği mesajı verilmektedir.

"Kayseri Esnaf Kredi ve Kefalet Kooperatifi Başkanı Mustafa Alan, kentte 2021 yılında açılan ve kapanan iş yerlerine ilişkin çarpıcı açıklamalarda bulundu. Alan, 2021 yılında 1138 esnafın iş yerini kapattığını belirtirken buna karşın 1200 Suriyeli sığınmacının iş yeri açtığını belirterek, 'Kayseri'de iş yerini kapatan esnafın sayısından daha fazla iş yeri açan Suriyeli esnaf var' dedi."

Sözcü gazetesindeki *"AKP'nin kalesinde acı tablo! Yerli kapatıyor, Suriyeli açıyor"* başlıklı haberin spotunda işyerlerinin açılması ve kapanması ile ilgili durum, sansasyonel anlamına da gelen *"çarpıcı"* kelimesi ile dikkat çekici hale getirilmiştir. Ticari yaşamda sıklıkla görülen işyerlerinin açılması ya da kapanması hadisesi Suriyeli sığınmacılar üzerinden ele alınmış, rakamlarla desteklenen açıklamada Suriyeliler'in kendi işlerini kurması kötü bir durummuş gibi yansıtılmıştır. Oysaki açılan işyeri sayısının kapananlardan fazla olması ticari hayatın canlılığını göstermekte iken bu işyerlerini açanların Suriyeli olması, olumlu bir şeyin olumsuzmuş gibi aktarılmasına neden olmuştur.

"Son günlerde sınırlardan elini kollunu sallayarak giren Afgan mülteciler, Türkiye'de çalışan göçmen işçiler konusunu yeniden gündeme getirdi. Göçmen işçi sayısının son 8 yılda 8.5 kat arttığını söyleyen CHP Antalya Milletvekili Çetin Osman Budak, 'Türkiye'yi ucuz göçmen işçi cennetine çevirdiler' dedi."

Sözcü gazetesinde yer alan *"Göçmen işçi sayısı 8 yılda 8.5 kat arttı"* haberindeki spotta, Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Afganistan'dan çekilme kararı sonrası artan göç hareketliliği üzerinden yapılan değerlendirmelere yer verilmektedir. *"8 yılda 8.5 kat arttı"* ifadesi ile mülteci işçi sayısının büyüklüğüne ve artış hızına işaret

edilmekte, buna karşın spot bölümünde olması gereken 8.5 katın hangi sayı üzerinden hesaplandığı bilgisine yer verilmeyerek başlıktan sonra okuyucunun en çok dikkatini çeken bu bölümde bilginin eksik verildiği görülmektedir.

“Türkiye’yi ucuz göçmen işçi cennetine çevirdiler” ifadesi ile de bu insanların tamamının ya da büyük bölümünün maaşlarının düşük olduğu ile ilgili kesin bir yargıda bulunulduğu görülmekte, düşük ücretlerle çalışan sığınmacıların Türk vatandaşlarının işlerini ellerinden aldıkları bakış açısı hissettirilmektedir.

Suriyeliler’in iş yaşamındaki görünürlüklerinin artması sonrası ekonomik yapıyı olumsuz yönde etkiledikleri ile ilgili haber metinlerine dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Suriyeli mültecilerin ekonomiye olan etkisi üzerine yapılan araştırma çarpıcı bir gerçeği ortaya çıkardı. Araştırmaya göre her 10 Suriyeli mülteci, 6 vasıfsız Türk’ün işsiz kalmasına neden oldu. Ayrıca, Gaziantep’ten yapılan her 1.000 dolarlık ihracatın 43 dolarını ise Suriyelilerin kurduğu şirketler gerçekleştirdi. Suriyelilerin yoğun yaşadığı şehirlerde enflasyon ve işsizlik ile hayat pahalılığının diğer illere göre daha yüksek olduğu, Suriyelilerin kamu hastanelerini Türklerden 8 kat daha fazla kullandığı ortaya çıktı. [...] Suriyelilerin yaşadığı Gaziantep, Adıyaman ve Kilis’te işsizlik oranı yüzde 12.8 olarak hesaplanırken, 15-24 yaş diliminde 36 bin kişinin işsiz olduğu kaydedildi. Araştırmanın sonuçlarına göre, [...] bölgede genç işsizliğin yüksek olduğu ifade edildi.

Büyümeye katkı yaptı

Yine rapordaki verilere göre 2015 yılından itibaren işgücü piyasasında yarattıkları etkiler olumlu ve olumsuz şeklinde ayrıştırılarak tartışılmaya başlanan Suriyelilerin 2017 yılında Türkiye’nin Gayri Safi Milli Hasılasına (GSMH) yüzde 1.96 katkı sağladığı hesaplanırken, yine aynı yıl yarattıkları katma değer GSMH’nın yüzde 1.51’ine karşılık geldiği ve buna bağlı olan tüketim ve yatırım talebini yüzde 0.45 olarak artırdıkları vurgulandı.”

Sözcü gazetesinde “Her 10 Suriyeli mülteci 6 Türk’ü işsiz bıraktı” başlığı ile yayınlanan haberin metninde Suriyeli sığınmacıların iç karışıklık ve çatışmalardan kaçarak yerleştikleri Türkiye’de ekonomiye olan etkileri rakamlarla karşılaştırmalı bir şekilde verilmiştir. Suriyeliler’in işgücü piyasasında oluşturduğu etkinin bir araştırmaya dayandırılması ve sayısal verilerle ortaya konulması durumun önemini ve hassasiyetini yansıtmaktadır. Özellikle genç işsizliğin görüldüğü Türkiye’de, kimi zaman kayıt dışı bir şekilde çalıştırıldıkları ile ilgili iddiaların odağında olan sığınmacılardan dolayı Türkler’in iş bulamadığı, bundan dolayı da yaşamlarını idame ettirecek gelirden mahrum

kaldıkları sezdirilmiştir. İktisadi verilere dayalı bir haber olmasına karşın “Suriyeli” ve “Türk” kelimelerine çokça yer verilerek insanlar işlerinden ziyade kimlikleri ile değerlendirilerek ötekileştirme yapıldığı görülmektedir.

Haberde ön plana çıkan olumsuz dile karşın büyük harflerle verilen “BÜYÜMEYE KATKI YAPTI” ara başlığı kırmızı renkte verilerek dikkat çekici hale getirilmiştir. Başlıkta, spotta ve metnin genelinde görülen mültecilerin iş yaşamında bulunmasına yönelik eleştirel dil, ara başlık altında yer alan bölümde terk edilmiş, “Suriyelilerin Türkiye’nin gayri safi milli hasılasına” yaptıkları katkı, ekonomik göstergelerde oluşturdıkları büyüme vurgulanmıştır.

“Twitter hesabından, bir kuyumcu dükkanına ait iki görsel paylaşan Aksoy, ‘Esad bizi bombaladı ama altınları kurtardık’ ifadelerini kullandı.

İYİ Partili Aksoy, son olarak Tunus’ta yaşanan darbe sonrası ‘Halk tarafından bu hamle yoğun destek gördü’ paylaşımında bulunarak darbeye sevinmesiyle gündeme gelmişti.”

Sözcü gazetesinde yer alan “İYİ Parti kurucusu İlay Aksoy Suriyeli esnafı hedef gösterdi” haberinde kısa bir metin kullanılmıştır. Daha önce bir ilçeden belediye başkan adayı olan bir siyasetçinin yazdığı sosyal medya mesajının paylaşıldığı haberde yer alan “Esad bizi bombaladı ama altınları kurtardık” ifadelerine yer verilmekte, böylelikle aslında Suriye’de yaşananların sığınmacıların söylediği kadar büyük boyutta olmadığı, öyle olması halinde bu insanların hayatları tehlike altında iken kıymetli eşyalarını düşünmemeleri gerektiği hissettirilerek sığınmacıların eleştirildiği görülmektedir.

“Bu rakam birlikten aldığım resmi rakamlardır. Kayseri’de 2021 yılında yani bu sene açılan iş yeri sayısı. Buradaki açılanların bir miktar krediden artanlar. Bizim Halk Bankası’ndan ve KOSGEB’den kredi alanlar. Burada böbürlenmeye gerek yok. Bu kadar iş yeri açıldı diye. 1138 kişi de iş yerini 2021 yılında kapatmış.

İş Yerini Kapatın Esnafın Sayısından Daha Fazla İş Yeri Açan Suriyeli Esnaf Var

Kentte 2021 yılında 1200 Suriyeli sığınmacının iş yeri açtığını aktaran Mustafa Alan, ‘Bu arada da bin 200 Suriyeli esnaf ve sanatkâr da iş yeri açmış. İçlerinde kuyumcusu da var, lastikçisi de diğer işlerle uğraşanları da var. Kayseri’de iş yerini kapatan esnafın sayısından daha fazla iş yeri açan Suriyeli esnaf var’ dedi.”

Sözcü gazetesinde “AKP’nin kalesinde acı tablo! Yerli kapatıyor, Suriyeli açıyor” başlığı ile yer alan haber metninde başlıkta belirtilen ‘AKP’nin kalesi’ ifadesi ile ne

kastedilmek istendiğine yönelik herhangi bir bilgiye yer verilmemesinin eksiklik olarak ön plana çıktığı görülmektedir.

Açılan işyerleri ile ilgili sayılar ve hangi alanlarla ilgili oldukları bilgisinin aktarıldığı haberde dikkat çekmek amacıyla büyük harflerle verilen “*İŞ YERİNİ KAPATAN ESNAFIN SAYISINDAN DAHA FAZLA İŞ YERİ AÇAN SURIYELİ ESNAF VAR*” ara başlığı ve devamındaki metinde yer alan işyerlerinin sermaye yetersizliğinden mi, satış yapamamasından mı, eleman bulamamasından mı vb. hangi nedenlerden dolayı kapandığı ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemekte, işyerini kapatanlardan daha fazla sayıda işletmenin Suriyeliler tarafından açılması önemli ve tedbir alınması gereken bir sorunmuş gibi sunulmaktadır.

Kentteki toplam esnaf sayısı ve bunların içerisindeki Suriyeliler’in oranının ne olduğuna dair bilgilerin de yer almadığı haberde ekonomik hayata canlılık sağlayan sermayenin kaynağının, geçmişte “irticai sermaye” ya da “yeşil sermaye” gibi ifadelerle sınıflandırmanın yapılmasına benzer biçimde bu kez “yerli” ve “Suriyeli” sözcükleri aracılığı ile okuyucunun dikkatine sunulduğu görülmektedir.

“Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Bilgin’in yanıtlaması talebiyle TBMM’ye soru önergesi de veren Budak, ‘2011 yılında 17 bin 466 yabancıya çalışma izni verilirken, bu rakam 2019 yılında 8.5 kat artarak 145 bin 232’ye yükseldi. Çalışma izni alan yabancıların yüzde 43’ü Suriye vatandaşı ve yüzde 70’i de eğitimsiz’ dedi.

‘2011-2019 yılları arasında 634 bin 184 yabancıya çalışma izni verildi. Türkiye’de üniversite mezunu işsiz sayımız 1 milyondan fazla. AKP iktidarı 19 yılda öyle çarpık bir ekonomik yapı kurdu ki, bu gençlerimizi istihdama dahil edemiyoruz. Ancak lise ve altı eğitim seviyesine sahip göçmenlere istihdam sağlayabiliyoruz’ diyen Budak, ‘İktidar, Türkiye’yi bu çarpık yapı ile mi dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasına taşıyacak? Türkiye ekonomisinin en acil ihtiyacı, katma değerli istihdam, üretim ve yatırımı merkezine alan bir kalkınma programıdır. Bu yapılmadığı sürece ne iyi eğitilmiş, nitelikli işgücümüzü ülkemizde tutabiliriz ne de ülke ekonomimizin rekabetçiliğini artırabiliriz.’

Sözcü gazetesinde yer alan “*Göçmen işçi sayısı 8 yılda 8.5 kat arttı*” başlıklı haberde, Türkiye’de yıllar içerisinde çalışma izni verilen sığınmacı sayılarına yer verilmiş, “*yabancıların yüzde 43’ü Suriye vatandaşı*” ifadesi ile Suriyeli vurgusunun ön plana çıkarıldığı görülmektedir. “[...] *yüzde 70’i de eğitimsiz*” denilmek suretiyle bu insanların büyük bölümünün eğitiminin olmadığı iddia edilmekte, buna karşın “*Ancak lise ve altı eğitim seviyesine sahip göçmenlere istihdam sağlayabiliyoruz*” ifadesi ile

hemen üst paragrafta yazılanlarla çelişen bir bilgi ortaya konulmakta, bu insanların ileri sürüldüğü gibi hiçbir eğitimden geçmemiş olduğu bilgisinin gerçeği yansıtmadığı görülmektedir. “...üniversite mezunu işsiz sayımız 1 milyondan fazla” ifadesi ile son yıllarda sıkça dile getirilen üniversite mezunları işsiz söylemine atıf yapılmakta, böylelikle eğitilmiş insanlara yeterli değerin verilmediği düşüncesi yansıtılmaktadır.

3.5.5. Suriyeliler’in Yardıma Muhtaç, Mazlum ve Mağdur Olma Hali İle İlgili Haberler

2020-2022 yılları arasında Türkiye’den Hürriyet, Sözcü, Yenişafak, Almanya’dan Der Spiegel ve Deutsche Welle, Yunanistan’dan Ekathimerini ve Greekreporter ile İtalya’dan ANSA gazete, dergi ve haber ajanlarının internet sitelerinde yapılan tarama sonucunda, ülkelerinde yaşadıkları zor günleri arkada bırakmak için Türkiye’ye sığınan ihtiyaç sahibi, yardıma muhtaç, mazlum ve mağdur olan Suriyeliler ile ilgili 347 haber saptanmıştır. Bu haberler içerisinde Suriyeliler’in yaşadıklarıyla ilgili vurgulamalarda ön plana çıkanlar araştırmaya dâhil edilmiştir. Haberlerin başlık, spot ve metinleri nitel içerik analizi yöntemi ile değerlendirilerek yorumlanmıştır.

3.5.5.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi

Ülkelerindeki iç savaştan kaçarak sonu bilinmeyen bir yolculuğa çıkan sığınmacıların, hedef ülkelerde yaşadıkları mağduriyetler ile ilgili haberlerin başlıklarına dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Adli tıp raporu, ölü Suriyeli bebeğin cinsel istismara uğradığı yönündeki ilk iddiayı boşa çıkardı (Ekathimerini, 18 Şubat 2020).

“Avrupa’nın Kapalı Kapıları. Mülteciler Türkiye-AB Karşılaşmasının Ortasında Yakalandı” (DerSpiegel, 6 Mart 2020).

“Kirli eller sahnede” (YeniŞafak, 6 Mart 2020).

“Suriyeli gençleri vurup yaralayan Sakız Adası’ndaki adam tutuklandı” (Ekathimerini, 6 Nisan 2020).

“Adana’da kağıt toplayan küçük Yusuf’un ekmek teknesinde uyuyakaldığı görüntüler yüreklere dokundu” (YeniŞafak, 11 Kasım 2020).

“Oreokastro’da reşit olmayan göçmenlere yönelik saldırı için soruşturma emri verildi” (Ekathimerini, 28 Aralık 2020).

“Almanya’da sağlık görevlisinden sedyede yatan Suriyeli sığınmacıya yumruk” (YeniŞafak, 12 Mart 2021).

“Konya’da yangın faciası: Üç kardeş hayatını kaybetti” (YeniŞafak, 23 Haziran 2021).

“Sosyal medyada yeni provokasyon: Suriyelilerin “Gitmiyoruz mitingi” düzenleyeceği yalanı ortaya atıldı” (YeniŞafak, 27 Temmuz 2021).

“Hırsızlıkla suçladığı kızı boğmaya kalktı! Sınır dışı edilecek” (Hürriyet, 14 Ağustos 2021).

“Lübnan: Suriyeli kadın kuzeyde kendini ateşe verdi” (Ansa, 2 Eylül 2021).

“Sancaktepe’de hırsızlar anne ve kızına kabusu yaşattı! ‘Küpeyi kulaklarını kopararak aldılar” (Hürriyet, 5 Eylül 2021).

“Af Örgütü: Suriyeli mülteciler eve döndüklerinde ‘işkence ve tecavüze uğradı” (Ansa, 7 Eylül 2021).

“Dram dolu fotoğraf” (Hürriyet, 25 Eylül 2021).

“Bu evden dram çıktı” (Hürriyet, 15 Aralık 2021).

“İzmir’de Suriyeli üç işçi yakılarak öldürölmüşü... ‘Soruşturma başlatıldı mı?” (Sözcü, 23 Aralık 2021).

“İzmir’de 3 Suriyeli mültecinin yakılarak öldüröldüğü iddia edildi” (YeniŞafak, 23 Aralık 2021).

“İzmir’de 3 mültecinin öldüğü yangında yeni gelişme: Önce elektriğı kesip sonra ateşe vermiş” (YeniŞafak, 24 Aralık 2021).

“İngiltere, Suriyeli sığınmacı davasında geri adım attı” (DW, 12 Ocak 2022).

“92 yaşındaki dede, kiraya kızıp baltayla saldırdı” (Sözcü, 14 Ocak 2022).

“Bayrampaşa’da ev sahibinden baltalı dehşet” (Hürriyet, 14 Ocak 2022).

“Bayrampaşa’da ev sahibi kira artışını kabul etmeyen Suriyeli kiracının evine baltayla saldırdı” (YeniŞafak, 14 Ocak 2022).

“Bayrampaşa’da kiracısının oturduğı evin kapısını baltayla kıran ev sahibinin oğlu tutuklandı” (YeniŞafak, 14 Ocak 2022).

“Kirayı 1200 TL’den 3000 TL’ye çıkardı! Baltalı zorbalar” (Hürriyet, 15 Ocak 2022).

“Adana’da kan donduran olay! 7 aylık hamile eşine 4 gün boyunca işkence yaptı” (Hürriyet, 15 Ocak 2022).

“Suriyeli dehşet saçtı! Öldürüp gömmüş” (Sözcü, 19 Ocak 2022).

“BM: Kuzeybatı Suriye’de 3 çocuk donarak öldü” (Ansa, 20 Ocak 2022).

“Uzuvları olmayan Suriyeli çocuk Mustafa İtalya’ya geldi” (Ansa, 21 Ocak 2022).

“O fotoğraf hayatlarını değıştirdi” (Hürriyet, 23 Ocak 2022).

“Suriye’deki çocukları unutmayın!” (Hürriyet, 15 Mart 2022).

“Suriyeli Mustafa’ya Türkiye Diyanet Vakfı sahip çıktı: Artık donma korkusu olmadan uyuyacak” (YeniŞafak, 25 Ocak 2022).

“Ceylan’ın çığılığı: Çocuklarım için yaşamak istiyorum” (Hürriyet, 29 Mart 2022).

“Çadır kentteki çocukların dramı: Ev nedir bilmiyorlar” (YeniŞafak, 29 Mart 2022).

“Esenyurt’ta Suriyelilerin aracına sahte para ve uyuşturucu koyan altı polis tutuklandı” (YeniŞafak, 30 Mart 2022).

“Malta Düzeni ‘hayat kurtarıyor, siyaset yok” (Ansa, 1 Nisan 2022).

“Suriyeli mülteciler Türkiye’nin onları geri göndermesinden korkuyor” (DW, 24 Mayıs 2022).

“Uzuvları olmayan Suriyeli çocuk taşınmadan önce Budrio’yu ziyaret etti” (Ansa, 1 Haziran 2022).

Sözcü gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde yayınlanan *“İzmir’de Suriyeli üç işçi yakılarak öldürülmüştü... ‘Soruşturma başlatıldı mı?’* haber başlığında, daha iyi bir hayata kavuşma hayaliyle geldikleri Türkiye’de insanlık dışı bir şekilde hayatları sonlandırılan insanların maruz kaldığı muamele, yaşadıkları vahşetin boyutları üzerinden değil de *“Suriyeli”* ifadesi ile ülke aidiyetleri üzerinden görülmüştür. Öldürülen kişi veya kişilerin dinine, milliyetine, cinsiyetine vb. bakılmaksızın müebbet hapis cezası alacağı TCK’nın 81. Maddesi’ndeki *“Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.”* ifadesi (Türk Ceza Kanunu, 2004) ile açık bir şekilde ortaya konulmakta, buna karşın başlıkta yer alan *“Suriyeli işçi”* vurgusu ile yaşanan caniliğin sınıflandırılması yapılmakta, böylelikle olayın sıradanlaştırıldığı gözlenmektedir. Yaşanan bu üzücü olayla ilgili herhangi bir adli işlem yapıp yapılmadığını anlamayı amaçlayan *“Soruşturma başlatıldı mı?”* sorusu ile hayatını kaybeden insanların ne için öldürüldüğü, suçlu ya da suçlularının akıbetinin ne olduğu ile ilgili bilinmezlik ortaya konulmaktadır.

Aynı olayla ilgili olarak YeniŞafak gazetesinin internet sitesinde Şehir bölümünde birer gün arayla yayınlanan *“İzmir’de 3 Suriyeli mültecinin yakılarak öldürüldüğü iddia edildi”* ve *“İzmir’de 3 mültecinin öldüğü yangında yeni gelişme: Önce elektriği kesip sonra ateşe vermiş”* haberlerinin başlığında da Sözcü gazetesinde olduğu gibi gaddarca yakılarak öldürülen sığınmacıların uğradığı vahşet, kimlik vurgusunun gölgesinde kalmıştır.

Sözcü gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde yer verilen “92 yaşındaki dede, kiraya kızıp baltayla saldırdı” başlıklı haberde, ev sahipleri ile kiracılar arasında yaşanan ve zaman zaman adliye koridorlarına taşınan tartışmalar arasında sınırları zorlayan bir olay okuyucuyla paylaşılmıştır. Toplumda tepkilere neden olan olayda, kira artışını kabul etmeyen kiracısının oturduğu evin kapısını baltayla kırmaya çalışan kişiden “92 yaşındaki dede” ifadesi ile bahsedilmekte, yaşanmışlığın verdiği tecrübeyle insanlar arasında yol gösterici olması umulan, torun sahibi, tonton ve sevecen imajını barındıran “dede” profilinden ziyade para hırsından gözü dönmüş bir figür olduğu gösterilmektedir.

Aynı olayla ilgili YeniŞafak gazetesinde “Bayrampaşa’da ev sahibi kira artışını kabul etmeyen Suriyeli kiracının evine baltayla saldırdı” ve “Bayrampaşa ’da kiracısının oturduğu evin kapısını baltayla kıran ev sahibinin oğlu tutuklandı” başlıkları ile 14 Ocak 2022 tarihinde iki kere verilen haberde, Anayasa ile korumaya alınan ve işlenmesi durumunda cezai müeyyide gerektiren mülkiyet hakkının dokunulmazlığına yönelik baltayla yapılan saldırı, şiddete uğrayan kişinin Suriyeli kimliği üzerinden ele alınmış, bu kiracının sığınmacı olmaması durumunda saldırıya maruz kalmayacağı hissi uyandırılmıştır. “Ev sahibinin oğlu tutuklandı” açıklaması ile suçun cezası kalmayacağı vurgulanmıştır.

Hürriyet gazetesinin internet sitesinde Avrupa bölümünde yayınlanan “Suriye’deki çocukları unutmayın!” haberinin başlığı, yaşanan iç karışıklıklardan ya da savaşlardan en çok etkilenen olan çocuklara dikkati çekmektedir. Yaşanılanlardan habersiz bir şekilde açlığın ve yokluğun ortasında annelerinden, babalarından ya da kardeşlerinden ayrı kalan çocukların yaşadığı trajediye dikkat çekilen haberde, yeni göçlerle birlikte Suriyeli çocukların kaderlerine terk edilmemesi çağrısında bulunmaktadır.

YeniŞafak gazetesinde Dünya bölümünde çocuklarla ilgili yer verilen “Çadır kentteki çocukların dramı: Ev nedir bilmiyorlar” haberinin başlığında ise savaşın mağduru çocukların yazın güneşten ve yağmurdan, kışın kardan, gece soğuktan korunmalarına imkân sağlayan çadır kentlerde yaşadıkları mutsuzluğa işaret edilmiştir. “Ev nedir bilmiyorlar” ifadesi ile Bachelard’ın (1996: 31-32) mutluluğun mekânı olarak tanımladığı ‘ev’in ne anlama geldiği ile ilgili herhangi bir düşüncelerinin olmadığına

dikkat çekilen çocukların yaşadıkları acı verici durum dramatize edilerek aktarılmış, okuyucunun vicdanına seslenilmiştir.

İtalya'daki ANSA haber ajansının internet sitesinde Haberler bölümünde yer alan haber için kullanılan *“Af Örgütü: Suriyeli mülteciler eve döndüklerinde 'işkence ve tecavüze uğradı’”* başlığında, 10 milyonun üzerinde insanın katkı sunduğu dünya çapında bir hareket olan Uluslararası Af Örgütü'nün açıklamalarında, savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanların, memleketlerine döndükleri zaman yaşadıkları kötü muameleyle yer verilmektedir. Gittikleri ülkelerde göçmen kamplarında ya da kendilerine gösterilen alanlarda yaşamak durumunda kalan insanların yıllar sonra evlerine döndüklerinde karşılaştıkları muamele *“işkence ve tecavüze uğradı’”* ifadesi ile aktararak, mültecilerin insan onuruna yakışmayan ve uluslararası hukukta suç teşkil eden davranışların mağduru olduğu yansıtılmakta, böylelikle sığındıkları ülkelerden gönderilmeye çalışılan bu insanların aslında bilinmez bir sona itilmeye çalışıldıklarına işaret edilmektedir.

Almanya'daki DerSpigel dergisinin internet sitesinde Avrupa bölümünde yayınlanan *“Avrupa'nın Kapalı Kapıları. Mülteciler Türkiye-AB Karşılaşmasının Ortasında Yakalandı’”* haber başlığında, hayata tutunabilmek için yollara düşen Suriyeliler'in Avrupa Birliği ülkeleri kapısında karşılaştıkları zorluklar anlatılmaktadır. 18 Mart 2016'da Türkiye ile imzalanan sığınmacı ve göçle alakalı mutabakat sonrası göç hareketliliğinden etkilenme düzeyi azalan AB'nin, 27 Şubat 2020'de İdlib'de 37 Türk askerinin şehit olması sonrası Türkiye'nin Avrupa'ya geçişin önündeki engelleri kaldırması ile başlayan süreçte batıya ulaşmak için yollara düşen Suriyeliler'in yüzlerine adeta kapıları kapattığı, böylelikle bu insanları bir bilinmezliğe terk ettiği yansıtılmaktadır. Mültecilerin Türkiye ile AB arasındaki karşı karşıya gelişin mağduru olduğu, yaşanan anlaşmazlıktan en çok bu insanların zarar göreceğinin tespiti yapılmaktadır.

Yunanistan'daki Ekathimerini gazetesinin internet sitesinde Haberler bölümünde yer alan *“Oreokastro'da reşit olmayan göçmenlere yönelik saldırı için soruşturma emri verildi’”* haberinin başlığında, Suriye'den ayrıldıktan sonra kara ya da deniz yolu ile geldikleri Yunanistan'da henüz daha çocuk yaşta olan sığınmacıların uğradığı şiddete yer

verilmekte, yapılan şikâyet üzerine soruşturma için harekete geçilmesinin göçmenlerin haklarının korunduğuna ve sorunlarına duyarsız kalınmadığı ortaya konulmaktadır.

Göç sonucu vardıkları hedef ülkelerde yardıma ve ihtiyaç sahibi haline gelen, mağduriyetler yaşayan sığınmacılar ile ilgili incelenen haber spotlarına dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“DEVA Partisi İstanbul Milletvekili Mustafa Yeneroğlu, 3 Suriyeli gencin ırkçı saikle yakılarak öldürüldüğü, katil zanlısına etkin bir soruşturma yapılmadığı ve zanlının bu süreçte 2 Türk vatandaşını da öldürmesi sonrası soruşturma başlatıldığı iddiası üzerine İçişleri Bakanı'nın cevaplama istemiyle soru önergesi verdi.”

Sözcü gazetesinde “İzmir’de Suriyeli üç işçi yakılarak öldürülmüştü... ‘Soruşturma başlatıldı mı?’” başlığı ile verilen haberin spotunda bir milletvekilinin iddialarına yer verilmektedir. Öldürülen 3 kişinin Suriyeli olmalarından dolayı vahşi cinayetin araştırılmaya değer bulunmadığı iddiasının dillendirildiği metinde, katilin 2 Türk’ü öldürmesi sonrası olayların incelenmesi ile ilgili verilen soru önergesine vurgu yapılmakta, sonraki günlerde iki Türk vatandaşının öldürülmemiş olması halinde Suriyeli gençlerin katledilmesinden hiç kimsenin haberinin olmayacağı hissettirilmektedir.

“16 Kasım’da Suriyeli 3 işçinin öldüğü yangınla ilgili yakalanan zanlının ifadesi ortaya çıktı. Kemal Korukmaz, “İzmir İtfaiyesi’nin elektrik sobasından çıktığını rapor ettiği” yangını kendisinin çıkarttığını söyledi. Korukmaz, işçilerin yattığı barakayı benzin döküp ateşe verdiğini anlattı. Avukatı ise Korukmaz’ın akıl sağlığının yerinde olmadığını öne sürdü.”

YeniŞafak gazetesinde aynı olayla alakalı olarak kamuoyu ile paylaşılan “İzmir’de 3 Suriyeli mültecinin yakılarak öldürüldüğü iddia edildi” haberinin spotunda ise ağırlıklı olarak olayın zanlısının ifadelerine değinilmiştir. Cinayetle ilgili bilgiler detaylı bir şekilde aktarılmakta, yangın sonrası itfaiye ekiplerinin raporu ile zanlının ifadesi arasındaki çelişkiye dikkat çekilmektedir.

“İstanbul’da, 65 yaşındaki İhsan A. ile 92 yaşındaki babası Naim A. kira anlaşmazlığı sebebiyle kiracılarıyla tartışılar. İddiaya göre, yaşanan olay sonrasında 92 yaşındaki Naim A. baltasını alarak, kiraya verdiği eve gitti. Zili çaldı kimse açmayınca baltayla kapıyı kırmaya başladı.”

Sözcü gazetesindeki “92 yaşındaki dede, kiraya kızıp baltayla saldırdı” haberinin spotunda ev sahibi ile kiracı arasında yaşanan anlaşmazlık detaylı bir şekilde sunulmuştur. Evin kirasını artırma isteği kiracısı tarafından kabul edilmeyen ev sahibinin baltayla yaşattığı kâbus hikâyeleştirilerek, en temel ihtiyaçlar arasında yer alan barınma

sorununu çözmeye çalışan sığınmacıların her an şiddetin mağduru olabileceklerine işaret edilmiştir.

“Bayrampaşa’da bir ev sahibi kira artışını kabul etmeyen Suriyeli kiracının evine baltayla saldırdı. İddialara göre ev sahibi bin 200 lira olan kirayı 4 bin liraya çıkarmak istedi. Kiracı ise bu zammı kabul etmedi. Görüntülerde ev sahibi olduğu iddia edilen şahıs Suriyeli ailenin evine baltayla saldırıyor. Ev sahibinin baltayla saldırısı sosyal medyada büyük tepki topladı.”

YeniŞafak gazetesinde *“Bayrampaşa’da ev sahibi kira artışını kabul etmeyen Suriyeli kiracının evine baltayla saldırdı”* haberinin spotunda da Sözcü gazetesindekine benzer değerlendirmelere yer verilmiştir. Ev sahibinin kiracısının evinin kapısını baltayla kırması ile ilgili toplumun takındığı tavra *“sosyal medyada büyük tepki topladı”* ifadeleri ile dikkat çekilerek sığınmacılara yönelik çirkin davranışa insanların ortaya koydukları tepkiyle duyarsız kalmadıklarını gösterdiği, böylelikle doğdukları topraklardan uzakta yaşamak zorunda olan mültecilere yapılan haksızlığın kabul edilemez olduğunun tespiti yapılmıştır.

“Suriye’de bundan tam 11 yıl önce bugün başlayan savaşın en büyük mağduru çocuklar. Savaşın yıl dönümünde ‘Save the Children’ adlı yardım kuruluşu ‘Tüm gözler şu anda Ukrayna’da, ancak başka yerlerde de çok fazla acı var’ vurgusuyla Suriye’deki dramatik duruma dikkati çekti.”

Hürriyet gazetesindeki *“Suriye’deki çocukları unutmayın!”* haberinin spotunda, Suriye’de yaşanan iç savaşın en çok mağdur ettiği kesim olan çocuklara vurgu yapılmaktadır. Bir yardım kuruluşu olan Save the Children’den yapılan açıklamalara yer verilen metinde, Rusya’nın işgal girişimi sonrası tüm dünyanın ilgisinin Ukraynalılar’a yönelmesine yönelik eleştiri yansıtılmış, acının sadece Ukrayna ile sınırlı olmadığı Suriye ve diğer ülkelerde de acı ve gözyaşının olduğu gerçeği bir kez daha gözler önüne serilmiştir.

“Binlerce Suriyeli çocuk, savaşın gölgesinde çadırlarda gözlerini dünyaya açtı. Hayatları çadır kamplarında başlayan çocuklar ev ortamını hiç görmedi. Onlardan biri olan sekiz yaşındaki Muhammed Ahmed El Ömer özlemini ‘Hiç evde uyumadım, uyanmadım’ sözleriyle dışa vururken sekiz yaşındaki Nada Muhammed Al Mahmoud evin ne olduğunu bilmiyor.”

YeniŞafak gazetesinde *“Çadır kentteki çocukların dramı: Ev nedir bilmiyorlar”* haberinin spotunda, içerisine doğdukları savaş ortamında mekân algısı çadırdan ibaret olan çocukların *“Hiç evde uyumadım, uyanmadım”* ifadeleri ile anne, baba ve kardeşlerin bir arada yaşadığı, ortak acıların ve sevinçlerin duyumsandığı, her bir köşesinde

biriktirilen hatıralarla geçmişle bugün arasında adeta köprü rolünde olan, aile sevgisinin en yoğun hissedildiği ‘ev’ kavramından haberdar olmamalarından duyulan rahatsızlığın yansıtıldığı görülmektedir.

“Uluslararası Af Örgütü Salı günü yayınladığı bir raporda, Suriye güvenlik güçlerinin yurtdışına sığındıktan sonra evlerine dönen Suriyelileri keyfi gözaltı, kaybolma ve cinsel şiddet dahil işkenceye maruz bıraktığını söyledi.”

İtalya’daki ANSA haber ajansında *“Af Örgütü: Suriyeli mülteciler eve döndüklerinde ‘işkence ve tecavüze uğradı’*” haberinin spotunda, 2011 yılında Suriye’nin güneyindeki Deraa kentinde başlayan protestolar sonrası kısa zamanda ülkenin büyük bölümüne yayılan iç çatışmalardan kaçarak başka ülkelere sığınan Suriyeliler’in ülkelerine geri döndüklerinde karşılaştıkları kötü muamele hakkında bilgi verilmektedir. Uluslararası Af Örgütü tarafından yayınlanan raporda, sığındıkları ülkelerden ayrılarak doğup büyüdükları, aile olmanın tadına vardıkları ‘evlerine’ döndüklerine pişman edildikleri anlatılmaktadır. *“[...] keyfi gözaltı, kaybolma ve cinsel şiddet dahil işkenceye maruz bıraktığı”* ifadesi ile Türkiye’de ve farklı ülkelerde zaman zaman dile getirilen Suriyeliler’in ülkelerine gönderilmesi yönündeki açıklama ve haberler ile aslında sığınmacıların karşılaşılabilecekleri kötü muamelelerin düşünülmediği, böylelikle bencilce bir tutum takınıldığı hissettirilmektedir.

“Mülteci krizi 2016’da azaldığında, AB sığınma sistemini düzeltmek için zamanı kullanabilirdi. Ama olmadı. Şimdi, daha fazla Suriyeli İdlib’deki şiddetten kaçmaya çalışırken, Türkiye mültecileri tekrar kuzeye gönderiyor. Ardından gelen kaos hiç kimse için sürpriz olmadı.”

Almanya’daki DerSpigel dergisinde yayınlanan *“Avrupa’nın Kapalı Kapıları. Mülteciler Türkiye-AB Karşılaşmasının Ortasında Yakalandı”* haberinin spotunda, Türkiye ile AB arasında yapılan mutabakat sonrası azalan mülteci hareketliliği sürecinin AB tarafından iyi değerlendirilemediği belirtilmektedir. *“AB sığınma sistemini düzeltmek için zamanı kullanabilirdi”* ifadesi ile 2011’de başlayan savaş sonrası Ege Denizi ve Akdeniz’in yanı sıra Türkiye üzerinden gelen mültecilerle karşı karşıya kalan Avrupa Birliği üyesi ülkelerin, anlaşma ile elde edilen zamanı sığınmacıların yaşamını kolaylaştırıcı adımları atmak adına gerektiği gibi kullanamadığı, böylelikle bu insanların göç ettikleri ülkelerdeki yaşamlarının zorluklar içerisinde geçirmelerine göz yumdukları hissettirilmektedir. *“Türkiye mültecileri tekrar kuzeye gönderiyor. Ardından gelen kaos hiç kimse için sürpriz olmadı”* ifadesi ile Türkiye’nin sığınmacılara kapıları açması

eleştirilmekte, öte yandan göç politikası hususunda takınılan özensizlik ve düzensizliğin ortaya çıkardığı kargaşanın beklenen bir durum olduğu ortaya konularak AB’li yöneticilerin bu süreci yönetmede başarısız olduklarına işaret edilmektedir.

Bir Yüksek Mahkeme savcı yardımcısı, geçen Cumartesi günü kuzey Yunanistan'daki Selanik yakınlarındaki Oreokastro kampında yaşayan reşit olmayan göçmenlere yönelik bir saldırıyla ilgili kapsamlı bir soruşturma başlatılması çağrısında bulundu.”

Yunanistan’daki Ekathimerini gazetesinde yayınlanan “Oreokastro’da reşit olmayan göçmenlere yönelik saldırı için soruşturma emri verildi” haberinin spotunda, Yunanistan’ın Selanik şehrine yakın bir yerde bulunan Oreokastro kampında kalan mültecilere karşı yapılan saldırı aktarılmakta, saldırıya uğrayan kişilerin uyruklarına ise yer verilmediği görülmektedir. Genel olarak bu gibi adli vakalarda mağdurların milliyetlerinden bahsedilerek şiddet olaylarının sadece bu insanların başına gelebileceği algısı oluşturulduğu gözlemlenirken, söz konusu haberde böyle bir yönleme başvurulmadığı dikkati çekmektedir. “[...] reşit olmayan göçmenlere yönelik bir saldırıyla ilgili kapsamlı bir soruşturma başlatılması” ifadesi ile meydana gelen saldırının küçük bir soruşturma yapılarak geçiştirilemeyeceği, tüm yönleriyle irdelenerek bu tip olumsuz durumların bir daha yaşanmaması için çaba harcandığı yansıtılmaktadır.

Göç sonucu vardıkları hedef ülkelerde yardıma ve ihtiyaç sahibi haline gelen, mağduriyetler yaşayan sığınmacılar ile ilgili incelenen haber metinlerine dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Emniyete olaydan önce, “Orası yanacak, o Suriyeliler bugün ölecek” duyumunun iletilmesi üzerine şüphelinin teknik takibe alındığı iddiası doğru mudur? Bu iddia doğru ise söz konusu neticenin meydana gelmesi neden engellenmemiştir? Emniyete bu durum iletilmesine rağmen eğer teknik takip uygulanmamışsa neden ivedi bir şekilde gerekli önleyici tedbirler alınmamıştır?”

Geçici koruma altındaki Suriyelileri öldürdüğünü itiraf eden şüpheli nasıl serbestçe dolaşmış ve bu sefer 2 Türk vatandaşını öldürebilmiştir? Suriyeli gençlerin ailelerinin karakola çağırılarak, susmaları için uyarıldıkları iddiası doğru mudur?”

Sözcü gazetesinde “İzmir’de Suriyeli üç işçi yakılarak öldürülmüştü... ‘Soruşturma başlatıldı mı?’” haber metninde bir milletvekilinin İçişleri Bakanı’ndan cevaplanması istemi ile verdiği soru önergesinde yer alan sorular herhangi bir yorumlama yapılmadan aktarılmıştır. Yaşanan vahşetin boyutunun sorular üzerinden irdelendiği metinde, “Orası

yanacak, o Suriyeliler bugün ölecek” duyumuna karşın herhangi bir tedbir alınmaması, “[...] Suriyelileri öldürdüğünü itiraf eden şüpheli nasıl serbestçe dolaşmış ve bu sefer 2 Türk vatandaşını öldürebilmiştir?” ve ölen Suriyeliler’in ailelerinin susmaları yönünde uyarıldıkları gibi vahim iddialara yer verilmiş, insanların yakılarak öldürülmesi ve sonrasında yaşananlar ayrıntılı bir şekilde verilerek okuyucunun vicdanına seslenilmiştir.

“Benzin Döküp Yaktım

Emniyetteki ifadesinde, “Son notta yazanlarla ülkemize gelen Suriyelilerin kastedildiğini düşündüm. Suriyeliler burada ucuz işçi olarak çalışmaya başladıktan sonra bana sigorta yapılmadı. İşyerinden de bu nedenle ayrıldım” dediği öğrenilen Korukmaz, notta yazdığını savunduğu plan için 16 Kasım’da harekete geçtiğini anlattı.

Cami tuvaletinde montumu ters giyindim. Arabamın bagajındaki benzini alıp şantiyeye gittim. Suriyelilerin kaldığı barakaya yöneldim. Amacım şahısları korkutup ülkelerine göndermek, işyeri sahibine de gözdağı vermektir. Dış kapıdan girip benzin bidonunu yan yatırdım. Benzin barakanın içine akmaya başladı. Bez parçasını kapı altından içeri sokup tutuşturdum. Oradan ayrıldım. Üzerimdeki mont ve elbiselerimi hatırlamadığım bir çöp konteynırına attım.”

YeniŞafak gazetesinde “İzmir’de 3 Suriyeli mültecinin yakılarak öldürüldüğü iddia edildi” haberinde “Benzini döküp yaktım” ara başlığı ile olayı gerçekleştiren zanlının ifadelerindeki tehlikeye yer verilmiştir. “Suriyeliler burada ucuz işçi olarak çalışmaya başladıktan sonra bana sigorta yapılmadı. İşyerinden de bu nedenle ayrıldım” ifadesi ile Suriyeliler’in Türkiye’de son yıllarda yaşanan işsizliğin nedeni olarak görülmesi anlayışının nelere mal olabileceği çarpıcı bir şekilde ortaya konulmuştur.

“Amacım şahısları korkutup ülkelerine göndermek, işyeri sahibine de gözdağı vermektir” cümlesi ile Türkiye’de bulunan Suriyeliler’in istenmediği, şiddet, psikolojik baskı vb. yollara başvurmak suretiyle bir şekilde ülkelerine gönderilmeleri gerektiği algısına gönderme yapılmış, patronunun işten çıkarmasına duyduğu öfkenin acısını mültecilerden çıkaran zanlının bu tavrının, sığınmacıları adeta günah keçisi gören anlayışın üzücü bir yansıması olduğu hissettirilmiştir.

“92 yaşındaki Naim A. ve oğlu İhsan A. evlerini bir süre önce kiraya vermişti. Son dönemde kiralardaki sert yükseliş sebebiyle, baba oğul ve kiracı arasında, kira artışı konusunda anlaşmazlık yaşandı. Naim A. ile oğlunun artış teklifini kabul etmeyen kiracı, ikiliyle tartışınca, ev sahiplerine kapısını da kapattı. İddiaya göre, 92 yaşındaki Naim A. yaşanan olayla üzerine sinirlenerek, eline balta alarak kiracının kapısına gitti. Zili çaldı ancak açan olmadı. Bunun üzerine baltayla kapıyı kırmaya başladı. Kapıyı kırarak

içeriye girdiği iddia edilen Naim A. 'nın içerideki kapılara da zarar verdiği öne sürüldü."

Sözcü gazetesinde "92 yaşındaki dede, kiraya kızıp baltayla saldırdı" haberinde bir ev sahibi ile kiracı arasında yaşanan ve sonu karakolda biten tartışma tüm yönleri ile aktarılmakta, "son dönemde kiralardaki sert yükseliş sebebiyle" ifadesi ile ev sahibinin kiracısının oturduğu evin kapısını baltayla kırmasının kira fiyatlarında son dönemlerde yaşanan artışın doğal bir sonucuymuş gibi tehlikeli bir bakış açısıyla yansıtılmıştır. Böylelikle kira miktarı dolayısıyla tartışan ev sahibi ve kiracıların bu sorunu çözmede şiddetin de bir yöntem olduğu fikrini benimseyebilmelerini normalleştiren bir dilin kullanıldığı görülmektedir.

"2 yıldır kiracıları olduğu Suriye uyruklu aileyi, evinden çıkarmak isteyen 92 yaşındaki ev sahibi Naim A., bin 200 lira olan kirayı 3 bin liraya çıkardı. Kiracılarının kendilerine ev bulamaması ve kira zammını da kabul etmemeleri üzerine ev sahibi, baltayla ailenin kapısına dayandı. Kiracı aile uyuduğu sırada dairenin dış kapısını baltayla kıran Naim A., içeriye girerek etrafa zarar vermeye başladı. Yaşlı adam, evdeki diğer kapıları da baltayla parçaladı. [...] Dehşet anlarının ardından uyanan aile, bağırıp yardım istemeye çalıştı. Sesleri duyan komşularının gelmesi üzerine ev sahibi Naim A., daireyi terk etti. Yabancı uyruklu aile, durumu polis ekiplerine bildirdi. Naim A., olayın ardından kiracılarının suyunu ve doğalgazını kesti. Ev sahibinin baltayla daire kapısının kırıldığı anlar, bina sakinleri tarafından cep telefonu ile görüntülendi. Görüntülerde, Naim A., elindeki baltayla defalarca vurduğu kapıyı parçalıyor. Görüntüler sosyal medyada infial oluşturdu. Ev sahibinin eve baltayla saldırması "insanlık öldü mü" sorusunu akıllara getirdi. Sosyal medya kullanıcılarından ev sahibine tepki yağdı.

YeniŞafak gazetesinde yer alan "Bayrampaşa'da ev sahibi kira artışını kabul etmeyen Suriyeli kiracının evine baltayla saldırdı" haberinde, kira artış oranlarının nasıl olacağı Türk Borçlar Kanunu'nun 344'üncü maddenin ikinci fıkrasında "tarafılarcı kira bedeline ilişkin bir anlaşma yapılmamışsa, kira bedeli, bir önceki kira yılının tüketici fiyat endeksindeki on iki aylık ortalamalara göre değişim oranını geçmemek koşuluyla hâkim tarafından, kiralananın durumu göz önüne alınarak hakkaniyete göre belirlenmektedir" (Konut Kiralarında Kira.. :2022) açık bir şekilde belirtilmiş olmasına karşın 92 yaşındaki ev sahibinin bin 200 TL olan kirayı yüzde 250 artışla 3 bin TL'ye çıkarması ve kiracının bu artışı kabul etmediğini beyan etmesi sonrası yaşadıkları tüm ayrıntıları ile hikâyeleştirilerek aktarılmıştır. Ev sahibinin kapıyı baltayla kırması, evin içerisinde tahribat yapması, hızını alamayarak evin suyu ile doğalgazını kesmesi ve evde bulunan sığınmacıların korku dolu yardım çağlıklarının yer aldığı olaylar zinciri adeta bir korku

filminden sahneleri yansıtır gibi okuyucuya sunularak Suriyeliler'in yaşadığı mağduriyet tüm yönleriyle okuyucuya hissettirilmiştir.

İnsanı dehşete düşüren olayların gerçekleştiği sırada, yardım çığlıkları üzerine merdivenlere koşan bina sakinlerinin güvenlik güçlerine ihbarda bulunmak ya da olaya müdahale etmek yerine cep telefonuyla görüntü çekmesi, sonrasında da görüntüleri sosyal medyada paylaşması bu gibi toplumsal olaylar karşısında sergilenen duyarsızlık da kamuoyunun dikkatine sunulmaktadır.

“Yardım kuruluşu ‘Save The Children’ yaptığı açıklamada, Suriye genelinde erkek ve kız çocuklarının güvenli olmayan, hijyenik olmayan kamplarda korkunç koşullar altında yaşadığını hatırlattı. Ateş altında yetersiz beslenmeyle, açlıkla, hastalıkla mücadele ederken tarifsiz acı çektiler. [...] Birleşmiş Milletler'in verilerine göre, ülkede toplam 6.5 milyon kız ve erkek çocuğunun insani yardıma ihtiyacı var. Save the Children'in Suriye'deki acil yardım ekipleri başkanı Sonia Khush, ‘Şu anda tüm gözler Ukrayna'da. Ancak Suriye'deki çocukların unutulmaması için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız. Güvenli bir ortamın sağlanması için şiddet durdurulmalıdır’ dedi.”

Hürriyet gazetesinde yayınlanan “Suriye'deki çocukları unutmayın!” haber metninde uluslararası bir yardım kuruluşu olan Save The Children tarafından yapılan açıklama üzerinden 11 yıl önce iç savaşın başladığı Suriye'de yaşayan çocukların açlık, yeteri kadar beslenememe ve hastalıklar karşısında yaşadıkları çaresizliğe dikkat çekilmektedir. Rusya'nın 22 Şubat 2022 tarihinde Ukrayna'ya yönelik başlattığı işgal harekâtı sonrası bu ülkedeki çocuklara gösterilen ilgi ve yardım faaliyetlerinin daha önce yardım kuruluşlarının odağında olan Suriyeli çocuklara gösterilen alakayı arka plana atmasına yönelik eleştirilere yer verilen haberde, mağdur olan insanlar özellikle de çocuklar arasında hiçbir şekilde dil, din, ırk ayrımı yapılamayacağı, Ukraynalı çocuklara gösterilen ilginin Suriyeli çocuklara da gösterilmesi, bu çocukların unutulmaması gerektiği vurgusu öne çıkmıştır.

“Uluslararası Af Örgütü'nün raporundaki üzücü ifade, Suriye'den gelen mültecilere evlerine dönmeleri için baskı yapan Danimarka, İsveç ve Türkiye de dâhil olmak üzere bir dizi devletin tutumuna rağmen Suriye'nin hiçbir bölgesinin geri dönmenin güvenli olmadığını kanıtlar. Raporda yayınlanan bir bildiride, uluslararası istihbarat görevlilerinin Suriye'den kaçma kararları nedeniyle onları sadakatsizlik veya ‘terörizm’ ile suçlayarak açıkça hedef aldığı ve ülkelere herhangi bir ‘zorla’ geri dönüşü önleme çağrısında bulunduğu belirtildi.

Örgüt, ‘Suriye istihbarat görevlileri tarafından 13’ü çocuk olmak üzere 66 geri dönen kişiye karşı işlenen korkunç ihlallerin bir kataloğunu belgeledi. [...] Af Örgütü, ‘Ölümüne Gidiyorsun’ başlıklı raporda, ‘27 zorla kaybetme vakası kaydedildiğini’ söyledi. [...] Ayrıca, güvenlik güçleri tarafından beş kadına, bir genç erkek çocuğa ve beş yaşındaki bir kıza karşı işlenen yedi tecavüz vakası da dahil olmak üzere 14 cinsel şiddet vakası kaydedildi. Tanıklıklar, çatışma sırasında hükümet yanlısı güçler tarafından sivillere ve tutuklulara karşı işlenen cinsel şiddet ve tecavüze ilişkin iyi belgelenmiş örneklerle tutarlıdır. Af Örgütü tarafından belgelenen vakalar arasında Fransa, Almanya, Türkiye, Ürdün ve BAE’den geri dönenler yer alıyor.”

İtalya’daki ANSA haber ajansında yer verilen “*Af Örgütü: Suriyeli mülteciler eve döndüklerinde ‘işkence ve tecavüze uğradı’*” haberinde, Suriye’de iç savaşın etkilerinin azalmaya başladığından hareketle Türkiye, İsveç, Almanya, Birleşik Arap Emirlikleri, Danimarka ve Fransa gibi ülkelerde bulunan Suriyeliler’in ülkelerine dönmelerine yönelik politikaların ya da medya tarafından kamuoyunda oluşturulan algının yanlışlığı, memleketine geri dönen insanların karşılaştıkları problemler üzerinden aktarılmaktadır. Ölmek için evini yurdunu terk eden insanların ülkelere sadık olmamakla itham edildiği bundan dolayı da terörist muamelesine maruz kaldıkları ortaya konulmakta, bunun için Suriyeliler’e yönelik zorla geri dönüş çağrılarının bu insanların felaketine neden olacağının tespiti yapılmaktadır.

Raporun başlığı olan ‘*Ölümüne Gidiyorsun*’ ifadesi ile Suriye’ye geri dönen birçok mültecinin ortadan kaybolduğu ve bir daha haber alınmadığı bilgisi verilmektedir. Suriye güvenlik güçlerinin kötü muamelelerine, “[...] *beş kadına, bir genç erkek çocuğa ve beş yaşındaki bir kıza karşı işlenen yedi tecavüz vakası da dahil olmak üzere 14 cinsel şiddet vakası kaydedildi*” ifadesi ile örnek verilerek, iç savaş ortamında tek motivasyonu hayatını kurtarmak olan ve bunun için başka ülkelere sığınan insanların, ülkelere döndüklerinde karşılaştıkları korkunç ve insanlık onuruna yakışmayan muamelelere dikkat çekilmektedir. Bazı zamanlarda gerek Türk medyasında gerekse AB üyesi ülkelerdeki medya organlarında politik aktörlerin, sanatçıların ya da toplum tarafından tanınmış sevilen kişilerin ifadeleri ile tırmanışa geçen Suriyeli karşıtlığının da etkisi ile bu insanların göz göre göre ölüme gönderildiği, ölmeleri durumunda da cinsel şiddet ve tecavüzle karşı karşıya kaldıkları aktarılmakta, böylelikle toplum vicdanına seslenildiği görülmektedir.

“Genç adam, şiddetten kaçmaya çalışan milyonlarca insandan biri olan Suriye’den Türkiye’ye kaçmıştı. Önce İstanbul’da bir ayakkabı fabrikasında

iş buldu ve Suriye'nin kuzeybatısındaki bir kasaba olan Afrin'de geride kalan ailesini beslemeye yetecek kadar kazandı. Amcası Ahmed telefonda 'Muhammed iyi bir çocuktur. Savaşmak istemedi, bu yüzden Türkiye'ye gitti' diyor. Amcası 'O öldürüldü' diyor, ailesi onu Avrupa'nın kalpsizliğinin kurbanı olarak görüyor. [...] Bir görgü tanığı DER SPIEGEL'e Yunan sınır muhafızlarının ateş açtığını söyledi. Türk yetkililer de Arap'ın ölümünden Yunanlıları sorumlu tutuyor. Eğer sınırdaki tanıkların söyledikleri ve Londra'daki analistlerin vardığı sonuçlar doğruysa, o zaman Muhammed el-Arab'ın ölümü belirleyici bir anı işaret ediyor. Bu, sınır görevlilerinin AB'nin dış sınırında bir mülteciyi vurup öldürdüğü anlamına gelir. Bu, Avrupalıların tüm kontrolünü kaybettiği siyasi ve insani dramada bir başka düşük noktayı işaret eder. Sınırı mühürleme hevesi, duygusuzlaşan bir kıtanın belirtisidir.

[...] Avrupa, Türkiye'nin göçmenlerin Avrupa'ya devam etmesini engellemesi karşılığında 2025 yılına kadar Türkiye'ye 6 milyar avro ödeme sözü verdi. [...] Erdoğan, Türkiye sınırındaki koruma önlemlerini artırdı ve Avrupa'ya gidenlerin sayısı düştü. [...] Öte yandan, Avrupalıların kaçınılmaz bir sonraki mülteci dalgasına hazırlanmak için bolca zamanları vardı, ancak hiçbir şey yapmadılar. Bunun yerine Avrupalılar sadece arkalarına yaslanıp Suriye diktatörü Beşar Esad ile en önemli müttefikleri Rusya ve İran'ın kuzeybatı Suriye'deki son isyancı kalesini adım adım yeniden ele geçirmesini izledi. [...] Türkiye'nin halihazırda 4 milyona yakın mülteciye ev sahipliği yapmasına rağmen Avrupa bundan da pek rahatsız görünmüyordu.

Almanya'daki DerSpigel dergisinde yayınlanan “Avrupa'nın Kapalı Kapıları. Mülteciler Türkiye-AB Karşılaşmasının Ortasında Yakalandı” haber metninde, savaşmak istemediği için Suriye'den kaçarak Türkiye'ye sığınan Muhammed el-Arab'ın Yunanistan sınırında güvenlik güçleri tarafından açılan ateş sonucu hayatını kaybettiği bilgisi paylaşılmaktadır. İstanbul'da çalışarak kazandığı parayla Afrin'deki ailesine yardım ettiği vurgulanarak el-Arab'ın sadece kendini düşünmeyip ailesine de elini uzatan iyi bir insan olduğu hissettirilmiş, ‘Muhammed iyi bir çocuktur’ ifadesi ile de bu görüş pekiştirilmiştir.

El-Arap'ın ölümünden Avrupa Birliği üyesi ülkelerin sorumlu olduğunun hissettirildiği metinde “Avrupa'nın kalpsizliğinin kurbanı olarak görüyor” cümlesi ile insan vücudunda hayati önemde bir organ olan kalp üzerinden gönderme yapılarak, insan yaşamının kalbin durması ile sona ermesi durumunda olduğu gibi Avrupa'nın da sığınmacılara kapıları açmayacak kadar katı yürekli, acımasız ve duygusuz olduğunu ortaya koyduğu bundan dolayı da mecazi anlamda öldüğü düşüncesi yansıtılmıştır.

AB ile Türkiye arasında imzalanan mülteci hareketliliğinin engellenmesi anlaşması sonrası Avrupalıların olası göç dalgalarına karşı önlem almak yerine hiçbir şey

yapmamalarının eleştirildiği metinde “*Avrupalılar sadece arkalarına yaslanıp [...] izledi*” denilerek, Avrupalı liderlerin Suriyeliler’in yaşadığı sorunları görmezden geldikleri, Türkiye’nin 4 milyon Suriyeli’yi barındırmasından rahatsız olmadıkları, kendi rahatları bozulmadığı sürece yaşanan bu insanlık dramını önemsemediklerinin tespiti yapılmaktadır.

“Şikayete göre, ellerinde bıçak, levye ve tahta sopalarla kamp dışında toplanan yaklaşık 12 kişi ırkçı sloganlar atmaya başladı. Yaklaşık beş kişi daha sonra tesisin bahçesine girdi ve gençlerden bazılarına saldırdı. Dört göçmen hafif şekilde yaralandı.

Polis, kampta kalan 15 yaşındaki bir Suriyelinin şikayeti üzerine saldırıyla ilgili olarak 38 yaşındaki bir erkek ve 14 yaşındaki oğlu olmak üzere iki şüpheliyi gözaltına aldıklarını söyledi. Suriyeli, 38 yaşındaki adamın kendisine karşı suçlamada bulunmasının ardından yetkililer tarafından kısa süreliğine gözaltına alındı. Her iki çocuk da serbest bırakılırken, 38 yaşındaki Pazartesi günü savcılığa çıkarıldı. Polis, soruşturmanın Selanik Güvenlik Polisinin Irkçı Şiddetle Mücadele Dairesi tarafından yürütüldüğünü söyledi.”

Yunanistan’daki Ekathimerini gazetesinde yayınlanan “*Oreokastro’da reşit olmayan göçmenlere yönelik saldırı için soruşturma emri verildi*” haber metninde, tahta sopa, bıçak ve levye gibi kesici ve yaralayıcı cisimleri taşıyan kişilerin insanlık onuruna yakışmayan ırkçı ifadelerle, savaştan ve ölümden kaçan ve dalgalarla boğuştuğuktan sonra Yunanistan’a sığınan insanlara hakaret ettiği ortaya konulmaktadır. “*[...] beş kişi daha sonra tesisin bahçesine girdi ve gençlerden bazılarına saldırdı*” ifadesi ile mültecilerin orada bulundukları süre içerisinde yaşamlarını güven içerisinde sürdürmeleri için oluşturulan etrafı tel örgülerle çevrili ve güvenlik güçlerinin korumasında bulunan kamp alanlarının aslında yeterince güvenli olmadığını, bu insanların her an bir saldırının hedefi olabileceğini yansıtmaktadır.

“*Polis, kampta kalan 15 yaşındaki bir Suriyelinin şikâyeti üzerine...*” ifadesi ile uluslararası koruma statüsünde olan bir alana yapılan saldırının faillerinin ancak bir kişinin şikâyeti üzerine gözaltına alındığına işaret edilmekte, bu da mağduru Suriyeli olan olayda emniyet güçlerinin şüphelilerin yakalanması hususunda çok da istekli olmadıklarını göstermektedir.

3.5.6. Suriyeliler'in Topluma Örnek Olma Hali İle İlgili Haberler

2020-2022 yılları arasında Türkiye'den Hürriyet, Sözcü, YeniŞafak, Almanya'dan Der Spiegel ve Deutsche Welle, Yunanistan'dan Ekathimerini ve Greekreporter ile İtalya'dan ANSA gazete, dergi ve haber ajanlarının internet sitelerinde yapılan tarama sonucunda, yaptıkları davranışlarla topluma olumlu örnek olan Suriyeliler ile ilgili 142 haber saptanmıştır. Bu haberler içerisinde Suriyeliler'in yaşadıklarıyla ilgili vurgulamalarda ön plana çıkanlar araştırmaya dâhil edilmiştir. Haberlerin başlık, spot ve metinleri nitel içerik analizi yöntemi ile değerlendirilerek yorumlanmıştır.

3.5.6.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi

Suriye'den ayrıldıktan sonra yaşamlarını sürdürdükleri hedef ülkelerde yaptıkları olumlu davranışlarla dikkati çeken sığınmacılar ile ilgili haberlerin başlıklarına dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“400 Suriyeli doktor göreve hazır: Koronavirüsle mücadeleye katkı sağlayacaklar” (YeniŞafak, 17 Nisan 2020).

“Almanya'daki Mülteciler: Lama Süleyman Suriyeli'den daha Alman hissediyor” (DW, 30 Ağustos 2020).

“Suriye'den Paralimpik Oyunlara: Mülteci kanoda güç buluyor” (DW, 9 Ocak 2021).

“ATM'de 1000 lira bulan Suriyeli, sahibine teslim etti” (Hürriyet, 5 Ocak 2021).

“Azmetti rol model oldu” (Hürriyet, 9 Mart 2021).

“Ortak hayalde buluştular” (Hürriyet, 9 Mart 2021).

“Sinzig'deki Suriyeliler-Almanlara Yardım Eden Mülteciler” (DW, 31 Mart 2022).

“Türk ve Suriyeli kadınlar güçlerini birleştirdi: Kurdukları serayla hem üretim hem satış yapıyorlar” (YeniŞafak, 23 Haziran 2021).

“Ordu'da yaşayan Suriyeli baba ekmeğini bağlamadan çıkarıyor” (YeniŞafak, 30 Haziran 2021).

“Suriyeli öğrenci LGS şampiyonu oldu: Siirt'in gururu genç ilerideki hedeflerini de açıkladı” (YeniŞafak, 30 Haziran 2021).

“Suriyeli çocukların Türk bayrağı hassasiyeti” (YeniŞafak, 7 Temmuz 2021).

“Suriyeli mülteci yüzücü Paralimpik Oyunları'na damgasını vurdu” (Ekathimerini, 14 Temmuz 2021).

“Kukla Amal'in dört ay sürecek yolculuğu başladı: İngiltere'ye gidiyor” (YeniŞafak, 28 Temmuz 2021).

“Her tarifte farklı bir hikâye...” (Hürriyet, 1 Ağustos 2021).

“Bayrakları can yeleği, hikâyeleri bambaşka...” (Hürriyet, 1 Ağustos 2021).

“Almanya: Mülteciler selden sonra temizliğe katıldı” (DW, 11 Ağustos 2021).

“İki Suriyeli buldukları 10 bin doları polise teslim etti” (Sözcü, 3 Eylül 2021).

“Angela Merkel'in Suriyeli 'kızı' onu unutmayacak” (DW, 7 Aralık 2021).

“Viral Fotoğraf Suriyeli Mülteci Aileye Yeni Bir Umut Verdi” (Greek Reporter, 22 Ocak 2022).

“Suriyeli kadınlar Ukraynalı kadınlar için yaşadığı üzüntüyü dile getirdi: Aynı acıyı yaşıyoruz” (YeniŞafak, 11 Mart 2022).

“Savaşın mağdur ettiği Suriyeli çocuklar Ukraynalı yaşlılarına resimlerle destek oldu” (YeniŞafak, 18 Mart 2022).

“Tiyatro yarışmasında Türkiye birincisi oldular” (Hürriyet, 30 Mart 2022).

“Suriyeliler yangınla mücadele için gönüllü olarak Türkiye'ye geldi: Türk halkına borcumuzu ödüyoruz” (YeniŞafak, 7 Ağustos 2021).

“Almanya'da iki Suriyeli gönüllülüğü nasıl keşfetti? Başkalarına yardım eden daha mutludur” (DerSpigel, 17 Mayıs, 2022).

Sözcü gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde yayınlanan haberde kullanılan *“İki Suriyeli buldukları 10 bin doları polise teslim etti”* başlığı ile iki sığınmacı tarafından bulunan paranın bu kişilerce kullanılmak yerine sahibine verilmek üzere kolluk kuvvetlerine teslim edilmesi ele alınmıştır. İki Suriyeli'nin buldukları parayı kendi ihtiyaçları için kullanmak yerine sahibine verilmek üzere polise teslim etmeleri, olumsuz haberlerde kullanılan abartılı dilin aksine her zaman karşılaşılabilecek sıradan bir durummuş gibi yansıtılmış olmasına karşın örnek bir davranış olarak ön plana çıkmaktadır.

Hürriyet gazetesinin internet sitesinde Şehir bölümünde yer alan *“Azmetti rol model oldu”* haberinin başlığında, ülkesinden ayrıldıktan sonra yerleştiği Türkiye'de kendisine uzanacak bir yardım elini çaresizce beklemek yerine ortaya koyduğu mücadele sonucu başarılı olan bir sığınmacıya dikkat çekilmektedir. Sığınmacının ortaya koyduğu mücadelenin büyüklüğü *“azmetti”* kelimesi ile aktarılmakta, karşısına çıkan zorlukları bıkmadan çalışarak aştığı için toplum tarafından taklit edilen bir rol model olduğu

vurgulanarak, sebebi ne olursa olsun olumsuzluklarla yılmadan mücadele edilmesinin beraberinde başarıyı getireceği düşüncesi hissettirilmektedir.

YeniŞafak gazetesinin Türkiye bölümünde okuyucuyla paylaşılan “*400 Suriyeli doktor göreve hazır: Koronavirüsle mücadeleye katkı sağlayacaklar*” haber başlığında, Çin’de ortaya çıktıktan kısa süre sonra tüm Dünyayı etkisine alan Koronavirüs (COVID-19) Pandemisi’nin Mart ayından itibaren görülmeye başlandığı Türkiye’de verilen mücadeleye destek olmak isteyen Suriyeli doktorlar ön plana çıkarılmıştır. İki yıl boyunca ülkemizin öncelikli ve en önemli gündemi olan COVID-19 döneminde tüm yükü omuzlayan doktoru, hemşiresi, acil tıp teknisyeni, hasta bakıcısı vb. tüm sağlık çalışanlarına yardımcı olmak isteyen Suriyeli doktorların “*göreve hazır*” oldukları vurgulanmakta, ülkelerinden ayrıldıkları süreçte kapıları kapatmayarak yaşama tutunmalarına imkân sağlayan Türkiye’yi içerisinde bulunduğu bu zor dönemde yalnız bırakmayarak ahde vefa gösterdiklerine işaret edilmektedir.

Almanya’daki Deutsche Welle (DW) internet sitesinde Almanya bölümünde yer alan “*Angela Merkel’in Suriyeli 'kızı' onu unutmayacak*” haber başlığında, Suriye’den ayrıldıktan sonra Almanya’ya sığınan bir ailenin kız çocuklarına verdiği isme değinilmektedir. Ailenin kendilerine kucak açan Almanya’nın Şansölyesi (Başbakan) Angela Merkel’in ismini küçük kızlarına vermesinden duyulan memnuniyetin yansıtıldığı başlıkta, dikkat çekmek amacıyla tırnak içerisinde verilen “kızı” kelimesi ile sahiplik vurgusu yapılarak gösterilen ahde vefanın önemsendiği hissettirilmekte, buna karşın “Suriyeli” kelimesi ile küçün kızın uyruğunun ön plana çıkarıldığı görülmektedir.

Yunanistan’daki Ekathimerini gazetesinin internet sitesinde Toplum bölümünde yer verilen “*Suriyeli mülteci yüzücü Paralimpik Oyunları'na damgasını vurdu*” haber başlığında, Suriye’deki iç karışıklıktan kaçtıktan sonra yaşamını Yunanistan’da devam ettiren bir sporcudan bahsedilmektedir. Engelli sporcuların katıldığı Paralimpik Oyunları’nda başarılı olduğu “*damgasını vurdu*” ifadesi ile yansıtılmakta, buna karşın “*Suriyeli mülteci*” ifadesi ile yüzücünün milli kimliği ve hukuki durumu ön plana çıkarılarak elde edilen başarının adeta gölgelendiği görülmektedir.

Almanya’daki Deutsche Welle (DW) internet sitesinde Muhabir bölümünde yer alan “*Sinzig'deki Suriyeliler-Almanlara Yardım Eden Mülteciler*” haber başlığında, Almanya’ya sığınan Suriyeliler’in yaşanan bir felaket sonrası bu ülkenin insanlarına

yaptıkları yardımlardan bahsedilmektedir. Ülkedeki 16 eyalet arasında yer alan Rheinland-Pfalz'a bağlı Sinzig şehrinde yaşayan mültecilerin Suriye'den ayrıldıktan sonra yerleştikleri Almanya'da kendilerine yapılan iyiliği karşılıksız bırakmayarak Almanlar'a yardım ettikleri ortaya konulmakta, buna karşın yardım eden insanların nereden geldiğine vurgu yapıldığı görülmektedir.

Hedef ülkelerde yaptıkları ile topluma örnek olan sığınmacılar ile ilgili haberlerin spotlarına dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Kahramanmaraş'ta bir vatandaşın yanında taşırken kaybettiği 10 bin dolar, iki Suriyeli tarafından bulunup polise teslim edildi.”

Sözcü gazetesinde *“İki Suriyeli buldukları 10 bin doları polise teslim etti”* haberinin spotunda, iki sığınmacının evlerini, işlerini, düzenli hayatlarını geride bırakarak geldikleri ülkemizde yolda buldukları ve hiç kimseye haber vermemeleri halinde parayı bulduklarının ispatlanmasının çok zor olduğu bir anda kendilerini değil de yaklaşık 83.000 bin Türk Lirası değerindeki 10 bin Doları düşüren kişiyi düşünerek hareket ettiği, böylelikle etik bir davranış sergilediklerine işaret edilmektedir. Buna karşın iki sığınmacının milliyetine ‘Suriyeli’ ifadesi ile vurgu yapılarak ayrımcılık yapıldığı görülmektedir.

“Suriye'deki iç savaştan kaçarak 2013'te Ankara'ya gelen Ragda Elukla (42), yarım kalan eğitim-öğretim hayalini Türkiye'de devam ettirebilmenin mutluluğunu yaşıyor.”

Hürriyet gazetesinin *“Azmetti rol model oldu”* haberinin spotunda, iç savaştan kaçtıktan sonra yerleştiği Ankara'da eğitim hayatını devam ettirmeye çalışan Ragda Elukla'nın okuma azmine dikkat çekilmektedir. Son yıllarda yürütülen çalışmalarla kız çocuklarının okullaşma oranının erkek çocuklarını geçtiği (Bakan Özer..., 2022: 9. paragraf) Türkiye'de eğitim fırsatından sadece Türkler'in değil aynı zamanda çeşitli nedenlerle öğrenim hayatının dışında kalmış yabancıların da yararlanarak hayallerini gerçekleştirebilme imkanı buldukları ortaya konulmaktadır.

“Suriye Dernekler Platformu Başkanı Dr. Mehdi Davut, Suriyeli hekimlerin Türkiye'nin koronavirüs mücadelesine katkı sağlamak istediğini söyledi: Gönüllü çalışmak isteyen 400 Suriyeli sağlık personeli var. Bunların katkıları, bu süreçte özellikle göçmenlere hizmet ederek olabilir.”

YeniŞafak gazetesinin *“400 Suriyeli doktor göreve hazır: Koronavirüsle mücadeleye katkı sağlayacaklar”* haberinde, Suriye Dernekler Platformu Başkanı ve aynı

zamanda doktor olan Mehdi Davut'un COVID-19 sürecinde hekimler olarak yapacakları katkılar ile ilgiyi bilgiye spot bölümünde yer verilmiştir. Tıp eğitimini aldıkları ülkelerinden savaş nedeniyle ayrılmak zorunda kalan ve yaşamlarını Türkiye'de sürdüren hekimlerin, insanların eve kapandığı, fabrikaların üretim miktarlarını azalttığı, hayatın birçok alanda neredeyse durma noktasına geldiği bir dönemde bulaşıcı ve öldürücü özelliğe sahip virüse karşı herhangi bir karşılık beklemeden gönüllü olarak çalışmayı istemelerinden duyulan memnuniyet yansıtılmaktadır. Bir doktorun dahi çok fazla önem arz ettiği bir süreçte *"400 Suriyeli doktor"* ifadesi ile verilmek istenen desteğin büyüklüğü yansıtılmakta, bu doktorların sağlık sistemine entegre olamamaları halinde göçmenlerle ilgilenerek en azından Türk hekimlerinin üzerindeki yükü olabildiğince azaltılma isteği ile iyi bir davranış sergiledikleri hissettirilmektedir.

"Almanya'nın giden Şansölyesi Angela Merkel, 2015'teki mülteci akını sırasında 'Bunu yapabiliriz' dedi. Suriyeli bir aile, kızlarına onun adını verdi ve altı yıl sonra hala ona büyük saygı duyuyorlar."

Almanya'daki Deutsche Welle (DW) internet sitesinde *"Angela Merkel'in Suriyeli 'kızı' onu unutmayacak"* haberinin spotunda, Suriye'den kaçarak sığındıkları Almanya'da Şansölye Angela Merkel'in yaşanan yoğun mülteci hareketliliği karşında takındığı olumlu tavır *"Bunu yapabiliriz"* ifadesi ile aktarılarak bu insanların Almanya tarafından yalnız ve çaresiz bırakılmadığı ve bu süreci iyi yönettiğine işaret edilmektedir. Mültecilere karşı sergilenen olumlu tutumun bu ülkeye sığınan insanları da etkilediğine yer verilen spotta, *"Suriyeli bir aile, kızlarına onun adını verdi ve altı yıl sonra hala ona büyük saygı duyuyorlar."* cümlesi ile Müslüman bir ailenin minik kızlarına bir Alman'ın ismini verecek kadar Merkel'e sevgi ve saygı duydukları ve imdatlarına yetişenler karşısında nankör olmadıklarının tespiti yapılmakta, öte yandan üstenci bir bakış açısı ile diğer sığınmacılara da kendilerini sınır kapılarında yalnızlığa terk etmeyen Almanya'ya şükran hissi ile davranmaları gerektiği hissettirilmektedir.

"İbrahim Al Hussein, 2012 yılında ülkesindeki iç savaş sırasında meydana gelen patlamada yaralandıktan sonra Suriye'den kaçtığında, hayatı alt üst oldu. Yaklaşık on yıl sonra, Al Hussein Tokyo'daki ikinci Paralimpik Oyunlarına hazırlanıyor ve yüzmeye, Yunanistan'a göç ettikten sonra hayatını yeniden inşa etmesine ve bütünleşmesine yardımcı olduğunu söylüyor."

Yunanistan'daki Ekathimerini gazetesindeki *"Suriyeli mülteci yüzücü Paralimpik Oyunları'na damgasını vurdu"* haberin spotunda, Suriye'deki iç çatışmaların

mağdurlarından olan İbrahim Al Hussein'in yaralandıktan sonra yaşadığı sorunlar *"hayatı alt üst oldu"* ifadesi ile ortaya konularak savaşların insanların hayatını nasıl mahvettiği, yaşam alanlarının yerle bir olmasının yanı sıra insanların bedenlen, ruhen ve aklen birçok problemle yaşamlarının geri kalanını sürdürmeye çalıştıkları hissettirilmektedir. Savaşta yaralanmasına rağmen Al Hussein'in hayattan kopmamasında katkısı olan yüzmeye *"hayatını yeniden inşa etmesine ve bütünleşmesine yardımcı oldu"* ifadesi ile vurgu yapılarak, sporun insanı stresten uzaklaştıran, daha zinde ve güçlü hissetmesini sağlayarak kendine güvenmesine böylelikle hayatın her döneminde etkili bakış açısı edinilmesine yaptığı olumlu etki ön plana çıkarılmaktadır.

"Anas, Faris ve Abdul anavatanlarında yıkım gördüler. Şimdi, Suriyeli mülteciler, yıkıcı sellerin ardından yeniden inşa çabalarında Almanlara yardım ediyor"

Almanya'daki Deutsche Welle (DW) internet sitesinde yer alan *"Sinzig'deki Suriyeliler-Almanlara Yardım Eden Mülteciler"* haberinin spotunda, Sinzig'de yaşayan üç Suriyeli'nin örnek davranışı aktarılmaktadır. *"[...] anavatanlarında yıkım gördüler"* ifadesi ile bu insanların ülkelerinde meydana gelen savaş ve sonrasında yaşadıkları şehirlerinin yerle bir olması hatırlatılmakta, sel sonucu kentte yaşanan yıkım Suriye'nin şehirlerindeki tahribata benzetilerek abartılı bir değerlendirme yapıldığı görülmektedir. Başlıkta olduğu gibi kimlik ve hukuki duruma vurgunun yapıldığı spotta, *"[...] yıkıcı sellerin ardından yeniden inşa çabalarında Almanlara yardım ediyor"* ifadesi ile yaşanan doğa olayının ortaya çıkardığı hasarın büyüklüğünün tespiti yapılırken, göçmenlerin şehirdeki yenilenme çalışmalarına karşı duyarsız olmadıkları, dostları, komşuları olan Almanlarla omuz omuza çalışmalarından duyulan memnuniyet yansıtılmaktadır.

Hedef ülkelerde yaptıkları ile topluma örnek olan sığınmacılar ile ilgili haber metinlerine dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

"Edinilen bilgiye göre, ismi öğrenilemeyen bir vatandaş çalıştığı fabrikaya ait olduğu iddia edilen 50 bin dolar ile iş yerinden ayrıldı. Kent merkezindeki bir bankaya gelerek parayı yatırmak isteyen şahıs, paranın 10 bin dolarının eksik olduğunu görünce durumu devriye gezen polis ekiplerine bildirdi. Kaybedilen paranın bulunabilmesi için harekete geçen ekipler, şahsın aracını park ettiği otopark ile banka arasında arama çalışması başlattı. Düşürülen 10 bin doları yoldan geçen ve isminin açıklanmasını istemeyen iki Suriyelinin bulduğu ve parayı polise teslim ettiği öğrenildi."

Sözcü gazetesinde “İki Suriyeli buldukları 10 bin doları polise teslim etti” haberinde, işyerine ait parayı bankaya yatırmak isterken bu paranın 10 bin dolarını kaybeden bir vatandaş ile parayı bulan kişilerin hikâyesi detaylandırılmadan aktarılmıştır. 2011’den itibaren başlayan ve yıllar içerisinde artarak devam eden göç hareketliliği ile birlikte toplumun gündeminde ilk sıralarda yer alan Suriyeliler’in medyada büyük bir bölümü negatif olan haberlerde çoğunlukla tepkilerin odağında olan ve istenmeyen insanlarmış gibi temsil edildiği görülmektedir. Buna karşın söz konusu haberde iki Suriyeli’nin buldukları parayı kaybeden kişiye ulaştırılması amacıyla polise teslim etmelerinden açgözlü olmadıklarının anlaşılabileceği, isimlerini açıklama ihtiyacı duymamalarından da bu gibi durumlarda herkesin aynı şekilde davranacağı dolayısı ile bunun çok da abartılmaması gereken bir hareket olduğu hissi verilmektedir.

“Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD-ASAM) Ankara Al Farah Çocuk ve Aile Destek Merkezi’nin program asistanı Duygu Yılmaz, ‘Kız çocuklarının okullaştırılması, erken yaşta evliliklerin önüne geçilmesi temel hedefimiz. Rol modelimiz Ragda Elukla, eğitime oldukça önem veren, birçok engeli aşarak eğitim hayatına devam eden bir arkadaşımız. Onun yaşam hikâyesi, eğitime devam etme noktasında birçok ebeveyne ve kız çocuğuna ilham oluyor, yol gösteriyor’ diye konuştu.

En Önemli Hakkımız Eğitim

[...] ‘Rol Model Eğitimleri’ne katılarak, sığınmacı kadınlara azmi ve başarı hikâyesiyle örnek olan Suriyeli Ragda Elukla: ‘[...] Babam vefat ettikten sonra annem sorumluluğumuzu üstlendi ve bize ‘Okulunuza biraz ara verin, evi geçindirmekte bana yardımcı olun’ deyince, çok sevmeme rağmen okulu bıraktım. 2013’te Türkiye’ye geldik. [...] yıllardır hayalini kurduğum üniversite eğitimi için şansımı denemek istedim. Ailemin ‘Hem okumak hem çalışmak zor olabilir’ demesine rağmen vazgeçmedim. Şimdi bir yandan bir terzi atölyesinde kadın kıyafetleri dikiyorum, bir yandan da [...] Fen Bilgisi Öğretmenliği okuyorum. [...] Burada öğrendiklerim kendime olan güvenimi arttırdı. Vatanıma daha güçlü dönebileceğime dair bir umut verdi.’”

Hürriyet gazetesinde “Azmetti rol model oldu” haberinin metninde yarım kalan öğrenim hayatını göç sonucu geldiği Türkiye’de sürdüren Ragda Elukla’nın eğitime olan tutkusunun anne-babalara ve kızlara ilham verdiği, böylelikle onların rol modeli olduğuna işaret edilmektedir. Ülkesindeki birçok şehir savaş nedeniyle yerle bir olan, milyonlarca insanın evinden işinden ayrılarak mülteci durumuna düştüğü bir ortamda “Hem okumak hem çalışmak zor olabilir” ifadesi ile insanların istediği zaman şartlar ne olursa engelleri aşarak hayallerinin peşinden gitmesi gerektiğinin önemi anlatılmakta, “Vatanıma daha güçlü dönebileceğime dair bir umut verdi” anlatımı ile mültecilerin ülkelerine dönmeyi

istemediklerine yönelik düşüncenin aksine, bu insanların bir gün ölümden kaçtıkları memleketlerine dönme hayalini içlerinde canlı tuttıkları gösterilmektedir.

“Suriye Dernekler Platformu Başkanı Dr. Mehdi Davut, Suriye’deki iç savaş nedeniyle çok sayıda Suriyeli hekimin Türkiye’ye gelerek hayatına devam ettiğini aktardı. [...] Şu anda Türkiye’nin Covid-19 ile mücadelesinde gönüllü olarak çalışmak isteyen 400 Suriyeli sağlık personeli bulunduğunu belirten Davut, “Bunların katkıları bu süreçte özellikle göçmenlere hizmet ederek olabilir. Bu doktorlar mücadeleye kaldıklarında ortak dili Arapça olan göçmenlere hizmet sunabilirler” dedi. Davut, “Çünkü koronavirüs ile mücadele sadece medikal bir savaş değil, aynı zamanda da psikolojik bir savaştır. İnsanların çoğu sürekli tedirginlik yaşamakta bu süreçte. Suriyeli hekimler Türkiye’nin koronavirüs ile mücadelesine katkı sağlamak istiyor” diye konuştu.”

“400 Suriyeli doktor göreve hazır: Koronavirüsle mücadeleye katkı sağlayacaklar” başlığı ile YeniŞafak gazetesinde yayınlanan haberde, Suriye’deki savaştan kaçarak Türkiye’ye sığınan mülteciler arasında yer alan doktorların, ilk vakanın görüldüğü Çin’in Wuhan kentinden neredeyse her ülkeye yayılan COVID-19 Pandemisi ile mücadelede Türk halkına yardımcı olma isteği yansıtılmaktadır. Salgınla mücadelenin aksamaması amacıyla sağlık çalışanlarının istifa etmesinin yasaklandığı bir dönemde yapılan bu açıklamada yer alan *“gönüllü olarak çalışmak isteyen 400 Suriyeli sağlık personeli”* ifadesi ile Suriyeli doktorların hayatlarını kaybetme pahasına bu ölümcül virüse karşı meslektaşlarının yanında gönüllü olarak yer alma istekleri öne çıkarılmakta, böylelikle kendilerine uzatılan yardım elini unutmadıklarına işaret edilmektedir.

“2015 yılının sonunda, Suriyeli mülteciler Widad ve Muhammed, Almanya’da bir jinekologtan randevu aldı. [...] Ultrason resimlerine baktıktan sonra doktorlar çifti tebrik etti: Bir kızı yoldaydı. Widad ve Muhammed, çocuklarına ne ad vereceklerini uzun uzun düşünmek zorunda kalmadılar. Ona koruyucu melekleri olan Alman şansölyesinin adını verdiler: Angela. Altı yıl sonra, şarap kırmızısı elbiseli uzun, siyah saçlı küçük bir kız, batıdaki Gelsenkirchen kentindeki Caritas mülteciler için danışma merkezinden geçiyor ve herkes tarafından sevinçle karşılanıyor. ‘Merhaba Angie’, ‘Günaydın Angie.’ Herkesin ‘Angie’ dediği Angela mutlu bir şekilde gülümsüyor ve selamlarına karşılık veriyor. [...] Babası Muhammed, ‘Kızımız Angela’yı herkes seviyor; mahallemizdeki yaşlı kadınlar bile onu gördüklerinde çok mutlu oluyorlar.’ Angela Merkel’i bizim için yaptıklarından dolayı seviyoruz’ dedi.

Uzun zamandır Şansölyeye hayranlık

Muhammed, ‘Diğer ülkeler kapılarını kapatırken Merkel bize yeni bir hayat verdi, özellikle buradaki çocuklar’ dedi. ‘Bütün Suriyeli arkadaşlarımız Merkel’in görevden ayrılmasına üzüliyor. Suriye’deki annem bana telefonda

hep 'Çok üzgünüm, şimdi ne olacak?' diyor. Küçük Angela [...] büyüdüğünde utangaç bir şekilde 'Angela Merkel gibi bir şey yapmak, yani diğer insanlara yardım etmek' istediğini söylüyor."

Almanya'daki Deutsche Welle (DW) internet sitesinde "*Angela Merkel'in Suriyeli 'kızı' onu unutmayacak*" haber metninde, Almanya'ya sığınan Suriyeli Widad ve Muhammed'in yeni doğan kızlarına Şansölye Angela Merkel'in ismini vermelerinin hikâyesi aktarılmaktadır. "*Ona koruyucu melekleri olan Alman şansölyesinin adını verdiler: Angela.*" ifadesi ile mültecilere yardım elini uzatan Şansölye Merkel, nurdan olduğu kabul edilen ve yaratıcı ile insanlar arasındaki bağlantıyı sağladığı kabul edilen melek kavramıyla özdeşleştirilerek ruhani bir kimliğe büründürülmekte, ailenin ve küçük kızının da bu ulvi varlığın koruyuculuğuna girdiği vurgulanmaktadır. İktidarının son döneminde eleştirilerin hedefi olan Merkel'in ismini taşıyan minik Angela'nın, ilgi odağı olması ve Alman komşuları tarafından sevilmesinin Suriyeli ailenin kendilerine yapılan iyiliği unutmamasının bir sonucu yani toplum değerlerine uyumlu olmalarından kaynaklı olduğu hissettirilmektedir. Merkel'in yaptığı iyilikten duyulan memnuniyetin "*Diğer ülkeler kapılarını kapatırken Merkel bize yeni bir hayat verdi*" cümlesi ile paylaşıldığı metinde Suriyeli mültecilere yardım elini uzatmayan ülkelere sitemde bulunulurken yardımda bulunan ülkeler ve kişiler ise adeta kutsallaştırılarak yüceltilmektedir. Küçük Angela'nın adaşı Angela Merkel'e özenmesi ve onun gibi zor durumda olan kişilere yardımda bulunmayı istemesi ise yapılan iyiliğin çocuk dahi olsa insanların yüreğinde karşılık bulduğunu göstermektedir.

"Suriye'deki savaş 2012'de memleketi Deir ez-Zor'da ve çevresinde şiddetlenirken, Al Hussein bir arkadaşı tarafından ziyaret edildi. Al Hussein, arkadaşı eve gitmek için ayrıldığında vurulduğunu söylüyor. Yardım etmek için koştu. 'Arkadaşımı güvenli bir yere veya hastaneye taşımak üzereydim. Ama ne yazık ki yanına ulaşır ulaşmaz, yanımda bir patlama oldu' dedi. Al Hussein, komşu Türkiye'ye götürülmeden önce derme çatma bir klinikte acil tıbbi tedavi gördü. Orada sınırdan yaşadı ve hareketlilik ile mücadele etti ve sonunda Şubat 2014'te Yunanistan'a tehlikeli tekne yolculuğunu yaptı. 'Yunanistan'a geldiğim ilk günlerde bana yardım eden bir doktor buldum. Ondan sonra burada kalmaya karar verdim.' dedi. Al Hussein, yarasını tedavi etmeyi ve ona bir protez sağlamayı kabul eden bir doktorla tanıştı ve Yunanistan'da kendini evinde hissetmeye başladı. Bir yıl sonra nihayet tekrar havuza girdi ve Atina'daki Olimpik Su Sporları Merkezi'nde bulunan bir kulüple yüzdü.

Al Hussein'in havuza ilk girişimi, sonunda önce yerel düzeyde, sonra daha uzaklarda rekabete geri dönmesine yol açtı. Mülteci bir atlet olarak başarısı Yunanistan'da dikkat çekti ve Rio de Janeiro'daki 2016 Oyunlarının bayrak

yarışının bir parçası olarak Olimpiyat meşalesini taşıma davetine yol açtı. Oradan, Uluslararası Paralimpik Komitesi'nin yeni mülteci takımı için yüzme konusunda kendisine ulaşıldı. [...] Koronavirüs pandemisi eğitim planlarını bozmuş olsa da finallere ulaşmayı umuyor. Al Hussein, dünyanın dört bir yanından sporcularla Paralimpik Köyü'ndeki yaşam için övgü dolu ve diğer engelli mültecilere olumlu bir örnek olmak istediğini söylüyor. 'Gücün varsa, bir kolun mu yoksa bacağın mı eksik diye bakmazsın. Güç içeriden gelir' dedi. 'Oraya gitmek için ileriye bakıyorsun. Çalışırsan, eminsen oraya ulaşırsın. Bir hayalin varsa, işini yaparsan o an gelir. Gelecek.'

Yunanistan'daki Ekathimerini gazetesinde *"Suriyeli mülteci yüzücü Paralimpik Oyunları'na damgasını vurdu"* haber metninde, Suriye Deir ez-Zor'da evinin biraz ilerisinde silahla vurulan arkadaşına yardım etmek isterken atılan bombanın patlaması sonucu yaralanan ve engelli olarak yaşamını sürdürmek zorunda kalan İbrahim Al Hussein'in yaşadığı olumsuz duruma rağmen verdiği mücadele okuyucuyla paylaşılmaktadır. Kendisini ziyaret eden arkadaşına yardım için koşan Al Hussein için kullanılan *"Yardım etmek için koştu"* ifadesi ile milli sporcunun arkadaşı için ölümü göze alacak kadar iyi yürekli bir insan olduğu, verdiği mücadele sonunda başarılı olmasının da bunu gösterdiğinin tespiti yapılmaktadır.

Bombayla yaralandıktan sonra yaşadıkları detaylı bir şekilde hikâyeleştirilerek aktarılan Al Hussein'in tehlikeli bir yolculuktan sonra ulaştığı Yunanistan'da bir doktor tarafından uzanan yardım elinden minnettarlıkla bahsetmesi ve *"Yunanistan'da kendini evinde hissetmeye"* ifadesi ile birçok ülke tarafından mültecilere kötü muamele yapmakla eleştirilen Yunanistan'a haksızlık yapıldığı ve ülkesinden ayrılmak zorunda kalan insanlara kapıların kapatılmadığı vurgusunun yapıldığı hissettirilmektedir.

Yüzmedeki becerisi ile kısa sürede dikkati çeken ve Brezilya'nın başkenti Rio de Janeiro'da düzenlenen 2016 Oyunları Olimpiyat meşalesini taşıma davetini elde etmesi sonrası başarısını Japonya'nın başkenti Tokyo'da düzenlenen 2020 Paralimpik Oyunları Milli Takımı'na katılarak sürdüren Al Hussein'in *"Gücün varsa, bir kolun mu yoksa bacağın mı eksik diye bakmazsın. Güç içeriden gelir" dedi. 'Oraya gitmek için ileriye bakıyorsun. Çalışırsan, eminsen oraya ulaşırsın. Bir hayalin varsa, işini yaparsan o an gelir. Gelecek.'* ifadesi ile engelli olduğu için insanlardan uzaklaşan ya da toplum tarafından görmezden gelinenlere, önemli olanın engel değil insanın içinden gelen güç olduğu, hayali olanın yeterli çalışma ile bu hayaline kavuşacağı mesajı verilerek örnek bir rol model ortaya konulduğu görülmektedir.

“Bu onların ilk yardımları değil. Üç Suriyeli mülteci, 2021 yazında yıkıcı sel mağdurlarına yardım etmek için Almanya'nın Ahr Vadisi'ne gitti. Sürekli şiddetli yağışlar, Ahr'ın barajlarının zarar görmesine neden oldu, sel suları, toprak ve enkaz milyarlarca hasara yol açtı.

Felaketten özellikle etkilenen Sinzig köyüne giden üç kişi, Almanya'daki diğer Suriyeli mültecileri de onların yolundan gitmeye çağırdı. O zamandan beri Anas, Faris ve Abdul Ahr bölgesine taşındı. Sel bölgesinde yapılacak çok şeyi olan üç arkadaşı, oradaki insanlar onları kollarını açarak karşıladı.”

Almanya'daki Deutsche Welle (DW) internet sitesinde yer alan “Sinzig'deki Suriyeliler-Almanlara Yardım Eden Mülteciler” haberinin metninde, Suriyeli Anas, Faris ve Abdul'un yaptıkları yardım faaliyetinin ilk olmadığı bilgisine yer verilmekte, “Almanya'daki diğer Suriyeli mültecileri de onların yolundan gitmeye çağırdı” cümlesi ile kendileri gibi Suriye'den gelen mültecileri de selde zarar gören insanlara yardıma çağırarak, en sıkıntılı zamanlarında kendilerine kucak açan insanları kötü zamanlarında yalnız bırakmamaya çalıştıklarının tespiti yapılmaktadır. “...oradaki insanlar onları kollarını açarak karşıladı” ifadesi ile sığınmacıların uzattığı dost elinin bu ülke vatandaşları tarafından büyük bir memnuniyetle karşılandığı görülmektedir.

3.5.7. Suriyeliler'in “Biz” ve “Diğeri” Kavramı Özelinde Ötekileştirilmesi İle İlgili Haberler

2020-2022 yılları arasında Türkiye'den Hürriyet, Sözcü, Yenişafak, Almanya'dan Der Spiegel ve Deutsche Welle, Yunanistan'dan Ekathimerini ve Greekreporter ile İtalya'dan ANSA gazete, dergi ve haber ajanlarının internet sitelerinde yapılan tarama sonucunda, toplumda kabul görmediği, sosyal yaşamdan dışlanarak ötekileştirildiği varsayılan Suriyeliler ile ilgili 416 haber saptanmıştır. Bu haberler içerisinde Suriyeliler'in yaşadıklarıyla ilgili vurgulamalarda ön plana çıkanlar araştırmaya dâhil edilmiştir. Haberlerin başlık, spot ve metinleri nitel içerik analizi yöntemi ile değerlendirilerek yorumlanmıştır.

3.5.7.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi

İç savaştan kaçarak farklı ülkelere giden sığınmacıların gittikleri hedef ülkelerde biz ve öteki anlayışıyla karşı karşıya kaldıkları ötekileştirme tutumları ile ilgili haberlerin başlıklarına dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Almanya "Bunu Yaptı mı?" Beş Yıl Sonra Mülteci Krizine Bir Bakış” (DerSpigel, 15 Mayıs 2020).

“Suriye Hakları Grubu Yunanistan'ın Göçmen istismarı iddiasının soruşturulmasını istiyor” (Greekreporter, 28 Ocak 2021).

“Suriyeli diye mezar yeri vermediler: Yatacak yeriniz yok” (YeniŞafak, 10 Ocak 2021).

“Suriyeli mülteciler Almanya'da sığınacak yer buldu” (DW, 15 Mart 2021)

“Suriyeli mülteci, tehditler üzerine Alman parlamentosu koltuğu için teklifini geri çekti” (DW, 30 Mart 2021).

“Türkiye’deki Suriyeliler Kurban Bayramı için Suriye’ye dönmeye başladı” (Sözcü, 6 Temmuz 2021).

“44 bin 220 Suriyeli bayramlaşmak için ülkesine gitti” (Sözcü, 19 Temmuz 2021).

“Bolu’da yabancı uyruklulardan 10 kat fazla su faturası alınacak” (Sözcü, 26 Temmuz 2021).

“CHP’li Bolu Belediye Başkanı Tanju Özcan: Yabancı uyruklulardan 10 kat fazla su faturası ücreti alacağız” (YeniŞafak, 26 Temmuz 2021).

“Bolu Belediye Başkanı açıkladı... Kentte yabancı uyruklulardan 10 kat fazla su faturası ücreti alınacak” (Hürriyet, 27 Temmuz 2021).

“CHP’li Bolu Belediye Başkanı Tanju Özcan gafları ve ırkçı çıkışlarıyla gündemden düşmüyor” (YeniŞafak, 28 Temmuz 2021).

“Okullara Suriyeli, Afgan ve Iraklı öğrenci kaydı yapın talimatı” (Sözcü, 10 Ağustos 2021).

“Kuklaya bile ayrımcılık” (YeniŞafak, 27 Ağustos 2021).

“Bolu Valiliği'nden kentte yaşayan yabancı uyruklulara 24 maddelik çağrı” (YeniŞafak, 22 Eylül 2021).

“Suriyelilere nüfus ayarı” (Hürriyet, 19 Şubat 2022).

“Göçmen politikasındaki U dönüşünde Polonya, Ukraynalılar için karşılama matı hazırlıyor” (DW, 4 Mart 2022).

“Yunanistan ve Avrupa Diğerlerinden Uzak Durdu, Ukrayna'nın Mültecilerini Karşılıyor” (Greekreporter, 1 Nisan 2022).

“Suriyelilerin 'bayram izni' kısıtlandı, sadece 2 gruba hak tanındı” (Sözcü, 22 Nisan 2022).

“Suriyelilerin 'bayram izni' kısıtlandı: Sadece 2 gruba hak tanındı” (Hürriyet, 22 Nisan 2022).

“Bayrama giden kalacak” (Hürriyet, 23 Nisan 2022).

“Neden başka birinin savaşıyla savaşalım ki?” (DW, 23 Nisan 2022).

“Milli Eğitim Bakanlığı’ndan Suriyeli ailelere hediye: Cüzdan, havlu, şemsiye” (Sözcü, 24 Nisan 2022).

“Savaşın çocuklarından bayram dileği: Bir barış bırakın biz çocuklara” (Hürriyet, 24 Nisan 2022).

“Göç İdaresi Başkanı Ünlü: Suriyelilere bayrama özel izin yok” (Sözcü, 27 Nisan 2022).

“Göç İdaresi Başkanı Ünlü: Suriyelilere bayrama özel izin yok” (YeniŞafak, 27 Nisan 2022).

“Suriyelilere bu bayram da izin yok” (Hürriyet, 5 Temmuz 2022).

“Suriyeliler’e bayram kolisi yardımı” (Sözcü, 6 Temmuz 2022).

YeniŞafak gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde yer alan *“Suriyeli diye mezar yeri vermediler: Yatacak yeriniz yok”* haber başlığı ile doğdukları yerlerden ayrıldıktan sonra geldikleri Türkiye’de yaşamlarını sürdüren Suriyeliler’in maruz kaldığı ayrımcılık ele alınmıştır. Ölen bir kişinin defnedileceği yerle ilgili düzenleme Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanun’un üçüncü maddesine göre Belediyeler ve köy muhtarlıklarına verilmekte (Mezarlıkların Korunması Hakkında..., 1994), Anayasa’nın 10. maddesinin birinci fıkrasında yer alan *“herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir”* ifadesine göre ise bu hizmetten Türkiye’de vefat eden herkesin yararlanabileceği açık bir şekilde ortaya konulmaktadır. Buna göre Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına herhangi bir problem çıkarılmadan defin için mezar yeri temin edilmesine karşın Suriyelilerin bu hizmetten yararlanmalarının zorlaştırılması sığınmacılara duyulan nefreti hissettirmekte, bu durum da doğdukları topraklardan uzakta hayata gözlerini kapayan insanların vicdanları yaralayan bir ötekileştirmeye maruz kaldığını göstermektedir.

Hürriyet gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde yer verilen *“Suriyelilerin ‘bayram izni’ kısıtlandı: Sadece 2 gruba hak tanındı”* haberinin başlığında, ülkelerinde yaşanan iç çatışmalar sonrası Türkiye’ye göç eden sığınmacıların bayramı geçirmek üzere ülkelerine gidişlerine kısıtlama getirildiği bilgisi paylaşılmaktadır. Oysa ki Şanlıurfa ile Haseke Valilikleri arasında 1999’da imzalanan protokolle verilen bayram dönemlerinde iki gün boyunca akrabalarını ziyaret serbestliği, 2011’deki iç karışıklıklardan sonra durdurulmuş, 2014’den itibaren ise sadece sığınmacıların Suriye’ye geçişine izin verecek şekilde yeniden uygulanmaya başlanmıştır (Suriyeliler

bayramda ülkelerine..., 2022). Mültecilerin mensubu oldukları memleketle duygusal bağlarının sürmesine imkân sağlayan bu uygulama, özellikle sosyal medyada sıkça dile getirilen ülkelere gidebildiklerine göre geri de dönmeyebilirler içerikli paylaşımlar sonrası İçişleri Bakanlığı'nın aldığı kararla Suriyeli sığınmacıların bayram izinlerinin kısıtlanması ile bu insanların dini bayram coşkusunu akrabaları ile bir arada yaşama isteğinin engellendiği görülmektedir.

Bu olayla ilgili olarak Hürriyet gazetesinin internet sitesinde farklı tarihlerde yer alan *“Bayrama giden kalacak”* ve *“Suriyelilere bu bayram da izin yok”*, Sözcü gazetesinin internet sitesinde *“Suriyelilerin 'bayram izni' kısıtlandı: Sadece 2 gruba hak tanındı”* ve *“Göç İdaresi Başkanı Ünlü: Suriyelilere bayrama özel izin yok”* ile YeniŞafak gazetesinin internet sitesinde *“Göç İdaresi Başkanı Ünlü: Suriyelilere bayrama özel izin yok”* başlıkları ile alınan kısıtlama kararı okuyucuya aktarılmıştır.

Sözcü gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümündeki *“Bolu’da yabancı uyruklulardan 10 kat fazla su faturası alınacak”* haberinin başlığı ile Karadeniz Bölgesi’nde yer alan Bolu’da su faturası üzerinden yabancı uyruklulara uygulanan ayrımcılık ortaya konulmaktadır. Suyun ton fiyatının 2 lira 765 kuruş olduğu kentte, istenmeyen insanlar haline getirilen tüm yabancıların kullandıkları suyun bir tonu için 27 lira 65 kuruş ödemeleri ile ilgili Belediye Meclisi tarafından alınan kararın açık bir biçimde ötekileştirmeye dönük bir düzenleme olduğu görülmektedir. *“Yabancı uyruklular”* ifadesi ile kastedilen kişilerin hangi ülkenin vatandaşları olduğu belirtilmemiş olmasına karşın bu kararın ülkemizde sayıları her geçen gün artan ve zaman zaman kamuoyunda tartışmaların odağı haline gelen Suriyeli mültecilere yönelik alındığı değerlendirilmektedir.

Yunanistan’daki Greekreporter gazetesinin internet sitesinde Haberler bölümünde yer verilen *“Suriye Hakları Grubu Yunanistan’ın göçmen istismarı iddiasının soruşturulmasını istiyor”* haber başlığında, başta Suriye olmak üzere Orta Doğu ve Kuzey Afrika üzerinden gelen mültecilerin sığındığı ülkeler arasında ilk sıralarda yer alan Yunanistan’da, göçmenlere yapılan kötü muamele hakkında bilgi verilmektedir. Suriye Hakları Grubu’nun iddialarına dikkat çekilen başlıkta yer alan *“Göçmen istismarı”* ifadesi ile ölümden kaçmaya çalışan insanların yaşama tutunma çabasının Yunanistan tarafından istismar edilerek sömürüldüğü, böylelikle Yunanistan’ın vatandaşlarına layık

görmediği davranışları kendisine sığınan çaresizlik içerisindeki insanlara yaparak kabul edilemez bir uygulamada bulunulduğunun tespiti yapılmaktadır.

Almanya'daki Deutsche Welle (DW) internet sitesinde Haberler bölümünde yer alan *“Suriyeli mülteci, tehditler üzerine Alman parlamentosu koltuğu için teklifini geri çekti”* haber başlığında, demokrasi ile yönetilen ülkelerde parlamentolar için aday olmak, gerekli şartları taşıyan herkes için söz konusu iken aday olma düşüncesini kamuoyuyla paylaşan bir Suriyeli'nin maruz kaldığı tehdit, bu ülkenin vatandaşlarının kendileri için hak gördüklerini diğerleri olarak değerlendirdikleri mülteciler için hak olarak görmedikleri, böylelikle bir ötekileştirme yapıldığı ortaya konulmaktadır. *“Suriyeli mülteci”* ifadesi ile ait olunan kültürün ön plana çıkarıldığı başlıkta, yayımladığı İnsan Hakları ve Demokrasi Raporları ile ülkeleri değerlendiren Avrupa Birliği'nde en güçlü üyeler arasında yer alan Almanya'da bir kişinin ilkel bir davranış olan tehdide maruz kalması sonrası siyaset yapmaktan vazgeçmesi, demokrasinin işletilmesi konusunda yaşanan aciziyeti yansıttığı görülmektedir.

Yunanistan'daki Greekreporter gazetesinin internet sitesinde Avrupa bölümünde yer verilen *“Yunanistan ve Avrupa Diğerlerinden Uzak Durdu, Ukrayna'nın Mültecilerini Karşılıyor”* haber başlığında, ülkesindeki savaştan dolayı evinden ayrılmak durumunda kalan sığınmacılar arasında yapılan ayrımcılığa dikkat çekilmiştir. Yunanistan ile Avrupa Birliği'nin diğer üyelerinin Rusya'nın Ukrayna'ya askeri operasyonu sonrası Ukraynalılar'a gösterdikleri kucaklayıcı tavrın başta Suriye olmak üzere Orta Doğu, Asya ve Afrika ülkelerinden gelenlere karşı aynı hassasiyetle sergilenmediği yansıtılmış, *“uzak durdu”* ifadesi ile bu insanlardan ve sorunlarından mümkün olduğunca kaçınmaya çalıştıklarına işaret edilmiştir.

Sığınmacıların ötekileştirme ve ayrımcılığa uğradıkları ile ilgili haberlerin spotlarına dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“CHP'li belediyeler ‘mülteci düşmanlığı’nda birbirleriyle yarışıyor. Hatay Büyükşehir Belediyesi, Yayladağı'nda Suriyeli mültecilere vefat eden yakınlarını defnedecek mezar yeri bile vermedi. Koronavirüs yoğunluğunu bahane eden belediye, cenazelerin 90 km uzaklıktaki Reyhanlı'ya götürülmelerini istedi.”

YeniŞafak gazetesinde yayınlanan *“Suriyeli diye mezar yeri vermediler: Yatacak yeriniz yok”* haberinin spotunda, geçici koruma kapsamındaki yaklaşık 370 bin

Suriyeli'nin yaşadığı (Geçici Koruma Kapsamında..., 2022: 3. Paragraf) Suriye sınırındaki Hatay'da Büyükşehir Belediyesi tarafından alınan karar *“CHP’li belediyeler mülteci düşmanlığında birbiriyle yarışıyor”* ifadesi ile aktarılırken Cumhuriyet Halk Partili (CHP) başkanlar tarafından yönetilen tüm belediyeleri de kapsayıcı bir genelleştirme yapıldığı görülmektedir. Belediyenin takındığı tavra *“Suriyeli mültecilere vefat eden yakınlarını defnedecek mezar yeri bile vermedi”* cümlesi ile yer verilen metinde, insanların sığınmacı da olsa bu ülkeye defnedilme hakkının bulunduğu, buna karşın belediyenin bu insanlara karşı takındığı olumsuz tutumun mezar yeri vermemeye kadar uzandığı hissettirilmektedir. *“Koronavirüs yoğunluğunu bahane eden belediye, cenazelerin 90 km uzaklıktaki Reyhanlı’ya götürülmelerini istedi”* ifadesi ile belediyenin gerçekçi olmayan bir nedenin ardına sığınarak mültecileri vefat eden akrabalarının kabrini ziyaretten mahrum edecek bir karar verdiği yansıtılmaktadır.

“İçişleri Bakanlığı'nın kararı sonrası Suriyeli sığınmacıların bayram izinleri kısıtlandı. Sınır kapılarından sadece cenaze mazereti bildirenler ile kesin dönüş yapmak isteyenlerin geçişine izin veriliyor.”

Hürriyet gazetesinde yer alan *“Suriyelilerin 'bayram izni' kısıtlandı: Sadece 2 gruba hak tanındı”* haberinin spotunda, Ramazan ya da Kurban Bayramları öncesi ülkelerine giden Suriyeliler’e getirilen kısıtlılık aktarılmaktadır. Suriye’deki savaş ortamından zorlu bir yolculuktan sonra kurtularak geldikleri Türkiye’de yaşamlarını devam ettiren Suriyeli mülteciler, 2014 yılından beri dini bayramlarını kutlama amacıyla memleketlerine gidebilmekte iken Ramazan Bayramı öncesi sosyal medya ve geleneksel medya organlarında sık sık dile getirilen bayramlarda gidebildiklerine göre diğer zamanlarda da ülkelerine geri dönebileceklerine yönelik paylaşımlar sonrası İçişleri Bakanlığı’nın kararı ile sınırlandırmaya maruz kaldı. Yurt içi ve yurt dışında yaşayan Türklerin İslam dininde önemi büyük olan Ramazan ve Kurban Bayramlarını aileleriyle bir arada geçirmek için yaptığı yolculukların medyada günlerce haberlere konu olduğu bir dönemde, ölmeyi değil de yaşamayı seçerek Türkiye’ye sığınan Suriyeli mültecilerin dini bayramlar için ülkelerine gidemeyecek olmaları ve sadece kesin dönüş yapacak olanlar ile cenaze gerekçesi bildirenlere geçiş izin verilmesi ön plana çıkarılmaktadır.

Bu olayla ilgili Hürriyet gazetesindeki *“Bayrama giden kalacak”* başlıklı haberin spotunda yer alan *“İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, bayramlarda ülkelerine gidip geri dönen Suriyelilerle ilgili, ‘Bayram izni verilmiyor. Güvenli bölgeye gidip orada*

kalabilirler. Bayram için gidip dönmek isteyenlere izin verilmeyecek' dedi." açıklaması ile "Ya gitmeyin ya da gidekseniz artık geri gelmeyin" mesajının verildiği hissettirilmektedir.

"Bolu Belediye Başkanı CHP'li Tanju Özcan, kentte yaşayan yabancı uyruklu kişilerin su faturası ve katı atık vergisi ücretlerine 10 kat zam yapılacağını açıkladı. Özcan, 'Arkadaş, yardımı kesiyorsun gitmiyorlar. İş yeri ruhsatı vermiyorum' diyorsun gitmiyorlar. Biz yeni önlemler almaya karar verdik."

Sözcü gazetesinde yer verilen *"Bolu'da yabancı uyruklulardan 10 kat fazla su faturası alınacak"* haberinin spotu ile 4.550 Suriyeli'nin yaşadığı 320 bin nüfuslu kentte yabancı uyrukluların kullandıkları suyun ve ödedikleri katı atığın ücretinin 10 kat artırıldığı bilgisi paylaşılmaktadır. *"Arkadaş, yardımı kesiyorsun gitmiyorlar. İş yeri ruhsatı vermiyorum diyorsun gitmiyorlar"* ifadeleri ile Tanju Özcan'ın Belediye Başkanı olduğu kente sığınan mültecilere olan nefreti ortaya konulmakta, *"Biz yeni önlemler almaya karar verdik"* cümlesi ile yabancı uyruklular harcadıkları her bir ton su ve katı atık ücreti için Türk vatandaşlarından 10 kat daha fazla para ödemek zorunda bırakılmakta, "ya gidin ya da gidin" tavrı ile adeta açık bir ayrımcılık yapıldığı ortaya konulmaktadır.

"Amerika Birleşik Devletleri (ABD) merkezli bir Suriye hakları grubu, Yunanistan topraklarında meydana geldiğini söyledikleri iddia edilen göçmen istismarı hakkında resmi olarak uluslararası bir soruşturma talep etti."

Yunanistan'daki Greekreporter gazetesindeki *"Suriye Hakları Grubu Yunanistan'ın Göçmen İstismarı İddiasının Soruşturulmasını İstiyor"* başlıklı haberde yer alan spotta, Yunanistan'da sığınmacılara karşı uygulanan kötü muameleler ile ilgili ABD'de bulunan Suriye Hakları Grubu'nun iddialarına yer verilmektedir. Akdeniz ve Ege Denizi üzerinden Avrupa ülkelerine göç edenlerin yoğun bir şekilde sığındığı Yunanistan'da gördükleri davranıştan *"istismar"* gibi sömürü durumlarını açıklamada tercih edilen bir kelime kullanılarak bahsedilmesinin sığınmacıların içerisinde bulunduğu durumun zorluğunu yansıttığının yanı sıra küçümseyici ve çaresiz gösteren bir yönünün de olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra sığınmacıların zor şartlar, yoksulluk, ülkelerindeki yönetimlerin olumsuz davranışları ve ölümden kaçma niyetlerinin bu ülkede güvenlik güçleri tarafından kötüye kullanıldığı, yaşamla ölüm arasında gidip gelen Suriyeliler'in kimi zaman değerli eşyalarına kimi zamanda kıyafetlerine el konulmak ve dayak atılmak suretiyle adeta sömürüldüğü yansıtılmaktadır.

“Tareq Alaows, geçen ay Almanya parlamentosuna aday olma niyetini duyurduğunda sansasyon yaratmıştı. Şimdi ise ırkçılık ve tehditlerin yeniden düşünmesine neden olduğunu söylüyor.”

Almanya'daki Deutsche Welle (DW) internet sitesindeki *“Suriyeli mülteci, tehditler üzerine Alman parlamentosu koltuğu için teklifini geri çekti”* haberinin spotunda, Alman parlamentosunda milletvekili aday olmak isteyen Suriyeli Tareq Alaows'un yaşadıkları anlatılmaktadır. *“Sansasyon”* kelimesi ile Alaows'un adaylığının toplumda birçok kesim tarafından önemsendiğine, olumlu ya da olumsuz yönde insanları etkilediğine işaret edilmekte, maruz kaldığı tehditler ve ırkçı muamele ile Alaows'a bir mülteci olduğu hatırlatılarak Almanya'da siyaset yapmayı düşünmesinin dahi kabul edilemez olduğu mesajının verildiğine işaret edilmektedir.

“Yunanistan da dahil olmak üzere Avrupa genelinde hükümetler, yıllardır dünyanın diğer bölgelerinden gelen mültecileri durdurmak için engeller dikerken Ukrayna'dan gelen milyonlarca mülteciyi ağırlıyor. Pek çok yorumcunun ikiyüzlülük ve çifte standarttan bahsetmesi şaşırtıcı değil.”

Yunanistan'daki Greekreporter gazetesinde yer verilen *“Yunanistan ve Avrupa Diğerlerinden Uzak Durdu, Ukrayna'nın Mültecilerini Karşılıyor”* haberin spotunda, 21. Yüzyılın ilk yıllarından itibaren savaşlar, yoksulluklar, iç çatışmalar ve baskılardan kaçarak daha iyi bir yaşam hayaliyle yola çıkan sığınmacıların gelişmiş ülkeler tarafından istenmediğine yer verilmektedir. Avrupa dışından gelen mültecilerin birlik üyesi ülkelere girişlerinin önlenmesi için birçok engel konulduğuna, buna karşın 24 Şubat 2022'de Rusya'nın işgal girişimini başlattığı Ukrayna'dan gelenlere karşı aynı zorlukların çıkarılmadığı, böylelikle iki davranış arasındaki ayrımcılıktan duyulan rahatsızlık yansıtılmaktadır. *“...ikiyüzlülük ve çifte standart...”* ifadesi ile evrensel insan haklarının en büyük savunucuları arasında yer aldıklarını iddia eden Avrupa ülkelerinin mülteciler arasında *“biz”* ve *“öteki”* ayrımı yaparak ikiyüzlü davrandığı, ölümle yaşam arasında sıkışan insanlara karşı çifte standartlı bir tutum takınılmasının kabul edilemez olduğuna işaret edilmektedir.

Sığınmacıların, ötekileştirme ve ayrımcılığa uğradıkları ile ilgili haber metinlerine dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“CHP'li Hatay Büyükşehir Belediyesi Yayladağı'ndaki göçmenlerin ölümlerini defnedecek mezar bulamadı. Koronavirüs nedeniyle mezar yeri sıkıntısı çekildiğini iddia eden belediye ‘Yayladağ'da mezar yeri kalmadı’ diyerek çoğu Bayır-Bucak Türkmen'i olan Suriyelilerin cenazelerini yaklaşık 90

kilometre uzaklıktaki Reyhanlı'ya götürüp defnetmelerini istedi. Bu şekilde 10 yakın cenaze kilometrelerce taşınarak Reyhanlı'ya götürüldü.

CHP'li Belediyenin dayatmasını MHP Hatay Milletvekili Lütfi Kaşıkçı deşifre etti. [...] Kaşıkçı şunları söyledi: 'Dili, dini, rengi fark etmez. Bizde böyle bir şey olamayacağını, kim nerede ikamet ediyorsa cenazesini oraya defnetmesi gerektiğini belirterek girişimlerde bulunduk. Durumu Vali Bey'e de ilettim. O da şiddetle karşı çıktı, duruma müdahale edeceğini söyledi. Vali Bey de devreye girince büyükşehir belediyesi geri adım attı. Yayladağı'na gidip 'Cenazelerinizi buraya defnedebilirsiniz' demişler. Bizim böyle bir oraya girmemiz ne kadar ayıp bir durum. İnsanın cenazesi yerde kalır mı?'

YeniŞafak gazetesinde yayınlanan “ Suriyeli diye mezar yeri vermediler: Yatacak yeriniz yok” haberinin metninde Türkiye ile Fransa arasında 23 Haziran 1939'da imzalanan “Türkiye ile Suriye Arasında Toprak Sorunlarının Kesinlikle Çözümüne İlişkin Antlaşması” ile Türkiye Cumhuriyeti'ne katılan (Yamaç, 2018: 1166), 2 milyon 040 bin 229'luk nüfusunun yüzde 18.11'ini Suriyeliler'in oluşturduğu (Geçici Koruma Kapsamında..., 2022: 3.Paragraf) Suriye sınırındaki Hatay'da, Büyükşehir Belediyesi'nin ‘Yayladağ'da mezar yeri kalmadı’ gerekçesi ile 10 cenazenin 90 kilometre uzaktaki Reyhanlı'ya defnedilmesinin kentte oluşturduğu tepki öne çıkarılmıştır.

“Durumu Vali Bey'e de ilettim. O da şiddetle karşı çıktı, duruma müdahale edeceğini söyledi. Vali Bey de devreye girince büyükşehir belediyesi geri adım attı. Yayladağı'na gidip 'Cenazelerinizi buraya defnedebilirsiniz' demişler” ifadesi ile Hatay milletvekili Lütfi Kaşıkçı'nın açıklamalarının yer aldığı haberde, siyasetçiler ve valinin müdahalesi sonrası daha önce aldığı kararda geri adım atan belediyenin keyif bir tutum içerisinde hareket ettiğinin tespiti yapılmaktadır. İnsanların vefatından sonra defin sürecini düzenleyen kanunla Türk vatandaşlarına uygulanması mümkün olmayan bu olumsuz davranışın belediye tarafından mültecilere kolaylıkla yapılabiliyor olması bu insanların sadece yaşarken değil öldükten sonra da ayrımcılığa uğrayabildiğini göstermektedir.

“[...] Bu süreçte bazı Suriyeliler, Türk Silahlı Kuvvetleri unsurlarınca güvenli hale getirilen bölgelere, dini bayramlarda izin alarak gidip gelmeye başladı. Sınır illerdeki valiliklere başvuru yaparak izin alan Suriyeliler, özellikle Azez, Cerablus, El Bab, Mare ve Soran bölgelerindeki yakınlarına gidebilme imkanına kavuştu.

[...] başvuruları onaylanan, 18 ile 29 Nisan arasında Öncüpınar ve Çobanbey sınır kapılarından ülkelerine geçecek Suriyeliler için hazırlık tamamlandı. 18- 19 Nisan'da sınır kapılarına gelen 2 bin Suriyeli, işlemlerini yaptırarak ülkelerine geçiş yaptı ancak 19 Nisan'da İçişleri Bakanlığı'nın

kararı ile Suriyelilerin geçişlerinin kısıtlandığı açıklandı. Online başvuru yapan ve ülkesine geçmek için sınır kapılarına gelenler, görevlilerce bakanlık kararı anlatılarak geri gönderiliyor. Sadece cenaze mazereti bildirenlerin geçişlerine izin veriliyor. [...] Bayramlarda daha önce Suriye'ye gidenler, 2 ile 5 ay süreyle ülkelerinde kalma hakkı elde etmişti. Öte yandan sınır kapılarında ülkesine kesin dönüş yapmak için gitmek isteyenlere de izin veriliyor.”

1999'dan 2011'e kadar aralıksız devam eden Türk ve Suriyeliler'in dini bayram ziyaretlerine yönelik geçiş serbestisi uygulaması, 2014'ten sonra mülteciler özelinde yeniden başlatılmıştı. Bu konu ile ilgili alınan yeni bir kararın irdelendiği Hürriyet gazetesinde yer alan “Suriyelilerin 'bayram izni' kısıtlandı: Sadece 2 gruba hak tanındı” haberinde, Ramazan ya da Kurban Bayramları'nda El Bab, Mare, Cerablus, Soran ve Azez'deki akrabalarını ziyaret etme imkânına kavuşan Suriyeliler'den bir bölümünün 18 Nisan 2022 tarihinde bu bölgelere gitmek için izin almalarına karşın bir gün sonra İçişleri Bakanlığı'nın kararı sonrası geçişlere getirilen sınırlamaya dikkat çekilmektedir. “Suriyelilerin geçişlerinin kısıtlandığı açıklandı. Ülkesine geçmek için sınır kapılarına gelenler, görevlilerce bakanlık kararı anlatılarak geri gönderiliyor” ifadesi ile birgün öncesine kadar sınır geçişinde sorun yaşamayan sığınmacıların, sosyal medya platformlarında haklarında yapılan ülkelere gitmelerinde yaşamadıkları sorunları diğer zamanlarda da yaşamayacakları, bundan dolayı da gidenlerin geri gelmemesini dillendiren paylaşımlar sonucu, sınırlı süreli de olsa elde ettikleri seyahat hakkından mahrum bırakılarak mağdur edildikleri yansıtılmaktadır.

“Bolu Belediye Başkanı olduktan sonra mültecilere belediye bütçesinden aynı ve nakdi yardımı kesmesiyle tepki çeken CHP'li Tanju Özcan, Bolu'da yaşayan yabancı uyruklu kişilerin su faturası ve katı atık vergisi ücretlerine 10 kat zam yapacaklarını açıkladı. Özcan, yardımı kesmelerine rağmen yabancı uyrukluların Bolu'dan gitmediğini ifade ederek, ‘Arkadaş, yardımı kesiyorsun gitmiyorlar. ‘İş yeri ruhsatı vermiyorum’ diyorsun gitmiyorlar. [...] Önümüzdeki hafta belediye meclisi var. Yabancı uyruklu kim varsa abonemiz olan, su fiyatlarına, katı atık ücretlerine başta olmak üzere bazı ücretlerde 10 kat zam yapacağız. Türk vatandaşıyla yabancı uyruklu vatandaş aynı fiyattan suyu kullanamayacak. 10 kat suya, 10 kat katı atık vergisi ücretine zam yapacağız’ dedi.

‘Gitsinler İstiyoruz’

Yabancı uyruklu kişilerin gitmelerini istediklerini söyleyen Özcan, şöyle devam etti: ‘Bunu niye yapıyoruz? Gitsinler istiyoruz. Bu misafirlik uzadı. Benim elimde yetki yok ki zorla, zabıtayla şehrin dışına bırakıp koyayım. Bir ara sınırlar açıldığında biz otobüsleri ücretsiz yapıp insan gönderdik. Şimdi

de göndermeye hazırız. Gönderelim gitsin. [...] Gene çıkıp birileri insan haklarından bahsedecek, bana 'faşist' diyecek. Hiç umurumda değil."

Sözcü gazetesinde yer verilen *"Bolu'da yabancı uyruklulardan 10 kat fazla su faturası alınacak"* haberinin metninde Suriye'den kaçarak geldiği Türkiye'de yardıma muhtaç olan mültecilere yapılan aynı ve nakdi yardımları kesen belediye başkanının, yaptığı açıklamalarla bu insanları hedef haline getirdiği görülmektedir. İhtiyaç sahibi insanlara yapılan yardımların mültecilerden esirgendiği, iş yeri açmak isteyen yabancı uyruklulara ruhsat verilmediğine yönelik açıklamalarla sığınmacıların sosyal ve ekonomik yaşamdan dışlanarak ayrımcılığa maruz kaldıkları anlaşılmaktadır.

"Gitsinler istiyoruz. Bu misafirlik uzadı. Benim elimde yetki yok ki zorla, zabıtayla şehrin dışına bırakıp koyayım." ifadesi ile 1951 tarihinde imzalanan Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme'nin 2. Maddesindeki *"Her mültecinin bulunduğu memlekete karşı, hassaten kanunlara, tüzüklere ve âmme düzenini korumak için alınan tedbirlere uymak vecibesini ihtiva eden görevleri vardır."* (Cenevre'de 1951 Tarihinde..., 1961: 5028) ibaresi ile kanunlar karşısında göç ettikleri ülkenin vatandaşları ile benzer şekilde davranması beklenen sığınmacılara yönelik nasıl bir tutum takınılması gerektiğinin yeterince anlaşılamadığı tespit edilmektedir. Mültecilerin zabıta marifetiyle şehir dışına bırakılması düşüncesi ile sahipsiz olduğu düşünülen bu insanlara işe yaramaz bir eşya muamelesi yapılması gerektiğine yönelik bir algının dillendirildiği görülmektedir.

"[...] Suriye Adalet ve Hesap Verebilirlik Merkezi, Perşembe günü Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne (UCM) dava açtığını ve yetkililerinden Yunanistan'ın kendi ülkesindeki göçmenlere ve mültecilere kötü muamelede bulunduğu iddia edilen 'insanlığa karşı suçları' araştırmasını istediğini bildirdi."

Yunanistan'daki kamplarda 'perişan' koşullar

Grup, güvenlik görevlilerinin protestocuları dağıtmak için göz yaşartıcı gaz kullandığı ve kamplardaki koşulların "perişan" ve sağlıksız olarak tanımlandığı vakalar olduğunu iddia etti. [...] Suriyeli grup, 2016 yılının Mart ayından bu yana belgelenen kötü muamelenin Yunanistan'ın karasularında da meydana geldiğini ve göçmen teknelerinin sabote edilmesini belgelediğini ve onları denize geri sürüklendiğini söylediğini söylüyor. Bazı durumlarda, Yunan makamlarının tekneleri suya geri ittiğini bile iddia ediyor. Sözde "geri gönderme" olayları, kişilerin "hayatlarının ve güvenliklerinin tehlikede olabileceği" bir ülkeye sınır dışı edilmemesini veya geri gönderilmemesini şart koşan uluslararası mülteci koruma anlaşmalarına hukuken aykırı kabul ediliyor."

İddiaya göre Frontex katılımı

Suriye Adalet ve Hesap Verebilirlik Merkezi ayrıca basına, göçmen hareketini izlemek ve denetlemekten sorumlu sınır devriye teşkilatı Frontex personelinin, iddia edilen insanlığa karşı suç olarak kabul edilen suistimallere katıldığına veya suç ortağı olduğuna dair kanıtlar olduğunu belirtti. Frontex, kendi adına, bu tür eylemlere karıştığına dair bir kanıt bulunmadığını ve AB üye ülkelerinin kendi sularındaki operasyonları kontrol etme hakkına sahip olduklarında ısrar ediyor.”

Yunanistan’daki Greekreporter gazetesindeki “*Suriye Hakları Grubu Yunanistan’ın Göçmen İstismarı İddiasının Soruşturulmasını İstiyor*” haberinde, Yunanistan’ın kendisine sığınan Suriyeli mültecilere yaptığı iddia edilen kötü muamelelerinden dolayı UCM’de davalı konumuna düşmesi sürecinde yaşananlara yer verilmektedir. Yunanistan’ın başta Suriye olmak üzere Orta Doğu’dan, İran’dan, Afganistan’dan ve Afrika kıtası ülkelerinden gelen sığınmacılara yönelik kötü davranışlarından duyulan kaygı ‘*insanlığa karşı suçlar*’ gibi ağır bir ifade ile aktarılmaktadır. Kimi zaman tekne veya botlarla denizden kimi zaman da yürüyerek kara yolundan kendisine sığınmak için gelenlere yönelik olumsuz uygulamaları tepkilere neden olan Yunanistan ile ilgili “*güvenlik görevlileri protestocuları dağıtmak için göz yaşartıcı gaz kullandığı ve kamplardaki koşulların “perişan” ve sağlıksız olarak tanımlandığı*” cümlesi ile ölümden kaçan insanların acımasız bir şiddete maruz kaldıkları, sınırı bir şekilde geçenlerin ise çok kötü koşullar altında hayata tutunmaya mecbur bırakıldıklarının tespiti yapılmaktadır.

Davaya konu olan olaylarla ilgili olarak göçmen hareketlerini izlemek ve denetlemekten sorumlu sınır devriye teşkilatı olan Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (Frontex) personellerine yönelik “[...] iddia edilen insanlığa karşı suç olarak kabul edilen suistimallere katıldığına veya suç ortağı olduğuna dair kanıtlar”ın iddiaların varlığı dahi, 1950’de AB üyesi ülkeler tarafından kabul edilerek hayata geçirilen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 1. Bölüm’de yer alan “*Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz (Madde 3)*”, “*Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir (Madde 5)*” ve “*Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır (Madde 14)*” (İnsan Hakları ve..., 1950) hükümler birlik üyelerini korurken, yayımladığı

raporlarla gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere insan hakları dşncesini ihraç etmeye çalışan birliğin sınırları dışındaki insanları göz ardı ettiğini göstermektedir.

“[...] şam doğumlu 31 yaşındaki Suriyeli mülteci ve insan hakları aktivisti Tareq Alaows, ırkçı saldırıların ve kişisel tehditlerin kendisini Almanya parlamentosu Bundestag için tarihi bir siyasi aday olarak değerlendirilen şeyi geri çekmeye zorladığını duyurdu. Alaows, şubat ayında Kuzey Ren-Vestfalya eyaletindeki memleketi Oberhausen bölgesi için Yeşiller Partisi adayı olarak aday olma niyetini açıklamıştı. O zamanlar pek çok kişi bir mültecinin Almanya parlamentosuna girme olasılığını vdi, ancak herkes hevesli değildi. Almanya'daki mültecilerin hakları için mücadele etmek istediğini söyleyen aday, kısa sürede sosyal medya saldırılarının hedefi oldu. Almanya'nın ırkla uğraşma şeklini değeristirme arzusunu ilan ettiği için ona saldırıların çoğu, değeriklik istiyorsa Suriye'ye dönüp orada bir şeyler yapması gerektiğini söyledi.

Kısa adaylık döneminde 'kitlesele ırkçılığa' maruz kaldı

Alman vatandaşlığı için başvuruda bulunan Alaows, geri çekildiğini açıklarken, ‘Adaylığımın yarattığı büyük kamu ilgisi, biz mültecilerin neler yapabileceğini gösteriyor. Ama ne yazık ki toplumumuz, hayatın birçok alanında ayrımcılığın olmadığı alanlardan yoksun. [...] Bana ve daha da önemlisi çevreme yönelik ciddi tehditler, adaylığımı geri ekmemin başlıca nedenidir’ dedi. Aşırı sağcı hesaplardan çok sayıda ölüm tehdidi alan Alaows, karşılaştığı ‘kitlesele ırkçılık’ karşısında şok olduğunu söyledi. Adaylığını sona erdirmenin ötesinde Alaows, kendini korumak için eski sanayi şehri Oberhausen'deki yerel Yeşiller Partisi şubesinden de çekildi.”

Almanya'daki Deutsche Welle'deki “Suriyeli mülteci, tehditler zerine Alman parlamentosu koltuğu için teklifini geri çekti” haber metninde, toplum yaşamında çevrenin hayati bir konu olduğu anlayışıyla siyaset arenasında ortaya çıkan Almanya Yeşiller Partisi'nden (Arısoy, 2016: 88) Alman Parlamentosu için aday olan Tareq Alaows'un uğradığı ırkçı muamele ve aldığı tehditler detaylı bir şekilde aktarılmaktadır. Suriye'den kaçtıktan sonra yerleştiği Almanya'nın Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinde bulunan Oberhausen şehrinden “memleketi” şeklinde bahsedilerek, Alaows'un doğduğu Suriye'yi değer ona kucak açan Almanya'yı vatan olarak benimsediğine işaret edilmektedir. “Mülteci” kelimesinin sıkça kullanılması ile hukuki durumu sürekli hatırlatılan Alaows'un parlamentoya girme isteğinin başlangıçta olumlu değerlendirilmesine karşın bir süre sonra sosyal medyada saldırıların odağı haline gelmesi, bazı Almanlar'ın bu fikri tahammül edilemez bulduğunu göstermektedir. İkinci Dünya Savaşı ncesi ve savaş sürecinde yaklaşık 6 milyon insanın hayatını kaybetmesine, 1960'lı yıllardan itibaren bu ülkeye giden Türkler'in ve diğer ülke vatandaşlarının

ötekileştirilerek şiddet olaylarının mağduru haline gelmesine neden olan ırkçılığın zaman zaman etkili olduğu Almanya’da, devletin insanların milliyetleriyle ilgilenme biçimine yönelik eleştirilere gösterilen tepkilerin “*değişiklik istiyorsa Suriye’ye dönüp orada bir şeyler yapsın*” şeklinde ortaya konulması kimi Almanların kendilerine yönelik tenkitlere karşı müsamaha göstermediklerini, farklı görüşlere saygı duymadıklarını, çözüm üretmedikleri durumlarda insanları dışladıklarını ve talepte bulunan kişi başka bir ülkeden ise geldikleri yere geri göndererek adeta kovma yolunu seçtiklerini göstermektedir. Politika yapma isteği karşısında hedef haline gelen ve yaşanan olaylardan dolayı Yeşiller Partisi’nden ayrılan Alaows’a gösterilen tepkiler “*kitlesel ırkçılık*” ifadesi ile ortaya konulmakta, bu da söz konusu davranışın bireysellikten ziyade Alman toplumunun geçmişinde var olan kendinden olmayana dışlama tavrının adeta kurumsallaştığının yansıması olarak dikkati çekmektedir.

“Avrupa Komisyonu (AK) Başkanı Ursula von der Leyen, ‘Putin’in bombalarından kaçmak zorunda kalan herkes açık kollarla karşılanacak’ dediğinde birçok Avrupalı lider adına konuştu. Ukraynalılar AB’ye vizesiz seyahat etmenin yanı sıra Brüksel’den kendilerine blok içinde anında çalışma ve yaşama hakkı veren özel bir muafiyetten yararlanıyor.

Son zamanlarda yasa dışı geri itme taktiği bile uygulayarak doğudaki sınırlarını daraltmakla suçlanan Yunanistan, AB’nin Ukrayna’daki savaştan kaçan mültecileri karşılama ve barındırma kararını coşkuyla onayladı.

Ukraynalı mülteciler “gerçek mülteciler”

Yunanistan’ın Bulgaristan sınırındaki yetkililer, Rus bombalarından kaçan Ukraynalıları karşılamak için hızla kabul merkezlerini doldurdu. Gelenlere cep telefonu kartları, atıştırmalıklar ve sıcak bir yemek dağıtıyorlar. Yunanistan Göç Bakanı Notis Mitarakis, Ukraynalıları “gerçek mülteciler” olarak nitelendirdi. Söylemeye çalıştığı şey, Afganistan, Suriye ve Yunanistan’a gelen diğer ülkelerdeki yıkıcı çatışma ve zulümden kaçan insanların olmadığıydı.

Birkaç Avrupalı politikacı, Ukraynalı mültecilerin ırkları ve dinleri nedeniyle niteliksel olarak Latin Amerika, Asya, Afrika ve Okyanusya’daki -toplucu Küresel Güney olarak bilinen- ülkelerden gelenlere göre daha üstün olduğunu vurguladı.

Bulgaristan Başbakanı Kiril Petkov, Ukraynalılara atıfta bulunarak, ‘Bu insanlar Avrupalı, bu insanlar zeki’ dedi. “Onlar eğitimli insanlar. ... Bu alışık olduğumuz mülteci dalgası değil, kimliğinden emin olamadığımız, geçmişi belirsiz, terörist bile olabilecek insanlar.’

İnsan Hakları İzleme Örgütü mülteci meselesine şu sözlerle yanıt verdi: ‘Yunanistan, Ukrayna’dan kaçan mültecilerle dayanışma göstermekte haklı. Ancak bu an, Yunanistan’ın dünyanın diğer bölgelerindeki benzer

çatışmalardan kaçan insanlarla başa çıkma yaklaşımında köklü bir değişikliğe yol açmalı ve Yunanistan'ın mültecileri tehlikeye atan şiddet içeren ve istismarcı sınır politikalarına son vermeli.”

Yunanistan'daki Greekreporter gazetesinde yer verilen “*Yunanistan ve Avrupa Diğerlerinden Uzak Durdu, Ukrayna'nın Mültecilerini Karşılıyor*” haberinde, Ukrayna'daki savaştan kaçmak zorunda kalan insanlara AB üyesi ülkelerde gösterilen muamele detaylı bir şekilde aktarılmaktadır. Ukrayna'da birlik üyesi ülkelere sığınanlar ile ilgili “[...] anında çalışma ve yaşama hakkı veren özel bir muafiyetten yararlanıyor” ifadesi ile bu insanların herhangi bir engelleme ile karşılaşmadıkları, aksine hayatlarını kolaylaştırıcı adımlar atıldığı vurgulanmakta, “[...] yasa dışı geri itme taktiği bile uygulayarak doğudaki sınırlarını daraltmakla suçlanan Yunanistan, AB'nin Ukrayna'daki savaştan kaçan mültecileri karşılama ve barındırma kararını coşkuyla onayladı.” ifadesi ile yaptığı geri göndermelerle insanların Akdeniz ve Ege Denizi'nde hayatını kaybetmesine neden olan Yunanistan'ın aynı tavrı Orta Doğu, Asya ve Afrika'dan gelen insanlardan sakındığına dikkati çekmekte, bu ülkenin tutumu “*coşku*” kelimesi ile ortaya konulmakta, yapılanların ikiye yüz lülük ve ayrımcılık olarak değerlendirilerek eleştirildiği görülmektedir.

2011'de başlayan iç karışıklıklar sonrası memleketlerini terk eden Suriyeliler ile ilgili yapılan olumsuz açıklamaların aksine Ukrayna'dan gelenleri karşılamak için Yunanlı yöneticilerin zaman kaybetmeden kamp merkezlerine gitmesine “*Yunanistan'ın Bulgaristan sınırındaki yetkililer, Rus bombalarından kaçan Ukraynalıları karşılamak için hızla kabul merkezlerini doldurdu.*” ifadesi ile vurgu yapılmaktadır. Mülteciler arasında yapılan ayırımın gizlenmeye dahi ihtiyaç duyulmaması “*Yunanistan Göç Bakanı Notis Mitarakis, Ukraynalıları “gerçek mülteciler” olarak nitelendirdi*” cümlesinde kendini göstermekte, Ukraynalılar için gerçek mülteci denilmek suretiyle Suriye'den, İran'dan, Afganistan'dan, Pakistan'dan veya Afrika ülkelerinden gelen insanların gerçekçi olmayan yani yalanlarla örülü nedenlerle Yunanistan'a ve Avrupa'ya geldiklerine yönelik bir bakış açısının var olduğunun tespiti yapılmaktadır.

Mülteciler arasındaki bizden olan ve olmayan anlayışı bir başka Avrupa ülkesi olan Bulgaristan'da Başbakan Kiril Petkov'un ifadelerinde kendine yer bulmakta, Ukraynalılar kastedilerek kullanılan, “*Bu insanlar Avrupalı, bu insanlar zeki*” dedi. *Onlar eğitilmiş insanlar. [...] Bu alışık olduğumuz mülteci dalgası değil, kimliğinden emin*

olamadığımız, geçmişi belirsiz, terörist bile olabilecek insanlar.” denilmek suretiyle Avrupalı olup olmamasına göre insanların değerli olup olmadıklarına karar verildiği, eğitilmiş olup olmamanın dahi buna göre değerlendirildiği düşüncesi ortaya konulmakta, kıta Avrupası dışından gelen sığınmacılara ise ölümden kaçarken yaşadıkları tüm zorluklar göz ardı edilerek terörist damgasının kolaylıkla vurulduğu görülmektedir.

Yunanistan’ın Ukraynalılar’ı kendinden olan, Suriyeliler’i ise öteki olarak değerlendirmesine İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün getirdiği eleştiri *“Yunanistan, Ukrayna’dan kaçan mültecilerle dayanışma göstermekte haklı. Ancak bu an, Yunanistan’ın dünyanın diğer bölgelerindeki benzer çatışmalardan kaçan insanlarla başa çıkma yaklaşımında köklü bir değişikliğe yol açmalı ve Yunanistan’ın mültecileri tehlikeye atan şiddet içeren ve istismarcı sınır politikalarına son vermeli.”* ifadesi ile aktarılmakta, Ukraynalılar için gösterilen üstün insani mücadelenin Avrupa dışındaki ülkelere gelenlere karşı da sergilenmesi gerektiği, bu insanların denizlerde ölüme terk edilmesi ya da bir şekilde karaya çıkanlara yapılan insanlık dışı muamelelerin artık son bulması gerektiği görüşü yansıtılmaktadır.

3.5.8. Suriyeliler’in Uluslararası Siyasette Konu Olması İle İlgili Haberler

2020-2022 yılları arasında Türkiye’den Hürriyet, Sözcü, Yenişafak, Almanya’dan Der Spiegel ve Deutsche Welle, Yunanistan’dan Ekathimerini ve Greekreporter ile İtalya’dan ANSA gazete, dergi ve haber ajanlarının internet sitelerinde yapılan tarama sonucunda, uluslararası siyasete konu olan Suriyeliler ile ilgili 473 haber saptanmıştır. Bu haberler içerisinde Suriyeliler’in yaşadıklarıyla ilgili vurgulamalarda ön plana çıkanlar araştırmaya dâhil edilmiştir. Haberlerin başlık, spot ve metinleri nitel içerik analizi yöntemi ile değerlendirilerek yorumlanmıştır.

3.5.8.1. Haberlerde Kullanılan Başlıkların, Spotların ve Metinlerin Analizi

Suriye’den ayrıldıktan sonra hem deniz hem de kara yolu ile Avrupa ülkelerine gitmeye çalışırken uluslararası siyasetin ve siyasetçilerin konusu haline gelen sığınmacılar ile ilgili haberlerin başlıklarına dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Erdoğan: Türkiye, Suriyeli mültecilerin Avrupa’ya ulaşmasını artık durdurmayacak” (Greekreporter, 27 Şubat 2020).

“AB: Türkiye ile göçmen mutabakatı geçerliliğini koruyor” (YeniŞafak, 28 Şubat 2020).

“Avrupa Birliğini göçmen endişesi sardı” (YeniŞafak, 29 Şubat 2020).

“Bulgaristan Başbakanı Boyko Borisov: Türkiye tek başına Suriyeli mültecilere bakmak zorunda değil” (YeniŞafak, 29 Şubat 2020).

“Atina krizde AB de krize girecek” (YeniŞafak, 1 Mart 2020).

“Göçmenler kapılara yüklenince Merkel telaşlandı: Türkiye sınırında güvenli bölgeye ihtiyacımız var” (YeniŞafak, 2 Mart 2020).

“Almanya sığınanların sayısı düştü: Göç politikamızın başarısı” (Hürriyet, 10 Ocak 2021).

“İngiltere’den tartışma yaratacak göçmen planı: Türkiye’ye yollayalım” (Sözcü, 18 Mart 2021).

“Danimarka’dan Suriyeli mülteciler için kritik karar: Oturma izinleri iptal ediyor” (Sözcü, 14 Nisan 2021).

“AB’den Türkiye’ye: İnsan hakları sorunları tartışılmaz” (DW, 16 Nisan 2021).

“Danimarka ülkedeki Suriyelileri göndermek için düğmeye bastı” (Hürriyet, 19 Mayıs 2021).

“NATO’dan Türkiye’ye: Milyonlarca Suriyeliye ev sahipliği yaptığınız için takdirlerimizi yineliyoruz” (YeniŞafak, 14 Haziran 2021).

“AB, Türkiye’nin göç anlaşması için milyarlarca dolar ek kaynak ayırmayı planlıyor” (DW, 23 Haziran 2021).

“Sonu hüsrana olacak” (YeniŞafak, 26 Haziran 2021).

“Yunanistan ve AB, Mülteci Anlaşmasını İhlal Ettiği İçin Türkiye’ye Dava Açtı” (15 Temmuz 2021).

“Draghi, AB zirvesinde hala yapılacak işler olduğunu söylüyor” (Ansa, 22 Ekim 2021).

“AB’den dikkat çeken Türkiye örneği! “Belarus ile arasında büyük fark var” (Hürriyet, 9 Kasım 2021).

“Sınır krizi: Baltık ve Polonya Belarus’u suçladı” (DW, 13 Kasım 2021).

“Danimarka: Eski göçmenlik bakanı çift ayrılıkları nedeniyle hapis cezasına çarptırıldı” (DW, 13 Aralık 2021).

“Erdoğan, Türkiye’nin AB’yi göçmen krizinden kurtardığını söyledi” (Ansa, 13 Ocak 2022).

“Yunanistan: Yeni Mülteci ve Göç Etütleri Merkezi başlatıldı” (Ansa, 21 Ocak 2022).

“Yunanistan, geri itmelerle ilgili Türk propagandasını işaret etti” (Ansa, 18 Şubat 2022).

“AB yetkilisi: Türkiye, göçmen akımını durdurmaya yardım ederse kazanacağı çok şey var” (Sözcü, 21 Şubat 2022).

“Afgan ve Suriyeli mültecileri ölüme iten Yunanistan'dan ikiyüzlü açıklama: Ukraynalı mültecileri kabul etmeye hazırız” (YeniŞafak, 2 Mart 2022).

“5 AB ülkesi diğerlerini daha fazla göçmen almaya çağırıyor” (DW, 20 Mart 2021).

“Papa'dan Avrupa'ya: Ukraynalılara olduğu gibi Akdeniz'den gelenlere de kapıları açın” (YeniŞafak, 5 Nisan 2022).

“Yunanistan'da şimdi de mültecilere ayrımcılık” (Hürriyet, 11 Nisan 2022).

“Suriyelilerin onurlu dönüşleri için çabalyoruz” (Hürriyet, 19 Nisan 2022).

“Erdoğan, 1 milyon Suriyeliyi ülkelerine geri göndermeyi planladığını söyledi” (Ansa, 3 Mayıs 2022).

“Erdoğan Yunanistan'ı göçmenleri soymak ve öldürmekle suçladı” (Ansa, 20 Haziran 2022).

“Yunanistan, Mayıs'ta Göçmen ve Mülteci Gelişlerinde Keskin Bir Artış Kaydediyor” (22 Haziran 2022).

“Yunanistan, AB tarafından göçmenlerin 'şiddetli sınır dışı edilmesi' konusunda uyarıldı” (Ansa, 1 Temmuz 2022).

Hürriyet gazetesinin internet sitesinde Gündem bölümünde yer alan *“Suriyelilerin onurlu dönüşleri için çabalyoruz”* haber başlığında, 2011'de Suriye'nin Dera şehrinde başlayan ve kısa sürede ülkenin büyük bölümüne yayılan iç karışıklıklar sonrası doğdukları toprakları terk etmek durumunda kalan Suriyeliler'den 3.650.601'inin (Yıllara göre geçici..., 2022), yaşamını sürdürdüğü Türkiye'de bu insanlarla ilgili devletin en üst makamından yapılan açıklamaya yer verilmiştir. Yaşanan iç savaş nedeniyle birçok şehrin yıkıma uğradığı ülkede iç güvenliğin tam sağlanamamasından duyulan endişeden dolayı memleketlerine gitmek istemeyen insanların gönderilmeleri ile ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti (TC) Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın *“[...]/ onurlu dönüşleri için çabalyoruz”* ifadesi ile son dönemlerde uluslararası siyasette en çok tartışılan konular arasında ilk sıralarda yer almasından dolayı ülkelere geri gönderilmeleri ile ilgili taleplerin yüksek sesle dile getirildiği sığınmacıların zorla gönderilmeleri gibi bir durumun olmadığına vurgu yapılmış, Suriyeliler'in ölümden kaçarak sığındıkları Türkiye'den adeta kovulur gibi değil de saygı, şeref ve haysiyetlerine yaraşır bir biçimde gönderilmeleri ile ilgili kararlılık ön plana çıkarılmaktadır.

Bu konu ile ilgili Sözcü gazetesinin internet sitesinde Dünya bölümünde yayınlanan haber için kullanılan *“Danimarka'dan Suriyeli mülteciler için kritik karar: Oturma*

izinleri iptal ediliyor” başlığında ise yaklaşık 35 bin Suriyeli’nin (Danimarka Suriyeli göçmenlerin..., tarih yok) bulunduğu Danimarka’da Suriyeli mültecilerin geçici ikamet izinlerinin, Şam ve çevresinin güvenli bir alan haline geldiği gerekçesiyle iptal edilerek bu insanların can güvenliğinin tam olarak sağlanamadığı ülkeye adeta bir bilinmezliğe gönderildiği hissettirilmektedir.

YeniŞafak gazetesinin internet sitesinde Avrupa bölümündeki *“Afgan ve Suriyeli mültecileri ölüme iten Yunanistan'dan ikiyüzlü açıklama: Ukraynalı mültecileri kabul etmeye hazırız”* haber başlığında, Akdeniz ile Türkiye üzerinden ilk olarak Yunan adalarına sonrasında ise Avrupa’ya gitmeye çalışan Suriyeliler’e engel olurken zaman zaman bot ya da teknelerin batması sonucu meydana gelen düzensiz göçmen ölümlerden dolayı tepki gören Yunanistan’ın Ukraynalılar’a yönelik aldığı karara dikkat çekilmiştir. Yunanistanlı yetkililer tarafından farklı tarihlerde yapılan açıklamalarda Suriyeliler’in istenmedikleri algısı oluşturulurken Rusya’nın Ukrayna’ya saldırısı sonrası ülkelerini terk etmek durumunda kalan Ukraynalılar’a yönelik olumlu tutum *“ikiyüzlü açıklama”* ifadesi ile ortaya konulmakta, böylelikle ülkesini terk etmek zorunda kalan insanların en zor anlarında maruz kaldıkları ayrımcılığın tespiti yapılmaktadır.

YeniŞafak gazetesinin internet sitesinde Avrupa bölümündeki *“Papa'dan Avrupa'ya: Ukraynalılara olduğu gibi Akdeniz'den gelenlere de kapıları açın”* haberinin başlığında, Katoliklerin ruhani lideri Papa Francesco’nun sığınmacılar arasında yapılan ötekileştirmenin yanlışlığı ile ilgili Avrupa ülkelerine yönelik eleştirileri paylaşılmakta, *“Akdeniz'den gelenlere de kapıları açın”* ifadesi ile zor durumda kalan insanlar arasında *“bizden olan ya da olmayan”* anlayışını yansıtan bir yaklaşımın kabul edilemeyeceğine işaret edilmektedir.

Sözcü gazetesinin internet sitesinde Dünya bölümünde okuyucuyla paylaşılan *“AB yetkilisi: Türkiye, göçmen akımını durdurmaya yardım ederse kazanacağı çok şey var”* haberinin başlığında, üst düzey bir Avrupa Birliği yetkilisinin göçmen politikası ile ilgili uyarısına yer verilmektedir. Türkiye’nin AB ile yaptığı Geri Kabul Anlaşması’na dair yükümlülüğü Şubat 2020’den sonra kısmi olarak askıya alması sonrası Avrupa Birliği üyesi ülkelere Yunanistan ve Bulgaristan üzerinden yaşanan Suriyeli sığınmacı akımı üzerine paniğe kapılan AB adına konuşan yetkilinin *“Türkiye, göçmen akımını durdurmaya yardım ederse kazanacağı çok şey var”* ifadesi ile bu insanların birlik üyesi

lkeler tarafından istenmediği tüm açıklığı ile ortaya konulmakta, göçmen akınına karşı harekete geçmesi halinde ise Türkiye’ye kazançlı çıkacağı hissettirilerek Suriyeliler’e adeta ticari bir meta gibi davranıldığı görülmektedir.

Bu konu ile ilgili Yenişafak gazetesinde yer alan *“Göçmenler kapılara yüklenince Merkel telaşlandı: Türkiye sınırında güvenli bölgeye ihtiyaımız var”* haber başlığında, 616.325 kişi (Almanya bilgi formu..., 2022) ile Türkiye’den sonra en fazla Suriyeli’nin yaşadığı Almanya’da Başbakan Angela Merkel’in yaşadığı göçmen korkusu aktarılmaktadır. Türkiye’nin kapıları açması sonrası yaşanan göç dalgası karşısında duyulan kaygı yansıtılmakta, yaşanan göç hareketliliğinin durdurulması ya da yavaşlatılması amacıyla, daha çok ülkeler arası sınır problemlerinin olduğu yerlerde başvurulan bir yöntem olan güvenli bölge uygulamasının göçmenler için de hayata geçirilmesinin istendiği ortaya konulmaktadır.

Almanya’daki Deutsche Welle (DW) internet sitesinde Haberler bölümünde yer alan *“5 AB lkesi diğerlerini daha fazla göçmen almaya çağırıyor”* haber başlığında, Suriye’den ve diğer ülkelerden Avrupa’ya yönelen g hareketliliğinde ilk ulaşılan ülkeler arasında yer alan AB yesi beş ülkenin çağırısı ele alınmıştır. 27 üyeden oluşan AB’de g sorunu ile en çok muhatap olan ülkelerin, birlikten g ile ilgili yeterli desteği alamadığına işaret edilerek ye 22 ülkeyi de bu konuda sorumlu bir şekilde davranmaya davet edildiğinin tespiti yapılmaktadır. Bu da soruna muhatap olmayan ya da az muhatap olan ülkelerin sığınmacılar kapılarına gelinceye kadar bu insanların ve göçmen akınına uğrayan ülkelerin problemlerine yeterli özeni göstermediklerini yansıtılmaktadır.

Yunanistan’daki Greekreporter gazetesinin internet sitesinde Avrupa bölümünde yer verilen *“Erdoğan: Türkiye, Suriyeli mlteçilerin Avrupa’ya ulaşmasını artık durdurmayacak”* haber başlığında, T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın 2016 yılında Türkiye ile Avrupa Birliği arasında imzalanan “AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması” sonrası hayata geçirilen mlteçilerin geçişinin önlenmesi uygulamasından vazgeçildiğine yönelik açıklaması ele alınmıştır. Türkiye’nin, *“Yasadışı yollarla AB ülkelerine giden veya bu ülkelerde bulundukları sırada yasadışı duruma düşen (rneğin, vize süresini geçiren) Türk vatandaşları ve Türkiye zerinden Anlaşma’ya taraf diğer ülke veya ülke grubuna geçiş yapmış üçüncü ülke vatandaşlarının Anlaşma’da belirlenen şartlar ve kurallar çerçevesinde Türkiye’ye geri alınmasını veya yasadışı yollarla AB*

ülkeleri üzerinden ülkemize gelen veya Türkiye’de bulundukları sırada yasadışı duruma düşen AB üyesi ülkeler ve üçüncü ülke vatandaşlarının Anlaşma’da belirlenen şartlar ve kurallar çerçevesinde ilgili AB ülkesine iade edilmesini düzenlemektedir.” (T.C. Avrupa...,2016: 1) ilkesini esas alan anlaşmaya uymayacağına işaret edilerek, 2011’den sonra başlayan hareketlilikle bir dönem sokaklarda karşılaştıkları göçmen yoğunluğu ile yeniden karşı karşıya kalabileceklerine göndermede bulunulmakta, böylelikle bu insanlar üzerinden olumsuz bir hava oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir.

İtalya’daki Ansa haber ajansının internet sitesinde Haberler bölümünde yer alan *“Yunanistan, AB tarafından göçmenlerin ‘şiddetli sınır dışı edilmesi’ konusunda uyarıldı”* haber başlığında, Suriye’den Avrupa’ya ulaşmak için yola çıkan sığınmacıların göç yolu üzerinde bulunan Yunanistan’da bu insanlara karşı takınılan tutuma yönelik uyarı aktarılmaktadır. Başlıkta, *“[...] göçmenlerin ‘şiddetli sınır dışı edilmesi’ konusunda uyarıldı”* ifadesi ile Avrupa Birliği’nin Yunan güvenlik güçlerinin mültecilere karşı kötü muamele yaptığı teyit edilmiş, yapılan müdahalelerin insanlık dışı bir durum olduğundan hareketle daha dikkatli davranılması gerektiğine yönelik eleştiriye işaret edilmektedir.

Uluslararası siyasetin ve siyasetçilerin konusu haline gelen sığınmacılar ile ilgili haberlerin spotlarına dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye’nin 3.5 milyonu Suriyeli olmak üzere yaklaşık 5 milyon kişiye geçici ev sahipliği yaptığını belirterek ‘Tek başına bırakılmış olsak da Suriyeli kardeşlerimizin gönüllü ve onurlu geri dönüşü için elimizden gelen gayreti gösteriyoruz.’”

Hürriyet gazetesinde *“Suriyelilerin onurlu dönüşleri için çabalıyoruz”* haberinin spotunda, üç kıtanın birleşim noktasındaki coğrafi yapısı, toplumsal ve iktisadi gelişmişlik düzeyi ile düzensiz göçmenler tarafından yaşamlarını sürdürme ya da Avrupa’ya ulaşmada transit geçiş amacıyla tercih edilen Türkiye’de yaşayan 3.5 milyon Suriyeli’ye *“geçici ev sahipliği”* yapıldığı vurgusu ile bu insanların kalıcı olmayacakları öne çıkarılmaktadır. 2011’den sonra başlayan göç hareketliliğinde en fazla Suriyeli’yi ağırlayan ülke olan Türkiye’nin bu süreçte yalnız bırakılması ve verilen sözlerin tutulmamasından duyulan rahatsızlık ortaya konulmaktadır. *“Suriyeli kardeşlerimizin gönüllü ve onurlu geri dönüşü için...”* ifadesi ile arada geçen 10 yıllık zaman içerisinde yaşanan sosyal, iktisadi ve güvenlik sorunlarına karşın bu insanların kimi Avrupa ülkelerindeki gibi ‘öteki’ olarak değerlendirilmediği, aksine kardeş olarak görüldüğüne

işaret edilmekte, Suriyeli sığınmacıların zorla değil isteyerek ve memleketlerine gittikten sonra da sorun yaşamayacakları bir plan dâhilinde gönderilecekleri öne çıkarılmaktadır.

“Danimarka'da hükümet, Suriye'nin başkenti Şam'ın artık 'güvenli bir bölge' olduğunu gerekçe göstererek Suriyeli göçmenlerin oturma izinlerini iptal etmeye başladı.”

Geri gönderme ile ilgili *“Danimarka'dan Suriyeli mülteciler için kritik karar: Oturma izinleri iptal ediliyor”* başlığı ile Sözcü gazetesinde yer alan haberin spotunda ise Danimarka hükümetinin, Suriye'de yaşanan savaşta yıkıma uğrayan başkent Şam'da çatışmaların sona erdiği ve şehrin güvenli hale geldiği iddiası ile aldığı kararın ortaya çıkaracağı soruna işaret edilmektedir. Suriyeli mültecilerin ülkelerine döndükleri zaman hangi sorunlarla karşılaşacaklarının belirsizliğini koruduğu bir ortamda oturma izinlerinin iptal edilmesinin yanlışlığı yansıtılmaktadır.

“Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis, Yunanistan'ın Ukrayna'dan gelecek mültecileri kabul etmeye hazır olduğunu bildirdi.”

YeniŞafak gazetesinde *“Afgan ve Suriyeli mültecileri ölüme iten Yunanistan'dan ikiyüzlü açıklama: Ukraynalı mültecileri kabul etmeye hazırız”* haberinin spotunda, Miçotakis'in farklı tarihlerde yaptığı açıklamalarla Suriyeliler'in de içerisinde yer aldığı düzensiz göçmenleri istemediği ortaya konulmaktadır. Yunan güvenlik güçlerinin özellikle Ege Denizi'nde yaptığı ve birçok insanın hayatını kaybetmesine yol açan müdahalelerinden dolayı BMMYK tarafından eleştirilen Yunanistan'da Başbakan Miçotakis'in *“Ukrayna'dan gelecek mültecileri kabul etmeye hazır”* ifadesi ile yaşamları, hakları ve güvenliklerinin korunması hususunda hassas olunması gereken savaş mağduru insanlar arasında seçicilik yapıldığı okuyucunun dikkatine sunulmaktadır.

“Katolik Kilisesi lideri Papa Francesco, Avrupa ülkelerine, Ukraynalılara olduğu gibi Akdeniz'in güneyinden gelen göçmenleri de kabul etme çağrısı yaptı.”

YeniŞafak gazetesinde yayınlanan *“Papa'dan Avrupa'ya: Ukraynalılara olduğu gibi Akdeniz'den gelenlere de kapıları açın”* haberinin spotunda sığınmacılar arasında yapılan ayrımcılık bu kez Katolik Kilisesi lideri Papa Francesco'nun ifadelerinde kendine yer bulmaktadır. Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı sonrası Avrupa ülkelerinin hızlı bir şekilde aldıkları kararları zaman kaybetmeden uygulayarak Ukraynalılar'ı yaşadıkları zor durumdan kurtarma gayretlerinin medyada genişçe ele alındığı bir ortamda Papa Francesco'nun *“Ukraynalılara olduğu gibi Akdeniz'den gelenlere de kapıları açın”*

ifadesi ile mağdur insanlara ırkına, dinine, cinsiyetine bakılmaksızın yardım edilmesinin ne kadar önemli olduğunu, buna karşın başta Suriyeliler olmak üzere Orta Doğu ve Afrika kıtasından gelen insanlara karşı takınılan olumsuz tutumun yanlışlığı ortaya konulmaktadır.

“Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Margaritis Schinas, Türkiye'nin Kıbrıs adasına gelen göçmenleri durdurmak için Avrupa Birliği ile birlikte çalışması durumunda ‘kazanacağı çok şey var’ dedi.”

Sözcü gazetesinin internet sitesinde Dünya bölümünde yer alan “AB yetkilisi: Türkiye, göçmen akımını durdurmaya yardım ederse kazanacağı çok şey var” haber spotunda, AK Başkan Yardımcısı Margaritis Schinas’ın Kıbrıs üzerinden Avrupa’ya giden sığınmacılar konusunda Türkiye’nin yardımına duydukları ihtiyaca yer verilmiştir. Göçmenlerin durdurulması konusunda Türkiye ile AB’nin ortaklaşa hareket etmesi gerektiğine vurgu yapılan metinde, insanların yaşamını derinden etkileyen göç konusunda ‘kazanacağı çok şey var’ ifadesi ile kazan kazan anlayışıyla hareket edildiği görülmektedir.

“Türkiye'nin, İdlib'deki insani durumun Avrupa ülkeleri tarafından dikkate alınmaması üzerine uygulamaya geçtiği açık kapı politikası Almanya Başbakanı Merkel'i telaşlandırdı. Göçmenler sınır kapılarına dayanınca açıklama yapan Merkel, ‘Şu anda Türkiye sınırında bulunan yüz binlerce Suriyeli için güvenli bölgeye ihtiyacımız var.’

Sığınmacı hareketliliği karşısında takınılan tutumla alakalı YeniŞafak gazetesinde yer alan “Göçmenler kapılara yüklenince Merkel telaşlandı: Türkiye sınırında güvenli bölgeye ihtiyacımız var” haberinin spotunda, Türkiye’nin uyguladığı açık kapı politikasının Avrupa ülkelerinin yıllardır görmezden geldiği sığınmacı sorunu ile yeniden yüzleşmelerine neden olduğuna, yaşanan bu ani durumun AB üyesi ülkelerde artırdığı endişeye dikkati çekmektedir. Yaklaşık 4 milyon kişinin yaşadığı İdlib’deki insani şartlara yeterli ilgiyi göstermeyen Avrupalı devletlerin Türkiye’nin politika değişikliğinin ardından göçmenlerin sınıra dayanması ile harekete geçtikleri yansıtılarak, yaşanan insanlık dramını yeterince ciddiye almadıklarının ve önemsemediklerinin tespiti yapılmaktadır.

“Kıbrıs, Yunanistan, İtalya, Malta ve İspanya'dan bakanlar, AB'nin göç ve sığınma anlaşmasında değişiklik yapılması çağrısında bulunmak üzere Atina'da bir araya geldi. AB çapında bir geri dönüş mekanizması için basturdılar.”

Almanya'daki DW'de yer alan “5 AB ülkesi diğerlerini daha fazla göçmen almaya çağırıyor” haberinin spotunda, AB üyesi İtalya, Yunanistan, Malta, İspanya ve Kıbrıs İçişleri Bakanları'nın AB'nin göçmenler ile ilgili yürüttüğü gönüllü dayanışma siyasetinin yeniden ele alınması çağrısı öne çıkmaktadır. Suriyeliler'in yanı sıra Afrika kıtası ve Orta Doğu'dan gelen göçmenlerin ilk varış noktalarından olan 5 ülkenin bakanlarının AB Temel Haklar Bildirgesi'nde ihraç, sınır dışı veya iade etme yasağını düzenleyen 19. Maddenin 2. fıkrasında yer alan “Hiç kimse, ölüm cezası, işkence veya başka insanlık dışı veya alçaltıcı muamele veya cezaya tabi tutulması konusunda ciddi bir tehlikenin bulunduğu bir Devlete geri gönderilemez, sınır dışı edilemez veya iade edilemez.” (Avrupa Birliği Temel..., 2000: 23. paragraf) ifadelerine aykırı bir tutum takınarak ülkelerine döndüklerinde fiziki şiddete, cinsel taciz ve tecavüze uğradıkları konusunda ciddi iddiaların olduğu bir ortamda bu insanların geri gönderilmelerine yönelik bir yapı oluşturmak için birliğin tamamını etki altına almaya çalıştıkları görülmektedir. Bu durum, ölümden kaçan insanların yaşama isteğinin göz ardı edildiğini, birlik üyesi dışındaki insanların hayatına gerekli değerin verilmediğini hissettirmektedir.

“Üst düzey bir Türk yetkili, Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın acil bir toplantıya başkanlık ettiği Perşembe günü geç saatlerde Reuters'e verdiği demeçte, şu anda Suriye'de bir savaşla mücadele eden Türkiye'nin Suriyeli mültecilerin Avrupa'ya ulaşmasını artık durdurmayacağını söyledi.”

Yunanistan'daki Greekreporter gazetesinde yer verilen “Erdoğan: Türkiye, Suriyeli mültecilerin Avrupa'ya ulaşmasını artık durdurmayacak” haberinin spotunda, ismi açıklanmayan ama makamca iyi bir konumda olduğu vurgulanan bir kaynağa dayandırılan mülteciler ile ilgili alınan karar okuyucuyla paylaşılmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın başkanlığında toplanan kabinenin AB ile imzalanan Geri Kabul Anlaşmasına istinaden 2016'dan beri uygulanan Suriyeliler'in Avrupa'ya gitmesine yönelik sınırlamaların kaldırılacağına işaret etmekte, yeni göç dalgası ile birlikte anlaşma öncesi döneme geri döneceğinin mesajı verilmektedir.

“Yunanistan, Perşembe günü Avrupa Birliği'nin üst düzey göçmen yetkilisi tarafından göçmenlerin ülkeden 'şiddetle' sınır dışı edilmesini veya fon kaybetme riskini durdurması konusunda uyarıldı.”

İtalya'daki Ansa haber ajansında yer alan “Yunanistan, AB tarafından göçmenlerin 'şiddetli sınır dışı edilmesi' konusunda uyarıldı” haberinin spotunda, AB'nin göçmenlikle ilgili üst düzey yöneticisinin Yunanistan'ın mültecilere uyguladığı şiddet içerikli

müdahalelerine yönelik uyarılarına yer verilerek bu eylemlerinden vazgeçilmesi istenmekte, buna karşın “şiddetle sınır dışı edilmesini ...durdurması” ifadesi, şiddet başvurulmadığı takdirde sınır dışı etme girişimlerinin AB tarafından bir sorun olarak algılanmadığı gibi bir anlayışı yansıttığı görülmektedir.

Uluslararası siyasetin ve siyasetçilerin konusu haline gelen sığınmacılar ile ilgili haberlerin metinlerine dair değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

“Bigane kalamayız

“ [...] Ukrayna krizinde yaşananlar, ülkemizin barışı, istikrarı, insanı ve insan hayatını merkeze alan girişimci dış politikasının en son örneğidir. [...] Acının, yıkımın ve gözyaşının daha fazla sürmesine bigane kalamayız. Türkiye 3.5 milyonu Suriyeli olmak üzere yaklaşık 5 milyon yerlerinden edilmiş kişiye geçici ev sahipliği yapmaktadır. Tek başına bırakılmış olsak da Suriyeli kardeşlerimizin gönüllü ve onurlu geri dönüşü için elimizden gelen gayreti gösteriyoruz. Aynı zamanda rejimin bomba ve terör örgütlerinin saldırıları altında hayata tutunmaya çalışan mazlum ve mağdurlara sahip çıkıyoruz.”

Hürriyet gazetesindeki “Suriyelilerin onurlu dönüşleri için çabalıyoruz” haberinin metninde, Suriye’deki insani durum karşısında gösterilen hassasiyetin Ukrayna krizinde de sergilendiği vurgulanmakta, “Acının, yıkımın ve gözyaşının daha fazla sürmesine bigane kalamayız” ifadesi ile Türkiye’nin etrafında yaşanan dramlarda herhangi bir ayırım yapmadan çözüm odaklı hareket ettiğine, böylelikle bazı devletler gibi yaşanan dramlar karşısında ilgisiz kalmadığına gönderme yapılmakta, sayısal veriler ile sergilenen özverinin boyutu pekiştirilmektedir. Türkiye’nin, Suriyeliler’e yapılacak yardımlar konusunda yalnız bırakılmasından duyulan rahatsızlığın öne çıktığı metinde “kardeşlerimiz” ifadesi ile bu insanların samimi bir şekilde sahiplenildiği, “mazlum ve mağdurlara sahip çıkıyoruz” ifadesi ile yüzyıllarca birlikte yaşanan bu insanların uğradıkları haksızlık karşısında kaderlerine terk edilmediği, tarihsel mirastan gelen korumacı anlayışın devam ettirildiği görülmektedir.

“Suriye’nin başkenti Şam’ın artık ‘güvenli bir bölge’ olduğu belirtilerek göçmenlerin ülkelerine dönmesi gerektiği belirtildi. Danimarka Dışişleri Bakanı Jeppe Kofod [...] ‘Suriye’nin birçok yerinde hala iç savaş sürüyor, ancak ülkenin durumun farklı olduğu bazı kısımları var.’ dedi. Bakan Kofod, geri dönmeye gönüllü olan mültecilerin maddi destek alacağını ve bu nedenle zorla sınır dışı edilmekten kaçındıklarını vurgulayarak geri dönenlerin Suriye’nin yeniden inşasına da yardımcı olacağını savundu. Bu kapsamda geçtiğimiz hafta 94 Suriyeli göçmenin geçici oturma izinlerinin iptal edildiği

bildirildi. Gelecek haftalarda da bu sayının çok daha artabileceği ifade edilirken, Suriyeli göçmenlere oturma izni vermeyen ilk Avrupa ülkesi Danimarka oldu. [...] Bugüne kadar gönüllü olarak Suriye'ye geri dönecek göçmenler için 16-32 bin dolar arasında para yardımı yapılıyordu.

Uluslararası kuruluşlardan tepki

[...] UNHCR Danimarka Sözcüsü Elisabeth Haslund Information gazetesine yaptığı açıklamada, 'Koşulların istikrarlı bir şekilde güvenli olması gerekir. Suriye'nin hiçbir yerinde bunu göremiyoruz' ifadelerini kullandı. Uluslararası Af Örgütü de Danimarka hükümetinin söz konusu kararını eleştirdi. Geri dönen Suriyelilerin ciddi insan hakları ihlalleri riski altında olabilecekleri belirtildi."

Sözcü gazetesinde "Danimarka'dan Suriyeli mülteciler için kritik karar: Oturma izinleri iptal ediliyor" haberinde sadece 35 bin Suriyeli'nin yaşadığı Danimarka'da, Suriye'deki "iç savaşın devam ettiğinin" bu ülkenin Dışişleri Bakanı Jeppe Kofod tarafından açıklanmasına karşın oturma izinlerinin iptal edilmesi kararı ile sığınmacıların açık bir şekilde tehlikenin içerisine atıldığı ortaya konulmaktadır. "...dönerlerin Suriye'nin yeniden inşasına da yardımcı olacağını savundu" ifadesi ile ölümden kaçan sığınmacılar adına karar alınarak bu insanların kendi yaşamları üzerinde tasarrufta bulunma haklarının ellerinden alındığı görülmektedir. Uluslararası Af Örgütü'nün "geri dönen Suriyelilerin ciddi insan hakları ihlalleri riski altında olabilecekleri" uyarısına rağmen Danimarka hükümetinin Suriyeliler'i ikna edebilmek için 16 ila 32 dolar arası para yardımında bulunulacağına yönelik açıklamaları ile insan hayatına biçtiği değer yansıtılmaktadır.

"Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis Ukrayna'daki savaş ve savaşın Yunanistan üzerindeki etkilerine ilişkin Parlemtentoda yaptığı konuşmada, savaşın yüzbinlerce kişiyi yurdundan ettiğini vurgulayarak 'Tüm Avrupa gibi biz de savaştan kaçan mültecileri kabul etmeye hazırız.' dedi. Onlarca sivil toplum kuruluşunun (STK) bugüne dek doğudan gelen mültecilere verdiği desteği hatırlatan Miçotakis, STK'lere Ukrayna'dan gelecek mültecilere de destek vermeleri için çağrıda bulundu.

Miçotakis, stratejik özerkliğin Avrupa'nın güvenliği için önemine değinerek Avrupa ülkeleri arasında savunma alanında iş birliği ilişkilerinin geliştirilmesinin gerekli olduğunu savundu."

YeniŞafak gazetesinin internet sitesinde Avrupa bölümünde yer alan "Afgan ve Suriyeli mültecileri ölüme iten Yunanistan'dan ikiyüzlü açıklama: Ukraynalı mültecileri kabul etmeye hazırız" haber metninde, Yunan güvenlik güçlerinin müdahaleleri ile

özgürlük yolculukları ölümle sonuçlanan Suriyeliler'i görmezden gelen ve bu insanları istemediklerine yönelik açıklamalarda bulunan Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis'in Ukraynalı göçmenleri ilgili *'Tüm Avrupa gibi biz de savaştan kaçan mültecileri kabul etmeye hazırız.'* ifadesi dikkat çekmesi amacıyla tırnak içerisine alınmış ve kalın yazı tipi ile verilmiş, böylelikle yaşanan insani dram karşısında takınılan milliyetine ve inancına göre acıya değer verme yaklaşımının yanlışlığı okuyucuyla paylaşılmıştır.

"Hafta sonu Malta'yı ziyaret eden Papa buradaki bir göç merkezine de gitti. Göçmenlerle görüştü ve Akdeniz'de batan göçmen teknelerinde ölen insanlarla birlikte 'medeniyet gemisinin de batma riski' yaşadığını söyledi. Papa Francesco, Pazar akşamı Malta'dan İtalya'ya dönüş uçağındaki basın toplantısında da Akdeniz üzerinden Avrupa'ya ulaşmaya çalışan göçmenlerin maruz kaldığı 'suçlara' dikkat çekti.

'Göçmenler her zaman kabul edilmeli' diyen Papa, 'Avrupa nasıl Ukraynalılara cömertçe kapılarını açıyorsa Akdeniz'den gelenlere de aynı şekilde kapıların açılması' çağrısı yaptı. Malta'da ziyaret ettiği göç kabul merkezinde duyduklarının 'korkunç' olduğunu söyleyen Papa, 'Buraya ulaşanların çektikleri acılar, Libya'daki toplama kampları, bu insanların çile yolu (Via Crucis) suç gibi' dedi."

Sığınmacılar arasındaki ayrımcılığı bu kez Katolik Kilisesi lideri Papa Francesco'ya atıfla *"Papa'dan Avrupa'ya: Ukraynalılara olduğu gibi Akdeniz'den gelenlere de kapıları açın"* haberi ile paylaşılan YeniŞafak gazetesindeki metinde *"Akdeniz'de batan göçmen teknelerinde ölen insanlarla birlikte 'medeniyet gemisinin de batma riski' yaşadığını söyledi"* ve *"göçmenlerin maruz kaldığı 'suçlara' dikkat çekti"* ifadeleri ile diline, dinine, ırkına, cinsiyetine, ekonomik durumuna bakılmaksızın herkesin, insanlık medeniyetinin önemli bir değeri olduğu, buna karşın sığınmacıların insan onuruna yakışmayacak davranışlara ve sonu ölümle biten umursamazlıklara muhatap olmalarının ortaya çıkaracağı tehlikeye işaret edilmektedir. *"Avrupa nasıl Ukraynalılara cömertçe kapılarını açıyorsa Akdeniz'den gelenlere de aynı şekilde kapıların açılması' çağrısı yaptı"* ifadesi ile her fırsatta doğu toplumlarını insan hayatına değer vermemekle itham eden Avrupalı devletlerin İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ilk maddesi olan *"Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerine karşı kardeşlik zihniyeti ile hareket etmelidir"* ilkesini göz ardı ettiği, Ukraynalılar'a gösterilen kardeşliğin Afrika kıtası, Orta Doğu ya

da başka yerlerden gelen insanlara da gösterilmesi gerektiğinin önemine dikkat çekilmektedir.

“Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Margaritis Schinas, Türk makamlarının, göçmenleri sınırından Polonya’ya iten Beyaz Rusya “hibrit saldırısı” ve AB’yle göçmen anlaşmaları konularında olduğu gibi, Kıbrıs’a göçmen girişlerini engelleme konusunda da aynı derecede işbirliği göstereceklerini umduğunu söyledi. Schinas, ‘Bakın, tüm komşularımız gibi Türkiye de çok basit bir şeyi anlamalı: Göç konusunda, Avrupa’ya karşı olmak yerine Avrupa ile çalışırlarsa kazanacakları çok şey var.’

Kıbrıslı yetkililer, Türkiye’yi kasıtlı olarak göçmenleri adanın kuzeyine yönlendirmekle suçladı. Tampon bölge, AB’nin dış sınırı olarak tanınmıyor ve yetkililer bugüne kadar bölgeye herhangi bir duvar inşa etmekten kaçındı. Ancak yetkililer, ara bölge geçişlerini engellemek için ‘yüksek teknoloji önlemleri’ kullanmaya başlayacaklarını vurguladı. Schinas, ‘Bugün burada Yeşil Hat üzerinde gördüklerim şok edici, sorunu uzaktan görmekten tamamen farklı.’

Sözcü gazetesinin internet sitesinde Dünya bölümünde yer alan “AB yetkilisi: Türkiye, göçmen akımını durdurmaya yardım ederse kazanacağı çok şey var” haber metninde, 2011’den beri Suriyelilere kucak açan Türkiye’ye üstü kapalı bir biçimde uyarı yapılmakta, Türkiye’nin sığınmacılar için yaptıkları ikinci plana atılarak Kıbrıs adasında yaşananlarla ilgili dillendirilen iddialardan yola çıkılarak “[...] tüm komşularımız gibi Türkiye de çok basit bir şeyi anlamalı: Göç konusunda, Avrupa’ya karşı olmak yerine Avrupa ile çalışırlarsa kazanacakları çok şey var.” ifadesi ile Türk yetkililerin sığınmacılarla ilgili kasıtlı olarak hareket ettikleri, böyle davranmaya devam etmeleri halinde sorun yaşayacakları, bunun yerine Avrupa ile ortak hareket edilmesinin sonuçlarının daha iyi olacağı mesajı verilmektedir. Haber metninde “kazanacakları çok şey var.” ifadesi ile ne kastedildiğine dair bir açıklama yer almamakta, buna karşın devletlerin ya da birliklerin çıkarlarının insan hayatından daha önemli olduğunun en yetkili ağızdan seslendirildiği görülmektedir.

AK Başkan Yardımcısı Schinas’ın “Bugün burada Yeşil Hat üzerinde gördüklerim şok edici, sorunu uzaktan görmekten tamamen farklı” ifadesi ise yıllardır adeta kanayan bir yara haline gelen sığınmacı sorununu anlamaktan ne kadar uzak olunduğunu, sorunların uzaktan alınan kararlarla çözülmeye çalışıldığını göstermesi yönü ile dikkate değerdir.

“Almanya Başbakanı Angela Merkel, İdlib’de ateşkese ve Türkiye sınırında bulunan yüz binlerce Suriyeli için güvenli bölgeye ihtiyaç duyulduğunu

bildirdi. Son günlerde yaşananların Avrupa Birliği (AB) ile Türkiye arasındaki göçmen mutabakatın ne kadar önemli olduğunu gösterdiğine işaret eden Merkel, Türkiye'nin çok sayıda mülteciyi kabul ederek önemli katkılarda bulunduğunu vurguladı. Merkel, İdlib'de yaşananlardan dolayı Türkiye'deki durumun ciddi şekilde etkilendiğini dile getirdi. [...] Merkel, '(İdlib'de) Ateşkese ihtiyacımız var. Şu anda Türkiye sınırında bulunan yüz binlerce Suriyeli için güvenli bölgeye ihtiyacımız var' değerlendirmesinde bulundu.

Türkiye'nin durumunun zorlaştığını anlayabiliyorum

Merkel, 3 milyondan fazla Suriyeli, yaklaşık 1 milyon Afganlı ve İranlı mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye'deki durumun İdlib'deki gelişmelerden dolayı zorlaştığını anlayabildiğini ifade etti. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile yaptığı görüşmelerde, Suriye tarafındaki mülteciler için insani yardım, ateşkes ve Türkiye için ek yardım konularını ele aldığını aktaran Merkel, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın (Avrupa'dan) yeterince destek görmediğini düşündüğünü aktardı. Merkel, bundan dolayı Türk hükümetinin ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Avrupa'dan daha çok şey beklemelerini anlayabildiğini yineleyerek, ancak bu memnuniyetsizliğin mültecilerin üzerinden gösterilmesini kabul edilemez bulunduğunu belirtti."

Bu konu ile ilgili YeniŞafak gazetesinde yer alan "Göçmenler kapılara yüklenince Merkel telaşlandı: Türkiye sınırında güvenli bölgeye ihtiyacımız var" haberinde, Türkiye'nin açık kapı politikasını hayata geçirmesi sonrası AB'nin en önemli devletlerinden Almanya'da Başbakan Angela Merkel'in Türkiye sınırına gelen Suriyeliler ile ilgili duyduğu endişe aktarılmaktadır. Üçüncü ülke vatandaşları ile vatansızlar için geri kabul yükümlülüğünü de içeren ve Haziran 2016'dan itibaren uygulanmaya başlanan "AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması Vize Serbestisi" (Mat ve Özdan, 2018: 37-38) anlaşmasının AB için öneminin "[...] Merkel, Türkiye'nin çok sayıda mülteciyi kabul ederek önemli katkılarda bulunduğunu vurguladı" ifadesi ile ortaya konulduğu haberde, AB yetkililerinin İdlib'te yaşananlara dikkat çekmeye yönelik farklı tarihlerde Türk yetkililerinin yaptığı açıklama ve girişimlere gösterdikleri duyarsızlığın sığınmacı hareketliliği sonrası ani bir şekilde değişime uğraması ortaya konularak çarpık bakış açısı yansıtılmaktadır.

"Türk hükümetinin ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Avrupa'dan daha çok şey beklemelerini anlayabildiğini yineleyerek, ancak bu memnuniyetsizliğin mültecilerin üzerinden gösterilmesini kabul edilemez bulunduğunu belirtti" ifadesi ile Türkiye'nin bu süreçte yalnız bırakıldığı yönündeki eleştirilerine göndermede bulunularak yapılan eleştirinin haklılığı onaylanmaktadır.

Güney Avrupa ülkeleri Cumartesi günü Atina'daki bir toplantıda birleşik bir cephe sundu ve diğer AB ülkelerini göç yükünü paylaşmaya çağırdı. Beş AB

üyesi ülke, geniş Akdeniz kıyı şeridinde sahip ve Kuzey Afrika ve Orta Doğu'dan gelen göçmenler için en yaygın hedefler arasında yer alıyor. Toplantıda, Malta İçişleri Bakanı Byron Camilleri, 'Coğrafi konumumuz nedeniyle artık cezalandırılamayız' dedi. [...] Güney Avrupa ülkeleri, AB'ye girmeyi ümit eden sığınmacıların yükünü üstlendi. Avrupa'ya bağlı göçmenlerin çoğu, Türkiye kıyılarından yakındaki Yunan adalarına veya Kuzey Afrika'dan Akdeniz'e tekneyle tehlikeli kaçakçılık rotalarından geçiyor. Birçoğu daha sonra blok boyunca derme çatma kamplarda barındırılıyor.

Türkiye hakkında ne söylendi?

Bakanlar ayrıca, Türkiye'nin AB paktına aykırı olarak göçmenleri Avrupa'ya itmede aktif bir rol oynayıp oynamadığını da tartıştılar. Geçen yıl bir noktada, Türkiye Cumhurbaşkanı, hükümetinin artık göçmenleri sınırı geçerek Yunanistan'a girmeye çalışmaktan vazgeçirmeyeceğini söyledi."

Almanya'daki Deutsche Welle (DW) internet sitesinde yer alan "5 AB ülkesi diğerlerini daha fazla göçmen almaya çağırıyor" haberinin metninde, Akdeniz'e geniş kıyısı olan ülkelerin Orta Doğu, Afrika ve Güney Asya'dan gelen göçmen hareketliliği karşısında yaşadıkları problemler hakkında bilgi verilmektedir. Göçmenlerin yaşamını büyük oranda değiştirmesinin yanı sıra göçün hedefi olan ülkelerde de değişimlere neden olan göç sürecinin daha çok bu beş ülke üzerinden yürütüldüğüne işaret edilmekte, "diğer AB ülkelerini göç yükünü paylaşmaya çağırıyor" ve "Coğrafi konumumuz nedeniyle artık cezalandırılamayız" ifadeleri ile birlik üyesi ülkelerin büyük bölümünün yaşananları uzaktan izlemeyi tercih ederek gerekmedikçe harekete geçmediklerinden duyulan rahatsızlık yansıtılmakta, öte yandan canlarını kurtarmak isteyen insanların yaşama tutunmak için sığındıkları ülkelerde istemeden de olsa siyasi, ekonomik ve sosyal yaşamda oluşturdukları olumsuz durumun hedef ülkeler tarafından "ceza" olarak değerlendirildiği görülmektedir. "[...] blok boyunca derme çatma kamplarda" ifadesi ile Akdeniz ve Ege Denizi'ndeki ölümüne yolculuktan sonra bu ülkelere sığınan insanların, kötü şartlara sahip olduğu hissettirilen yerlerde yaşamak zorunda bırakıldıklarına dikkat çekilmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Yunanistan'a gitmek isteyenlere engel olunmayacağı ile ilgili açıklaması sonrası yaşanan hareketliliğe atıf yapılan haberde "Türkiye'nin AB paktına aykırı olarak göçmenleri Avrupa'ya itmede aktif bir rol oynayıp oynamadığını da tartıştılar" ifadesi ile Türkiye'nin AB ile imzalanan Geri Kabul Anlaşması'na uymayarak mültecileri Avrupa'ya geçme konusunda engellemediği aksine teşvik ettiği iddiası ortaya konulmaktadır.

“Reuters tarafından aktarılan ismi açıklanmayan yetkiliye göre, Türk polisi, Sahil Güvenlik ve sınır güvenlik görevlilerine geri çekilmeleri ve mültecilerin Avrupa kıtasına geçmesine izin vermeleri talimatı verildi. Türk yetkili, Suriye'nin İdlib kentinde çok sayıda Türk askerinin öldürüldüğü saldırının ardından mültecilerin varışının yakın olacağını kaydetti.

‘Türkiye yeni mültecilerin baskısına dayanamaz; AKP Sözcüsü Ömer Çelik Cuma günü erken saatlerde CNNTürk’e verdiği demeçte, artık Türkiye’nin tam kapasitede olduğunu söylüyoruz.’ dedi. Sözcü, Türkiye’nin mülteci politikasının ‘aynı’ olduğunu belirtmekle birlikte, yeni yerinden edilmiş Suriyelilerin beklenen akını karşısında ‘artık mültecileri tutacak durumda değiliz’ dedi.

Hareket, Ankara’yı göçmenlerin Ege’yi geçmesini durdurmak için çalışmaya zorlayan 2016 Türkiye-Avrupa Birliği anlaşmasına aykırı. Analistler, Suriye askeri macerasında Türkiye’nin yanında yer alması için AB ülkelerine de baskı uyguladığını söylüyor. Yunanistan’ın komşusu, Suriye cephesindeki savaşın yoğunlaşmasıyla birlikte yeni bir göçmen dalgasıyla karşı karşıya. Yarisından fazlası çocuk olan yaklaşık bir milyon sivil, Devlet Başkanı Beşar Esad’a bağlı güçlerin bir saldırı düzenlemeye başladığı Aralık 2019’dan bu yana Türkiye sınırına doğru yerlerinden edildi.”

Yunanistan’daki Greekreporter gazetesinde yer verilen *“Erdoğan: Türkiye, Suriyeli mültecilerin Avrupa’ya ulaşmasını artık durdurmayacak”* haberinde, İdlib’te Türk askerlerinin şehit edilmesi sonrası Türkiye’nin mültecilerin Avrupa’ya geçişi önündeki engelleri kaldırması süreci aktarılmaktadır. *‘Türkiye’nin tam kapasitede olduğunu söylüyoruz.’* ifadesi ile 2011’den itibaren başlayan göç hareketliliğinde yaklaşık 3.5 milyonun üzerinde Suriyeli’nin yaşamını sürdürdüğü Türkiye’de göçmen sayısının fazlalığına vurgu yapılarak, daha fazla sığınmacı alınamayacağına işaret edilmektedir.

Türkiye’nin AB ile imzalanan Geri Kabul Anlaşması şartlarından geri adım atmadığına dikkat çekilen haberde, *“yeni yerinden edilmiş Suriyelilerin beklenen akını karşısında ‘artık mültecileri tutacak durumda değiliz’* ifadesi ile kapıların açılması durumunun yeni göç hareketliliği sonucu gelenleri kapsayacağı bilgisini yansıtmıştır.

“Son zamanlarda Ege Denizi’nde yaşanan olaylarda yaşanan hızlı artışın ardından Yunan Sahil Güvenlik’in Türkiye kıyılarından teknelerle ülkeye girmeye çalışan yüzlerce sığınmacıyı azaltmak zorunda kalmasının ardından, Yunan hükümeti ön plana çıkan göçmenleri içeren geri itmeler gibi sözde suçlamalarla yeniden gündeme geldi. Yalnızca geçen hafta sonu üç gün boyunca, Yunan Sahil Güvenlik, çoğu Midilli kıyılarında olmak üzere 24 olayı durdurmak için çağrıldıklarını söyledi. [...] Yunanistan, göç krizinin patlak verdiği 2015’ten bu yana mülteciler ve göçmenler için ana hedef noktalarından biri olmaya devam ediyor. Atina, merkez sağ parti Yeni Demokrasi’nin iktidara gelmesinden bu yana geçen üç yılda, kara ve deniz

devriyeleri, sınır çitlerinin genişletilmesi ve Ege adalarında yeni kapalı ve kontrollü kamplar inşa edilmesi gibi güvenlik önlemlerini artırarak politikasını sertleştirdi. Yunan hükümeti, sığınmacıları geri itme suçlamalarını defalarca reddederek, kendilerinin ve Avrupa Birliği'nin sınırlarını korumak için denizde tekneleri durdurduklarında ısrar ediyor.

İçişleri Komiseri Ylva Johansson, 'Bugün Yunan Hükümeti Bakanları ile dış sınır yönetimi, göç ve temel hakları görüşmek üzere bir araya geldim; AB'nin dış sınırlarını yasadışı girişten korumak bir zorunluluktur. Göçmenlerin şiddet içeren ve yasa dışı sınır dışı edilmeleri artık durdurulmalı' dedi.

Yunanistan Göç ve İltica Bakanı Notis Mitarakis geçen ay yaptığı açıklamada, hükümetin Ege adaları ve Türkiye ile kara sınırından giriş girişimlerinin artmasının ardından göçmenlerin kara veya deniz yoluyla yasadışı girişine izin vermeyeceğini söyledi. [...] Mitarakis, Yunanistan'ın rolünü AB sınırlarının cephe koruyucularından biri olarak gördüğünü yineledi, ancak göçmenlerle ilgili tüm eylemlerinin yasaların sınırları içinde olduğunu belirtmek için çaba sarf ediyor."

İtalya'daki Ansa haber ajansında yer alan "Yunanistan, AB tarafından göçmenlerin 'şiddetli sınır dışı edilmesi' konusunda uyardı" haberinin metninde, Yunanistan Sahil Güvenlik Güçleri'nin deniz yolu ile ülkelerine varmaya çalışan sığınmacılara yönelik müdahaleleri aktarılmaktadır. Yunanistan'ın göç hareketliliğini azaltmak için bu müdahalelerde bulunmasının doğru bir karar gibi yansıtıldığı haberde yer verilen "göçmenleri içeren geri itmeler gibi sözde suçlamalarla" ifadesi ile Yunanistan ile ilgili dile getirilen göçmenleri kıyılara varmadan geri gönderme girişimlerinin doğru olmadığı, yani böyle müdahalelerde bulunulmadığı ileri sürülerek Yunanistan'ın aklanmaya çalışıldığı görülmektedir.

İktidara gelen Yeni Demokrasi Partisi'nin hayata geçirdiği uygulamalarla göçmenlere yönelik politikasını sertleştirdiğinden bahsedilen metinde, geri itme ithamlarını kabul etmeyen Yunanistan Hükümeti'nin hem kendi hem de AB'nin sınırlarını korumaya çalıştığına yönelik açıklamaları ile genel olarak savaşlarda ya da terör eylemlerinde kullanılan "sınırları koruma" kavramı ile denizde teknelerini durdurduğu sığınmacıları huzuru bozucu faaliyetlerde bulunan teröristler ya da ülkelerini işgal etmeye çalışan düşman güçler gibi yansıttığı görülmektedir.

"İçişleri Komiseri Ylva Johansson, AB'nin dış sınırlarını yasadışı girişten korumak bir zorunluluktur. Göçmenlerin şiddet içeren ve yasa dışı sınır dışı edilmeleri artık durdurulmalı" ifadesi ile AB üyesi ülkelerin sınırlarının koruması gerektiği, buna karşın bu müdahaleler sırasında şiddete başvurulmasının ve yasa dışı bir şekilde sınır dışına

gönderilmelerin sona ermesi gerektiği ortaya konularak Yunanistan'ın yaptığı olumsuz tutumunun bu konuyla ilgili en üst organ tarafından da kabul edildiğinin tespiti yapılmaktadır.

“Mitarakis, Yunanistan'ın rolünü AB sınırlarının cephe koruyucularından biri olarak gördüğünü yineledi, ancak göçmenlerle ilgili tüm eylemlerinin yasaların sınırları içinde olduğunu belirtmek için çaba sarf ediyor.” cümlesi ile Yunanistan Göç ve İltica Bakanı Notis Mitarakis'in birliğe üye ülkelere ulaşmaya çalışan mülteciler ile AB arasında göğüs göğüse mücadelenin yapıldığı bir cephe savaşı varmış gibi izlenim oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Bu hayali savaşta güçlü bir koruyucu gibi sunulan Yunanistan'ın sığınmacılara yaptığı kötü müdahalelerde kendini haklı göstermeye çalıştığı, AB'nin koruyucularından biri olduğu için yaptıklarına göz yumulmasının beklendiği anlaşılmaktadır.

SONUÇ

“Türk ve Avrupa Yazılı Basınında Suriyeli Mültecilerin Temsili” başlığı ile yapılan bu çalışma, üç bölümde ele alınmıştır. Çalışmada, insanlık tarihi kadar eski olan göç kavramı ve sığınmacı/mülteci/göçmen konusunun Türk, Alman, İtalyan ve Yunanistan basınında temsil ediliş biçimi tartışılmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, 8 başlık altında değerlendirilmiştir. Çalışmada, hem Türk medyasında hem de Almanya, İtalya ve Yunanistan medyasında Suriyeli, Suriyeliler, Suriyeli mülteci/sığınmacı/göçmen ifadelerinin sıklıkla kullanılarak açık bir ötekileştirme yapıldığı, bu insanların genel olarak olumsuzluklarla özdeşleştirilen, dışlanan ve nefret söylemine maruz kalan konumları ile haberlerin öznesi oldukları tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında gazete, dergi ve haber ajanslarının internet sitelerinde yapılan tarama sonucu 3940’ı Türkiye’den Hürriyet, YeniŞafak ve Sözcü’den, 347’si Almanya’dan Deutsche Welle ile Der Spiegel’den, 359’u Yunanistan’dan Greekreporter ile Ekathimerini’den ve 283’ü İtalya’dan ANSA’dan olmak üzere toplam 4929 haber incelenmiş, bu haberler içerisinde Suriyeli sığınmacılar/mülteciler/göçmenler ile ilgili 2431 haber içerisinde Suriyeliler’in yaşadıklarıyla ilgili vurgulamalarda ön plana çıkanların başlıkları, spotları ve ana metinleri nitel içerik analizi yöntemi ile değerlendirilerek yorumlanmıştır. Son iki yılı kapsayacak şekilde yapılan çalışmada Suriyeliler ile alakalı en fazla haberin Türk medyasında yer almış olması da sığınmacı/mülteci konusunun Türkiye’de gündemin ilk sıralarında yer almasının bir yansıması olduğunu göstermektedir.

Çalışma kapsamında ele alınan Suriyeliler’in “Umuda Yolculuğun” Kurbanı Olma Durumu ile İlgili Haberler kategorisinde 358 haber incelenmiştir. Ülkelerinde yaşanan iç karışıklık ve savaştan kaçmak için yollara düşen Suriyeliler, öncelikle canlarını kurtarmak belki de daha iyi bir yaşamı hayal ederken çıktıkları umut yolculukta adeta kâbusu yaşadı.

Özellikle Avrupa’ya gitmek isteyen Suriyeli sığınmacılar, sık sık Yunanistan ve diğer Avrupa Birliği üyesi ülkelerin olumsuz müdahaleleriyle karşı karşıya kaldı. İnsan kaçakçıları aracılığıyla çıktıkları sonu belli olmayan yolculukta sayıları tam olarak

bilinememekle beraber binlerce mülteci Akdeniz ve Ege Denizi'nde hayatını kaybederken, hayatta kalma şansına sahip olanlar ise sığındıkları ülkelerde elbiseleri alınıp çıplak bir şekilde soğuğa terk edildi, baskı, zulüm ve işkence gördü. Bu insanlarla ilgili haberler için kullanılan başlıklarda Suriyeli, Suriyeli göçmen gibi ifadelerle bu insanların uyruklarının ön plana çıkarıldığı, göçmen, mülteci, sığınmacı gibi kavramlarla da ayrımcılığı ortaya koyan kelimelerin hem Türkiye hem de Avrupa'daki medya organlarında sıkça kullanıldığı tespit edildi.

Medya organlarının Gündem, Haberler, Avrupa, Uluslararası ve Dünya bölümlerinde yer verilen haberler için Türkiye'deki gazetelerin internet sitelerinde kullanılan başlıklarda “*zalim, zulüm*” kelimeleri ile müdahalede bulunan güvenlik güçlerinin sahip oldukları güçten yararlanarak sığınmacılara eziyet ettiklerine dikkat çekilirken, “*Yunan, Bulgar, Yunanistan*” gibi ifadelerle sadece kötü muameleye uğrayanların uyruklarına değil aynı zamanda onlara bu davranışı yapan ülke ya da toplumlara da vurgu yapılmış, insan onuruna yakışmayan kötü muameleler o ülkelerde yaşayan tüm insanlara mal edilmeye çalışılmıştır. Göç yolunda çeşitli olumsuzluklarla karşılaşan sığınmacıların yaşadıklarını aktarırken kullanılan dil, bu insanların yaşadıkları duruma duygusal bir yaklaşım sergileniyormuş gibi gösterilse dahi kullanılan ‘çıplak, ölüme terk edilme, donarak ölme’ gibi kelimelerle mahremiyeti göz ardı edilen bu insanlar küçük düşürülmekte, çaresiz ve aciz gösterilmektedir. Bu kategoride incelenen Alman, İtalyan ve Yunan basınında çıkan haberler için kullanılan başlıklarda mültecilerin uyruklarından bahsedildiğine rastlanmaz iken Türk gazetelerindekine benzer şekilde göçmen, mülteci, sığınmacı kavramlarına yer verilerek yaşanan trajedi insan olgusu üzerinden değil de bu insanlar için atfedilen tanımlamalar üzerinden temsilleştirilerek okuyucuyla paylaşılmaktadır.

Haber başlıklarında görülen betimlemelere spot ve ana metinlerde de rastlanmaktadır. İnsanların doğup büyüdükları, hatıralar biriktirdikleri memleketlerini hayatta kalabilmek için arkalarında bırakmalarının adı olan göç hareketliliği ile ilgili haberlerde bu insanların Suriyeli kimliği ya da hukuki durumları özellikle vurgulanmaktadır. Suriyeli mültecilerin göç yolculuğunda maruz kaldıkları kötü şartlara dikkat çekilen metinlerde, yalın ayak, geri itilme, donarak yaşamını yitirme gibi ifadelerle mağdur olarak gösterilen bu insanlar aynı zamanda küçümseyici ve insanlık onuruna uygun olmayan bir dille küçümsemiştir.

Avrupa'ya ulaşmak için çıkılan yolculukta Akdeniz ve Ege Denizi'nde hayatını kaybeden insanlardan bahsederken sıklıkla “göçmen, mülteci veya sığınmacı” ifadelerine yer verilmesi, yaşanan felaketlerle bu kavramların pekişmesini sağlamakta, böylelikle bu insanlar gittikleri yere sorunları beraberlerinde götüren kişiler olarak yansıtılmaktadır.

Suriyeliler'in Toplum Yaşamındaki Algılanışı ile İlgili Haberler kategorisinde 247 haberin analizi yapılmıştır. İç savaş ile birlikte yurtlarından ayrılarak öncelikle sınır komşusu olan ülkelere sığınan Suriyeliler'in gittikleri ülkelerin toplumsal yapısında zaman zaman sorun olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Türkiye'deki gazetelerde yer verilen Suriyeliler'in toplumsal yapıda nasıl algılandıkları ile ilgili haberlerin başlıklarında Türkiye'deki semt, mahalle ve ilçeler “Küçük Halep” gibi ifadelerle Suriye'deki şehirlere benzetilerek okuyucuya yansıtılmakta, böylelikle toplumda “ülkemiz elden mi gidiyor” sorularının sorulmasına neden olarak panik havasının oluşmasına neden olmaktadır.

Türk medyasında yine günlerce tartışmaların odağında olan “muz yeme videoları” “provokatif” kelimesi ile okuyucuya aktarılmaktadır. Ekonomik sorunlar nedeniyle günlük yaşamını idame ettirmekte güçlük çeken Türk insanı ile sığınmacıları karşı karşıya getiren bu ifadelere sıklıkla yer verildiği görülmektedir.

İnsanlar arasında yaşanan olaylar sonrası artan gerginlikleri sona erdirmek amacıyla bazı semt veya mahallelerde mülteci kayıtlarının dondurulması işlemi “*kapatılma*”, bu insanların yaşadıkları yerlerdeki nüfus yoğunluklarına yönelik müdahale “*seyreltilme*” ifadeleriyle aktarılarak bu insanların istenmediğine vurgu yapılmakta, sığınmacılar olumsuz durumlar ile pekiştirilmeye çalışılmaktadır.

Almanya'da yayın medya organlarında yapılan incelemelerde söz konusu kategori ile ilgili sınırlı sayıda habere rastlanmıştır. Bu ülkedeki medya aygıtlarında yer verilen haberlerin başlıklarında daha çok Suriyeliler'in Alman toplumunun şekillenmesine olan etkileri ön plana çıkarılmıştır. İtalyan Ansa haber ajansında tespit edilen haberde ise bir şehirde bulunan göçmen sayısındaki artıştan duyulan kaygı aktarılarak, yaşama tutunmaya çalışan bu insanlar bir sorun olarak yansıtılmıştır. Yunan medyasında incelenen gazeteler de ise bu kategori kapsamında değerlendirilebilecek habere rastlanılmamıştır.

Haberlerin başlıklarında yer verilen değerlendirmeler, spot ve ana metinlerde de kendini göstermektedir. Suriyeli, göçmen, mülteci, sığınmacı kavramlarının sıkça kendini gösterdiği bu bölümlerde, Türk vatandaşlarının bu insanlar ile ilgili duyduğu kaygı daha da artırılmaktadır. Adli vakaların okuyucuya aktarıldığı metinlerde zarar gören iş yerlerine dahi ayırım yapılmakta, Türk vatandaşlarının işyerlerinin gördüğü zararlara dikkat çekilirken, Suriyeliler'e ait işyerlerine yapılan saldırıların ise normal bir durummuş gibi aktarıldığı tespit edilmektedir.

Bir şehrin belediye başkanının yöneticisi olduğu şehirde yaşayan sığınmacılara yönelik tavrına dikkat çekilen bir haberde, okuyucunun dikkatini çekmek için kullanılan "ırkçılık" gibi önemli ifade abartılı bir şekilde kullanılarak belediye başkanı eleştirilmeye çalışılmıştır. Ancak olayları medya üzerinden takip etmeye çalışan insanların zihninde ırkçılık kavramının özümsemesine katkı sağlanıldığına düşünülmediği, bundan dolayı da hassasiyet gerektiren bu gibi durumlar karşısında özenli olunmadığı anlaşılmaktadır.

Türkiye'de dilencilik, özellikle de çocukların dilendirilmesi bir sorunsal olarak varlığını sürdürürken, paylaşılan haber metinlerinde dilenen kişiler için "çocuk" vurgusunun özellikle yapılması, "Suriyeli" kimliğinin ön plana çıkarılması, toplum tarafından hoş görülme-yen dilencilikğin sadece çocuklar ve Suriyeliler tarafından yapılan bir davranışmış gibi değerlendirilmesini pekiştirmektedir.

Türkiye'den sonra en fazla Suriyeli'nin yaşadığı Almanya'da haber metinlerinde yer verilen ifadelerde Suriyeliler'in kalıcı olma düşünceleri ve ülkedeki yaşamı dönüştürdüklerine yönelik kaygı ve sitem ön plana çıkarılarak, bu durumdan duyulan rahatsızlık ortaya konulmaktadır.

Bu kategoride incelenen İtalyan Ansa haber ajansındaki haberde ise sığınmacıların göç yolculuğu sürecinde yaşadıkları sıkıntılar yorumsuz bir şekilde okuyucuya aktarılmıştır.

Suriyeliler'in Güvenlik, Şiddet ve Suçun Faili Olmaları ile İlgili Haberler kategorisinde 336 haber değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Sığınmacı olarak yaşamlarını sürdürdükleri ülkelerde şiddet olaylarına karışan, zaman zaman insanların hayatını tehlikeye atan bir konumda olan Suriyeliler ile alakalı Türk medyasında yer alan haberlerin başlıklarında olumsuzluklara vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Türk Ceza Kanunu'na göre cezai işleme tabi tutulması gereken herhangi bir olaylara karışan

insanlardan bahsedilirken “*Suriyeli büyücü çetesi*” ifadesi ile uyruk vurgusu yapılarak adli bir vaka bu insanlarla özdeşleştirilmektedir.

Üç genç arasındaki tartışma sonrası yaşanan kavganın beraberinde getirdiği ölüm olay medyada onlarca habere konu olmuştur. Haber metinlerinde sonu ölümle biten olaya karışan insanların hangi ülkenin vatandaşı olduğu “*Suriyeli, göçmen, yabancı uyruklu*” gibi ifadelerle sıklıkla verilerek suç ile bu kavramlar arasında oluşturulmaya çalışılan bağ güçlendirilmekte, yine İstanbul’da yolu kapama tartışması ile başlayan olaylarda benzer tutumun takınıldığı görülmektedir.

Bu başlık altında Alman medyasında incelenen haberin başlığında Suriyeli vurgusu yapılmakla birlikte olay yorumsuz aktarılırken, Yunan medyasında yer alan haberde göçmen kaçakçılığına karışan sivil toplum kuruluşu üyelerine göndermede bulunulmuş başka bir değerlendirme yapılmamıştır. İtalyan medyasında ise bir cinayet haberi için kullanılan başlıkta herhangi bir milliyet vurgusu yapılmadan olay adli bir vaka şeklinde sunulmaktadır.

Kategori kapsamında incelenen haberlerin spotları ve metinlerinde okuyucunun daha fazla dikkatini çekmek amacıyla olayların detaylı bir şekilde hikâyeleştirilerek verildiği, böylelikle toplumsal öfkenin daha da artırıldığı görülmektedir. Araştırma kapsamında incelenen Türk medyasındaki haberlerde kullanılan “*mahalle sakinleri, yabancı uyruklu vatandaşlar, ilçeyi ayağa kaldıran bir kavga, yol kesen Suriyeli*” ifadeleri ile yaşanan tartışmalar büyütülmeye çalışılmış, olaylara karışanlar açık bir şekilde ayrıştırılırken günlerce süren sokak olaylarının aktarımında kışkırtıcı bir üsluptan yararlanılmıştır. Büyücülük yaptıkları için haklarında işlem yapılan kişilerle ilgili yapılan haberlerde Suriyeli vurgusu yapılırken, bir süre öncesine kadar yardım alan bu insanların yaptıkları işten elde ettikleri kazanç sonrası yaşam standartlarının yükselmesi eleştirilmiş, bu insanların zorluklar içerisinde yaşamaktan başka bir yaşam düzeyini hak etmediklerini hissettiren bir dil kullanılmıştır.

İtalyan medyasında incelenen ve eşi tarafından öldürülen kadının konu edildiği haberde olay fazla bir detaya ve yoruma yer verilmeden aktarılmakta, yaşanan bu üzücü olay Türkiye’deki gibi kadın cinayeti özelinde değerlendirilmemektedir. Katilin ve mağdurun uyruklarının okuyucuyla paylaşıldığı metinde katilin ismin verilmemesi dikkat

çekmekte, öldürülen kadının küçük bir kızı olmasına karşın bu durum dramatize edilmeden aktarılmaktadır.

Alman medyasında bir sanatçının Türkiye’de gözaltına alınması ile ilgili haberin metninde doğu-batı ayrımı yapılmakta, Suriyeli olduğu vurgusu yapılan sanatçının yaşadıkları için kullanılan “*Havada bir sürgün var*” ifadesi ile henüz hukuki süreç tamamlanmamış olmasına karşın önyargılı bir değerlendirmede bulunmaktadır. İncelenen haberin spot bölümünde “*İddialar hakkında hiçbir şey bilinmiyor*” iddiasının haber metninde yer alan “[...] yasaklı Kürt İşçi Partisi PKK üyesi olmakla suçlandığı” ifadesi ile çeliştiği görülmekte, böylelikle olay okuyucuya yanlış bir şekilde yansıtılmaktadır.

Yunan medyasında yer alan haberde başlık bölümünde yer verilmeyen uyruk bilgisi spotta ve ana metinde kendine yer bulmakta, olayla ilgili genel bilgilerin dışında herhangi bir yorum yapılmadığı tespit edilmektedir.

Suriyeliler’in Ekonomik Yaşamda Oluşturduğu Olumsuz Etkiler İle İlgili Haberler kategorisinde 112 haber ele alınmıştır. Yapılan çalışma kapsamında değerlendirmeye tabi tutulan Almanya, İtalya ve Yunanistan’daki gazete, dergi ve ajansların internet haber sitelerinde bu kategori ile ilgili haberlere rastlanmamıştır.

Savaştan kaçarak geldikleri Türkiye’de kendi işlerini kuran ya da herhangi bir iş yerinde çalışan Suriyeliler ile ilgili Türk medyasında Sözcü gazetesinin internet sitesinde yer alan haberlerin başlıklarındaki “*Göçmen işçi sayısı arttı, yerli kapatıyor, Suriyeli açıyor, her 10 Suriyeli mülteci 6 Türk’ü işsiz bıraktı*” gibi ifadelerle bu insanların çalışması ya da kendi işyerlerini açmalarından duyulan rahatsızlık okuyucuya aktarılmıştır. Koronavirüs Pandemisi nedeniyle işyerlerinin kapandığı, birçok insanın işini kaybettiği bir dönemde ekonomiye katkı sağlayan ve insanların istihdamını artıran sığınmacılara yönelik bu olumsuz tutum dikkat çekmekte, “*acı tablo*” olarak değerlendirilen bu olaydan duyulan rahatsızlık adeta felaketmiş gibi sunulmaktadır. YeniŞafak gazetesinin internet sitesindeki “*Suriyeli esnafı hedef gösterdi*” başlıklı haberde ise Türkiye’ye yük olmak yerine çalışarak kazanç elde etmek isteyen sığınmacıların olumsuz bir olayın öznesi olmasına duyulan tepki ortaya konulmaktadır.

Haber başlıklarında sorunmuş gibi görünen Suriyeliler’in ekonomik yaşam içerisindeki konumu ile ilgili olumsuz tutum spot ve ana metinlerde de kendini

göstermektedir. Suriyeliler, yoğun oldukları Gaziantep, İstanbul, Hatay, Adana ve Şanlıurfa gibi şehirlerde yaşanan enflasyon ve işsizliğin nedeni şeklinde sunulurken, gerçekte örtüşmeyen bir dil kullanılmış, iş bulamama ve para kazanamamakla mülteci kavramları pekiştirilmiştir.

Zaman zaman kimi siyasetçiler tarafından hedefe konulan Suriyeli sığınmacıların uğradığı haksızlıklara dikkat çeken haberlerde ise “ırkçı, ırkçılık, ırkçı söylem” gibi kelimelere yer verilerek hem bu kavramın toplumun düşünce alt yapısına yerleşmesine katkı sağlanılmakta hem de mahkemeler tarafından verilmesi gereken kararlar haberler üzerinden verilmeye çalışılmaktadır.

Suriyeliler’in Yardıma Muhtaç, Mazlum ve Mağdur Olma Hali İle İlgili Haberler kategorisinde 347 haberin incelemesi yapılmıştır. Çıktıkları göç yolculuğu sonrası vardıkları ülkelerde istenmeyen durumlarla karşılaşan Suriyeliler maruz kaldıkları olaylardan dolayı mağdur edilerek mazlum hale getirilmiş, kimi zaman da imkânsızlıklardan kaynaklı yardıma muhtaç hale gelmiştir.

Türk medya organlarında yer alan haberlerin başlıklarında bu insanların yaşadıkları trajedi aktarılırken kullanılan “*Suriyeli, sığınmacı, göçmen*” gibi nitelermeler yaşanan dramların önüne geçmektedir. Sığınmacıların yakılmak suretiyle vahşi bir şekilde katledildiği olayın aktarıldığı haberin başlığında kullanılan “*Suriyeli üç işçi*” ifadesi ile yaşanan katliamdan ziyade milliyet vurgusu öne çıkmaktadır. Yaşanan vahşetin kendisi hali hazırda haber değeri taşımakta iken etnik kimliği öne çıkarıcı bir şekilde “Suriyeli” kelimesine yer verilmesi, olayın vahametinin göz ardı edildiğini göstermektedir.

Konut fiyatlarındaki artış sonrası daha önce kiraya verdiği dairenin kirasını artırmak isteyen bir ev sahibinin baltayla kapıyı kırmaya çalışmak suretiyle sığınmacılara yaşattığı kâbus dolu anlar “*Suriyeli kiracının evine baltayla saldırdı*” olgusu üzerinden görülmüş, ev sahibinin insan yaşamına kast eden tutumu evde yaşayanların uyuğunun gölgesinde kalmıştır.

İtalyan medyasında yer alan “*Suriyeli mülteciler eve döndüklerinde 'işkence ve tecavüze uğradı*” başlığı ile savaşın mağduru olan insanların yıllar sonra döndükleri memleketlerinde karşılaştıkları insanlık dışı muamele kamuoyuyla paylaşılırken, evrensel hukuka göre suç olan ve kişilerin kimliğine bakılmaksızın haber değeri taşıması

gereken işkence ve tecavüz olayı, mağdurların uyuğu ve hukuki durumları üzerinden aktarılmıştır.

Alman medyasında incelenen haberlerde kullanılan “*Kapalı kapıları, Mülteciler Türkiye-AB Karşılaşmasının ortasında yakalandı*” başlığı ile bu insanların çeşitli nedenlerden dolayı sığındıkları ülkeler tarafından istenmeyen kişiler olduğu düşüncesi vurgulanmakta, iki taraf arasında kalınması durumuna yapılan gönderme ile bu insanların aciz oldukları ve çaresizlik içerisinde bulundukları anlayışı yansıtılmaktadır.

Yunan medyasındaki haberin başlığında yer alan “*reşit olmayan göçmenlere yönelik saldırı*” ifadesi ile yapılan saldırı çocukların yaşının küçük olması üzerinden ele alınmakta, çocukların yaşlarının büyük olması halinde saldırının kabul edilebilir olabileceği düşüncesi tespit edilmektedir. İnsanlara yönelik saldırıların hukuki sonuçları olmasına karşın saldırıya maruz kalan kişilerin hukuki durumları “*göçmen*” kavramı aktarılarak bu insanların her zaman saldırıya açık halde bulundukları mesajı verilmektedir.

Haber başlıklarında yer verilen mazlumluk, mağduriyet ve yardıma muhtaç olma hali spot ve ana metinlerde de kendini göstermektedir. Yakılarak öldürülen üç işçinin uyuğunun “*Suriyeli*” ibaresi ile vurgulandığı haberde, söz konusu katliamı gerçekleştirilen kişinin iki Türk’ü daha öldürdükten sonra yakalandığı, o zamana kadar yapılan katliamdan kimsenin haberinin olmadığını tespiti yapılmakta, böylelikle bu insanların karşı karşıya kaldığı mağduriyetin boyutu ortaya konulmaktadır.

Ev sahibi ile kiracı arasında yaşanan olaya dair haberde, ev sahibinin elinde balta ile kiracının kapısına dayanmasının nedeninin “*kızgınlık*” olarak yansıtılması, olası anlaşmazlıklarda herkesin eline geçirdiği herhangi bir cisimle kendi kanunlarını uygulayabileceği algısının oluşmasına neden olmakta, “*kiralarındaki sert yükseliş sebebiyle*” ifadesi ile saldırı sıradanlaştırılarak bu gibi durumlarda şiddete başvurma bir yöntem olabileceği fikri okura yansıtılarak şiddetin normalleşmesinin önü açılmaktadır.

Alman medyasında incelenen haberlerde, “*AB sığınma sistemini düzeltmek için zamanı kullanabilirdi*” ifadesi ile Avrupa Birliği üyesi ülkelerin yöneticilerinin mülteci sorununun yönetilmesi sürecinde gösterdikleri özensizlik, vurdumduymazlık ve

başarısızlığa dikkat çekilerek bu durum eleştirilmekte, Türkiye'nin ortaya koyduğu mücadelenin göz ardı edildiği ortaya konulmaktadır.

İtalyan medyasında değerlendirmeye tabi tutulan haberlerde, Suriyeli mültecilerin/sığınmacıların ülkelerine döndüklerinde yaşadıkları insan onuruna yakışmayacak şekildeki kötü muamele ve zulümler herhangi bir yoruma gerek duyulmadan okuyucunun bilgisine sunulmaktadır. “[...] *keyfi gözaltı, kaybolma ve cinsel şiddet dahil işkenceye maruz bıraktığı*” ifadesi ile yaşanan insanlık dışı muameleye işaret edilmekte, bu insanların ülkelerine gitmeye zorlanmalarının ortaya çıkaracağı tehlikeye dikkat çekilmektedir.

Yunan medyasında analiz edilen haberlerde, kaldıkları kampta saldırıya uğrayan kişilerin göçmen olduğu vurgusu yapılmakla birlikte hangi ülkenin vatandaşı oldukları bilgisine yer verilmemiş, böylelikle bu gibi adli olaylarda sıkça rastlanan uyruk detayı verilmek suretiyle kötü olaylara sadece bu kişilerin maruz kalacağı algısının tersi bir tutum sergilenmiştir. Kampta kalanların tesise giren kişilerin saldırısına uğradığına yönelik bilgi ise uluslararası anlaşmalara göre güvenli bölgelerde koruma altında olması gereken bu insanların her an saldırılara açık halde bulunduklarını yansıtmaktadır.

Suriyeliler'in Topluma Örnek Olma Hali İle İlgili Haberler ile ilgili kategoride 142 haber değerlendirilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde genel olarak medyada olumsuz haberlerin öznesi olarak temsil edilen Suriyeliler'in yaptığı davranışlar, söylediği sözlerle toplum yaşamında ortaya koydukları olumlu örnekler irdelenmiştir.

Türk medyasında incelenen gazetelerin internet sitelerinde atılan “*400 Suriyeli doktor göreve hazır: Koronavirüsle mücadeleye katkı sağlayacaklar, İki Suriyeli buldukları 10 bin doları polise teslim etti, Azmetti rol model oldu*” başlıklarında da rastlandığı gibi bu insanlar, en zor zamanlarında kendilerine kucak açan Türkiye'ye karşı taşıdıkları iyi niyet ve vefa duygusunu göstermekten çekinmemektedir. Buna karşın haberlerde sığınmacıların uyruklarına “Suriyeli” kelimesi ile vurgu yapılması da ayrıştırıcı bakışın izlerini yansıtmaktadır.

İtalyan medya organlarında incelenen gazete, dergi ve ajanslarda bu başlıkla ilgili haberlere rastlanmaz iken Alman medyasında incelenen haberlerde Suriyeli vurgusunun sıkça yer aldığı görülmekte, buna karşın bu insanların Almanlar'ın zor günlerinde gösterdikleri yardımseverlikten duyulan memnuniyet “*Almanya'da iki Suriyeli*

gönüllülüğü nasıl keşfetti? Başkalarına yardım eden daha mutludur, Sinzig'deki Suriyeliler-Almanlara Yardım Eden Mülteciler, Angela Merkel'in Suriyeli 'kızı' onu unutmayacak” başlıkları ile aktarılmaktadır.

Yunan medyasında ise ülkesinden ayrıldıktan sonra sığındığı Yunanistan’da spor eğitimini devam ettiren ve katıldığı yarışmadan dereceyle dönen sporcudan duyulan gurur *“Suriyeli mülteci yüzücü Paralimpik Oyunları'na damgasını vurdu”* ifadesi ile yansıtılırken milli kimlik ve hukuki duruma yapılan gönderme elde edilen başarıyı gölgelemektedir.

Haberler için tercih edilen başlıklarında yer verilen örneklik durumu, spot ve ana metinlerde de gözlenmektedir. Son yıllarda artan hayat pahalılığının olduğu bir dönemde sığınmacıların buldukları 10 bin doları sahibine ulaştırılması için polislere teslim etmesi, 2020 yılının ilk aylarından itibaren dünyayı etkisine alan Koronavirüs Pandemisi ile mücadelede Türk Sağlık sistemine katkı yapmak isteyen doktorların gönüllü olma isteği ve savaştan kaçtıktan sonra yerleştiği Ankara’da eğitim hayatını sürdürerek başarıya imza atan bu insanların ve daha nicelerinin olumlu davranışları kamuoyu ile paylaşılarak mültecilerin sadece olumsuz haberlerle anılmamalarına katkı sağlamıştır. Buna karşın olumlu örneklerle yer verilen haberlerde dahi “Suriyeli” vurgusunun sıkça yer alması dikkat çekmektedir.

Alman medyasında ele alınan haberlerde, Suriyeliler’in kendilerine yardım elini uzatan Almanya Şansölyesi Angela Merkez’in ismini kız çocuklarına vermelerinden duyulan memnuniyet aktarılmakta, buna karşın tırnak içerisinde verilen ‘kızı’ kelimesi ile ailenin ve tüm mültecilerin kendilerine uzatılan yardım elini unutmamaları gerektiğinin hissettirildiği de görülmektedir. Yine ülkede yaşanan sel felaketi sonrası yardım çalışmalarına katılan Suriyeliler’in çabalarının önemsendiği düşüncesi okuyucuyla paylaşılmakta, buna karşın olumlu bir davranışta da bulunsalar bu insanlardan bahsederken Suriyeli ya da mülteci tanımlamalarının kullanılmaya devam edildiği tespit edilmektedir.

İtalya’da ise çalışma dönemini kapsayan zaman dilimi içerisinde olumlu örnek oluşturacak herhangi bir olay meydana gelmediği için bu insanların medya organlarında habere konu olmadıkları düşünülmektedir.

Suriyeliler'in "Biz" ve "Diğeri" Kavramı Özelinde Ötekileştirilmesi İle İlgili Haberler kategorisinde 416 haberin analizi yapılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde genel olarak medyada olumsuz haberlerin öznesi olarak temsil edilen Suriyeliler'in yaptığı davranışlar, söylediği sözlerle toplum yaşamında ortaya koydukları olumlu örnekler irdelenmiştir.

İç savaştan uzak durmak için sığındıkları ülkelerde hayata tutunmaya çalışan Suriyeliler'in biz ve öteki bakış açısıyla karşılaştıkları ve bu durumunun haberlerin diline de yansıdığı görülmektedir. Türk medyasında değerlendirilen haberlerdeki "*Suriyeli diye mezar yeri vermediler: Yatacak yeriniz yok, Bolu'da yabancı uyruklulardan 10 kat fazla su faturası alınacak, Suriyelilerin 'bayram izni' kısıtlandı, Suriyelilere nüfus ayarı*" gibi başlıklarla, ölümlerin defni için mezar yerinin verilmemesi, dini bayramlarda akrabaları ile bir araya gelmelerinin sınırlandırılması, kullandıkları su için 10 kat daha fazla ücret ödemek zorunda kalmaları vb. kısıtlamalara maruz kaldığı aktararak, normal şartlarda Türk vatandaşları için normal ve yasal olan durumların bu insanlar için sorun teşkil ettiğine dikkat çekilmekte, biz ve öteki ayrımı açık bir şekilde kendini hissettirmektedir.

Yunan medyasında incelenen haberlerde kullanılan başlıklarda sığınmacılara karşı takınılan olumsuz tutuma dikkat çekilmekte, "*Göçmen istismarı*" ifadesi ile Yunanlı yetkililerin kendi halkı için sergilemedikleri hareketleri ülkelerine sığınan mültecilere yapmaktan çekinmeyerek ötekileştirme yapıldığı düşüncesi okuyucuyla paylaşılmaktadır.

Alman medyasında ele alınan haber için atılan "*Suriyeli mülteci, tehditler üzerine Alman parlamentosu koltuğu için teklifini geri çekti*" başlığında Tareq Alaows'un demokratik bir ortamda her insan için geçerli olan seçimlerde aday olma isteğinden toplumsal baskı sonucunda vazgeçmesi aktarılmaktadır. Sığınmacıya karşı takınılan bu olumsuz tutum eleştirilirken dahi siyasete girmeye çalışan bu kişinin uyruğunun ön plana çıkarılması ötekileştirmenin yapıldığını göstermektedir.

Mülteci/sığınmacıların uğradığı ayrımcılık ve ötekileştirme ile alakalı ifadeler, haberlerin spot ve metinlerinde de kendini göstermektedir. Yunan medyasındaki haberde Yunanlı yetkililerin yaptıkları kötü muamelelerden bahsederken kullanılan "*istismar*" kelimesi ile mültecilerin yaşadığı güçlükler aktarılmaya çalışırken bu insanları çaresiz gösteren ve küçümseyen bir üslup kullanılmıştır.

Alman medyasında okuyucuya aktarılan haberde Alaows'un aldığı tehditler ve maruz kaldığı ırkçı tavır tüm boyutlarıyla aktarılmıştır. Haberde Alaows'un adaylığının toplumda birçok kesim tarafından önemsendiğine, olumlu ya da olumsuz yönde insanları etkilediğine işaret edilmekte, maruz kaldığı tehditler ve ırkçı muamele ile Alaows'a bir mülteci olduğu hatırlatılarak Almanya'da siyaset yapmayı düşünmesinin dahi kabul edilemez olduğu mesajının verildiğine işaret edilmektedir. Haberde sıkça kullanılan “*Mülteci*” kelimesi ile Alaows'a hukuki statüsünü unutturulmamakta, siyasete girme isteğinin kimi Almanlarca kabullenilemez bir durum olduğuna işaret edilerek sığınmacılara siyaset yapma isteğinden vazgeçmelerinin doğru bir tavır olacağı hatırlatılmaktadır. Bu kategori ile ilgili olarak İtalyan medyasında herhangi bir habere rastlanılmamıştır.

Suriyeliler'in Uluslararası Siyasette Konu Olması İle İlgili Haberler kategorisinde 473 haber irdelenmiştir. Suriye'deki çatışmalardan uzaklaşmalarının ardından komşu ülkelere ve sonrasında da Avrupa kıtasındaki ülkelere gitmenin yollarını arayan, bu yolda kara ve deniz yolu ile yaptıkları yolculuklarda sonu ölümle biten olayların öznesi olan mülteciler, siyasetteki konular arasında da en üst sıralarda yer almaktadır.

En fazla Suriyeli sığınmacının yaşadığı Türkiye'de iktidarıyla muhalefetiyle siyasetin tüm aktörlerinin açıklamaları medya organlarında sık sık kendine yer bulmaktadır. Siyasetçilerin açıklamalarının yer aldığı Türk medyasında ele alınan haberler için kullanılan “*Avrupa Birliğini göçmen endişesi sardı, Atina krizde AB de krize girecek, Göçmenler kapılara yüklenince Merkel telaşlandı, Sonu hüsran olacak*” başlıklarında daha fazla sığınmacı almak istemeyen Avrupa ülkeleri eleştirilmektedir. Mültecilerin Avrupalı liderler tarafından istenmediği açık bir şekilde ortaya konulurken bu insanlardan kaynaklı sorunların gittikleri ülkeleri endişeye sevk edecek, krizlere neden olacak bir nitelikte olduğu düşüncesi okuyucuya aktarılmaya çalışılmakta, buna karşın “*Suriyelilerin onurlu dönüşleri için çabalıyoruz*” başlığı ile herkes gibi sığınmacıların da insanca yaşamaya hakkı olduğu, siyasetçilerin bu konudaki çabalarının göz ardı edilmemesi gerektiğinin tespiti yapılmaktadır. Suriyeliler'e karşı sergilenen istememe halinin Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesi sonrası ülkelerini terk etmek durumunda kalan Ukraynalılar'a gösterilmemesi aksine sahiplenici bir tutum sergilenmesi “*Afgan ve Suriyeli mültecileri ölüme iten Yunanistan'dan ikiyüzlü açıklama: Ukraynalı mültecileri*

kabul etmeye hazırız” ifadeleri ile eleştirilerek, bu ikiyüzlü tavrın ölümden kaçan insanlar arasında ayırım yapıldığı algısına neden olduğu ortaya konulmaktadır.

Alman medyasında yer alan haberlerde AB içerisinde en fazla Suriyeli sığınmacının yaşadığı ülkelerin liderlerinin birlik üyesi ülkelere yaptıkları çağrıya *“diğerlerini daha fazla göçmen almaya çağırıyor”* ifadesi ile AB üyesi birçok ülkenin insanların ve toplumların yaşamını derinden etkileyen göç konusundaki duyarsızlıkları toplumun dikkatine sunulmaktadır. Başka bir haberde ise Danimarkalı bir siyasetçinin toplumun temel taşı olarak kabul edilen aile kavramına zarar verici politikaları eleştirilmekte, *“çift ayrılıkları nedeniyle hapis cezasına çarptırıldı”* ifadesi ile uygulanan yanlış politikanın cezasız kalmadığı okuyucuyla paylaşılmaktadır.

Yunan medyasında yapılan incelemede Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın mülteci meselesinden dolayı eleştirel haberlere konu olduğuna rastlanmaktadır. En fazla Suriyeli’nin yaşadığı Türkiye ile AB’ye ulaşma sürecinde ilk temas noktası olan Yunanistan arasında yaşanan gerilimler haber diline de yansımaktadır. Yunan gazetesinin internet sitesinde yer alan *“Erdoğan: Türkiye, Suriyeli mültecilerin Avrupa’ya ulaşmasını artık durdurmayacak”* haber başlığı ile Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Suriyeliler’e kapıları açması eleştirilmekte, o güne kadar verilen mücadele göz ardı edilerek alınan kararın yanlışlığı okuyucunun takdirine bırakılmaktadır.

Sığınmacıların Avrupa kıtasındaki hedef ülkeleri arasında yer alan İtalya’da medya organlarında yer alan *“Yunanistan, geri itmelerle ilgili Türk propagandasını işaret etti, Erdoğan 1 milyon Suriyeliyi ülkelere geri göndermeyi planladığını söyledi, Yunanistan, AB tarafından göçmenlerin ‘şiddetli sınır dışı edilmesi’ konusunda uyarıldı”* haber başlıkları ile ağırlıklı olarak Yunanistan’ın mültecilere yönelik kararları ve takındığı tavırlar değerlendirilmiştir. Yunanistan ile Türkiye arasında yaşanan sığınmacı geriliminin ele alındığı başlıklarda Yunanistan’ın göçmenlere karşı uyguladığı şiddetten dolayı uyarılara maruz kaldığı ortaya konulmakta, böylelikle hukuksuzluklara kayıtsız kalınmadığına vurgu yapılmaktadır.

Haberler için tercih edilen başlıklarda yer alan siyasi söylem yoğunluğuna, spot ve ana metinlerde de rastlanmaktadır. Siyasetçilerin ağzından Türk medyasına yansıyan açıklamalarda sığınmacılara yönelik yapılan yardım ve faaliyetlere sıklıkla yer verilirken öte yandan da *‘Tek başına bırakılmış olsak da’* gibi ifadelerle Türkiye’nin 2011’den

itibaren sayıları her geçen gün artan mültecilerin barınma, gıda, eğitim vb. ihtiyaçlarını karşıladığı vurgusu yapılmakta, ancak “*geçici ev sahipliği*” ifadesi ile bu insanlara daimi olarak Türkiye’de kalamayacakları, zamanı geldiğinde ülkelerine gidecekleri hatırlatılmaktadır.

Başka bir haberde Yunanistan Başbakanı Miçotakis’in “*Ukrayna’dan gelecek mültecileri kabul etmeye hazır*” ifadesi ile Yunanistan’ın savaştan dolayı mağdur olan insanlar arasında açık bir şekilde ayrım yaptığı vurgulanmakta, uygulanan bu ikiyüzlü politikaya Katolik Kilisesi lideri Papa Francesco’nun “*Ukraynalılara olduğu gibi Akdeniz’den gelenlere de kapıları açın*” ifadeleri ile tepki gösterdiğine yer verilerek yapılan bu yanlış hareketin kabul edilemez olduğuna işaret edilmektedir.

Alman medyasında yapılan analizde AB üyesi devletler arasında yer alan 5 ülkenin İçişleri Bakanları’nın açıklamalarında yer verdikleri “*diğer AB ülkelerini göç yükünü paylaşmaya çağırıyor, Coğrafi konumumuz nedeniyle artık cezalandırılmayız*” ifadeleri ile ölmek için daha önce hiç bilmedikleri memleketlere gitmek durumunda kalan insanların yük olarak görüldüğü, sığınmacıların ülkelere gelmelerinin ceza olarak değerlendirildiği anlaşılmakta, bu bakış açısı da mültecilerin hayatını daha da zorlaştırabilmektedir.

Yunan medyasında ele alınan haberlerde Türkiye ile AB arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşması ile göçmen geçişine getirilen sınırlamanın sona erdiği böylelikle AB üyesi ülkelerin yeni göç dalgalarına hazırlıklı olması uyarısı yapılmaktadır. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “*Türkiye’nin tam kapasitede olduğunu söylüyoruz*” ifadesi ile Türkiye’nin mülteci yoğunluğu kabul edilmekte, daha fazla sığınmacı akınının Türkiye’yi de zorlayabileceği kabul edilmektedir.

İtalyan medyasında analizi yapılan haberlerde Yunanistan’ın göçmenlere karşı uyguladığı şiddet kamuoyu ile paylaşılmakta, buna karşın haberde birbiriyle çelişen açıklamalara yer verilmektedir. Deniz ve kara yolu ile bu ülkeye ulaşmaya çalışanlara güvenlik görevlileri tarafından yapılan kötü muamelelere dikkat çekilen haberde, uygulanan sınır dışı etme işleminin şiddetsiz bir şekilde yapılması halinde AB için sorun teşkil etmeyeceğine yönelik bilgilerin yer aldığı görülmekte, “*sözde suçlamalarla*” ifadesi ile de Yunanistan’ın göçmenleri geri göndermeye çalıştığı gibi iddiaların gerçeği yansıtmadığı ileri sürülerek bu ülke aklanmaya çalışılmaktadır.

Yapılan çalışmada iç savaşın yıkıcı etkisinden kurtulmak amacıyla ülkesini terk etmek mecburiyetinde kalan sığınmacıları konu edinen haberlerde genel olarak kimlik etiketlemesinin yapıldığı tespit edilmiştir. Hayatın olağan akışında herhangi bir ülkenin vatandaşının karıştığı olaylarda uyruk vurgusu yapılmamakta iken Suriyeliler ya da başka milletlerden insanlar tarafından gerçekleştirilen eylemlerde haberlerin kimlik üzerinden kurgulanması, daha en başından bu insanları ötekileştirmekte belki de toplumlar nezdinde ayrımcılığa tabi tutulmalarına zemin hazırlanmaktadır.

Çalışmanın yürütüldüğü ülkelerin iç kamuoyularında, uluslararası anlaşmalarla koruma altına alınması gereken bu insanlara, hemen her fırsatta haberlere konu edilmelerinden de kaynaklı zaman içerisinde bir öfke birikmesinin olduğu anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Acer, Y., Kaya, İ., ve Gümüş, M. (2010). *Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi*. Ankara: Uşak Yayınları.
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ak, R. (2013). *Göç, Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Tekirdağ: Trakya Kalkınma Ajansı. <https://www.trakyaka.org.tr/upload/Domain/trakyaka/28062013d-cCNZ.pdf>, Erişim Tarihi: 22.10.2021.
- Akarsu, B. (1975). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 58-83.
- Aktel, M. ve Kaygısız, Ü. (2018). “Türkiye’de Göç Yönetimi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y.*, 23 (2), 579-604.
- Alataş, E. (2014). “Önsöz”. (Haz. Esra Arsan, Savaş Çoban). *Medya ve İktidar* (ss. 25-26) içinde. İstanbul: Doğa Basım Yayın.
- Alemdar, K. ve Uzun, R. (2013). *Herkes İçin Gazetecilik*, İstanbul: Tanyeri.
- Allport, G.W. (1954). *The nature of prejudice*, Cambridge: Addison-Wesley. https://archive.org/stream/in.ernet.dli.2015.188638/2015.188638.The-Nature-Of-Prejudice_djvu.txt, Erişim Tarihi: 22.03.2022.
- Altay, D. (2005). “Küresel Köyün Medyatik Mimarı Marshall McLuhan”, (Haz. Nurdoğan Rigel, Gül Batuş, Güleada Yücedoğan, Barış Çoban). *Kadife Karanlık* (2. Baskı). (ss. 9-74) içinde. İstanbul: Su Yayınları.
- Althusser, L. (1969). *For Marx*, London: Verso, http://books.google.com.tr/books?id=w5qPiK6aZFgC&dq=%22For+Marx%22+Althusser&hl=tr&source=gbs_navlinks_s, Erişim Tarihi: 03.02.2022.
- Altınışik, Ç. ve Yıldırım, M. Ş. (2002). *Mülteci Haklarının Korunması*. Ankara: Ankara Barosu Yayınları.
- Altun, F. (2022). Sosyolojik Teori Bağlamında Post-Truth Anlatısının Eleştirisi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 1, 249-267.

- Altunay, A. (2012). “Geleneksel Medyadan Yeni Medyaya: Görüntü Yüzeyi”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 34-44.
- Almanya bilgi formu, (2022).
<https://www.unhcr.org/publications/operations/623469c12/bi-annual-fact-sheet-2022-02-germany.html>, Erişim Tarihi: 20.05.2022.
- Almanya Tarihi ve Türk İlişkileri (ty). 3. Paragraf.
<http://almarum.akdeniz.edu.tr/faaliyetler/almanya-tarihi-ve-turk-iliskileri/>,
 Erişim Tarihi: 25.04.2022.
- Anık, C. ve Yiğitbaşı K. G. (2018). “Siyasal İletişimin Mahiyeti”. *Siyasal Dilin Satır Arası* içinde ss. 13- 36. (Ed. Kübra Güran Yiğitbaşı ve Ayşe Gül Soncu). Konya: Çizgi Yayınları.
- Arango, J. (2000) “Explaining Migration: A Critical View”, *International Social Science Journal*, 52(165), 283-296.
- Arıboğan, D. Ü. (1996). *Globalleşme Senaryosunun Aktörleri, Uluslararası İlişkilerde Güç Mücadelesi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Arısoy, C. (2016). “Ekolojik Siyaset: Almanya Yeşiller Partisi”. *EURO Politika Dergisi*, 1, 88-91.
- Atabek, N. (2002). “Kamuoyu, Medya ve Demokrasi”. *Kurgu Dergisi*, 19, ss. 223-238.
- Atasü Topçuoğlu, R. (2016). *Düzensiz Göç: Küreselleşmede Kısıtlanan İnsan Hareketliliği. Küreselleşme Çağında Göç*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Augoustinos, M. & Innes, J. M. (1990). “Towards an Integration of Social Representations and Social Schema Theory”, *British Journal of Social Psychology*, 29 (3), 213-231, (Aktaran: Perry R. Hinton), Stereotypes, Cognition and Culture, Psychology Pres, USA, 2000.
- Augoustinos, M. & Walker, I. (1995). *Social Cognition: an Integrated Introduction*, Sage, London, (Aktaran: Perry R. Hinton), Stereotypes, Cognition and Culture, Psychology Pres, USA, 2000, 155-156.
- Ay, K. (2005). *İltica ve Göç Mevzuatı*. Ankara: Başkent Matbaası.

- Aydın, T. (2009). *Türk İdare Sisteminde Yerleşik Yabancılar Yönelik Bir İdari Örgütlenme Modeli: Göçmen Ofisleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi, (2000). 23. Paragraf <https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708>, Erişim Tarihi: 23.05.2022.
- Özer Bakan (2022). Sosyal Bilimler Lisesi Yöneticileriyle Bir Araya Geldi, <https://www.meb.gov.tr/bakan-ozet-sosyal-bilimler-lisesi-yoneticileriyle-bir-araya-geldi/haber/26781/tr>, Erişim Tarihi: 25.06.2022.
- Bachelard, G. (1996). *Mekânın Poetikası*. (Çev. Aykut Derman). İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- Barker, J. & Wall, P. (2006). AS Media Studies: The Essential Revision Guide for AQA, New York: Routledge, http://books.google.com.tr/books?id=kN5dNOZABAC&dq=media+representation+ideology+Figure&hl=tr&source=gbp_navlinks_s, Erişim Tarihi: 11.11.2021.
- Barkın, E. (2014). “1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi”. *Ankara Barosu Dergisi*, 1 (1), 333-360.
- Batan, L. (2018). *Suriyeli Mültecilerle İlgili Çıkan Haberlerin Basındaki Yeri: Haber Dili-Söylem Analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baudrillard, J. (2006). *Tüketim Toplumu*, (Çev.: Nilgün Tural ve Ferda Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2016). *Simülakrlar ve Simülasyon*, (Çev.: Oğuz Adanır). (10. Baskı). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2017). *Sessiz Yığınların Gölgesinde Toplumsalın Sonu*. (Çev. Oğuz Adanır). (7. Baskı). Ankara: Doğu- Batı Yayınları.
- Bayraktar, R. (2013). “Zorunlu Göçten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa”. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12 (24), 109-126.
- Bedia, A. (1975). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Bektaş, A. (1996). *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*. Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Bıyık, A. (2007). *Yazılı Basında Görsel Unsurların Haber Dizaynındaki Önemi*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilsborrow , R.E., Hugo, G. Oberai, A.S. & Zlotnik, H. (1997). *International Migration Statistics: Guidelines For Improving Data Collection Systems*, Geneva: ILO.
- Binark, M. (2007). *Yeni Medya Çalışmalarında Yeni Sorular ve Yöntem Sorunu*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- BM Küresel Göç, (2018) BM Küresel Göç Sözleşmesi Fas'ta imzalandı. https://www.ntv.com.tr/dunya/bm-kuresel-goc-sozlesmesi-fasta-imzalandi,jY5ClDouIEOcQa_RswE7xg?_ref=infinite, Erişim Tarihi: 02.01.2021.
- BMMYK (1998). *Sığınma ve Mülteci Konularındaki Uluslararası Belgeler ve Hukuki Metinler*, Ankara: BMMYK Türkiye Temsilciliği.
- BMMYK (1999). *Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin 1954 Sözleşmesi ve Vatansızlığın Azaltılmasına İlişkin 1961 Sözleşmesi*.
- BMMYK, (2001). *Parlamenterler İçin El Kitabı. Mültecilerin Korunması Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi*. (Sayı 2). Ankara: BMMYK Türkiye Temsilciliği.
- Bourdieu, P. (1997). *Televizyon Üzerine*. (Çev.: Turhan Ilgaz). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bourse, M. ve Yücel, H. (2012). *İletişim Bilimlerinin Serüveni* (1.Baskı). İstanbul: Schola Ayrıntı.
- Bowles, K. (2010). "Representation and Textual Analysis", *The Media and Communications in Australia*, Ed. Stuart Cunningham, Graeme Turner, Crows Nest, ReadHowYouWant.com http://books.google.com.tr/books?id=sfyI9gpfsqUC&dq=media+representation+ideology+model&hl=tr&source=gbs_navlinks_s, Erişim Tarihi: 25.04.2022.

- Brown, S. K. & Bean, F. D. (2005). "International Migration", Dudley L. Poston ve Michael Micklin (eds.), *Handbook of Population*. New York: Kluwer Academic, 347-382.
- Bruner, J. (1991). "The Narrative Construction of Reality". *Critical Inquiry*, 18 (1), 3-25.
- Burton, G. (1995). *Görünenden Fazlası: Medya Analizlerine Giriş*. (Çev.: Nefin Dinç). İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Busdachin, M. (2005). "BM'de Temsil Edilmeyen Halklar" [Bildiri]. *Zeytinburnu Belediyesi Uluslararası Göç Sempozyumu*, 8-11 Aralık 2005, (57-60). İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi.
- Buz, S. (2002). *Türkiye'deki Sığınmacıların Üçüncü Bir Ülkeye Gidiş İçin Bekleme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Buz, S. (2004). *Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul Mültecilik*. Ankara: SGDD Yayınları.
- Bülbül, S. ve Köse, A. (2010). "Türkiye'de Bölgelerarası İç Göç Hareketlerinin Çok Boyutlu Ölçekleme Yöntemi İle İncelenmesi". *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 39 (1), 75-94.
- Cançat, A. (2018). "Yeni Medya Sanatı Üzerine". *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 40, 165-178.
- Castells, M. (2008). *Ağ Toplumunun Yükselişi*. (Çev.: Ebru Kılıç). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castles, S. & Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı*. (Çev.: Bülent Uğur Bal, İbrahim Akbulut). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cenevre'de 1951 Tarihinde İmzalanmış Olan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin Tasdiki Hakkında Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu, (1961).
https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/KM___/d00/c002/km___00002024ss0053.pdf, Erişim Tarihi: 11.12.2021.

- Cengiz, D. (2015). “Zorunlu Göçün Mekansal Etkileri ve Yerel Halkın Algısı: Kilis Örneği”. *Uluslararası Türk Çalışmaları, Türk Dilleri, Edebiyatı ve Tarihi Dergisi*, 10 (2), 101-122.
- Cillov, H. (1960). *Nüfus İstatistikleri ve Demografinin Genel Esasları*. İstanbul: Sermet Matbaası.
- Croteau, D. & Hoynes, W. (2003) *Media/Society: Industries, Images, and Audiences*. 3. bs., Kaliforniya, Pine Forges Press. http://books.google.com.tr/books?id=UkHML0uhhZYC&dq=representation+media+ideology&hl=tr&source=gbs_navlinks_s, Erişim Tarihi: 28.05.2022.
- Çağlar, Ş. ve Porghamrezaeieh, S. (2012). *Şövalyelik Mesleği Gazeteciliğin Keskin Kılıcı: Haber*. İstanbul: Anonim Yayıncılık.
- Çağlayan, S. (2006). “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi”. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, 17 (2), 67-91.
- Çakıcı, Z. (2020). *Uluslararası Dijital Medyada Bir Sosyal Temsil Olarak Aylan Kurdi Haberleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çambay, S. (2015). “Bir Toplumsallaşma Aracı Olarak Yeni Medya: Kuramsal Bir Değerlendirme”. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 237-247.
- Çelenk, S. (2005). *Televizyon, Temsil, Kültür: 90’lı Yıllarda Sosyokültürel İklim ve Televizyon İçerikleri*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Çiçekli, B. (2009). *Uluslararası Göç Hukuku: Göç Terimleri Sözlüğü*. İsviçre: Uluslararası Göç Örgütü.
- Çiçekli, B. (2014). *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Çoban, B. (2010). “Medya, Toplumsal Bellek ve Barış”, Barış Çoban (Ed.). *Savaş Ortamında Barış Medyasını Yaratmak: Medya Barış ve Savaş* (ss. 9-41) içinde. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Çoban, S. (2018). “Medya, Yalan, Gerçek, Propaganda ve Faşizm”. *Medya ve Yalanlar* içinde, (Der. Savaş Çoban), İstanbul: Siyah Beyaz Yayıncılık. 11- 30.

- Çoban, B. ve Özarslan, Z. (2003). *Söylem ve İdeoloji, Mitoloji, Din, İdeoloji*. Barış Çoban (Ed.). İstanbul: Su Yayınları.
- Danesi, M. (2009). "Dictionary of Media and Communications". New York: M.E. Sharpe. 192-212.
- Danimarka (t.y.), Suriyeli göçmenlerin oturma izinlerini iptal etmeye başladı, <https://umhd.org.tr/page/danimarka-suriyeli-gocmenlerin-oturma-izinlerini-iptal-etmeye-basladi/459>, Erişim Tarihi: 05.08.2022.
- Debord, G. (1996). *Gösteri Toplumu*. (Çev.: Ayşen Ekmekçi, Okşan Taşkent). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (1967).
- Dedeoğlu, S. ve Gökmen, Ç. E. (2011). *Göç ve Sosyal Dışlanma Türkiye’de Yabancı Göçmen Kadınlar* (1. Baskı). Ankara: Elif Yayın Evi.
- Deniz, O. (2009). *Uluslararası Göçler ve Türkiye’ye Yansıması*. (1. Baskı). İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Dinç, M. A. ve Dinçer, Z. (2019). "Yeni Medyada Temsili Anlamlandırma". *Adnan Menderes Üniversitesi Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergisi*, 91-102.
- Doğru, E. A. (2004). "Medya Güç İdeoloji Ekseninde Merve Kavakçı Haberlerinin İki Farklı Sunumu". *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi* içinde, (Der.: Çiler Dursun). Ankara: Elips Kitap. 151-182.
- Doğan, V. (2008). *Türk Vatandaşlık Hukuku*. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Durand, G. (2017) *Sembolik İmgelem*. (Çev.: Ayşe Meral). İstanbul: İnsan Yayınları. (1998).
- Durham, M. G. & Kellner, D. M. (2006), *Media and Cultural Studies: Keywords*, Malden, Wiley-Blackwell Publishing.
- Edwards, M. (2003). *Key Ideas in Media*, Cheltenham, Nelson Thornes. http://books.google.com.tr/books?id=9g2DzGywU2AC&dq=%22representation+is%22+meaning+making+ideology&hl=tr&source=gbs_navlinks_s, Erişim Tarihi: 03.01.2022.
- Efe, İ. (2015). *Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar*. (1. Baskı). İstanbul: Seta Yayınları.

- EGM YHİDB (2001). *Dünyada ve Türkiye’de Yasadışı Göç*, Ankara: EGM Yayınları
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). “Göç ve İnsan”. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1), 9-22.
- Elmas, Ş. (2019). *Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Kadınların Temsili*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Emiroğlu, K. ve Aydın, S. (2003). *Antropoloji Sözlüğü*. İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Encabo, M. N. (2014). “Gazetecilik Etiği ve Demokrasi”. *Medya Kültür Siyaset* içinde (Der. Süleyman İrvan), Ankara: Pharmakon Yayınevi. 347-363.
- Erdoğan, M.M. (2019). “Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler ile Birlikte Yaşamının Çerçevesi”. Adem Esen ve Mehmet Duman (Ed.), *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler*. (ss. 131-150) içinde. İstanbul: Aryan Basım.
- Eren, C. (1966). “Türkiye’de Göç ve Göçmen Meselelerinin Başlaması, İlk Kurulan Göçmen Komisyonu”, *Türk Dünyası*, 1, 9-16.
- European Police Office, (2009). “European Organized Crime Threat Assessment 2009”, *Hague*, 19-24.
- Fairclough, N. (2006). “Semiosis, Ideology and Mediation: A Dialectical View”. In I. Lassen, J. Strunck, & T. Vestergaard (Eds.), *Mediating Ideology in Text and Image: Ten Critical Studies* (pp. 19-35). John Benjamins Publishing Company.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulaşımı Toplumsal Alanlar*. (Çev.: Azad Zana Gündoğan ve Can Nacar), İstanbul: Bağlam Yayıncılık. (2003).
- Faist, T. (2007) “Göç-Güvenlik Bağı: 11 Eylül Öncesi ve Sonrası Uluslararası Göç ve Güvenlik”, *Kökler ve Yollar: Türkiye’de Göç Süreçleri* içinde. (Der. Ayhan Kaya ve Bahar Şahin), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 19-39.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1956). “Türkiye Göçmen Dernekleri Federasyonu ve Meseleleri”. *Türk Yurdu*, 254, 488-507.

- Firik, M. (2010). “İnsan Hakları Işığında Türkiye’de Bulunan Mülteciler, Sığınmacılar ve Yasadışı Göçmenlerin Sorunları” *TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu*, Ankara: TBMM Basımevi.
- Fiske, J. (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (Çev.: Süleyman İrvan). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları. (1990).
- Fiske, J. (2014). “Postmodernizm ve Televizyon”. *Medya Kültür Siyaset* içinde. (Der. Süleyman İrvan), (3. Baskı), Ankara: Pharmakon Yayınevi. 29-48.
- Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin ilk 10 ile göre dağılımı (2022) 3. Paragraf. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim Tarihi: 18.08.2022.
- Gezik, Z. (2019). *Suriyeli Göçmenlerin Anaakım Medyada Temsili*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Giddens, A., Sutton, P. W. (2016). *Sosyolojide Temel Kavramlar*. (Çev.: Ali Esgin). (2.Baskı). Ankara: Phoenix Yayınevi. (2014).
- Gitlin, T. (1980). *The Whole World is Watching: Mass Media in the Making & Unmaking of the New Left*, Berkeley, University of California Press. http://books.google.com.tr/books?id=SMtHxaYVUC&dq=Gitlin,+Todd+The+Whole+World+Is+Watching:+Mass+Media+in+the+Making+and+Unmaking+of+the+New+Left&hl=tr&source=gbs_navlinks_s, Erişim Tarihi: 03.02. 2022.
- Golding, P. ve Murdock, G. (2014). “Kültür, İletişim ve Ekonomi Politik”. *Medya Kültür Siyaset* içinde. (Der. Süleyman İrvan), (3. Baskı), Ankara: Pharmakon Yayınevi. 49-76.
- Goodwin-Gill, G.S. (2008). *Convention Relating to the Status of Refugees Protocol Relating to The Status of Refugees* https://legal.un.org/avl/pdf/ha/prsr/prsr_e.pdf, Erişim Tarihi: 14.11.2021.
- Göç, (2021). <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 12.11.2021.
- Gök, K. (2016). “Fotoğrafın Bulunuşu ve Sonrasında Oluşan Teknik Gelişmeler”. *Yıldız Journal of Art and Design*, 3(1), 43-66.
- Gökcan, G., Açıkyıldız, Ç. ve Ataman S. (2007). Göç ve Mültecilik <https://multeci.net/2007/10/goc-ve-multecilik/>, Erişim Tarihi: 22.10.2021.

- Gökçe, O. (2010). *İletişim Bilimine Giriş*. (2. Baskı), Ankara: Turhan Kitabevi.
- Göker, G. (2013). *Göç, Kimlik, Aidiyet: Kültürlerarası İletişim Açısından İsveçli Türkler*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Grigg, D. B. (1977). "E. G. Ravenstein and The 'Laws of Migration". *Journal of Historical Geography*, 3(1), 41-54.
- Grossberg, L., Wartella, E., Whitney, D. C. & Wise J. M. (2006). *MediaMaking: Mass Media in a Popular Culture*, (2. bs.). Kaliforniya, Sage. http://books.google.com.tr/books?id=IfCiG4fh_-YC&dq=representation+ideology+media&hl=tr&source=gbs_navlinks_s, Erişim Tarihi: 20.02.2022.
- Grossberg, L. (1996). "History, Politics and Postmodernism: Stuart Hall and Cultural Studies". In David Morley, Kuan-Hsing-Chen (Eds.) *Stuart Hall: Critical Dialogues in Cultural Studies* (pp.151-173). Londra: Routledge, <https://filsafattimur.files.wordpress.com/2012/10/critical-dialogues-in-cultural-studies.pdf>, Erişim Tarihi: 19.02.2022.
- Güz, N. (2005). *Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları*. Ankara: Nobel.
- Habermas, J. (1984). "Siyasal Katılım Kendi Başına Bir Değer mi?". *Toplum ve Bilim*, 27, 37-74.
- Hall, S. (1997). *Culture, Media And Identities Representation: Cultural Representations And Signifying Practices*. Sage Publications, Inc; Open University Press.
- Hall, S. (1999). "Kültür, Medya ve İdeolojik Etki". *Medya İktidar İdeoloji* içinde (Der.-Çev.: Mehmet Küçük). (2. Baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları. 199- 244.
- Hall, S. (2002). "İdeoloji ve İletişim Kuramı". *Medya, Kültür, Siyaset* içinde, (Der. Süleyman İrvan). Ankara: Alp Yayınevi. 79-96.
- Hall, S. (2005). "İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulmanın Geri Dönüşü". *Medya, İktidar, İdeoloji* içinde, (Der. ve Çev.: Mehmet Küçük. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları. 73-122.

- Hall, S. (2014). “Bilimin Geri Tarafı: İdeoloji ve “Bilgi Sosyolojisi”. *İdeoloji Üzerine: Eleştirel İdeoloji Analizleri* içinde (Der. ve Çev.: Can Şahan.). İstanbul: Pales Yayınları. 85-134.
- Hall, S. (2017). *Temsil: Kültürel Temsiller ve Anlamlandırma Uygulamaları*. (Çev.: İdil Dündar). İstanbul: Pinhan.
- Hartley, J. (2002). *Communication, Cultural and Media Studies*, London: Routledge.
- Hartley, P. (2014). *Kişilerarası İletişim*. (2.Baskı) (Çev.: Ülkü Doğanay, Burcu Şimşek, Halise Karaaslan Şanlı, İnan Özdemir Taştan, Melike Aktaş Yamanoglu, Pınar Özdemir). Ankara: İmge Kitapevi. (2010).
- Hazan, J. C. (2012) “Geçmişten Geleceğe Zorunlu Göç: Mülteciler ve Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kişiler”. Tanıl Bora (Ed.), *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar* içinde (1. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları. 183-197.
- İlgar, M. Z. ve Coşgun İlgar, S. (2015). “Göç ve Göçmenliğin Psikolojik Yansımaları (Vatansız Vatandaş Olmak)” [Bildiri]. Kadir Canatan, Mehmet Birinci, İsmail Çağlar, Yulia Kryvenko, Sena Öztürk, Fatih Altun (Ed.), *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu*, 29-30 Mayıs 2015, (ss. 159-179). İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- International Organization for Migration (IOM). (2013). “International Migration Organization World Migration Report”. chromeextension://efaidnbmnmmnibpcajpcgklclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fpublications.iom.int%2Fsystem%2Ffiles%2Fpdf%2Fwmr2013_en.pdf&cien=13700264&chunk=true, Erişim Tarihi: 16.11.2021.
- International Organization For Migration, IOM History, <https://www.iom.int/iom-history>, 06.04.2022
- İletişim (2022). Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 22.06.2022.
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, (1948). <https://www.ombudsman.gov.tr/document/mevzuat/688B1--Insan-Haklari-Evrensel-Beyannamesi.pdf>, Erişim Tarihi: 11.12.2021.

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (1950). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.
https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf Erişim Tarihi: 29.07.2022.

İşgücü istatistikleri..., 2021: 2. Paragraf. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2021-45645#:~:text=%C4%B0%C5%9Fsizlik%20oran%C4%B1%20%12%2C0%20seviyesinde,%12%2C0%20seviyesinde%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti>, Erişim Tarihi: 24.07.2022.

Jeanneney, J.-N. (1998). *Başlangıcımızdan Günümüzde Medya Tarihi*. (1. Baskı). (Çev.: Esra Atuk). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Karaismailoğlu, E. (2014). “İnsanlık Toplumu Eski Medya Köleliğinden Dijital Medya Efendiliğine Geçebilecek Mi?”. Z. Beril Akıncı Vural (Ed.), *Dijital Panorama* (ss. 285-344) içinde. Ankara: Ütopya Yayıncılık.

Kalaycı, İ. (2014). *Ortadoğu’dan Türkiye’ye Yapılan Göçler 1923-2000 (Irak ve Suriye Göçleri)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kasdemir, B. (2010). *Türkiye’de Sığınma Hareketi: Eskişehir Örneği*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, A. (2014). “Uluslararası Göç Teorileri Bağlamında Yeni Göç Türlerini Anlamaya Çalışmak: Türkiye’de “Yabancı” ve “Öteki” Olmak”. Muammer Tuna (Ed.), *Türkiye ve Yeni Uluslararası Göçler* (1. Baskı). (ss. 13-38) içinde. Ankara: Sentez Yayıncılık.

Kaygalak, S. (2009). *Kentin Mültecileri-Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme* (1. Baskı). Ankara: Dipnot Yayınları.

Kaynak, M. ve Yinanç, R. (1992). *Iraklı Sığınmacılar ve Türkiye (1988-1991)*. Ankara: Tanmak Yayınevi.

Kazaz, M. (2007). *Televizyon Spor Haberleri Yapısal Çözümleme ve Dil Kullanımı*. İstanbul: Nüve Kültür Merkezi Yayınları.

- Keane, J. (1992). *Medya ve Demokrasi*. (Çev.: Haluk Şahin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kentsel-Kırsal Nüfus Oranı, (Tarih Yok). <https://cevresehgostergeler.csb.gov.tr/kentsel--kirsal-nufus-orani-i-85670>, Erişim Tarihi: 13.02.2021.
- Keser, İ. (2011). *Göç ve Zor: Diyarbakır Örneğinde Göç ve Zorunlu Göç* (1. Baskı). Ankara: Ütopya Yayıncılık.
- Kılıç, S. (2009). “Kamuoyu Oluşum Sürecinde Sosyal Hareketler ve Medya”. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 150-167.
- Kılıç, T. (2008). “Bir İnsan Hakkı Olarak İltica, Dünyada ve Türkiye’de Tarihi Arka Plan”, *Mülteci Çalıştayları 2004-2005*, 1. Baskı, Ankara: Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi. 207-247.
- Kıng, R. (2012). *Theories And Typologies of Migration: An Overview And Primer* (ss. 1-49) [Bilimsel Araştırma]. Malmö: Malmö University.
- Kırık, A.M. (2013). “Kişisel Bir Dünya Modeli: İnteraktif Televizyon Yayıncılığı”. *Uluslararası Hakemli Beşerî ve Akademik Bilimler Dergisi*, 2 (3), 66-75.
- Kırlı, Ö. (2009). “Yasadışı Göç Sorunu” [Bildiri]. Uysal Kerman, Yakup Altan, Selim Kanat, Hakan Keriş, Yurdanur URA, Ramazan Dağ (Ed.). *Uluslararası Davraz Kongresi Bildiriler*, 24-27 Eylül 2009, (ss. 2817-2825). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Kocadaş, B. (2004). “Kültür ve Medya”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 1 (1), www.insanbilimleri.com, Erişim Tarihi: 18.02.2021.
- Koçak, Y. (2014). “Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Göç Üzerine Etkisi: Kars 29 Ekim Mahallesi Örneği”. *Turkish Studies*. 9 (5), 1411-1432. DOI:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6578>, Erişim Tarihi: 12.04.2021.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). “Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri”. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (3), 163-184.
- Konut Kiralarında Kira Artış Oranının En Fazla %25 Olmasını Düzenleyen Kanun Yayımlandı, (2022). <https://www.verginet.net/dtt/11/Vergi-Sirkuleri-202276.aspx#:~:text=11%20Haziran%202022%20tarihli%20ve,De%C4%9Fi%C5%>

9Fiklik%20Yap%C4%B1lmas%C4%B1na%20Dair%20Kanun%E2%80%9D%
20yay%C4%B1mland%C4%B1., Erişim Tarihi: 23.06.2022.

Kuzucanlı, G. (2019). *Suriyeli Sığınmacıların, Toplumsal Entegrasyon Sürecinde Sosyal Medya Araçlarını Kullanım Alışkanlıkları: Şanlıurfa Örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Lampedusa, (t.y.): 1. paragraf). <https://tr.wikipedia.org/wiki/Lampedusa>, Erişim Tarihi: 03.04.2022.

Larson, S. G. (2006). “Media & Minorities: The Politics of Race in News and Entertainment”, *Maryland, Rowman & Littlefield Publishers*. http://books.google.com.tr/books?id=jIx1LIZPgDgC&dq=%22politics+of+representation%22+media&hl=tr&source=gbs_navlinks_s, Erişim Tarihi: 12.09.2021.

Laughey, D. (2010). *Medya Çalışmaları Teoriler ve Yaklaşımlar* (Çev.: Ali Toprak). İstanbul: Kalkedon.

Latouche, S. (1993). *Dünyanın Batılılaşması*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Lee, E. S. (1966). “A Theory of Migration”. *Demography*, 3 (1), 47-57. <https://emigratecaportuguesa.files.wordpress.com/2015/04/1966-a-theory-of-migration.pdf>, Erişim Tarihi: 10.01.2021.

Lee, E., Lee, J., Moon, J. & Sung, Y. (2015). “Pictures Speak Louder than Words: Motivations for Using Instagram”. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 18 (9), 552-556.

Leppert, R. (2002). *Sanatta Anlamların Görüntüsü, İmgelerin Toplumsal İşlevi*. (Çev.: İsmail Türkmen). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Lerman, K. (2007). “Social Information Processing in Social News Aggregation”, *IEEE Internet Computing*, 11, 16-28. doi:10.1109/MIC.2007.136. https://www.researchgate.net/publication/3419978_Social_Information_Processing_in_News_Aggregation, Erişim Tarihi: 20.02.2021.

Levi-Strauss, C. (2012). *Yapısal Antropoloji*. (Çev.: Adnan Kahiloğulları), Ankara: İmge Yayınları.

Lippmann, W. (1922). *Kamuoyu*, (Der. George Allen ve Unwin). London.

- Loescher, G., Betts A. & Milner, J. (2008). *The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)*. Londra & New York: Routledge.
- Lull, J. (2001). *Medya İletişim Kültürü*, (Çev.: Nazife Güngör). Ankara: Vadi Yayınları.
- Maass, A. ve Arcuri, L. (1996). "Language and Stereotyping". In *Stereotypes and Stereotyping*. (Der. C. Neil Macrae, Stangor Charles & Miles Hewstone). New York, London: The Guilford Pres. 193-226.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. & Taylor, J. E. (1993) "Theories of International Migration: A Review and Appraisal", *Population and Development Review*, 19(3), 431-466.
- Marshall, G. (2003). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev.: Osman Akınhay ve Derya Kömürcü). İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mat, T. Y. ve Özdan, S. (2018). "AB ile Türkiye arasındaki Geri Kabul Anlaşması'nın İnsan Hakları Açısından Değerlendirilmesi," *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 24 (1), 36-49.
- Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanun (1994). RG: 13.06.1994 (T), 21959 (S). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3998.pdf>
- Milletler Cemiyeti'nin Önemi ve Örgüt Yapısı, (tarih yok), 2. Paragraf. <https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/milletler-cemiyeti-cemiyet-i-akvam-387>, Erişim Tarihi: 20.01.2022.
- Monaco, J. (2005). *Bir Film Nasıl Okunur? Sinema Dili Tarihi ve Kuramı, Sinema Medya ve Multimedya Dünyası*. (Çev.: Ertan Yılmaz). İstanbul: Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık.
- Mora, N. (2008). *Medya Çalışmaları Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim*. İstanbul: Altıkitap.
- Moscovici, S. (1984). "The Phenomenon of Social Representations" In R. M. Farr & S. Moscovici (Eds). *Social Representations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Moscovici, S. (1998). "The History and actuality of social representations" In U.Flick (Ed.) *The Psychology of The Social*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mutlu, E. (2004). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

- Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü (1967).
<https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/yonetmelikler/Sozlesmeler/MULTECILERIN-HUKUK-STATUSUNE-ILISKIN-1967-PROTOKOLU.pdf>, Erişim Tarihi: 18.09.2021.
- Millet Meclisi Kararları, (1968). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13026.pdf>, Erişim Tarihi: 22.11.2021.
- Nazlı, R. ve Bağ, M. (2020). “Yeni Medya ve Sağlık İlişkisi”. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 5 (9), 82-95.
- Nicholas, J. & Price, J. (1998). *Advanced Studies In Media*, Cheltenham, Thomas Nelson&Sons. http://books.google.com.tr/books?id=3rUlRd3MqD8C&dq=Advanced+Studies+In+Media+Nicholas&source=gbs_navlinks_s, Erişim Tarihi: 05.02.2022.
- Noelle-Neumann, E. (1998). *Kamuoyu: Suskunluk Sarmalının Keşfi*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Noelle-Neuman, E. (2014). “Suskunluk Sarmalı Kuramının Medyayı Anlamaya Katkısı”. *Medya Kültür Siyaset* içinde. 3. Baskı ss. 273-282. (Çev.: Süleyman İrvan). Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Nordenstreng, K. & Schiller, H.I. (1979), “Transnational Media and National Development”, In K. Nordenstreng and H.I. Schiller. (Yay.) *National Sovereignty and International Communication*, New Jersey: Ablex Publishing.
- Odman, M. T. (1995). *Mülteci Hukuku*, Ankara: Ankara Üniversitesi SBF İnsan Hakları Merkezi Yayın.
- Odman, M. T. (2008). *Çocuk Hakları Bağlamında Çocuk Mülteciler*, Adana: Çağ Üniversitesi Yayınları.
- Oğuz, G. Y. (2012). “Televizyon Haberlerinde Temsil Sorunu: Kadınlar Haberlerin Neresinde?” (Ed. Ömer Özer). *Haberi Eleştirmek* içinde, Konya: Literatürk. 217-246.
- Oskay, Ü. (1997). *İletişimin ABC'si*. İstanbul: Der Yayınları.

- Oskay, Ü. (2017). *Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri, XIX. Yüzyıldan Günümüze Kuramsal Bir Yaklaşım*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Ozankaya, Ö. (1975). *Toplum Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öker, Z. (2005). “Kurgusal Dünyanın Gölgesinde Bir Unutkan-Jean Baudrillard”. (Haz. Nurdoğan Rigel, Gül Batuş, Güleada Yücedoğan, Barış Çoban). *Kadife Karanlık 21. yüzyıl iletişim çağını aydınlatan kuramcılar içinde* (2. Baskı). İstanbul: Su Yayınları. 193-260.
- Örs, B. (2006). “Siyasal Temsil”. *I.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 35, (1-22).
- Özcan, D. E. (2016). “Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme”. *İş ve Hayat*, 2(4), 183-215.
- Özcan, M. (2005). *Avrupa Birliği Sığınma Hakkı*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Özdemir, H. (2012). “Türkiye’de İç Göçler Üzerine Genel Bir Değerlendirme”. *Akademik Bakış Dergisi*. 30, 1-18.
- Özgüler, V. C. (2018). “Göç ve Uyum Politikaları”. *GSI Journals Serie B: Advancements in Business and Economics*, 1(1), 1-10.
- Paktin, S. ve Karaca, H. S. (2018). “Post-Truth, Medya ve İktidar”. *Medya ve Yalanlar içinde*. (Der. Savaş Çoban). İstanbul: Siyah Beyaz Yayıncılık. 31- 54.
- Parenti, M. (1997). *Kirli Gerçekler*. (Çev.: Ali Tartanoğlu), Ankara: İmge Kitapevi
- Parkan, M. (1993). *Sinema Estetiği ve Godard*. İzmir: İleri Kitabevi.
- Peirce, S. (1986). *Writings of Charles S. Peirce*. Bloomington: Indiana University Press.
- Pitkin, H. F. (2014). *Temsil Kavramı*. (1. Baskı). (Çev.: Seda Erkoç). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları.
- Poe, M. (2015). *İletişim Tarihi*. (1.Baskı). (Çev.: U. Yener Kaya). İstanbul: Isık Yayınları.
- Polat, H. (2018). “Geleneksel Medya’da Temsil Sorunu: Alternatif Bir Mecra Olarak Yeni Medya”. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 38 (38), 45-60.

- Portelli, H. (1982). *Gramsci ve Tarihsel Blok*. (Çev.: Kenan Somer), Ankara: Savaş Yayınları.
- Poster, M. (1995). *The Second Media Age*. Canada: Wiley Publications.
- Ravenstein, E. G. (1885). "The Laws of Migration", *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), 167-205.
<https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015023162129&view=1up&seq=181&skin=2021>, Erişim Tarihi: 09.10.2021.
- Renan, E. (2011). *Dilin Kökeni Üzerine*. (Çev.: Selami Atakan Altınörs). İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Russell, B. (2000). *Felsefe Sorunları*. (Çev.: Vehbi Hacıkadıroğlu). İstanbul: Kabalıcı Yayınları.
- Ruth A. S. (1995). Musicology and Difference: Gender and Sexuality. In Music Scholarship. Ruth A. Solie (Ed.). Berkeley: University of California Press.
https://books.google.com.tr/books?id=XOUPtWygdeAC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false, Erişim Tarihi: 08.01.2022.
- Sağlam, S. (2006). "Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme". *Türkiyat Araştırmaları*, 1 (5), 33-44.
- Sancar, S. (2008). *İdeolojinin Serüveni Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Sanioğlu, H. (2008). "Avrupa Birliği Hukukunda İnsan Hakları", *TTB Dergisi*, 74, 77-111.
- Sert, D. Ş. (2012) "Uluslararası Göç Yazınında Bütünleyici Bir Kurama Doğru". (Der. Suna Gülfer İhlamur Öner ve N. Aslı Şirin Öner), *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*. İstanbul: İletişim Yayınları. 29-47.
- Sicart, M. (2003). "Family Values: Ideology, Computer Games & The Sims".
<http://www.digra.org/digital-library/publications/family-values-ideology-computer-games-sims/>, Erişim Tarihi: 29.01.2021.

- Sukla, A. C. (2001). "Introduction". In A. C. Sukla (Ed.) *Art and representations: Contributions to Contemporary aesthetics* (pp. 1-26). Wesport: Greenwood Publisthing Group.
- Suriyeliler bayramda ülkelerine gidebiliyorsa neden tamamen gitmiyorlar? (2022). <https://multeciler.org.tr/suriyeliler-bayramda-ulkelerine-gidebiliyorsa-neden-geri-donuyorlar/>
- Şahin, M. ve Yurdakul, H. (2017). "Medyanın Evrimleşmesi, Öğrenme Bağlamları ve Aktörleri". *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 42-56.
- Şenel, A. (2008). *Siyasal Düşünceler Tarihi*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Şener, G. (2013). "Giriş". (Ed.: Can Bilgili ve Gülüm Şener). *Kültür, Kimlik, Siyaset* içinde. İstanbul: Reklam Yaratıcıları Derneği. 5-12.
- Şimşek, D. (2016). *Uluslararası Kimlikler Londra'da Kıbrıslı Türk, Kürt ve Türk Göçmen Çocukları* (1.Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Talimciler, A. (2007). "Türkiye'de Medya ve İdeoloji İlişkisinin Görün(mey)en Yüzü: Futbol-Magazin- Reklamlar ve Diziler" [Bildiri]. *Medya ve Siyaset Sempozyumu*, 15-17 Kasım 2007. Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi. <http://www.goztepelist.org/goztepe-kategori/haberler/10632-tuerkyede-medya-ve-deoloj-lksnn-goeruenmeyen-yuezue-futbol-magazn-reklamlar-ve-dzler->, Erişim Tarihi: 21.11.2021.
- Tanrıöver, H. U. (2007). "Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri". (Haz. Sevdal Alankuş). *Kadın Odaklı Habercilik*. İstanbul: İletişim Vakfı Yayınları. 149-167.
- Taş, O. (2017). *İletişim, Medya ve Kültür*. (1.Baskı). Ankara: Ütopya Yayınları.
- T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, (2016). Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları. Ankara. https://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiye_ab_vize_muafiyeti_sureci_ve_geri_kabul_anlasmasi_hakkinda_temel_sorular_ve_yanitlari.pdf, Erişim Tarihi: 24.09.2022.

- T.C. Danıştay Başkanlığı. (2010). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*. Avrupa Antlaşmaları Serisi No.5. <http://www.danistay.gov.tr/upload/avrupainsanhaklarisozlesmesi.pdf>, Erişim Tarihi: 03.03.2021.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2017). *2016 Türkiye Göç Raporu* (Rapor no: 40). Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- T.C. İmar ve İskân Bakanlığı, (1962). *Avrupa ve Dünya Göçmen ve Mülteciler Meselelerini İnceleme Teşkilatlarının (AER-AWR) Vaduz Lichtenstein’da Yapılmış Olan Genel Kurul Toplantısı Hakkında Rapor*. Ankara: İmar ve İskan Bakanlığı Yayınları.
- Temsil, (2022). *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 03.06.2022.
- Terzi, M. U. (2006). *Fotoğraf Okuma ve Eleştiri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Tepe, H. (2003). *Platon’dan Habermas’a Felsefede Doğruluk ya da Hakikat*. Ankara: İmge Yayınları.
- Thompson, J. B. (2008). *Medya ve Modernite* (Çev.: Serdar Öztürk). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Tok, E. (2010). *Türkiye’de Iraklı Türkler ve Faaliyetleri (1990-2005)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü.
- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Toksöz, G., Erdoğan, S. ve Kaşka, S. (2012). *Türkiye’ye Düzensiz Emek Göçü ve Göçmenlerin İşgücü Piyasasındaki Durumları*. IOM Türkiye.
- Tuzcu, A. ve Ilgaz, A. (2015). “Göçün Kadın Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri”. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(1), 56-67.
- Türk Ceza Kanunu (2004). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 13.09.2022.
- Uluç, G. (2009). *Medya ve Oryantalizm*, İstanbul: Anahtar Kitaplar.

UN (1949). *A Study of Statelessness*, UNHCR, New York.

UNHCR (1984). *Cartagena Declarations on Refugees, Colombia*.
<https://www.unhcr.org/about-us/background/45dc19084/cartagena-declaration-refugees-adopted-colloquium-international-protection.html>, Erişim Tarihi: 16.09.2021.

Urk, M. (2010). *Göç Olgusu Bağlamında Mülteciler, Sığınmacılar ve İnsan Hakları*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uzun, E. (2012). “Geri Göndermeme (Non-Refoulement) İlkesinin Uluslararası Hukuktaki Konumu Üzerine Bir Değerlendirme,” *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 8(30), 25-58.

Van Dijk, T. A. (2015). “Söylem ve İdeoloji: Çokalanlı Bir Yaklaşım”. (Çev.: N. Ateş), (Haz. B. Çoban ve Z. Özarslan), *Söylem ve İdeoloji* içinde (2. Baskı), İstanbul: Su Yayınevi. 15-100.

Varol, S. F. (2014), “Medyada Yer Alan Temsillerin Kimlik Edinme Sürecindeki Rolü”. *Akademik Sosyal Bilimler Çalışmaları Dergisi*, (26), 301-313.

Varol, S. F. (2016). *Temsil, İdeoloji, Kimlik*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Webb, J. (2008). *Understanding Representation*. London: Sage.

Woodward, K. (1997). *Concepts of identity and difference*, Londra, Sage,
http://books.google.com.tr/books?id=0d4KbzOfFXIC&dq=WOODWARD+Identity+and+Difference&hl=tr&source=gbs_navlinks_s, Erişim Tarihi: 25.11.2021.

Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Yalçınkaya, N. ve Yalçınkaya, H. M. (2017). “Arap Baharının Türkiye-Suriye Üzerine Sosyo-Ekonomik Yansımaları”. *Asos Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (43), 79-94.

Yamaç, M. (2018). “Fransız Diplomatik Belgelerinde Türkiye-Suriye Sınır Sorunu (1918-1940)” *Türk Tarih Kurumu Belleten Dergisi*, 82(295), 1153-1174.
<https://belleten.gov.tr/tam-metin/350/tur>

- Yazıcı, T. ve Karlı, İ. (2016). *Bilgi Toplumunda Teknoloji, Medya ve Siyaset*. Kocaeli: Volga Yayıncılık.
- Yetim, N. ve Yetim, Ü. (2008). “Medya Temsillerinde Özne ve Nesne Olarak Çocuk”. (Ed.: Yasemin G. İnceoğlu ve Nurdan Akıner). *Medya ve Çocuk Rehberi: İletişim Araştırmaları İçin Rehber* içinde. Konya: Eğitim Kitabevi. 89-114.
- Yıldırım, B. (2015). “İçerik Çözümlemesi Yönteminin Tarihsel Gelişimi Uygulama Alanları ve Aşamaları”. (Ed. Besim Yıldırım), *İletişim Araştırmalarında Yöntemler* içinde, Konya: Literatürk Yayınları.
- Yıldız, P. (2007). “Film Sahnelerinde Sosyo-Kültürel Yansımalarla İlişkin Türkiye’den Seçilen Örneklerle Analiz Çalışması”. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27 (1), 261-275.
- Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler (2022). <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim Tarihi: 16.12.2021.
- Yılmaz, A. (2014). “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri”. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkishor Turkic*, 9 (2), 1685-1704.
- Yılmaz, M. ve Dağ, A. E. (2004). *Irak: Baas Diktatörlüğünden Amerikan Hegemonyasına İnsani Durum*, İstanbul: İ.H.H. Yayınları.

Taranan Haber Siteleri

Ansa Haber Ajansı Sitesi, 2021-2022 tarihleri arasında internet haber portalının tümü

DerSpigel Dergisi Sitesi, 20121-2022 tarihleri arasında internet haber portalının tümü

Ekathimerini Haber Sitesi, 2021-2022 tarihleri arasında internet haber portalının tümü

Greekreporter Haber Sitesi, 2021-2022 tarihleri arasında internet haber portalının tümü

Hürriyet Haber Sitesi, 2021-2022 tarihleri arasında internet haber portalının tümü

Sözcü Haber Sitesi, 2021-2022 tarihleri arasında internet haber portalının tümü

YeniŞafak Haber Sitesi, 2021-2022 tarihleri arasında internet haber portalının tümü

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	İkram ALPSOY
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans	
Yüksek Lisans	
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetler	1.Kamuyu Bilgilendirmede Etik İlkelerin Önemi (içinde) <i>Dedikodu ve Söylentinin Organizasyonlarda Yeri ve Önemi</i>, 2020 (Kitap Bölümü). 2.Geleneksel Medya'dan Yeni Medya'ya Geçiş Kavramsal Bir İnceleme (içinde) <i>Yönetim ve Medya Alanında Seçme Konular</i>, 2021 (Kitap Bölümü). 3.Dedikodu ve Söylentinin Organizasyonlarda Yeri ve Önemi (içinde) <i>Yönetim ve İktisat Alanında Güncel Çalışmalar</i>, 2021 (Kitap Bölümü). 4.Erzurum'da Yerel-Yaygın Medyada Suriyeliler'e Yönelik Haberlerin İncelenmesi (içinde) <i>A'dan Z'ye İletişim Çalışmaları-4</i>, 2021 (Kitap Bölümü). 5.Suriyeli Sığınmacıların Yerel-Yaygın Basında Temsili: Ağrı Örneği (içinde) <i>Yönetim Bilimi ve İktisat Alanında Güncel Tartışmalar</i>, 2021 (Kitap Bölümü). 6.Yönetimde Yeni Medya Teknolojisi ve Sosyal Medya Kullanımı (içinde) <i>Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Serisi Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar</i>, 2022 (Kitap Bölümü). 7.Ankara Yerel Basınında Göçmenlere Yönelik Haberler Üzerine Bir Alan Araştırması. 2. INTERNATIONALSYM POSIUM "GLOBAL MIGRATION PHENOMENON", Ankara/TÜRKİYE, 463-468.(Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum). 8.Siyasal İletişimde Yapılan Etik İhlallerde Yeni Medyanın Kullanımı. <i>Türk Akademik Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi</i>, 2022 (Makale).
İş Deneyimi	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	